

NEPOREZNA DAVANJA I NJIHOV UTJECAJ NA KONKURENTNOST HRVATSKE POLJOPRIVREDE

Bedeković, Mladena

Doctoral thesis / Disertacija

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:549026>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Poslijediplomski doktorski studij Management

Mladena Bedeković

**NEPOREZNA DAVANJA I NJIHOV UTJECAJ NA
KONKURENTNOST HRVATSKE
POLJOPRIVREDE**

DOKTORSKA DISERTACIJA

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Poslijediplomski doktorski studij Management

Mladena Bedeković

**NEPOREZNA DAVANJA I NJIHOV UTJECAJ NA
KONKURENTNOST HRVATSKE
POLJOPRIVREDE**

DOKTORSKA DISERTACIJA

Mentor: prof. dr. sc. Branimir Marković
Komentor: izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić

Osijek, 2021.

University Josip Juraj Strossmayer in Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Postgraduate doctoral study Management

Mladena Bedeković

**NON-TAX BENEFITS AND THEIR INFLUENCE
ON THE COMPETITIVENESS OF CROATIAN
AGRICULTURE**

DOCTORAL THESIS

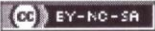
Mentor: Professor Branimir Marković, Ph. D.

Co-mentor: Domagoj Karačić, Ph. D., Assoc. Prof.

Osijek, 2021.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je doktorski rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Mladena Bedeković, univ. spec. oec.

Matični broj studenta: 296

OIB: 37790148245

E-mail za kontakt: mladena.bedekovic@gmail.com

Naziv studija: Poslijediplomski doktorski studij Management

Naslov rada: Neporezna davanja i njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede

Mentor rada: prof. dr. sc. Branimir Marković

U Osijeku, 14. prosinca 2021. godine

Potpis

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

**Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku**

Doktorska disertacija

**Znanstveno područje: društvene znanosti
Znanstveno polje: ekonomija**

NEPOREZNA DAVANJA I NJIHOV UTJECAJ NA KONKURENTNOST HRVATSKE POLJOPRIVREDE

Mladena Bedeković

Disertacija je izrađena u: Osijeku

Mentor: prof. dr. sc. Branimir Marković

Komentor: izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić

Kratki sažetak doktorske disertacije:

Glavni predmet istraživanja su neporezna davanja koja predstavljaju svojevrsno opterećenje fizičkim i pravnim osobama s naglaskom na analiziranje neporeznih davanja i parafiskalnih davanja koja opterećuju poljoprivredni sektor. Osnovni cilj istraživanja je temeljem provedene analize neporeznih davanja i parafiskalnih nameta odrediti njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede. Empirijski dio istraživanja proveden je u tri faze, a dobiveni podaci obrađeni su deskriptivnom statističkom analizom, korelacijskom analizom i multiplom regresijskom analizom.

Broj stranica: 326

Broj slika: 18

Broj tablica: 57

Broj literaturnih navoda: 330

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: neporezna davanja, parafiskalna davanja, konkurentnost, poljoprivreda

Datum obrane: 14.12.2021.

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić, predsjednik
2. izv. prof. dr. sc. Ivana Bestvina Bukvić, član
3. doc. dr. sc. Marija Šain, član
4. izv. prof. dr. sc. Ivan Kristek (zamjenik)

Disertacija je pohranjena u: Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici Zagreb, Ulica Hrvatske bratske zajednice 4, Zagreb; Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek, Europska avenija 24, Osijek; Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Trg sv. Trojstva 3, Osijek; Ekonomskom fakultetu u Osijeku, Trg Lj. Gaja 7, Osijek

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek

PhD thesis

Scientific Area: Social Sciences
Scientific Field: Economy

NON-TAX BENEFITS AND THEIR INFLUENCE ON THE COMPETITIVENESS OF CROATIAN AGRICULTURE

Mladena Bedeković

Thesis performed at: Osijek

Supervisor/s: Professor Branimir Marković, Ph. D.
Domagoj Karačić, Ph. D., Assoc. Prof.

Short abstract:

The main subject of this research are non-tax benefits, which place a certain burden on business entities with an emphasis on the analysis of non-tax benefits and parafiscal levies that burden the agricultural sector. The main goal of the research is to determine the impact of the mentioned perplexities on the competitiveness of Croatian agriculture based on the analysis of non-tax benefits. The empirical part of the research was conducted in three individual phases, and the obtained data were processed by descriptive statistical analysis, correlation analysis and multiple regression analysis.

Number of pages: 326

Number of figures: 18

Number of tables: 57

Number of references: 330

Original in: Croatian

Key words: non-tax benefits, parafiscal levies, competitiveness, agriculture

Date of the thesis defense: 14.12.2021.

Reviewers:

1. Domagoj Karačić, Ph. D., Assoc. Prof., president
2. Ivana Bestvina Bukvić, Ph. D., Assoc. Prof., member
3. Marija Šain, Ph. D., Asst. Prof., member
4. Ivan Kristek, Ph. D., Assoc. Prof. (substitute)

Thesis deposited in: National and University Library in Zagreb, Ul. Hrvatske bratske zajednice 4, Zagreb; City and University Library of Osijek, Europska avenija 24, Osijek; Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Trg sv. Trojstva 3, Osijek; Faculty of Economics in Osijek, Trg Lj. Gaja 7, Osijek

Neporezna davanja i njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede

SAŽETAK

U Republici Hrvatskoj se u posljednjih desetak godina, uglavnom zbog gospodarskih pritisaka, veliki naglasak stavlja na neporezna davanja i parafiskalna davanja koji opterećuju poslovne subjekte. Jedan od problema sustava neporeznih davanja je u činjenici što među obveznicima plaćanja neporeznih davanja i parafiskalnih nameta, ali i među znanstvenom i stručnom zajednicom ne postoji jasno interpretirano terminološko određenje tih dvaju pojmova, a posljedično nije u potpunosti ni prepoznat utjecaj tih davanja na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

Glavni predmet istraživanja su neporezna davanja koja predstavljaju svojevrsno opterećenje fizičkim i pravnim osobama s naglaskom na analiziranje neporeznih davanja i parafiskalnih nameta koji opterećuju poljoprivredni sektor. Osnovna svrha ogleđa se u teoretskom rješavanju problema u okviru sustava neporeznih davanja te njihovoj sustavnoj analizi. Osnovni cilj istraživanja je temeljem provedene analize neporeznih davanja i parafiskalnih nameta odrediti njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede. Ciljevi disertacije su također identificirati i okarakterizirati neporezna davanja te interpretirati njihovu namjensku upotrebu u okviru nacionalnog gospodarstva te ih kvantitativno prikazati kako bi se detektirali indikatori potencijalnih problema u sustavu neporeznih davanja. Cilj je i istražiti dosadašnja iskustva zakonodavne vlasti i institucionalne podrške neporeznim davanjima te predložiti model racionalizacije neporeznih davanja vezanih za djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

Empirijski dio istraživanja proveden je u tri faze, a dobiveni podaci obrađeni su deskriptivnom statističkom analizom, korelacijskom analizom i multiplom regresijskom analizom. U prvoj fazi provođenja istraživanja na prigodnom uzorku od 197 ispitanika (poljoprivredna gospodarstva te obiteljska poljoprivredna gospodarstva) dobiveni podaci pokazuju da najviše ispitanika smatra da su pojmovno neporezna davanja isto što i parafiskalni nameti. Istraživanjem je potvrđeno da neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede te da ograničavaju daljnji razvoj poljoprivrede. Visoka

pozitivna veza uočena je između visine prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja JLP(R)S i indeksa razvijenosti županija u Republici Hrvatskoj. Učestalim izmjenama zakonskog i institucionalnog okvira neporeznih davanja smanjuje se konkurentnost hrvatske poljoprivrede, a dosadašnje strukturne reforme i mjere ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja značajno utječu na rasterećenje poduzetnika koji se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Druga i treća faza provođenja istraživanja provodila se metodom analize sadržaja internetskih stranica te pomoću dubinskog intervjua sa predstavnicima zakonodavne i institucionalne vlasti te predstavnicima nezavisnih strukovnih organizacija. Rezultati istraživanja pokazali su da kreatori i sukreatori zakonodavne i institucionalne vlasti pridonose uređenju sustava neporeznih davanja te da smanjenje i ukidanje neporeznih davanja utječe na povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede. Temeljem dobivenih spoznaja teorijskog i empirijskog istraživanja, predložen je model racionalizacije neporeznih davanja u okviru poljoprivrednog sektora koji je podložan raspravama znanstvene i stručne javnosti te kao takav može biti odgovarajuća polazišna osnova na kojoj se mogu temeljiti buduća istraživanja.

Doktorska disertacija je strukturirana u šest poglavlja. U prvom poglavlju postavljen je problem te svrha i ciljevi istraživanja. U drugom poglavlju razrađen je teorijski koncept neporeznih davanja. Rezultati analize neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj prezentirani su u trećem poglavlju. U četvrtom poglavlju prikazan je položaj hrvatske poljoprivrede s obzirom na konkurentnost te struktura neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru. U petom dijelu doktorske disertacije definiran je metodološki okvir empirijskog istraživanja te smjernice i preporuke za buduća istraživanja, a u šestom su dijelu izvedeni zaključci.

Ključne riječi: neporezna davanja, parafiskalna davanja, konkurentnost, poljoprivreda

Non-tax benefits and their influence on the competitiveness of Croatian agriculture

ABSTRACT

In the past ten years in the Republic of Croatia, great emphasis has been placed on non-tax benefits and parafiscal levies that burden business entities, mainly due to economic pressure. The main subject of this research are non-tax benefits, which place a certain burden on business entities with an emphasis on the analysis of non-tax benefits and parafiscal levies that burden the agricultural sector. The main purpose of the research is reflected in the theoretical clarification of the perplexities within the system of non-tax benefits as well as their systematic analysis. The main goal of the research is to determine the impact of the mentioned perplexities on the competitiveness of Croatian agriculture based on the analysis of non-tax benefits. Other objectives are the identification and characterization of non-tax benefits as well as the interpretation of their use within the national economy and their quantification in order to detect indicators of potential problems in the system of non-tax benefits. The aim is to explore the previous experiences of the legislature and institutional support for non-tax benefits and propose a model for rationalizing non-tax benefits related to agriculture, forestry and fisheries.

The empirical part of the research was conducted in three individual phases, and the obtained data were processed by descriptive statistical analysis, correlation analysis and multiple regression analysis. The data obtained in the first phase of conducting the research on a sample of 197 respondents (agricultural holdings and family farms) show that most respondents believe that non-tax benefits are conceptually the same as parafiscal levies. The research confirmed that non-tax benefits negatively affect the competitiveness of Croatian agriculture and that they limit the further development of agriculture. A high positive relationship was observed between the amount of revenues collected from non-tax benefits of LRUs (R) S and the development index of counties in the Republic of Croatia. Frequent changes in the legal and institutional framework of non-tax benefits reduce the competitiveness of Croatian agriculture, and the current structural reforms and measures to abolish/reduce non-tax benefits significantly affect the relief of entrepreneurs engaged in agriculture, forestry and fishing. Second and third phases of the research were conducted by

analyzing the content of the website and by in-depth interviews with representatives of the legislative and institutional authorities as well as representatives of independent professional organizations. The findings of the research showed that the creators and co-creators of legislative and institutional authorities contribute to the regulation of the system of non-tax benefits and that the reduction and abolition of non-tax benefits encourages an increase in the competitiveness of Croatian agriculture.

The doctoral dissertation is structured in six chapters. The first chapter defines the problem and the purpose and objectives of the research. In the second chapter, the theoretical concept of non-tax benefits is elaborated. The results of the analysis of non-tax benefits in the Republic of Croatia are presented in the third chapter. The fourth chapter presents the position of Croatian agriculture in terms of competitiveness and the structure of non-tax benefits in the agricultural sector. The fifth part of the doctoral dissertation defines the methodological framework of the empirical research as well as guidelines and recommendations for future research, while the sixth part includes the author's conclusions on the subject matter.

Key words: non-tax benefits, parafiscal levies, competitiveness, agriculture

PREDGOVOR I ZAHVALA

Iako je osnovna misao ove doktorske disertacije bila istražiti neporezna davanja vezana za poljoprivredni sektor, bilo je neophodno ući dublje u problematiku ne samo neporeznih davanja, već i parafiskalnih nameta koji opterećuju gospodarstvo Republike Hrvatske. Posljednjih godina vidljiv je napredak u regulaciji sustava neporeznih davanja, ali isto tako još uvijek ima prostora za poboljšanje transparentnosti i pojednostavljenje odnosno smanjenje i ukidanje pojedinih neporeznih davanja. Budući da zbog kompleksnosti same materije nisam bila u mogućnosti sama svladati sve prepreke na koje sam nailazila tijekom istraživanja i pisanja, veliku podršku pružio mi je mentor prof. dr. sc. Branimir Marković koji mi je bio na raspolaganju sa sugestijama i savjetima kada god sam ga trebala i na tome sam mu neizmjereno zahvalna. Izniman doprinos pisanju disertacije dao je i komentor izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić. Zahvaljujem mu što je svojim znanjem i iskustvom te nesebičnim zalaganjem omogućio da ovaj rad zadrži svoj znanstveni i stručni smisao. Također se zahvaljujem izv. prof. dr. sc. Ivani Bestvini Bukvić i doc. dr. sc. Mariji Šain što su izdvojile svoje vrijeme na čitanje i kometiranje ove disertacije te što su dale konstruktivne sugestije.

Zahvaljujem se kolegicama i kolegama sa Veleučilišta u Virovitici koji su mi pomogli u savladavanju poteškoća na koje sam nailazila. Osobitu zahvalu iskazujem kolegi doc. dr. sc. Dejanu Tubiću na podršci i savjetima tijekom pisanja doktorske disertacije. Zahvaljujem se i kolegici Željki na podršci. Također zahvaljujem svim poslovnim subjektima te predstavnicima institucija koji su sudjelovali u istraživanju.

Tijekom cijelog mog školovanja roditeljska podrška mi je bila od velikog značaja, stoga zahvaljujem svojim roditeljima koji su mi usadili životne vrijednosti i što su vjerovali u mene. Na pruženoj potpori također zahvaljujem i svojoj svekri i svekru. Ipak, najveću zahvalu upućujem svojoj djeci Lari i Melani i suprugu Goranu koji su sa mnom strpljivo prolazili svaku fazu u pisanju disertacije dodatno me motivirajući kada mi je bilo teško. Njihova podrška bila je velika i bezuvjetna i zato njima posvećujem ovu doktorsku disertaciju.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
1.1. Problem istraživanja i obrazloženje strukture doktorske disertacije.....	1
1.2. Svrha i ciljevi istraživanja.....	10
1.3. Metodologija i hipoteze istraživanja	12
1.4. Znanstveni doprinos doktorske disertacije	16
1.5. Struktura rada	18
2. Teorijski koncept pojma neporezna davanja	20
2.1. Pojmovno određenje neporeznih davanja	20
2.2. Kratka povijest razvoja neporeznih davanja.....	30
2.3. Reglativa uređenja sustava neporeznih davanja	32
2.3.1. Zakonska reglativa.....	34
2.3.2. Posebni propisi.....	38
2.4. Problematika prisutnosti neporeznih davanja.....	41
2.4.1. Ekonomski učinci i posljedice neporeznih davanja.....	43
2.4.2. Neekonomski učinci i posljedice neporeznih davanja.....	57
3. Analiza neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj.....	60
3.1. Analiza strukture i razine neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj	60
3.2. Registar neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj	69
3.3. Neporezna davanja kao izvor prihoda lokalnih jedinica vlasti i izvanproračunskih korisnika u Republici Hrvatskoj	77
3.3.1. Svrha i namjena prikupljanja neporeznih prihoda	78
3.3.2. Način raspodjele neporeznih prihoda	88
4. Konkurentnost hrvatske poljoprivrede sa stajališta neporeznih davanja	100
4.1. Konkurentski položaj hrvatske poljoprivrede u odnosu na ostale članice Europske unije	102
4.1.1. Gospodarska i institucionalna razvijenost regija Republike Hrvatske	106
4.1.2. Smjernice ekonomske i fiskalne politike usmjerene na povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede	115
4.2. Prikaz i struktura neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru	128
4.3. Pandemija COVID-19 i njezin utjecaj na neporezna davanja	161

5. Empirijsko istraživanje: utjecaj neporeznih davanja na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.....	179
5.1. Metodologija empirijskog istraživanja	179
5.1.1. Pristup istraživanju i izbor metoda istraživanja.....	180
5.1.2. Istraživački instrumenti.....	181
5.1.3. Uzorak istraživanja i njegove karakteristike.....	184
5.1.4. Procedura prikupljanja podataka i provođenja istraživanja.....	189
5.1.5. Ograničenja empirijskog istraživanja	191
5.2. Rezultati empirijskog istraživanja	192
5.2.1. Rezultati kvantitativnog istraživanja neporeznih davanja	192
5.2.1.1. Sociodemografske karakteristike ispitanika (poljoprivredna gospodarstva).....	194
5.2.1.2. Percepcija ispitanika o neporeznim davanjima.....	198
5.2.1.3. Uloga neporeznih davanja i njihov utjecaj na razvoj poljoprivrede.....	208
5.2.1.4. Povezanost između razvijenosti regija i prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja.....	213
5.2.1.5. Utjecaj promjena zakonskog okvira neporeznih davanja i provođenja strukturnih reformi na konkurentnost hrvatske poljoprivrede i rasterećenost poduzetnika koji se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva	226
5.2.1.6. Unaprjeđenje sustava neporeznih davanja.....	235
5.2.2. Rezultati kvalitativnog istraživanja neporeznih davanja sa stajališta zakonodavne i institucionalne vlasti	237
5.2.2.1. Sociodemografske karakteristike ispitanika	239
5.2.2.2. Dosadašnje spoznaje ispitanika o neporeznim davanjima i njihovom utjecaju na konkurentnost hrvatske poljoprivrede	239
5.2.2.3. Sugestije i prijedlozi za buduće unaprjeđenje sustava neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva	251
5.3. Model racionalizacije neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru	252
5.3.1. Kreiranje modela.....	252
5.3.2. Veze unutar modela	255
5.4. Smjernice za buduća istraživanja	256
6. Rasprava.....	259
7. Zaključak.....	265
Literatura	270

Popis tablica.....	299
Popis slika.....	303
Prilozi.....	305
Biografija autora.....	321

1. Uvod

Posljednjih godina učestalo se govori o neporeznim davanjima ili u javnosti poznatijim parafiskalnim nametima kao ograničavajućim faktorima rasta i razvoja poslovnih subjekata u Republici Hrvatskoj. Sustav neporeznih davanja često je predmetom razmatranja kako stručnjaka iz gospodarstva tako i šire znanstvene zajednice s obzirom da neporezna davanja direktno ili indirektno opterećuju poslovanje.

Poduzetnici u Republici Hrvatskoj plaćaju pojedine namete koji nisu direktno povezani sa samom djelatnošću poslovanja njihova poduzeća. Zakonodavna i izvršna vlast se ozbiljnije počela baviti neporeznim davanjima tijekom pripremnih pregovora Republike Hrvatske za ulazak na jedinstveno tržište Europske unije i nakon ulaska na jedinstveno europsko tržište te je u okviru svojih politika s ciljem povećavanja konkurentnosti gospodarstva počela s aktivnostima potrebne prilagodbe. Parafiskalni nameti ne predstavljaju metodološki fiskalne prihode. Pozitivni fiskalni učinci se mogu očekivati na strani prihoda ukoliko zbog parafiskalnog rasterećenja dođe do povećanja gospodarske aktivnosti. Pravni instrumenti za provođenje ovih mjera su Odluke Vlade Republike Hrvatske o uređenju sustava neporeznih davanja (Vlada Republike Hrvatske, 2016a) te izmjene zakonskih propisa kojima je regulirano pojedino rasterećenje parafiskalnih nameta.

Žunić Kovačević i Gadžo (2014) navode da su općenito kategorizacije nekog financijskog instrumenta sa stajališta javnog odnosno unutar te kvalifikacije neporeznog ili poreznog prepoznate u normativnoj praksi, ali suptilne razlike između njih trebaju biti jasno određene i nedvosmisleno pravno uređene.

1.1. Problem istraživanja i obrazloženje strukture doktorske disertacije

Za pristupanju problemu istraživanja potrebno je definirati neporezna davanja koja predstavljaju davanja poduzetnika i građana pravnim osobama, lokalnim jedinicama, tijelima državne uprave, a za koje zauzvrat ne dobivaju nikakvu uslugu/dobro, pravo ili u nekim slučajevima dobiveno je nerazmjerno onome što je plaćeno. Neporezna davanja su propisana i definirana zakonom, propisom i aktom od strane nadležnih ministarstva ili pripadajućih tijela (Državni ured za reviziju, 2015). Kao jedan od prioriteta ekonomske politike Vlade Republike Hrvatske pojavljuje se pitanje uređenja sustava neporeznih davanja. Isto tako njihovo

ukidanje i/ili smanjivanje predstavlja neophodnu strukturnu mjeru iz Nacionalnog programa reformi. Naime, u strateškom dokumentu Nacionalnom programu reformi 2015, u okviru Cilja 3. Promicanje rasta, vanjske konkurentnosti i ponovne uspostave ravnoteža u hrvatskom gospodarstvu određen je Prioritet 8. Smanjenje administrativnog opterećenja i troškova poslovanja u kojem je definirano smanjenje parafiskalnih nameta s krajnjim ciljem uštede na parafiskalnim nametima pri čemu se oslobođena sredstva mogu reinvestirati te na taj način potaknuti razvoj, inovativnost i potrošnju unutar privatnog sektora (Vlada Republike Hrvatske, 2015a). U skladu sa spomenutim Nacionalnim programom reformi iz 2015. godine, Vlada se obvezala smanjiti parafiskalne namete za 0,1 % BDP-a tijekom 2015. godine i dodatnih 0,1 % BDP-a tijekom 2016. godine, a Nacionalnim programom reformi iz 2016. godine predviđeno je daljnje smanjenje neporeznih davanja (terminološki je naziv promijenjen u neporezna davanja, ali i dalje se koristi pojam parafiskalni nameti). U svakom sljedećem Nacionalnom programu reformi koji je objavila Vlada Republike Hrvatske naglasak je stavljen i na neporezna davanja odnosno parafiskalne namete.

Kako bi se dobio uvid u broj neporeznih prihoda te vrijednost i broj neporeznih davanja, u Tablici 1. je prikazan pregled broja i vrijednosti neporeznih prihoda i neporeznih davanja sadržanih u Registru neporeznih prihoda i Registrima neporeznih davanja. Također je prikazano koliki broj neporeznih prihoda i neporeznih davanja se odnosi na Ministarstvo poljoprivrede.

Tablica 1. Vrijednost i broj neporeznih prihoda i neporeznih davanja u Registrima

	Registar neporeznih prihoda 2008.*	Registar neporeznih davanja 2013.**	Registar neporeznih davanja 2015.	Registar neporeznih davanja 2016.
Broj neporeznih davanja	245	244	161	213
Ukupna vrijednost u mlrd. kuna	-	-	8,9	9
Broj neporeznih prihoda/davanja koji se odnosi na Ministarstvo poljoprivrede	14	-	46	42
*U Registru neporeznih prihoda 2008. nije iskazana vrijednost neporeznih prihoda.				
** Podaci navedeni u Tablici 1. su u skladu sa Izvješćem o obavljenoj reviziji godišnjeg izvještaja o izvršenju državnog proračuna Republike Hrvatske za 2014. godinu.				

Izvor: obrada autorice (prema: Državni ured za reviziju, 2015; Ministarstvo financija, 2016a; Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017)

Prvim objavljivanjem Registra neporeznih prihoda 2008. godine u kojemu je pobrojano 245 neporeznih prihoda, definirane su daljnje analize i kontrole, ali i obveza ažuriranja Registra. Tijekom siječnja 2013. godine donesena je Odluka o osnivanju Radne skupine za poslovnu klimu i privatne investicije od strane Vlada Republike Hrvatske, a sve u cilju, između ostalog, rasterećenja poduzetnika od nepotrebnih davanja. Jedna od aktivnosti bila je usmjerena na analizu i preispitivanje opravdanosti neporeznih davanja. Hrvatska udruga poslodavaca kao nezavisni predstavnik poslodavaca je također od Ministarstva financija zatražila ažuriranje postojećeg Registra neporeznih prihoda. Tijekom 2013. godine osnovana je Radna podskupina koja je bila zadužena za propitivanje Registra neporeznih prihoda kojemu je naknadno naziv promijenjen u Registar parafiskalnih nameta. Prvi podaci koji su bili dostavljeni od strane Radne podskupine pokazali su da je efekt financijskog ukidanja pojedinih parafiskalnih nameta za poduzeća iznosio oko 264 milijuna kuna, a od njihova smanjenja oko 145 milijuna kuna. Krajem 2013. godine u Registru je bilo evidentirano 244 nameta (Državni ured za reviziju, 2015), 2015. godine 161 neporezni namet, a krajem 2016. godine broj neporeznih davanja se ponovno povećao na 213 davanja (Ministarstvo financija, 2016a; Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017).

Tijekom 2016. godine Ministarstvo financija je objavilo Registar neporeznih davanja za 2015. godinu (Ministarstvo financija, 2016a) gdje je na jednom mjestu dan prikaz svih neporeznih davanja kao i ukupne vrijednosti prikupljenih sredstava od strane poduzetnika i od strane građana raspoređene po pojedinim Ministarstvima. Ako se promatra broj nameta za koje je odgovorno pojedino Ministarstvo tada se najveći broj nameta odnosio na Ministarstvo poljoprivrede. Od ukupno 161 registriranog neporeznog nameta, njih čak 46 se odnosilo na resorno Ministarstvo. Ukupna vrijednost prikupljenih sredstava sa osnove tih nameta iznosila je više od 2,3 milijarde kuna, odnosno 26,41 % vrijednosti svih prikupljenih sredstava s osnove nameta u 2015. godini. S obzirom da su izvor prikupljanja neporeznih davanja pravne i fizičke osobe, vrijednost neporeznih davanja koja je opteretila poduzetnike iznosila je 1,1 milijardu kuna ili 20,87 %, dok su ostala neporezna davanja u vrijednosti od 1,2 milijarde kuna opteretila građane. Najmanje neporeznih davanja odnosilo se na Ministarstvo rada i mirovinskog sustava (1), Ministarstvo poduzetništva i obrta (1), Ministarstvo turizma (2) i Ministarstvo financija (2). U Registru broj neporeznih davanja nije bio konačan, a Registar se i dalje ažurirao. Također je važno naglasiti da u Registar nisu bila uključena javna davanja propisana Zakonom o doprinosima (obvezno zdravstveno osiguranje i obvezno mirovinsko osiguranje, osiguranje za slučaj nezaposlenosti, osiguranje za slučaj ozljede na radu i profesionalne bolesti), ali ni ona javna davanja koja su definirana Općim poreznim zakonom (NN 12/00, 86/01, 150/02, 147/8, 18/11, 78/12, 136/12, 73/13, 26/15, 44/16, 115/16, 106/18), carine, porezi, trošarine kao ni upravne pristojbe, naknade po osnovi ugovornih odnosa i novčanih kazni.

U ožujku 2017. godine objavljen je Registar neporeznih davanja za 2016. godinu. U tom Registru po prvi puta je posebno popisano 334 pojedinačnih iznosa tarifa upravnih pristojbi ukupnog opterećenja 253 milijuna kuna. Ukupna vrijednost 213 neporeznih davanja za 2016. godinu iznosila je nešto više od 9 milijardi kuna, odnosno 2,7 % BDP-a. Broj neporeznih davanja koji se odnosio na Ministarstvo poljoprivrede u odnosu na 2015. godinu je smanjen, a obuhvaćao je 42 neporezna davanja od kojih je prikupljeno ukupno 227,3 milijuna kuna. To je bilo značajno smanjenje vrijednosti neporeznih davanja ako se usporedi s 2015. godinom.

Karakteristično za neporezne prihode je da su svi neporezni prihodi vezani za funkcije lokalnih jedinica i za pojedine gospodarske djelatnosti (Institut za javne financije, 2008). Prema Ott i Bajo (2002) iako porezi predstavljaju glavnu stavku u proračunima lokalnih jedinica, neporezni prihodi nisu zanemariva stavka, a upravo su oni za županije najvažniji

izvor prihoda. Kesner-Škreb (2009) navodi da neporezni prihodi imaju unaprijed utvrđenu namjenu, predstavljaju autonomne prihode lokalnih jedinica, a visinu i naplatu samostalno određuju lokalne jedinice.

„Budući da obuhvaćaju prihode od poslovanja, prihode od imovine, korisničke naknade, pristojbe i kazne“ (Ebel i Yilmaz, 2002:31), kako navodi Jurlina Alibegović (2002) isključivo se mogu iskoristiti za onu namjenu radi koje su i uvedeni. Lokalnim jedinicama bi ipak trebalo omogućiti da neporezne prihode koriste i za druge namjene kao što je financiranje ostalih minimalnih funkcija koje su u djelokrugu njihova rada, a to predstavlja transformiranje uloga neporeznih prihoda zakonskim redefiniranjem sadašnje namjene pojedinih prihoda.

Bajo i Jurlina Alibegović (2008) ističu da su neporezne prihode (tzv. skrivene namete odnosno prihode po posebnim propisima) dužni plaćati poduzetnici i građani. Lokalne neporezne prihode naplaćuju lokalne jedinice, državne upravne službe, javna poduzeća, komore i udruge i zato je važno razlikovati državne pristojbe i naknade koje se plaćaju izravno za obavljene usluge. Dio tih naknada pripada državnim administrativnim tijelima, a dio javnim poduzećima. Komunalna poduzeća u vlasništvu lokalnih jedinica također prikupljaju neporezne prihode. Lokalni neporezni prihodi koriste se za točno utvrđenu namjenu (komunalne naknade i doprinosi). Perić (2000) navodi da bi komunalne naknade trebale biti u okviru funkcije unaprjeđenja financiranja rada jedinica lokalne samouprave, ali ujedno i korektivni mehanizam rasterećenja obveznika njihovog plaćanja. Bajo (2006) zaključuje da složenost postojećeg sustava neporeznih prihoda zbunjuje obveznike njihovog plaćanja te vodi prema neučinkovitosti jer se visina plaćenih naknada najčešće ne može vezati za nikakvu protuuslugu.

Neporezna davanja nisu prisutna samo u Republici Hrvatskoj. Njihov utjecaj prisutan je i u drugim zemljama te kao takvi imaju značajan utjecaj na nacionalne interese svake pojedine zemlje. Neporezna davanja razlikuju se od zemlje do zemlje prema klasifikacijama, rokovima plaćanja te namjeni korištenja. Većina zemalja je problematiku parafiskalnih nameta svela na najmanju moguću mjeru, ponajviše u razdoblju prije samog pristupanja Europskoj uniji tijekom pred pristupnih pregovora (Poljska, Mađarska, Francuska, Italija)(TMF Group, 2015).

U okviru Nacionalnog programa reformi jedan od ciljeva Vlade Republike Hrvatske je i proces jačanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva te pojedinačnih sektora u gospodarstvu za koje postoje preduvjeti za jačanje konkurentnosti. Škufljić i dr. (2011) ističu da se općenito konkurentnost može promatrati na makro, mezo i mikro razini ovisno o potrebi proučavanja problema i sinergijskom djelovanju različitih faktora sa neizravnim ili izravnim utjecajem na konkurentnost. Lovrinčević i dr. (2008) navode da se mjerenje konkurentnosti na mikrorazini odnosi uglavnom na analizu određenih pokazatelja vezanih za tržišni segment u kojemu pojedino poduzeće posluje te na njegovu tržišnu poziciju odnosno promjenu tržišnog udjela. Prema Bezić (2008) na makro razini konkurentnost se promatra sa stajališta akumulacije kapitala, rasta zaposlenosti, kvalitete života i produktivnosti.

Konkurentnost je moguće promatrati na podnacionalnoj razini (regionalna konkurentnost) kada se uzima u razmatranje kvaliteta institucija, faktora i politika koje imaju utjecaj na održivost produktivnosti. Model regionalnog indeksa konkurentnosti temeljen je na perceptivnim i statističkim stupovima konkurentnosti pomoću kojih se ocjenjuje kvaliteta poslovnog okruženja i sektora (Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2013). Razvijenost JLP(R)S se prati od 2010. godine pomoću indeksa razvijenosti¹ temeljem Odluke o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (Vlada Republike Hrvatske, 2010a) i temeljem Odluke o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (Vlada Republike Hrvatske, 2013b).

Prema GEM metodologiji i provedenom istraživanju (Singer i dr., 2016), regionalna rasprostranjenost poduzetničkih aktivnosti grupirana je u šest regija (Primorje i Gorski kotar, Dalmacija, Zagreb sa okolicom, Sjeverna Hrvatska, Slavonija i Baranja, Istra, Lika i Banovina). S obzirom da je prema podacima za 2013. godinu djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u Republici Hrvatskoj imala udio od 4,3 % (11,39 milijardi kuna) bruto dodane vrijednosti (Ministarstvo poljoprivrede, 2014) odnosno 3,6 % (11,2 milijarde kuna) u 2018. godini (Ministarstvo poljoprivrede, 2019) od velike je važnosti proučiti ovaj sektor. Ako se hrvatska poljoprivreda uspoređi sa gospodarstvom zemalja EU-27, tada hrvatsko gospodarstvo u prosjeku manje koristi poljoprivrednih površina, manje uvjetnih grla stoke, a

¹ Indeks razvijenosti je pokazatelj koji se računa kao ponderirani prosjek sljedećih pokazatelja: prosječna stopa nezaposlenosti, prosječni dohodak po stanovniku, prosječni izvorni prihodi po stanovniku, opće kretanje stanovništva te stopa obrazovanosti (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2020b).

manja je i prosječna ostvarena vrijednost standardnog rezultata poljoprivrednog gospodarstva u odnosu na zemlje EU-27. Iako je članstvo Republike Hrvatske u Europskoj uniji dosta izazovno sa stajališta robne razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, hrvatska poljoprivreda se našla u situaciji prekomjernog uvoza poljoprivrednih proizvoda što je rezultiralo deficitom poljoprivredne razmjene.

Temeljem Smjernica ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2013. - 2015. (Ministarstvo financija 2012a), prikazane su glavne odrednice za kreiranje konkurentnijeg poljoprivredno-prehrambenog i ribarskog sektora koji uključuje sustavnu prilagodbu potpora poljoprivrednoj proizvodnji i ribarstvu uz značajan doprinos investicijskih potpora. Lovrinčević i dr. (2008) navode da prema dosadašnjim provedenim istraživanjima konkurentnosti, Republika Hrvatska bilježi relativno dobre konkurentske pokazatelje, ponajviše u području infrastrukture, porezne politike, trgovinskog, deviznog i monetarnog sustava. Razina konkurentnosti mijenjala se tijekom vremena, a u posljednje vrijeme jedan je od najučestalijih ekonomskih pojmova koji se analizira zajedno sa pokazateljima te sve više zahtijeva primjenu globalnih odrednica konkurentnosti. Kitson i dr. (2004) ističu da se većina ekonomista i stručnjaka slaže da konkurentnost predstavlja prirodni zakon moderne ekonomije te da ne postoji općeprihvaćena definicija konkurentnosti.

Konkurentnost hrvatske poljoprivrede ovisi i o opterećenju gospodarskih subjekata kako poreznim tako i neporeznim davanjima. U Tablici 2. je prikazan broj pravnih osoba koje su registrirane te broj aktivnih pravnih osoba koje su obavljale djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva od 2015. do 2019. godine prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007.

Tablica 2. Broj pravnih osoba sa registriranom djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u razdoblju od 2015. do 2019. godine.

Djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Ukupno registrirane pravne osobe	6186	5169	4909	5030	5231
Aktivne pravne osobe	3922	2705	2753	2873	2731

Izvor: obrada autorice (prema: Državni zavod za statistiku, 2016; 2017; 2018b; 2019; 2020b)

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Nacionalne klasifikacije djelatnosti (2007) te kao što je prikazano u Tablici 2., u Republici Hrvatskoj je krajem 2015. godine² bilo registrirano ukupno 6186 pravnih osoba koje su se bavile djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Ako se uspoređi s prethodnom godinom (2014), ukupan broj registriranih pravnih osoba povećao se za 356 pravnih osoba. Od ukupnog broja registriranih pravnih osoba iz te djelatnosti, aktivnih je bilo 3 922. Ako se promatra pravno ustrojbeni oblik pravnih osoba tada je 3 049 aktivnih pravnih osoba ustrojeno kao trgovačka društva od čega je najviše društava s ograničenom odgovornošću (2 483), a najmanje dioničkih društava (41). Ostala trgovačka društva su ustrojena kao jednostavna društva s ograničenom odgovornošću, njih 519. Uspoređujući regionalno, najveći broj aktivnih pravnih osoba koje se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva je na području Grada Zagreba (447) te šest županija: Osječko baranjska županija (402), Istarska županija (300), Zagrebačka županija (233), Splitsko dalmatinska županija (274), Zadarska županija (217), Vukovarsko-srijemska županija (206), dok ostale županije imaju manje od 200 aktivnih pravnih osoba (Statistički ljetopis Republike Hrvatske, 2016). Ako se uspoređi s prethodnom godinom, tijekom 2016. godine evidentirano je smanjenje broja registriranih i aktivnih pravnih osoba. Ukupno je registrirano 5169 pravnih osoba od kojih 2 705 se smatra aktivnima. I u 2017. godini je došlo do smanjenja broja registriranih pravnih osoba, ali je povećan broj aktivnih pravnih osoba za 1,7 %. Krajem 2017. godine ukupno je bilo registrirano 4 909 pravnih osoba u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva što je za oko 26 % manje nego 2015. godine. U strukturi pravnih osoba aktivnih je bilo 2 753 odnosno oko 30 % manje nego 2015. godine, i to najviše u Gradu Zagrebu 335 aktivnih te u Osječko baranjskoj županiji 275 aktivnih pravnih osoba (Statistički ljetopis Republike Hrvatske, 2018b).

Državni zavod za statistiku je objavio da je 31.12.2018. godine od ukupno 5030 pravnih osoba s registriranom djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, njih 57,1 % odnosno 2 873 pravnih subjekata bilo aktivno. To je 4,36 % aktivnih pravnih osoba više u odnosu na stanje 2017. godine (Statističke informacije DZS, 2019). Krajem 2019. godine ukupno je bilo registrirano 5 231 pravna osoba koja se bavi djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Od ukupnog broja pravnih osoba aktivno je 2 731 pravna osoba (Statističke informacije DZS, 2020). Iako postoji tendencija pada broja pravnih osoba u poljoprivrednoj djelatnosti, djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva regionalno je zastupljena u cijeloj Republici

² Podaci za 2015. godinu su uzeti za analizu iz razloga što je tada započeto istraživanje na odabranu temu doktorskog rada.

Hrvatskoj. Prema Marković i dr. (2013) poduzetnička aktivnost ukoliko je granski i teritorijalno raširena može pridonijeti povećanju konkurentnosti. Sama centralizacija poslovnih aktivnosti u razvijenim središtima nepovoljno se odražava na korištenje raspoloživih izvora prihoda u područjima koja nisu dovoljno razvijena.

Ako se promatra konkurentnost poduzeća koje se bavi djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva tada biti konkurentan u poljoprivredi znači imati kvalitetan proizvod za kojim postoji nacionalna i globalna potražnja te koje je u cjenovnom rangu jednakom ili manjom od konkurenata. Utjecaj fiskalne politike itekako može pridonijeti konkurentnosti, a time i neporezna davanja koja predstavljaju tek jedan segment opterećenja hrvatskih poljoprivrednika. Zbog velike opterećenosti poljoprivrednog sektora neporeznim davanjima na zakonodavnoj vlasti je i velika odgovornost u provođenju reformi neporeznih davanja te konstantno revidiranje postojećih zakonskih okvira.

Šimović (2006) zaključuje da iako se mjerama fiskalne politike može utjecati na konkurentnost pojedine industrije, a posljedično time i na cjelokupno gospodarstvo, utjecaj fiskalne politike ipak nije presudan. Fiskalna politika kao i cijeli fiskalni sustav predstavljaju instrument pomoću kojeg je moguće izgraditi konkurentnost. Fiskalni poticaji koji mogu utjecati na jačanje konkurentnosti prepoznaju se u potporama, subvencijama, beskamratnim zajmovima te poreznim poticajima. Najvažniji oblici fiskalnih poticaja koji mogu utjecati na izgradnju konkurentnosti kako nacionalnog gospodarstva tako i pojedinih industrija i djelatnosti polaze od korištenja povlaštenih poreznih stopa, subvencija kapitalne imovine putem odbitka poreza s osnove ulaganja te proračunskih potpora. Od velike je važnosti prilikom formuliranja fiskalnih mjera i fiskalnih instrumenata nužnih za poticanje konkurentnosti uzeti u obzir stajališta Europske unije i pravnu stečevinu EU u segmentu smjernica o harmonizaciji oporezivanja. Smerdel (2012) ističe da je nužno staviti pod nadzor mogućnost nametanja parafiskalnih nameta od strane raznovrsnih agencija privrednim subjektima, ali isto tako pod nadzorom bi trebalo biti i raspolaganje prikupljenim sredstvima s osnove neporeznih davanja.

Istraživački problem doktorskog rada su brojna neporezna davanja koja opterećuju poljoprivredni sektor i time negativno utječu na njegov rast. S obzirom na definirani problem istraživanja u okviru istraživanja koje je provedeno u svrhu izrade ovog rada, istražen je utjecaj neporeznih davanja na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

1.2. Svrha i ciljevi istraživanja

S obzirom da postoji relativno veliki broj neporeznih davanja koja opterećuju poslovne subjekte u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu i dovode u pitanje njihovu konkurentnost, predmet istraživanja su neporezna davanja čija svrha nije u izravnom odnosu s djelatnošću poduzeća, zatim neporezna davanja koja se naplaćuju u postotku od ukupno ostvarenog prihoda umjesto od ostvarene dobiti kao i neporezna davanja koja su nerealno visoka ili nepotrebna prema kriteriju financijskog opterećenja poduzetničke aktivnosti.

Dosadašnja istraživanja neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj (Bajo i dr., 2006; Ott i Bajo, 2002; Šimović i dr., 2014) bila su uglavnom usmjerena na sistematizaciju neporeznih prihoda i njihovo metodološko prikazivanje i sažimanje u Registru neporeznih prihoda kao i na način njihove klasifikacije i diobe između različitih razina vlasti, ali nije razmatran utjecaj neporeznih davanja na konkurentnost hrvatske poljoprivrede kao jedne od ključne sastavnice za jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. Neporezna davanja se naplaćuju od obveznika po unaprijed utvrđenim tarifama, pravilnicima ili cjenicima te su prisutna u javnom sektoru, ali i u neprofitnim organizacijama što im dodatno daje na važnosti.

Pojam neporezna davanja u literaturi i praksi često se izjednačava sa pojmom parafiskalni nameti, parafiskalna davanja, parafiskaliteti (Jelčić, 2001; Deak, 2003; Roller, 2009). Roller (2009) navodi da su parafiskaliteti ili parafiskalna davanja fiskalni oblici sa istim obilježjima kao i pojedinačni fiskaliteti s naglaskom da prikupljeni prihodi s osnove njihove obveze prikupljanja nisu prihod proračuna te ih treba razmatrati odvojeno od fiskaliteta u užem smislu. Barrere (1972) pod parafiskalitetima podrazumijeva određeni oblik zahvaćanja na temelju prihoda poduzeća i fizičkih osoba, a Duverger (1968) pod parafiskalitetima podrazumijeva instituciju koja se nalazi između administrativnih pristojbi i poreza gledajući na globalnoj razini. Cisse i dr. (2013) su prepoznali parafiskalitetete kao glavni rizik za poslovnu zajednicu i investitore, dok Alijagić (2015) navodi da parafiskalna davanja imaju ekonomske učinke koji su isti ubiranju poreza te su prema svojim karakteristikama mnogo bliži doprinosima nego porezima (npr. doprinosi raznim komorama). U inozemnoj literaturi neporezna davanja susreću se pod nazivima parafiscal charges (Bilal i Nicolaides, 1999; Cisse i dr., 2013), parafiscal fees (Andrews G., 1982; Guasch, 1999), parafiscal levies (Hawk, 2002; Rusche, 2015).

Svrha ove disertacije ogleda se u pokušaju pojašnjavanja svih nedoumica koja sustavno postoje u okviru neporeznih davanja segmentiranih u poljoprivrednom sektoru te u iznalaženju i sugeriranju potencijalnog modela racionalizacije neporeznih davanja uz pojašnjenja potencijalnih veza i varijabli unutar predloženog modela.

Cilj istraživanja u doktorskoj disertaciji je analizirati sustav neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj te pokušati odrediti njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede. Na temelju prikupljenih podataka od dionika u empirijskom dijelu istraživanja te na temelju provedenih analiza i usporedbi utvrditi, ali i ukazati na sve potrebne aktivnosti i poboljšanja koja bi mogla biti ključna u okviru neporeznih davanja prilikom određivanja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede.

Analizirajući i proučavajući do sada prikupljene sekundarne izvore literature nije se uočila ni u jednom izvoru kompletno obrađena problematika neporeznih davanja, i to ne samo na razini pojedinog sektora, već ni na razini nacionalnog gospodarstva stoga postoji opravdan interes da se istraživanju problematike neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj znanstveno pristupi.

S obzirom na definirani glavni cilj i svrhu istraživanja određeni su specifični ciljevi doktorske disertacije:

1. sustavno analizirati dostupne izvore i kritički sagledati postojeće znanstvene spoznaje o neporeznim davanjima u Republici Hrvatskoj;
2. identificirati neporezna davanja te istaknuti njihove najvažnije karakteristike, način njihove raspodjele i njihovu namjensku uporabu na razini nacionalnog gospodarstva;
3. utvrditi utjecaj i značaj neporeznih davanja na konkurentnost poljoprivrednog sektora u Republici Hrvatskoj;
4. nakon istraživanja izraditi prijedloge daljnjeg funkcioniranja sustava neporeznih davanja kroz kvalitetniju evidenciju i identificiranje indikatora potencijalnih problema vezanih za područje neporeznih davanja u poslovanju subjekata u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu;
5. istražiti stavove zakonodavne vlasti i institucionalne podrške o neporeznim davanjima;
6. oblikovati model racionalizacije sustava neporeznih davanja s naglaskom na poljoprivredni sektor u Republici Hrvatskoj.

1.3. Metodologija i hipoteze istraživanja

U svrhu doktorske disertacije korištene su brojne znanstvene metode s ciljem dobivanja relevantnijih spoznaja kako bi se iznijeli što kompetentniji zaključci. U okviru teorijskog dijela rada korištena je arhivska metoda te je analizirana sva dostupna relevantna domaća i inozemna stručna i znanstvena literatura koja izučava neporezna davanja i regionalnu konkurentnost poljoprivrednog sektora.

Također su za potrebe teorijskog dijela rada korištene slijedeće znanstvene metode:

- povijesna metoda kako bi se kronološki prikazao predmet istraživanja;
- metoda analize kako bi se raščlanile složenije komponente na manje dijelove i segmente;
- metoda sinteze s ciljem spajanja i integriranja povezanih segmenata u cjelinu;
- metoda apstrakcija kako bi se izdvojila nebitna svojstva s ciljem naglašavanja ključnih sastavnica, obilježja i osobina;
- metoda indukcije za promatranje i uočavanje pojedinačnih pojava kako bi se formulirali opći zaključci;
- metoda dedukcije kako bi se zaključivalo od općeg ka posebnom;
- metoda generalizacije kako bi se donijeli generalni zaključci na temelju općih spoznaja;
- metoda komparacije da bi se utvrdile sličnosti i različitosti predmeta izučavanja;
- deskriptivna metoda za nabranje i opisivanje pojedinih dijelova određenih cjelina;
- eksplikativna metoda potrebna za objašnjavanje i nabranje dijelova određenih cjelina.

Za potrebe doktorskog rada korištene su baze podataka Eurostata, Hrvatske gospodarske komore, Ministarstva financija, Hrvatske obrtničke komore, Državnog zavoda za statistiku, Hrvatske udruge poslodavaca, Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj-OECD, Nacionalnog vijeća za konkurentnost i Registra godišnjih financijskih izvještaja.

Empirijski dio doktorske disertacije temelji se na vlastitim istraživanjima koja su provedena na prigodnom uzorku poslovnih subjekata koji se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. U svrhu prikupljanja podataka i u svrhu istraživanja korištena je metoda dubinskog

intervjua i metoda anketiranja na prigodnom uzorku. U početnoj fazi istraživanja kreirana je anketa koja je sastavljena od pitanja zatvorenog tipa s ponuđenim odgovorima te otvorenog tipa pitanja kako bi ispitanici mogli sami unositi svoja promišljanja. Korištena je Likertova ljestvica sa pet stupnjeva intenziteta kako bi se vrednovale postavljene tvrdnje. U drugom dijelu istraživanja prikupljeni su podaci metodom ispitivanja osoba pomoću dubinskog intervjua od strane predstavnika zakonodavne i institucionalne vlasti te predstavnika nezavisnih strukovnih organizacija. Nakon provedenog empirijskog istraživanja, a na osnovu dobivenih informacija izneseni su konkretni zaključci te je predložen model racionalizacije neporeznih davanja koji se temelji na teorijskim postavkama i rezultatima empirijskog istraživanja. Za potrebe obrade dobivenih rezultata istraživanja korištena je deskriptivna i inferencijalna statistika uz primjenu programskog paketa SPSS (Statistical Package for the Social Sciences).

Uzevši u obzir prethodno definiran problem i ciljeve istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

HIPOTEZA 1.: Neporezna davanja negativno utječu na razvoj djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

Prema Stipetić (2005) i Tomić (2014) poljoprivreda predstavlja značajan čimbenik blagostanja naročito u ruralnim područjima Republike Hrvatske stoga je nužno voditi računa o dugoročnim tendencijama njezinog razvitka, ali i o svim preprekama koje koče njezin razvoj kako bi se ostvario što veći ekonomski doprinos.

Budući da su neporezna davanja sveprisutna u gotovo svim djelatnostima poslovanja i da opterećuju kako fizičke osobe tako i same poduzetnike, u ovoj disertaciji analizirana je povezanost između neporeznih davanja i razvoja odnosno zastupljenosti djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. U skladu sa podacima Državnog zavoda za statistiku sveukupan broj aktivnih poslovnih subjekata³ koji su obavljali spomenutu djelatnost od 2014. godine do 2018. godine bilježi rast, ali i pad. Krajem 2014. godine ukupno je bilo 3 571 aktivnih pravnih osoba i 3 079 obrta i slobodnih zanimanja koji su imali registriranu

³ Prema metodologiji Državnog zavoda za statistiku *poslovni subjekti* obuhvaćaju pravne osobe (trgovačka društva, poduzeća koja nisu usklađena sa Zakonom o trgovačkim društvima, zadruge, udruge, fondove, organizacije) te obrte i slobodna zanimanja.

prethodno spomenutu djelatnost. Krajem 2017. godine aktivnih pravnih osoba bilo je 2 753, a obrta i slobodnih zanimanja 2 749. Tijekom 2019. godine također je došlo do pada broja aktivnih pravnih osoba u poljoprivrednoj djelatnosti. Budući da se smanjivao broj neporeznih nameta u istom tom razdoblju testiranje ove hipoteze obavljeno je komparativnom analizom neporeznih davanja za djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2015. godine nadalje. Uz navedeno, testiranje hipoteze obavljeno je i pomoću prikupljenih podataka dobivenih anketiranjem poslovnih subjekata registriranih za djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Pomoću ankete traženo je od poslovnih subjekata da komentiraju neporezna davanja i opterećenost djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva neporeznim davanjima te da pomoću 5-stupnjevine Likertove skale vrednuju značajnost postavljenih tvrdnji.

HIPOTEZA 2.: Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pozitivnoj je vezi s razvijenošću pojedine regije u Republici Hrvatskoj.

Nakon što je Republika Hrvatska kao punopravna članica pristupila Europskoj uniji, gospodarstvo se suočio sa oštrom konkurencijom. Razlike u regionalnoj razvijenosti dodatno su narušile već poljuljanu konkurentnost brojnih poslovnih subjekata opterećenih raznim davanjima, a usporedbom BDP-a po glavi stanovnika zamijećena su velika odstupanja na županijskoj razini. Prostorno razvojni disparitet rezultat je kumulativne uzročnosti odnosno ekonomske snage što znači da se dodatno produbljuju regionalne razlike pa razvijeniji postaju još napredniji (Witherick i dr., 2001; Čavrak, 2002; Pejnović, 2004; Grahovac, 2006). Budući da neporezne prihode naplaćuju lokalne jedinice, državne upravne službe, udruženja i komore te javna poduzeća, izvori tih prihoda mogu se vezati za teritorijalne jedinice te oni kao takvi predstavljaju sve znatnije izvore financiranja države i lokalnih jedinica, a potrebna je i nužnost namjenske uporabe neporeznih prihoda (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008; Rogić Lugarić i Maksimovska Veljanovski, 2011). U disertaciji je testirana veza između regionalne razvijenosti u Republici Hrvatskoj i visine prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u razdoblju između 2014. - 2018. godine. Pri tome je razvijenost pojedine regije mjerena pomoću indeksa razvijenosti, a visina neporeznih prihoda kao udio neporeznih prihoda u ukupnim prihodima jedinica lokalne i područne samouprave. Dokazivanje ili odbacivanje navedene hipoteze temeljeno je i na komparativnoj analizi dostupnih podataka o prikupljenim prihodima s osnove neporeznih

davanja za svaku županiju. Dobiveni rezultati omogućili su izvođenje zaključaka o vezi između visine neporeznih prihoda i razvijenosti regija u Republici Hrvatskoj.

HIPOTEZA 3.: Učestalim promjenama zakonskog i institucionalnog okvira neporeznih davanja negativno se utječe na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

Prilikom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji jedan od uvjeta bio je usmjeren prilagođavanju hrvatske poljoprivrede zakonima Europske unije i njezinim pravnim aktima. Veliki broj posebnih zakona regulira i pokriva različita područja poljoprivrede (Žimbrek i Par, 1999; Marković i dr., 2013). Neporezni prihodi uređeni su brojnim zakonima, a učestale promjene zakonskog okvira narušavaju transparentnost samog sustava neporeznih davanja. Testiranje hipoteze obavljeno je analizom postojećeg stanja zakonskog i institucionalnog okvira neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva te kroz provedbu dubinskog intervjua s predstavnicima zakonodavne vlasti (Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta te Ministarstvo poljoprivrede), predstavnicima nadležnih institucija (Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska obrtnička komora, Upravni odjel za gospodarstvo i poljoprivredu Virovitičko podravske županije) te predstavnicima nezavisnih strukovnih organizacija o neporeznim davanjima u sektoru poljoprivrede. Također je hipoteza testirana anketom na prigodnom uzorku ispitanika koji se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva gdje su između ponuđenih tvrdnji koji se odnose na utjecaj neporeznih davanja na konkurentnost hrvatske poljoprivrede ispitanici vrednovali značajnost ograničenja za razvoj konkurentnosti hrvatske poljoprivrede pomoću 5-stupnjevane Likertove skale.

HIPOTEZA 4.: Dosadašnje sustavne strukturne reforme i mjere ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja utječu na rasterećenje poduzetnika koji se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

Opterećenost poljoprivrednog sektora brojnim nametima dodatno otežava održivost svih vrsta poljoprivrede, a posljedično i društvene uključenosti. Mikić (2009) navodi da troškovi poslovanja poduzeća nastaju kao rezultat produktivnosti proizvodnje i daljnje distribucije s ciljem ostvarivanja dugoročne koristi. Sposobnost upravljanja troškovima posljedično utječe na razvoj postojećeg poslovanja i agregiranje novog poslovanja postizanjem bolje kontrole nad cjelokupnim poslovanjem, stoga treba voditi računa o njihovom utjecaju na daljnji rast i

razvoj poslovanja jer se i neporezna davanja mogu promatrati kao svojevrsni trošak koji opterećuje poslovanje.

S druge strane fiskalna autonomija omogućava lokalnim jedinicama da samostalno određuju osnovice i stope neporeznih prihoda, a sam financijski položaj lokalnih jedinica mogao bi se poboljšati ukoliko bi postojala transparentnija i bolja fiskalna disciplina jer lokalne jedinice najslabije prikupljaju neporezne prihode. Stoga je nužno da lokalne jedinice svaka na svom području poboljšaju naplatu neporeznih prihoda (Bajo i Bronić, 2004; Žunić Kovačević i Gadžo, 2014) te da se nepotrebna neporezna davanja svedu na najmanju moguću mjeru kako bi se poslovnim subjektima olakšalo njihovo poslovanje i smanjili postojeći troškovi. Istraživanjem se želi dokazati da postoji pozitivna korelacija između dosadašnjih strukturnih reformi i mjera ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja vezanih za djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva i time rasterećenja poduzetnika koji se bave istom djelatnošću u smislu obveznih davanja. Istodobno je utvrđeno koristi li država u okviru svojih sustavnih reformi i mjere vezane za neporezna davanja kao jedan od instrumenata kojim se može djelovati na uvjete poslovanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Testiranje hipoteze obavljeno je pomoću komparativne analize dosadašnjih strukturnih reformi i mjera ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja koja su vezana za djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva te pomoću podataka dobivenih anketiranjem poslovnih subjekata koji obavljaju djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Na temelju ponuđenih tvrdnji ispitanici su vrednovali važnost ponuđenih odrednica pomoću 5-stupnjevane Likertove skale. Dobiveni odgovori dodatno su analizirani pomoću primjenjivih statističkih metoda.

1.4. Znanstveni doprinos doktorske disertacije

Temeljem definiranih ciljeva istraživanja i postavljenih hipoteza, očekivani znanstveni doprinos je utemeljen na teorijskom te aplikativnom dijelu istraživanja.

Teorijski znanstveni doprinos doktorske disertacije je u:

- sveobuhvatnom, temeljitom i sistematiziranom prikazu teorijskih spoznaja o neporeznim prihodima te neporeznim i parafiskalnim davanjima;
- sintezi strateških i zakonskih dokumenata u kojima je analizirana zastupljenost pojma neporeznih davanja kao i zastupljenost pojma poljoprivrede i njezin konkurentski položaj na tržištu;
- dobivanju znanstvenih spoznaja o ulozi i značaju neporeznih davanja na

poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog sektora u Republici Hrvatskoj.

Aplikativni znanstveni doprinos doktorske disertacije proizlazi iz:

- rezultata istraživanja neporeznih davanja prema provedenom empirijskom istraživanju u svim županijama Republike Hrvatske na uzorku aktivnih poslovnih subjekata koji imaju registriranu djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva;
- donesenih zaključaka i prijedloga racionalizacije sustava neporeznih davanja;
- definiranju negativnih spoznaja o neporeznim davanjima koje predstavljaju prepreku za daljnji razvoj hrvatske poljoprivrede;
- oblikovanju preporuka i zaključaka buduće racionalizacije sustava neporeznih davanja identifikiranjem postojećih nedostataka;
- podizanju razine spoznaja i svijesti o potrebi racionalnog upravljanja sustavom neporeznih davanja.

Znanstveni doprinos ovog rada je u:

- primjeni dobivenih nalaza empirijskog istraživanja o neporeznim davanjima i parafiskalnim davanjima prilikom revidiranja sustava neporeznih davanja od strane institucionalne i zakonodavne vlasti;
- procesu unificiranja naziva i načina razvrstavanja neporeznih davanja s ciljem povećanja transparentnosti sustava neporeznih davanja;
- spoznaji da se učestalim promjenama zakonskog i institucionalnog okvira neporeznih davanja smanjuje konkurentnost hrvatske poljoprivrede;
- daljnjem provođenju strukturnih reformi i mjera u sustavu neporeznih davanja jer utječu na povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede;
- primjeni predloženog modela racionalizacije neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru.

Primjenjeni metodološki okvir može biti višestruko koristan u srodnim istraživanjima, a dobivene spoznaje o neporeznim davanjima dobra podloga za provođenje aktivnosti rasterećenja poslovnih subjekata neporeznim davanjima.

1.5. Struktura rada

Struktura sadržaja predložene teme doktorske disertacije sastoji se od ukupno sedam poglavlja, uključivo uvod i zaključak. Također, predviđeni sadržaj dodatno čine sažetak te popis literature, popis tablica, popis slika, prilozi i biografija autora. U prvom dijelu disertacije definiran je problem istraživanja kao i svrha i ciljevi samog istraživanja. Također su u prvom dijelu objašnjene metode znanstvenog istraživanja te su definirane i obrazložene hipoteze kao i način njihova dokazivanja te povezanost hipoteza s izabranim metodama istraživanja.

Drugi dio disertacije odnosi se na teorijski koncept neporeznih davanja. Osim pojmovnog određenja neporeznih davanja prikazan je povijesni pregled razvoja neporeznih davanja te zakonska regulativa i posebni propisi koji se odnose na neporezna davanja. Analizirana je problematika neporeznih davanja kroz ekonomske i neekonomske učinke.

U trećem dijelu doktorske disertacije napravljena je analiza strukture i razine neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj. Analizirani su i dosadašnji javno objavljeni Registri neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj te su pomoću komparacije provedenih strukturnih reformi utvrđeni učinci na segment neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj.

Konkurentski položaj hrvatske poljoprivrede u okviru neporeznih davanja prikazan je u četvrtom dijelu disertacije uz usporedni prikaz strukture neporeznih davanja i utjecaja istih na poljoprivredni sektor. Ovisno o gospodarskoj i institucionalnoj razvijenosti te o smjernicama ekonomske i fiskalne politike ovisi i mogućnost utjecaja na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

U petom dijelu disertacije definiran je metodološki okvir empirijskog istraživanja koji obuhvaća pristup istraživanju, oblikovanje istraživačkog instrumenta, proceduru provođenja istraživanja uz eventualna ograničenja empirijskog istraživanja. Na temelju rezultata empirijskog istraživanja prikazan je model racionalizacije neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru kao i smjernice budućih istraživanja.

Rasprava o problemu i predmetu istraživanja prikazana je u šestom dijelu disertacije pri čemu su analizirani rezultati istraživanja i prikupljene informacije koje su bile temelj za testiranje opravdanosti tvrdnji u postavljenim hipotezama.

U posljednjem, sedmom dijelu doktorske disertacije dani su zaključci. Također je napravljena sustavna sistematizacija primarnih i sekundarnih rezultata provedenog znanstvenog istraživanja.

2. Teorijski koncept pojma neporezna davanja

Proučavanjem dostupne literature uočeno je da kada se govori o neporeznim davanjima, često dolazi do krivog interpretiranja samog pojma. Neusklađenosti prilikom prevođenja pojma neporeznih davanja iz strane terminologije dovode do različitih shvaćanja vezanih uz problematiku neporeznih davanja, ali i nekonzistentne razine njihove obuhvatnosti. Stoga je važno uočiti i detektirati osnovne probleme prilikom tumačenja neporeznih davanja, a posljedično i terminološki razjasniti razliku između neporeznih davanja, neporeznih prihoda, parafiskalnih davanja te njihovih sinonima. Prema Hrvatskoj enciklopediji Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža (2018) pojam koji obuhvaća dva ili više leksema koji imaju isto ili slično značenje u lingvistici se smatra sinonimom pa se pojam sinonima može primijeniti i u razmatranju pojma neporezna davanja odnosno sinonima tog pojma.

2.1. Pojmovno određenje neporeznih davanja

U teoriji o neporeznim davanjima postoje različiti nazivi za istu materiju, ali su autori (Stakić, i Barać, 2008; Roller, 2009; Smerdel 2012; Bronić i Urban, 2015; Šimurina i Galić, 2015) uglavnom suglasni u definiranju osnovnih značajki neporeznih davanja što je potkrijepljeno konkretnim navodima i objašnjenima pojedinih nazivlja u nastavku. Naime, jasna razgraničenost između pojedinih pojmova olakšava daljnju interpretaciju u nastavku disertacije, ali omogućava i konkretnije donošenje zaključaka o istom.

Neporezna davanja brojni teoretičari u svojim radovima različito nazivaju, a i u strateškim dokumentima Republike Hrvatske kada se govori o neporeznim davanjima koriste se različiti sinonimi. Pojedini autori (Bronić i Urban, 2015; Šimurina i Galić, 2015; Karačić i dr., 2017) u svojim radovima koriste naziv neporezna davanja. Isto tako se i u dokumentima Europske komisije koristi pojam neporezna davanja (Europska komisija, 2017a), dok u ostaloj dostupnoj literaturi i dokumentima pod pojmom neporezna davanja nalazimo sinonime parafiskalna davanja (Stakić i Barać, 2008; Alijagić, 2015; White Book 2017, 2017; Šimurina i dr., 2018), parafiskaliteti (Jelčić, 2001; Stakić i Barać, 2008; Roller, 2009. prema Barrere 1972. i Duverger, 1968), parafiskalni nameti (Smerdel, 2012; Nacionalni program reformi 2014, 2015, 2016, 2017; Vlada Republike Hrvatske, 2015b; Štavlić, 2016; Hrvatska udruga poslodavaca, 2017; White Book 2017 (ur. Stojić, H.), 2017; Europska banka za obnovu i

razvoj, 2017; Garvanlieva Andonova i dr., 2018), parafiskalne naknade (Bratić i dr., 2012; White Book 2017, 2017); neporezni nameti (Bajo i Klemenčić, 2015; Musulin, 2016).

U literaturi inozemnih autora problematika neporeznih davanja istražena je pod nazivima parafiscal charges (Bilal i Nicolaidis, 1999; Minea, 2011; Cisse i dr., 2013; OECD, 2019, European Commission, 2020.), parafiscal fees (Andrews G., 1982; Guasch, 1999; OECD, 2019), parafiscal levies (Hawk, 2002; Rusche, 2015; OECD, 2019), non-tax charges (Garvanlieva Andonova i dr., 2018).

Proučavanjem literature uočeno je da se kod nekih autora u istom dokumentu ili radu uz pojam neporezna davanja koriste i njegovi sinonimi (npr. Šimurina i dr., 2018; White Book 2017, 2017; Nacionalni programi reformi 2015., 2016., 2017.). U Nacionalnom programu reformi 2018. godine koristi se naziv neporezna davanja, a ne parafiskalni nameti kako je u strateškim dokumentima (Nacionalnim programima reformi) do tada bio slučaj.

U doktorskoj disertaciji zauzet je stav da će se prilikom obrade teme koristiti onaj pojam ili sinonim ovisno o autoru na koji se u radu referira. Prilikom svake buduće obrade ove materije treba se jasno razgraničiti pojam neporezna davanja od pojma parafiskalni nameti i njihovih sinonima. Izbor različitih naziva za isti pojam stvara dojam dvosmislenosti i neshvaćanja.

Prema Hrvatskom enciklopedijskom rječniku (2003), Proleksis enciklopediji (2012) te Hrvatskoj enciklopediji Leksikografskog zavoda Miroslava Krležje (2013), pod parafiskalnim davanjima nalazimo da su to obvezatna davanja koja nemaju značaj poreza, ali su prisilna davanja kao i porezi, nisu namijenjeni potrebama proračuna političko teritorijalnih zajednica nego podmirenju troškova i zajedničkih potreba javnih službi, ustanova i organizacija od općeg interesa. Porezima su slični u dijelu zakonskog okvira budući da se uvode u skladu sa zakonskim propisima. Obuhvaćaju plaćanja javnim ustanovama koje se financiraju autonomno, obuhvaćaju davanja strukovnim ustanovama kao i kotizacije za financiranje socijalnog osiguranja. U Ekonomskom leksikonu (2011) navedeno je da se obveza plaćanja parafiskalnih davanja (neporeznih davanja) ne utvrđuje propisima države. Parafiskalna davanja prema Šimurini i dr. (2018) obilježava destiniranost jer se unaprijed zna svrha za koju će biti utrošeni. Također je značajan element protunaknade te je ograničen krug obveznika plaćanja parafiskalnih davanja. Isto tako, parafiskalna davanja nisu prihod državnog proračuna jer se uplaćuju brojnim udruženjima, komorama te javno-upravnim tijelima.

Roller (2009) navodi da se parafiskaliteti definiraju kao fiskalni oblici koji imaju ista obilježja kao i neki fiskaliteti te da su namijenjeni za financiranje određenih javnih potreba. Navedeni autor također smatra da je osnovni problem što se mišljenja brojnih autora o parafiskalitetima značajno razlikuju pa stoga i ne postoji jasna definicija pojma parafiskaliteta iako je svim autorima zajedničko da se parafiskaliteti trebaju izučavati odvojeno od fiskaliteta u užem smislu. Također autor navodi da pojam parafiskaliteti dolazi od grčke riječi *para* što znači *kod, uz, pred, protiv* te smatra da bi umjesto prve riječi u složenici (parafiskaliteti) bolje odgovarala latinska riječ *semi* što znači *napola, polu, djelomično* pa bi imali izvedenicu semifiskalitet umjesto parafiskalitet. Jelčić (2001) ističe da su parafiskaliteti sporedni fiskaliteti te da kao takvi imaju gotovo iste učinke kao i sami porezi.

Najznačajnije karakteristike parafiskaliteta prema Stakić i Barać (2008) su da parafiskalna davanja ne potječu od svih nositelja porezne obveze, ne evidentiraju se u sastav proračunskih izvora države, nisu regulirani od strane fiskalnih organa, imaju karakter destiniranih prihoda te nemaju strogu vremensku trajnost.

Garvanlieva Andonova i dr. (2018) navode u svojem istraživanju neporeznih davanja⁴ da je važno razgraničiti pojmove neporezne naknade (*engl. non-tax charges*) i parafiskalni nameti (*engl. parafiscal charges*). Prema autorima, neporezne naknade su fiskalni troškovi (nameti, naknade) koje nemaju karakter poreza, carina ili kazni te su prihod proračunskih korisnika odnosno pojedinih proračunskih jedinica poput komunalnih i administrativnih pristojbi koje se uplaćuju na račune lokalne uprave i samouprave. Parafiskalni nameti su neporezne pristojbe i isključivo su prihod nedržavnih institucija (komora) koje pravne i fizičke osobe uplaćuju na račune komora ili udruga kako bi dobili potvrde, rješenja, odobrenja i slično.

U skladu s Odlukom Vlade Republike Hrvatske (2015c) definirani su kriteriji za klasificiranje parafiskalnih nameta, a to su:

- opterećuju li poslovanje poduzetnika;
- u kojoj mjeri je poslovanje poduzetnika opterećeno;
- ne predstavljaju naknadu za izvršenu uslugu, no ukoliko predstavljaju tada je nužno utvrditi opravdanost visine naknade i učestalost plaćanja te iste naknade;
- ne predstavljaju naknadu po osnovi ugovornog odnosa;

⁴ Istraživanje neporeznih davanja provedeno je na primjeru prehrambenog i građevinskog sektora u Republici Makedoniji.

- ne uključuju javna davanja propisana Općim poreznim zakonom (NN 147/08, 18/11, 78/12, 136/12, 73/13, 26/15), i to poreze, trošarine, pristojbe, doprinose, naknade za novčane kazne za porezne prekršaje, koncesije, carine i druga davanja prema propisima nadležnog poreznog tijela.

Pristojbe (*engl. fees, charges; njem. Gebuhren; franc. taxes*) se razlikuju od države do države, a njihovo uvođenje ovisi o brojnim okolnostima. Pristojbe predstavljaju „oblik javnih prihoda koje države i druga tijela s javnim ovlastima ostvaruju kao naknadu za posebne, pojedinačne intelektualne odnosno nematerijalne usluge učinjene pravnim subjektima, fizičkim i pravnim osobama“ (Pravni leksikon, 2007:1304). Sa stajališta neporeznih davanja posebno su značajne upravne (administrativne) pristojbe s obzirom da je i u Registru neporeznih davanja 2016. godine (Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017) prikazan pregled prihoda koji su ostvareni s te osnove.

Brojni oblici i vrste naknada (*engl. rates, charges, tolls; njem. Gebuhren; franc. redevances*) zastupljene su i u financijskom sustavu Republike Hrvatske, a prema pravnoj strukturi grupiraju se u zakonske, ugovorne i lokalne naknade. U najčešće oblike naknada ubrajaju se „vodne naknade, naknade za ceste, naknade za šume, naknade za eksploataciju i izdvajanje sredstava za istraživanje mineralnih i energetskih sirovina“ (Pravni leksikon, 2007:776).

Minea (2011) ističe da se parafiskalne naknade prikupljaju od strane fiskalnih tijela ili direktno od korisnika naknada na temelju donesene regulative koja se odnosi na konkretnu svrhu pri čemu prikupljena sredstva idu na račune javnih institucija. Glavna karakteristika parafiskalnih naknada je njihova obvezatnost plaćanja na temelju zakonskog okvira, a procedure prikupljanja su veoma slične kao i kod prikupljanja drugih fiskaliteta. Parafiskalne naknade u brojnim zemljama nisu transparentno definirane, a razlog tome je raznolikost naknada i njihovo nejednako reguliranje. Hodžić i Bratić (2015) smatraju da se brojne parafiskalne naknade uvode sa svrhom zaštite pojedinih segmenata u gospodarstvu pa tako države uvode parafiskalne instrumente kako bi na primjer učinkovitije štitile okoliš. Stoga su i usporedbe parafiskalnih naknada između pojedinih zemalja dosta komplicirane i često puta neusporedive.

Musulin (2016) navodi da definiranje neporeznih nameta posljedično utječe na rasterećenje poduzetnika, a neposredno utječe na sadržaj Registra neporeznih nameta. Također sama

definicija neporeznih nameta ima svoju pozitivnu sastavnicu koja definira neporezne odnosno parafiskalne namete kao sva propisana obvezna neporezna davanja od strane poduzeća. Negativna sastavnica definicije ističe da se ne radi o javnim davanjima koja su propisana Općim poreznim zakonom, upravnim pristojbama, novčanim kaznama te naknadama po osnovi ugovornog odnosa poput koncesija i zakupa. Autor navodi da je nepreciznost definicije neporeznih nameta razvidna iz praktičnih primjera od kojih je najbolji primjer komunalna naknada koja se u Registru neporeznih prihoda 2008.⁵ godine smatrala neporeznim nametom da bi u Registru neporeznih nameta 2015.⁶ godine bila izostavljena kao neporezni namet iako nije ukinuta. Isto je i sa naknadom za upis u Registar poslovnih subjekata pri Državnom zavodu za statistiku, a koja se plaćala do 21. travnja 2018. godine kada je ukinuta u skladu s Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o razvrstavanju poslovnih subjekata prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. - NKD 2007. (Državni zavod za statistiku, 2018a). Do ukidanja ove naknade došlo je posljedično iz razloga što je Vlada Republike Hrvatske (2018a) usvojila Akcijski plan za administrativno rasterećenje gospodarstva 2018,⁷ u kojem je definiran prioritet ukidanja neporeznih nameta u obliku naknada.

Na temelju prethodno istaknutog te zbog široke primjene različitih naziva za istu materiju, u Tablici 3. su prikazani sinonimi koje pojedini autori i institucije koriste u kontekstu neporeznih davanja.

⁵ Registar neporeznih prihoda predstavljen je 10. rujna 2008. godine i sadržavao je 245 nameta.

⁶ Više o Registru neporeznih prihoda i Registru neporeznih nameta može se pročitati u poglavlju 3.2.

⁷ Akcijski plan za administrativno rasterećenje gospodarstva 2018. usvojen je na 84. sjednici Vlade Republike Hrvatske.

Tablica 3. Prikaz pojmovnog razgraničenja neporeznih davanja

Neporezna davanja	Autori (djela) koji u svojim radovima koriste pojam neporezna davanja	Sinonimi	Autori (djela) koji u svojim radovima koriste navedeni sinonim
<p>engl. <i>parafiscal charges;</i> <i>parafiscal fees;</i> <i>parafiscal levies;</i></p> <p>slov. <i>parafiskalne davščine;</i> <i>parafiskalne dajatve;</i> <i>parafiskalne pristojbine;</i></p> <p>njem. <i>parafiskalische Abgabe;</i> <i>steuerähnlichen Abgaben;</i> <i>steuerähnliche Gebühren;</i></p> <p>franc. <i>charges parafiscales;</i> <i>frais parafiscaux;</i> <i>prélèvements parafiscaux;</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bronić i Urban, 2015. ➤ Šimurina i Galić, 2015. ➤ Karačić i dr., 2017. ➤ OECD, 2019. ➤ European Commission, 2020. 	<p>Parafiskalna davanja</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hrvatski enciklopedijski rječnik, 2003. ➤ Stakić i Barać, 2008. ➤ Ekonomski leksikon, 2011. ➤ Proleksis enciklopedija, 2012. ➤ Alijagić, 2015. ➤ White Book 2017 (ur. Stojić, H.) ➤ Šimurina i dr., 2018. ➤ Hrvatska enciklopedija Leksikografskog zavoda Miroslava Krleže, 2018.
		<p>Parafiskaliteti</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jelčić, 2001. ➤ Stakić i Barać, 2008. ➤ Roller, 2009 prema Barrere 1972. i Duverger, 1968.
		<p>Parafiskalni nameti</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Smerdel, 2012 . ➤ Strateški dokumenti Republike Hrvatske (Nacionalni programi reformi 2014., 2015., 2016., 2017.) ➤ Vlada Republike Hrvatske, 2015. ➤ Štavlić, 2016. ➤ Hrvatska udruga poslodavaca, 2017. ➤ Europska banka za obnovu i razvoj, 2017.
		<p>Semifiskaliteti</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Roller, 2009.
		<p>Parafiskalne naknade</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Minea, 2011. ➤ Bratić i dr., 2012. ➤ White Book 2017 (ur. Stojić, H.), 2017.
		<p>Neporezni namet</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bajo i Klemenčić, 2015. ➤ Musulin, 2016.

Izvor: izrada autorice

Kao što je prikazano u Tablici 3. te u skladu s obrađenom literaturom o pojmovnom definiranju neporeznih davanja, najzastupljeniji je pojam parafiskalna davanja iako je u dosta izvora pronađeno i klasificiranje pojma neporeznih davanja kao parafiskalni nameti. Zanimljivo je da autor Roller (2009) koristi pojam semifiskaliteti što kao pojam nije pronađeno ni kod jednog drugog autora.

Prikupljena sredstva s osnove neporeznih davanja predstavljaju izvor prihoda lokalnih jedinica vlasti i izvanproračunskih korisnika u Republici Hrvatskoj te stoga neporezni prihodi predstavljaju važan instrument financiranja javnih potreba. Važno je naglasiti da sva neporezna davanja nisu ujedno i neporezni prihodi lokalnih jedinica vlasti i izvanproračunskih fondova što proizlazi iz same definicije neporeznih davanja, korisnika neporeznih davanja te sistematizacije neporeznih davanja u do sada objavljenim Registrima.⁸

U Republici Hrvatskoj osim pojma neporezni prihodi koju koristi većina autora (Šimović, 1999; Mihalj, 2000; Šimović, 2000; Ott i Bajo, 2002; Pitarević, 2002; Ott i dr., 2007; Bajo i Jurlina Alibegović, 2008; Bratić, 2008; Kesner-Škreb, 2009; Jelčić i Bejaković, 2012; Jurlina Alibegović, 2018) za isto se koristi i pojam nefiskalni prihodi (Brekalo i Matić, 2001; Zagrajski, 2006), parafiskalni prihodi (Pravni leksikon, 2007; Stakić i Barać, 2008; Filipić, 2016) te prihodi od korisničkih naknada (Jurlina Alibegović, 2002; Žunić Kovačević i Gadžo, 2014). Nadalje, prema Leksikonu javnih financija Instituta za javne financije Republike Hrvatske (2018), neporezni prihod (*engl. non-tax revenue*) je javni prihod koji uključuje prihode koje ubiru državne agencije za pružanje javnih usluga ili državne regulatorne agencije te se razlikuje od obveznih poreza propisanih u državi.

U neporezne prihode ubrajaju se i komunalni doprinosi i naknade te su to ujedno i najveći prihodi lokalnih jedinica (Ott i dr., 2007), a prema IMF-ovoj klasifikaciji neporezni prihodi (*engl. non-tax revenue*) obuhvaćaju „bruto prihod od plaćanja pristojbi i naknada u zamjenu za ne kapitalna dobra i usluge uz poštivanje fiskalne autonomije neporeznih prihoda“ (OECD, 2002:14). Bajo i Jurlina Alibegović (2008:93) navode da su neporezni prihodi „autonomni prihodi lokalnih jedinica sa unaprijed utvrđenom namjenom“, a visinu stopa i naplatu neporeznih prihoda obavljaju lokalne jedinice samostalno odnosno poduzeća u vlasništvu lokalnih jedinica. Među najvažnijim naknadama koje predstavljaju neporezne prihode jedinica lokalne vlasti su komunalna naknada i komunalni doprinos koji su sadržani i iskazani u neporeznim prihodima lokalnih proračuna. Prihodi od komunalne naknade predstavljaju namjenski prihod proračuna lokalnih jedinica reguliran posebnim propisom. Žunić Kovačević i Gadžo (2014) navode da se uvidom u dosadašnju praksu komunalna naknada kao instrument financiranja javnih potreba ubraja u korisničke naknade (ukoliko se slijedi načelo korisnosti) iako iskazuje obilježja slična lokalnom porezu na nekretnine. Još uvijek postoje nedoumice

⁸ Svi do sada objavljeni Registri neporeznih davanja obrađeni su u poglavlju 3.2. doktorske disertacije.

oko pojmovnog određenja korisničkih naknada (*engl. user charges, user fees*) prilikom njihove identifikacije distinktivnih obilježja što je posljedica heterogenih fiskalnih instrumenata u sustavu javnih prihoda. Korisničke naknade u prvom redu služe za financiranje javnih usluga te su svojevrsna poveznica između pruženih usluga (njihove vrste, količine i kvalitete) i korisnika pruženih usluga te predstavljaju sofisticirane metode u alociranju troškova osiguranja javnih dobara korisnicima. Autori Žunić Kovačević i Gadžo (2014) također zaključuju da je u Republici Hrvatskoj prema temeljnim funkcijama u okviru teorije javnih financija i strukturnim obilježjima komunalna naknada srodnija klasičnim porezima, a ne korisničkim naknadama iz razloga što se ne može utvrditi čvrsta povezanost između iznosa obveze komunalne naknade i očekivane koristi koja može nastati za svakog obveznika plaćanja komunalne naknade. U istraživanju koje su proveli Prichard i dr. (2014), autori navode da je utjecaj izvora neporeznih prihoda ipak dvosmislen i da ovisi o fiskalnom sustavu i stavovima pojedine zemlje koju će komponentu kao korisničku naknadu klasificirati u neporezne prihode.

Parafiskalni prihodi (*engl. income from special taxes*) prema Pravnom leksikonu (2007:1044) „nazivaju se i sporedni fiskalitet ili davanja slična fiskalnim. U financijskoj literaturi prihvaćeno je stajalište o njihovu postojanju parafiskalnih prihoda, ali nema jedinstvenog stajališta o tome koji su to prihodi.“ Povijesno gledano, javljaju se u prvoj polovici XX. st. s oblicima intervencionizma države i mjerama ekonomsko-socijalne države. U to vrijeme pojavljivali su se u obliku doprinosa, naknada, članarina ili posebnih vrsta lokalnih prihoda. Danas se u suvremenim tržišnim uvjetima javljaju u mnogim državama. U Tablici 4. prikazano je pojmovno razgraničenje neporeznih prihoda i njihovih sinonima.

Tablica 4. Prikaz pojmovnog razgraničenja neporeznih prihoda

Neporezni prihodi	Autori koji u svojim radovima koriste pojam neporezni prihod	Sinonimi	Autori koji u svojim radovima koriste navedeni sinonim
<p>engl. <i>non-tax revenue;</i> <i>income from special taxes;</i></p> <p>njem. <i>steuerfreies Einkommen;</i> <i>nichtsteuerlichen Einnahmen;</i></p> <p>slov. <i>nedavčni prihodki;</i> <i>nedavčnih dajatev;</i></p> <p>franc. <i>revenus parafiscaux</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Šimović, 1999. ➤ Šimović, 2000. ➤ Mihalj, 2000. 	Parafiskalni prihodi	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pravni leksikon, 2007. ➤ Stakić i Barać, 2008. ➤ Filipić, 2016.
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ott i Bajo, 2002. ➤ Pitarević, 2002. 	Nefiskalni prihodi	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Brekalo i Matić, 2001. ➤ Zagrajski, 2006.
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ott i dr., 2007. 	Prihodi korisničkih naknada	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jurlina Alibegović, 2002. ➤ Žunić Kovačević i Gadžo, 2014.
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bajo i Jurlina Alibegović, 2008. ➤ Bratić, 2008. 		
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kesner-Škreb, 2009. 		
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jelčić i Bejaković, 2012. 		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jurlina Alibegović, 2018. ➤ Leksikon javnih financija, 2018. 			

Izvor: izrada autorice

Iz prethodno pojašnjene karakteristika te na temelju prikaza u Tablici 4. može se zaključiti da su parafiskalni prihodi bliži pristojbama i doprinosima nego porezima. Iako većina autora (Šimović, 1999; Mihalj, 2000; Ott i Bajo, 2002; Pitarević, 2002; Bajo i Jurlina Alibegović, 2008; Kesner-Škreb, 2009; Jurlina Alibegović, 2018) koristi pojam neporezni prihodi za definiranje prihoda koje ubiru državne agencije i lokalne jedinice sa utvrđenom namjenom, također se za isto koriste u literaturi pojmovi parafiskalni prihodi, nefiskalni prihodi ili prihodi korisničkih naknada. S obzirom da se radi o dosta kompleksnoj materiji počevši od samog nazivlja pa do obuhvata, karakteristika i drugih financijskih obilježja vezanih za neporezna davanja, u Tablici 5. su prikazane sličnosti i različitosti u bitnim obilježjima javno-financijskih instrumenata poreza (*engl. tax; njem. Steuer; franc. impot, taxe*) te neporeznih i

parafiskalnih davanja kako bi se utvrdila njihova povezanost, a opet s druge strane kako bi se istaknule njihove ključne razlike u obilježjima i značajkama.

Tablica 5. Sličnosti i različitosti između poreza i neporeznih davanja kao javno-financijskih instrumenata

SLIČNOSTI	
Porezi	Neporezna davanja
➤ Donose se zakonima	➤ Donose se zakonima
➤ Obvezatnost plaćanja	➤ Obvezatnost plaćanja određenog kruga korisnika
➤ Plaćaju ih pravne i fizičke osobe	➤ Plaćaju ih pravne i fizičke osobe
➤ U slučaju neplaćanja mogu se prisilno utjerati	➤ U slučaju neplaćanja mogu se prisilno utjerati
➤ Izvršenje plaćanja u novcu	➤ Izvršenje plaćanja u novcu
RAZLIČITOSTI	
Porezi	Neporezna davanja
➤ Nedestiniranost (nemaju unaprijed utvrđenu namjenu)	➤ Destiniranost (namjena je utvrđena unaprijed zakonom)
➤ Namijenjeni su punjenju proračuna i proračunskih fondova države i političko teritorijalnih zajednica	➤ Namijenjeni su podmirenju troškova i zajedničkih potreba javnih službi, ustanova i organizacija od općeg interesa
➤ Nema protunaknade za davanje	➤ Postoji protunaknada za davanje
➤ Plaćaju ih svi porezni obveznici	➤ Ne plaćaju ih svi porezni obveznici
➤ Derivatnost (izvedenost) - ubiranje poreza temeljem financijskog suvereniteta države (pravo oporezivanja fizičkih i pravnih osoba)	➤ Obveza njihova plaćanja uglavnom nije utvrđena uobičajenim propisima nadležnih zakonodavnih tijela
➤ Ubiranje u općem interesu	➤ Ubiranje u interesu pojedinih institucija i interesnih udruženja i asocijacija
➤ Ulaze u proračun države kao prihodi	➤ Nisu uključena u državni proračun (ne javljaju se kao proračunski prihod)
➤ Uvodi ih i kontrolira država	➤ Ne uvodi ih država i direktno ih ne kontrolira (ne potječu od svih nosilaca porezne politike)
➤ Evidencija u državnom proračunu	➤ Evidencija u Registru neporeznih davanja
➤ Imaju strogu vremensku trajnost	➤ Nemaju strogu vremensku trajnost

Izvor: obrada autorice (prema: Jelčić, 2001; Hrvatski enciklopedijski rječnik, 2003; Stakić i Barać, 2008; Roller, 2009; Ekonomski leksikon, 2011; Minea, 2011; Proleksis enciklopedija, 2012; Hrvatska enciklopedija Leksikografskog zavoda Miroslava Krležje, 2013; Garvanlieva Andonova i dr., 2018; Šimurina i dr., 2018)

Zaključci o sličnostima i različitostima (prikazani u Tablici 5.) su doneseni na temelju obrađene teoretske osnove do sada spomenutih autora. Sličnosti između poreza i neporeznih davanja ogledaju se u zakonskim aspektima njihovog donošenja kao i u obvezi plaćanja od strane fizičkih i pravnih osoba. Izvršenje plaćanja poreza i neporeznih davanja je u novcu, a u slučaju neplaćanja, obveza se može prisilno utjerati.

Iako postoje sličnosti između poreza i neporeznih davanja, postoje i različitosti između ta dva javno-financijska instrumenta. Neporeznim davanjima namjena je unaprijed utvrđena, a i ne plaćaju ih svi porezni obveznici za razliku od poreza koje obilježava nedestiniranost, a obveza plaćanja se preljeva na porezne obveznike. Ubiranje neporeznih davanja je u interesu pojedinih institucija i interesnih udruženja, dok je kod poreza ubiranje u općem interesu. Razlika se očituje i u vremenskom aspektu jer neporezna davanja nemaju strogu vremensku trajnost, dok je porezi imaju. Neporezna davanja se evidentiraju u Registru neporeznih davanja, dok se prihodi od poreza evidentiraju u državnom proračunu.

2.2. Kratka povijest razvoja neporeznih davanja

Obinge i dr. (2005) navode da je nakon Drugog svjetskog rata započeo značajniji razvoj parafiskaliteta posebice u zemljama poput Njemačke i Austrije, a u nešto manjoj mjeri u Švicarskoj. Autori također navode da je parafiskalizam u većini slučajeva dobar ortak federalizma iz razloga što direktno proturječi glavnoj teritorijalnoj podjeli vlasti, dok Stakić i Barać (2008) ističu da se parafiskaliteti javljaju razvojem intervencionizma u kapitalističkim privredama, i to onda kada je proračun zemlje preopterećen za dodatne ciljeve i zadatke koji se tada prenose na određene institucije kako bi se izvršilo istovremeno zajedničko financiranje. Samodoprinosi predstavljaju poseban vid parafiskaliteta, tako Roller (2009) navodi da je u vrijeme socijalizma osim brojnih parafiskaliteta među najznačajnijima bio samodoprinos koji se uvodio sa svrhom financiranja javnih potreba poput izgradnje dječjih vrtića, škola, putova i mostova, objekata socijalne i zdravstvene zaštite te je imao dosta sličnosti sa doprinosima. Prema Bratić i dr. (2012) parafiskalni teret predstavlja dio osobnog dohotka ili dohotka poslovnog subjekta koji je nužno platiti za različite vrste administrativnih, komunalnih i ostalih naknada i pristojbi koje usporavaju ekonomske aktivnosti i narušavaju konkurentnost.

Od početka osamostaljenja Republike Hrvatske u primjeni su bila brojna neporezna davanja koja su regulirana propisima i podzakonskim aktima. Neka od njih prošla su izmjene, neka su ukinuta, a neka su u primjeni i danas. Među prvim neporeznim davanjima koja su opterećivala poduzetnike devedesetih godina XX. stoljeća bilo je neporezno davanje naknada za općekorisnu funkciju šuma koju su bile dužna plaćati poduzeća i drugi obveznici koji su obavljali privrednu djelatnost na teritoriju Republike Hrvatske. Naknada se plaćala u iznosu od 0,07 % na ukupan prihod, a kontrolu obračuna i naplate ovog neporeznog davanja vršila je Služba društvenog knjigovodstva u Republici (Zakon o šumama, NN 52/90). Budući da je ovo neporezno davanje prisutno i danas, radi usporedbe od 1990. godine do 2010. godine naknada je iznosila 0,07 %, od 2010. - 2012. godine naknada je iznosila 0,0525 % (Zakon o izmjeni Zakona o šumama, NN 80/10), a od 2012. godine nadalje naknada iznosi 0,0265 % (Zakon o izmjeni Zakona o šumama, NN 25/12). Osnovica obračuna naknade se nije mijenjala već je osnovica za obračun i dalje bila ostvareni ukupan prihod odnosno ukupni primici. Naknada za općekorisnu funkciju šuma uvedena je sa svrhom održavanja hrvatskih šuma i ekosustava. Još jedno neporezno davanje koje se zadržalo do današnjih dana je članarina HGK koja je regulirana Zakonom o Hrvatskoj gospodarskoj komori (NN 66/91,73/91), a čiju obvezu plaćanja imaju sve članice Komore. Visina mjesečne članarine ovisi o kriteriju razvrstavanja na osnovi podataka iz godišnjih financijskih izvješća članica. Plaćanje članarine turističkim zajednicama neporezno je davanje koje je također regulirano u devedesetim godinama XX. stoljeća, a obvezu plaćanja prema Zakonu o članarinama u turističkim zajednicama (NN 39/95, 52/95) još uvijek imaju fizičke i pravne osobe koje imaju prebivalište ili sjedište u turističkoj općini ili gradu, one koje trajno ili sezonski ostvaruju prihod, pri čemu je visina članarine uvjetovana turističkim razredom naselja u kojem je sjedište, zatim o skupini djelatnosti te o propisanoj stopi koja se obračunava na ukupni prihod (Zakon o članarinama u turističkim zajednicama, NN 152/08). Ostala neporezna davanja s početka devedesetih godina i kasnije koja su bila dužna plaćati pravne i fizičke osobe, građani, tijela jedinica lokalne i područne samouprave, tijela državne vlasti i pravne osobe s javnim ovlastima sadržana su u Registru neporeznih prihoda u 2008. godini u kojemu je registrirano ukupno 245 neporeznih prihoda.⁹

Danas se neporeznim davanjima pridaje sve više pažnje što zbog pritisaka Europske komisije, što zbog reformskih promjena s kojima je suočena Republika Hrvatska. Posljednje desetljeće

⁹ Više o svim registriranim i službeno objavljenim neporeznim davanjima vidjeti u Registru neporeznih prihoda iz 2008. godine.

obilježili su pokušaji rasterećenja pravnih i fizičkih osoba od nepotrebnih neporeznih davanja. Iako do tada nisu zabilježeni neki značajniji pomaci, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta je u Registru neporeznih davanja 2016. godine¹⁰ s osnove dostupnih podataka za 213 neporeznih davanja objavilo da je sveukupno parafiskalno opterećenje građana i poduzetnika u 2016. godini iznosilo 9 milijardi kuna, odnosno 2,7 % BDP-a. U Registru su također evidentirane upravne pristojbe sa pojedinačnim iznosima tarifa upravnih pristojbi i 334 administrativne procedure što u konačnici iznosi 547 nameta sa opterećenjem od 9,3 milijarde kuna odnosno 2,8 % BDP-a. Ustrajnošću i reguliranjem cjelokupnog sustava neporeznih davanja do sada se već dosta toga postiglo što u vidu smanjenja odnosno ukidanja pojedinih neporeznih davanja tako i u pogledu same transparentnosti njihovog propisivanja, ubiranja i raspolaganja prikupljenim sredstvima s osnove neporeznih davanja. Tako je primjerice u svibnju 2020. godine prvi put donesen Akcijski plan za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja. Propisane su ukupno 33 mjere koje bi trebale pridonijeti smanjenju neporeznih i parafiskalnih davanja u narednom razdoblju, a čijom provedbom će se rasteretiti poslovni subjekti.¹¹

2.3. Regulativa uređenja sustava neporeznih davanja

U skladu s hijerarhijom pravnih akata u nekoj zemlji primjenjuje se pravno načelo da je ustav najviši pravni akt, nakon kojega slijede posebni i opći zakoni te podzakonski akti (Perić, 1994; Kelsen, 2012), odnosno prema Milotić i Peranić (2015) ako se uđe detaljnije u samu strukturu hijerarhije općih akata u Republici Hrvatskoj tada primjena prava u pravnim porecima prema važnosti i značajnosti i primjeni u praksi obuhvaća:

- Ustav
- ustavne zakone
- međunarodne ugovore koji su nadređeni svim nacionalnim pravnim aktima osim Ustavu
- opće akte Europske unije
- zakone, organske zakone, ustavne zakone, uredbe Vlade i Predsjednika Republike Hrvatske
- podzakonske akte i pojedinačne pravne akte.

¹⁰ Više o neporeznim davanjima vidjeti u Registru neporeznih davanja 2016. godine.

¹¹ O konkretnim mjerama vidjeti u poglavlju 4.2. doktorske disertacije.

Donošenje brojnih općih akata (naredaba, naputaka, odluka, poslovnika, statuta, pravilnika, uredbi, zakona) pridonosi zbunjenosti pojedinaca, pravnoj nesigurnosti te različitim tumačenju odredaba općih akata.

Kvaliteta zakona i podzakonskih akata temelji se na poštivanju kriterija dostupnosti, jasnoće, izvjesnosti, preciznosti te predvidljivosti vladavine prava ustavnog poretka Republike Hrvatske (Ustavni sud Republike Hrvatske, NN 2/2009). Prema odredbama sadržanima u članku 129., alineji 1. i 2. Ustava Republike Hrvatske pojam propis se odnosi na dvije kategorije pravnih akata. Prvi pojam je *zakon*, a drugi pojam je *drugi propis* pri čemu se drugi propis odnosi na propise koji su slabije pravne snage od zakona te isti trebaju biti suglasni s Ustavom i zakonom, a donose ih u većini slučajeva izvršna i upravna tijela te tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Takva grupa propisa ima u pravnoj teoriji generički naziv *podzakonski propisi*. Pa tako pojam *propis* iako se rijetko definira u znanstvenoj literaturi podrazumijeva da je to općepoznati pojam koji se koristi za definiranje drugih pojmova, a prema svojoj pravnoj snazi slijedi iza Ustava i zakona (Antić, 2013) što navode i Lilić i dr. (2007) kada definiraju podzakonski opći akt kao generički naziv za *propis* koji ima slabiju pravnu snagu od zakona.

Antić (2013) nadalje navodi da u najširem smislu pojam *opći akt* podrazumijeva one akte u kojima su sadržane odredbe općenitog karaktera odnosno one koji reguliraju društvene odnose na opći način i kao takvi obvezuju sve one subjekte na koje se odnose neovisno da li su ti isti subjekti participirali u njihovom donošenju. U pravnoj teoriji se takvi akti nazivaju *podzakonski općenormativni akti*. Njihova regulacija je proizašla iz razloga što se zakonima ne može obuhvatiti cjelokupan opseg društvenih odnosa te iz nemogućnosti da se dio normativne djelatnosti zakonodavca prenese na druga mjerodavna tijela i na taj način se upotpuni pravni sustav.

U skladu sa prethodno navedenim, u disertaciji su u okviru *zakonske regulative* obrađeni zakoni koji predstavljaju podlogu za regulaciju sustava neporeznih davanja, dok je u potpoglavlju *posebni propisi* naglasak stavljen na podzakonske propise koji podrazumijevaju pravilnike, uredbi, odluke, ugovore. Također su u obrađeni i strateški dokumenti u kojima su koncipirana vrednovanja smanjenja i/ili ukidanja neporeznih davanja, a koji su od velikog značaja za uređenje sustava neporeznih davanja.

2.3.1. Zakonska regulativa

U formalnom smislu svaki opći pravni akt donesen ustavom koji nosi naziv zakona bez obzira na sadržaj, naziva se zakon (*lat. lex; engl. act, law, statute; njem. Gesetz; franc. loi*) te je kao takav iznad upravnih (podzakonskih) akata. Nakon donošenja, zakon se proglašava i objavljuje u službenom glasilu te nakon određenog roka stupa na snagu (Pravni leksikon, 2007). Zakoni kojima je reguliran sustav neporeznih davanja Republike Hrvatske objavljeni su u Narodnim novinama (službenom glasilu Republike Hrvatske). Svi propisi jedinstvenog zajedničkog tržišta Europske unije objavljuju se u službenom listu Europske unije EUR-Lex i obvezujući su za Republiku Hrvatsku od 01. srpnja 2013. godine.

U članku 2. stavak 4., alineja 1. Ustava Republike Hrvatske sadržana je ustavna osnova za donošenje Zakona (Ustav Republike Hrvatske, NN 85/2010). Zakonom se uređuju osnovna pitanja neporeznih davanja te je prilikom donošenja zakona nužno voditi računa o posljedicama koje će proisteći iz njegovog donošenja kao i ocjeni potrebnih sredstava koja su nužna za njegovo provođenje. Donošenjem zakona definiraju se osnovni elementi pravne osnove od samog pojma na koji se pojedini zakon odnosi, obveznika plaćanja, raspodjele i visine uplaćenih sredstava, namjene uplaćenih sredstava, osnovice i stope plaćanja, načina plaćanja, evidencije, obračuna i naplate, rasporeda uplaćenih sredstava korisnicima, troškova evidencija, obračuna i naplate, prekršajnih i kaznenih odredbi te druga pitanja od značaja za pojedino neporezno davanje. Izmjenama i dopunama zakona nastoje se eliminirati i ublažiti eventualni propusti zakonskog okvira ili donijeti izmjene.

Kontinuiranim prilagođavanjem hrvatskog zakonodavstva sa zakonodavstvom Europske unije prilagođava se i reguliranje sustava neporeznih davanja kako bi se unaprijedio pravni okvir i povećala konkurentnost nacionalnog gospodarstva.

Za gospodarski razvitak Republike Hrvatske bilo je nužno stvoriti povoljne uvjete za poslovanje gospodarskih subjekata. Jedna od mjera u okviru prioriteta koja je definirana u Programu gospodarskog oporavka Vlade Republike Hrvatske je mjera smanjenja neporeznih davanja. Odgovornost za provedbene aktivnosti smanjenja i/ili ukidanja neporeznih davanja je bila na pojedinim Ministarstvima. U Programu su bili definirani prioriteti kod smanjivanja neporeznih davanja, a odnosili su se na neporezna davanja poput vodnog doprinosa, doprinosa Hrvatskim šumama, spomeničke rente, doprinosa Hrvatskoj turističkoj zajednici. Također su

istaknute preporuke koje su usmjerene lokalnoj samoupravi za smanjivanje neporeznih davanja u okviru svojih nadležnosti. Da bi se provele provedbene aktivnosti nužno i u kratkom roku je trebalo utvrditi zakonske (zakone i izmjene zakona) i podzakonske akte (uredbe i pravilnike)(Vlada Republike Hrvatske, 2010b).

Prva verzija Općeg poreznog zakona (NN 127/00) u Republici Hrvatskoj donesena je 2000. godine, značajnije izmjene Općeg poreznog zakona (NN 115/16) donesene su 2016. godine s primjenom od 01.01.2017. godine te u 2018. godini (NN 106/18) s primjenom od 1.1.2019. godine. Posljednje izmjene ovog zakona donesene su tijekom 2019. godine (NN 121/19). U konačnici je bilo osam izmjena i dopuna samog zakona (NN 86/01, 150/02, 147/08, 18/11, 78/12, 73/13, 26/15, 44/16). Iako ni u jednoj verziji Općeg poreznog zakona nisu tumačena neporezna davanja, ovaj zakon predstavlja zajedničku osnovu poreznom sustavu u Republici Hrvatskoj. Temeljem njega reguliraju se odnosi između poreznih tijela i poreznih obveznika ako posebnim zakonima nije drugačije uređeno.

Vrlo je značajan i Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17) koji se temelji na uređenju sustava strateškog planiranja Republike Hrvatske i upravljanja javnim politikama te vrednovanja akata strateškog planiranja što uključuje Nacionalnu razvojnu strategiju, Program konvergencije, Program Vlade Republike Hrvatske, Nacionalni program reformi, nacionalne planove, planove razvoja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i provedbene programe središnjih tijela državne uprave i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Upravo je sustav akata strateškog planiranja od velike važnosti za reguliranje sustava neporeznih davanja.

Procjena fiskalnog učinka na proračun temeljena na posebnim propisima treba biti sadržana u zakonima, drugim propisima i aktima planiranja što je posebno značajno prilikom donošenja plana razvojnih programa proračunskih korisnika jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te financijskih planova izvanproračunskih korisnika (Zakon o proračunu, NN 87/08, 136/12, 15/15).

Od 1996. godine pa sve do danas Zakon o upravnim pristojbama (NN 8/96, 77/96, 95/97, 131/97, 68/98, 66/99, 145/99, 30/00, 116/00, 163/03, 17/04, 110/04, 141/04, 150/05, 153/05, 129/06, 117/07, 25/08, 60/08, 20/10, 69/10, 126/11, 112/12, 19/13, 80/13, 40/14, 69/14, 87/14, 94/14, 115/16) doživio je brojne izmjene i dopune uglavnom zbog neusklađenosti s

današnjom pravnom terminologijom i neusklađenosti s Direktivom EU 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. godine o uslugama na unutarnjem tržištu iako se sam tekst zakona nije bitnije mijenjao. Također su donesene Uredbe kojima se ažurirala tarifa upravnih pristojbi. Nakon što je provedena cjelovita analiza poreznog sustava tijekom 2016. godine, donesen je novi Zakon, a tarifa upravnih pristojbi više nije sastavni dio Zakona nego je prilog Uredbe o Tarifi upravnih pristojbi (NN 8/17, 37/17). Pojeftinjenje i pojednostavljenje porezne administracije bio je jedan od ciljeva porezne reforme s kraja 2016. godine (Jakšić, 2017). Zakonom o upravnim pristojbama (NN 115/16) regulirane su upravne pristojbe koje se plaćaju za pismena konzularnim uredima, diplomatskim misijama te ostalim predstavničkim tijelima Republike Hrvatske u inozemstvu i za radnje pred tijelima državne uprave, tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, njihovim upravnim tijelima i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti. Ovim zakonom su također utvrđeni uvjeti koji se odnose na provedbu Uredbe (EZ) br. 810/2009, a u pravni poredak Republike Hrvatske ovim zakonom se prenose odredbe Direktive 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća. Temeljem novog Zakona o upravnim pristojbama donesena je i nova Uredba o tarifi upravnih pristojbi (NN 8/17, 37/17) kojom se propisuju pristojbe u posebnim područjima za pojedina pismena i radnje, opće pristojbe te visina pristojbi što je pridonijelo kvalitetnijoj regulaciji sustava neporeznih davanja.

Antić (2013) navodi da svi akti koje donose jedinice lokalne i jedinice područne (regionalne) samouprave treba uskladiti s Ustavom i mjerodavnim zakonom. Prvi počeci ustrojavanja sustava lokalne samouprave započeti su 1993. godine usvajanjem Zakona o lokalnoj samoupravi i upravi (NN 90/92, 94/93, 117/93, 5/97, 17/99, 128/99, 51/00 i 105/00), kojeg je 2001. godine zamijenio Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19). Tijekom 2010. godine donesen je Zakon o upravnim sporovima (NN 20/10, 143/12, 152/14, 94/16, 29/17) koji se primjenjuje od 1. siječnja 2012. godine kojime je značajno reguliran sustav nadzora zakonitosti i ustavnosti općih akata jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Analizom Registra neporeznih prihoda 2008. ustanovljeno je da je 245 neporeznih davanja regulirano sa ukupno 125 zakona, ispravaka zakona i izmjena zakona pa je važno napomenuti da se u nekim slučajevima jednim zakonom regulira više neporeznih prihoda. Primjerice

Zakon o morskom ribarstvu (NN 74/94, 57/96, 48,05)¹² regulira neporezno davanje koje su dužne platiti pravne i fizičke osobe Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva za ispit za gospodarski ribolov na moru, ispit za marikulturu ili ispit za mali ribolov na moru gdje je svaki od navedenih ispita evidentiran kao zasebno neporezno davanje. Također je evidentno da ima slučajeva gdje je pojedini neporezni prihod reguliran sa više zakona, tako npr. prihodi s osnova naplaćene novčane kazne koje su dužne platiti pravne i fizičke osobe Uredima državne uprave u županijama, regulirani su Zakonom o sanitarnoj inspekciji (NN 27/99, 113/08), Zakonom o zdravstvenim ispravama i zdravstvenom nadzoru nad namirnicama i predmetima opće uporabe (NN 60/92, 01/97), Zakonom o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (NN 60/92, 79/07), Zakonom o otrovima (NN 27/99) te Zakonom o zaštiti od buke (NN 20/03).

U Registru neporeznih davanja 2015. evidentirano je 161 neporezno davanje koje je regulirano sa 83 donesena zakona,¹³ dok je u Registru neporeznih davanja 2016. ukupno evidentirano 213 neporeznih davanja za čije uređenje je u primjeni 95 zakona. Razlika u broju neporeznih davanja iz 2016. godine s obzirom na 2015. godinu i zakona kojima su regulirana neporezna davanja uglavnom proizlazi iz proširenja popisa neporeznih davanja te dodatne regulacije zakonskih propisa koji se odnose na neporezna davanja. Tako su članarina - Hrvatska revizorska komora (ovlašteni revizori), naknada za polaganje revizorskog ispita - Hrvatska revizorska komora,¹⁴ članski doprinos - Hrvatska revizorska komora (revizorska društva),¹⁵ članarina - Hrvatska komora poreznih savjetnika, naknada za polaganje ispita - Hrvatska komora poreznih savjetnika, uvršteni u Registar neporeznih davanja 2016., iako za ta neporezna davanja u istom Registru nisu navedeni zakonski i podzakonski akti kojima su regulirani. S druge strane, neporezno davanje vezano za polaganje ispita o stručnoj osposobljenosti za zanimanje pogrebnik koje je regulirano Zakonom o pogrebničkoj djelatnosti (NN 36/15) do 2016. godine nije bilo evidentirano u Registru neporeznih davanja što dovodi u pitanje sveobuhvatnost Registra. Neke postojeće zakone zamijenili su novi zakoni, tako je primjerice Zakonom o poljoprivredi (NN 66/01 i 83/02) bilo regulirano neporezno davanje naknade/prihodi za upis u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, dok

¹² Zakon o morskom ribarstvu posljednje izmjene imao je 2019. godine kada su tim Zakonom između ostalog regulirani podzakonski propisi (NN 62/17, 130/17, 14/19).

¹³ U zakonski okvir ubrojen je i jedan Pravilnik o integriranoj proizvodnji poljoprivredni proizvoda (NN 137/12) koji se odnosi na neporezno davanje Stručni nadzor u integriranoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda.

¹⁴ Naknada za polaganje revizorskog ispita regulirana je Odlukom o cijenama usluga koje obavlja Hrvatska revizorska komora (NN 58/2018).

¹⁵ Plaćanje doprinosa i iznosa članarine Hrvatskoj revizorskoj komori regulirano je Odlukom o stopi doprinosa i iznosu članarine Hrvatskoj revizorskoj komori (NN 58/2018).

donošenjem novog Zakona o poljoprivredi (NN 30/15) i pripadajućih podzakonskih akata više nije reguliralo navedeno neporezno davanje,¹⁶ već 10 novih neporeznih davanja, i to davanja za kontrolu usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima, test na malignu hipertemiju, evidencija osnovnog stada, naknada za razne potvrde i identifikacijske dokumente, stručne usluge (izdavanje potvrde o brojčanom stanju grla stoke - potrebno za zakup zemljišta, natječaj za EU projekte...), naknada za troškove ispisa rezultata i slanje poštom, organizacija i nadzor sustava klasiranja, prihodi od ispitivanja kakvoće sirovog mlijeka, registracija gospodarstava, kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima. Ovo posljednje neporezno davanje kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima navedeno je dva puta u popisu neporeznih davanja u Registru neporeznih davanja 2016. pod istim nazivom. Iako je regulativa uređenja tog neporeznog davanja u oba slučaja jednaka u zakonskoj i podzakonskoj osnovi, razlika je u obveznicima plaćanja tog nameta. Naime, prema evidenciji posebno su izdvojeni i posebno se evidentiraju davanja po tom nametu koja plaćaju pravne i fizičke osobe - obrtnici, a posebno neporezna davanja uvoznika i izvoznika voća i povrća te trgovaca voćem i povrćem.

S obzirom da postoji još uvijek veliki broj neporeznih davanja (iako se tijekom godina njihov broj mijenjao kao posljedica regulacije sustava neporeznih davanja), mnoštvo je zakona i drugih podzakonskih akata kojima se regulira kompleksan sustav neporeznih davanja. Izmjenama i dopunama postojećih zakona reguliraju se neporezna davanja na koje se pojedini zakonski i podzakonski propisi odnose. Sve aktivnosti zakonskih izmjena usmjerene su k cilju smanjenja neporeznih davanja odnosno ukidanja nepotrebnih i suvišnih neporeznih davanja. S obzirom da je pravna osnova za donošenje propisa (zakona) u ustavnoj odredbi o zakonodavnoj vlasti Hrvatskog sabora, pravna osnova za donošenje podzakonskih popisa (pravilnika) je u zakonu.

2.3.2. Posebni propisi

Hijerarhija pravnih akata postoji u svim razvijenim pravnim sustavima. Načelom zakonitosti iskazuje se sam koncept hijerarhije pravnih akata pa tako niže pravne norme moraju biti suglasne s višim pravnim normama. Budući da su mogući sukobi između pravnih normi definirana su i pravila koja se primjenjuju u slučaju njihova sukoba (Kelsen, 2012). Na

¹⁶ Neporezno davanje naknade/prihodi za upis u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava više nije sadržano u Registru neporeznih davanja.

temelju zakona donose se brojni posebni propisi kojima se dodatno reguliraju neporezna davanja. U podzakonske akte kojima se reguliraju neporezna davanja ubrajaju se odluke, uredbe, pravilnici, rješenja, naredbe, upute, a svaki od podzakonskih akata dodatno regulira sustav neporeznih davanja. Svi podzakonski akti kojima se reguliraju neporezni prihodi prvi put su sumirani u Registru neporeznih prihoda 2008. godine i tek tada se dobila jasna slika reguliranja sustava neporeznih davanja zakonskim i podzakonskim aktima. Do kraja rujna 2015. godine revidirani su i izmijenjeni propisi kojima se reguliraju neporezna davanja, i to: naknada za gospodarenje otpadnim motornim vozilima, članarina Hrvatskoj gospodarskoj komori, naknada za gospodarenje otpadnim gumama, članarina Hrvatskoj obrtničkoj komori, poticajna naknada za ambalažni otpad, naknada za ambalažu i ambalažni otpad, spomenička renta.

Prilikom izmjene propisa, Ministarstvo ili drugo tijelo s javnim ovlastima koje naplaćuje neporezno davanje dužno je pribaviti prethodnu sukladnost Povjerenstva za uređenje sustava neporeznih davanja i smanjenje neporeznih davanja koje je osnovano 28. travnja 2016. godine na sjednici Vlade Republike Hrvatske. Predložene izmjene mogu se odnositi na izmjene osnovice, stopa ili iznosa, načina plaćanja, svrhe plaćanja, raspodjele prihoda ili donošenje novog propisa kojim se regulira novo neporezno davanje ili ukida odnosno smanjuje postojeće. Prilikom izmjena propisa koji se odnose na neporezna davanja, ukoliko je dostupno, potrebno je dostaviti Vladi Republike Hrvatske i podatke za prethodne tri godine o ukupno fakturiranim i naplaćenim iznosima neporeznih davanja s time da se razgraniče fakturirani i naplaćeni iznosi neporeznih davanja prema pravnim osobama (poduzetnicima) i fizičkim osobama (obrtnicima i građanima). Nakon što se reguliraju propisi za pojedino neporezno davanje, Ministarstvo financija će izvršiti upis novog neporeznog davanja ili promjenu u Registar neporeznih davanja. Ukoliko neporezno davanje nije upisano u Registar tada Ministarstva i druga tijela koja imaju javne ovlasti ne mogu naplaćivati takva neporezna davanja (Vlada Republike Hrvatske, 2017a).

U travnju 2017. godine Vlada Republike Hrvatske je usvojila Uredbu o provedbi postupka procjene učinaka propisa na malo gospodarstvo (test malog i srednjeg poduzetništva-MSP) koja je donesena na temelju Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva (NN 29/02, 63/07, 53/12, 56/13, 121/16). Uredba se odnosi na provedbene propise (uredbe i pravilnike). Dio reforme sustava procjene učinaka propisa je proces MSP testa, a potreban je za smanjivanje i sprječavanje administrativnih opterećenja te prepreka koje narušavaju slobodu

tržišne konkurencije. Uvođenjem procjena gospodarskih učinaka propisa uvodi se kontrola kvalitete propisa, a za samu provedbu procjene gospodarskih učinaka propisa zaduženo je Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta. MSP test služi za procjenu učinaka zakonskih i podzakonskih propisa. Prilikom izrade propisa o učincima na malo gospodarstvo potrebno je poštivati načelo administrativnog pojednostavljenja (što niži troškovi administracije mjereno Standard Cost Model metodologijom - SCM) i načelo proporcionalnosti (propisani zahtjevi i obveze prema poslovnim subjektima trebali bi biti razmjerni vlastitoj svrsi radi zaštite javnog interesa)(Vlada Republike Hrvatske, 2017b).

Sustav procjene učinaka propisa uspostavila je Vlada Republike Hrvatske 2012. godine zakonodavnim okvirom koji je obuhvaćao Zakon o procjeni učinaka propisa (NN 90/11), Uredbu o provedbi postupka procjene učinaka propisa (NN 66/12), Strategiju procjene učinaka propisa za razdoblje od 2013. do 2015. godine i Akcijski plan procjene učinaka propisa za razdoblje od 2013. do 2015. godine (NN 146/12). Tijekom 2017. godine na snagu su stupili novi Zakon o procjeni učinaka propisa (NN 44/17) kao i pripadajuća Uredba o provedbi postupka procjene učinaka propisa (NN 52/17). Donošenjem Strategije procjene učinaka propisa za razdoblje od 2018. do 2023. godine (2017) dugoročno se usmjerava razvoj sustava procjene učinaka propisa u zakonodavnom postupku s ciljem usvajanja kvalitetnijih zakona i propisa kojima se rješavaju postojeći problemi u praksi.

Ključni strateški ciljevi procjene učinaka propisa obuhvaćaju:

- pripremu nacрта zakona koji se predlaže;
- osiguranje administrativnih kapaciteta središnjih tijela državne uprave za učinkovitu primjenu prilikom izrade administrativnih prijedloga te
- osiguranje otvorenosti i transparentnosti postupka procjene učinaka propisa uključujući zainteresiranu javnost prilikom izrade zakonodavnih prijedloga (Vlada Republike Hrvatske, 2017c).

Provedbeni akt Strategije je Akcijski plan u kojem su sadržane aktivnosti i mjere, nositelji provedbe mjera, način provedbe, redosljed ostvarivanja mjera, aktivnosti na razvoju sustava procjene učinaka propisa te rokovi izvršenja (Vlada Republike Hrvatske, 2018b).

Donošenje svakog pojedinog propisa mora imati definirani cilj propisa. Povećanje sveukupnog nacionalnog blagostanja je općeniti cilj propisa pri čemu koristi propisa moraju nadilaziti troškove iako u praksi ovaj uvjet nije uvijek zadovoljen. Korištenjem alata Procjena učinaka propisa - PUP za stvaranje boljih politika, pridonosi se boljem upravljanju i

ostvarivanju ciljeva na najefikasniji i najučinkovitiji način. Analizom specifičnih pitanja u okviru metodologije PUP-a razmatraju se problemi javnih politika i zakonskih rješenja, a sve u koordinaciji između donositelja odluka i javnosti. Osnovne karakteristike PUP-a obuhvaćaju sljedeće:

- za cjeloviti sustav PUP-a odgovoran je Ured za zakonodavstvo Vlade Republike Hrvatske (UZVRH);
- Zakon o PUP - u je na snazi od 1. siječnja 2012. godine (NN 90/11);
- Uredba o provedbi postupka PUP-a stupila je na snagu 23. lipnja 2012. godine (NN 66/12);
- Akcijski plan procjene učinaka propisa za razdoblje od 2013. do 2015. godine (Vlada Republike Hrvatske, 2012a) i Strategija procjene učinaka propisa za razdoblje od 2013. do 2015. godine (Vlada Republike Hrvatske, 2012b);
- Smjernice za UZVRH, državne službenike, dionike, javnost i zainteresiranu javnost (Twinning projekt UZVRH, 2012);
- definirane su četiri vrste procjene učinaka (fiskalni, ekonomski, socijalni i učinci na okoliš);
- stručni nositelji izrade propisa (Ministarstva i Državni uredi) trebaju izraditi Prijedlog plana propisa sa normativnim aktivnostima i prije nego ga dostave na mišljenje i odobravanje UZVRH-u javno ga objaviti s ciljem informiranja javnosti (Kirkpatrick i dr., 2014).

2.4. Problematika prisutnosti neporeznih davanja

Neporezna davanja i njihova problematika često su predmet rasprava autora na različitim internetskim portalima (Filipović, 2016; Hinšt, 2016; Kiseljak, 2017; Korda, 2017; Abramov, 2018). Činjenica je da opterećuju poduzetnike i građane i da usporavaju poduzetničke aktivnosti. Parafiskaliteti u načelu dodatno opterećuju društveni proizvod zemlje. Prema izračunu Instituta za javne financije, temeljem podataka OECD Revenue Statistics 1965. - 2006. i EUROSTATA, udio neporeznih prihoda u Republici Hrvatskoj kao % BDP-a se kretao u rasponu od 3,3 % u 2002. godini do 3,8 % u 2005. godini (Ministarstvo financija, 2008b). Ako se promatra s makroekonomskog aspekta Bratić i dr. (2012) navode da su neporezni prihodi kao % BDP-a u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2002. - 2007. godine kretali u rasponu od 3,4 % do 5,0 % BDP-a odnosno da su prosječni neporezni prihodi bili 4,1 % BDP-a.

Usporedbe radi, u Tablici 6. prikazani su neporezni prihodi kao % BDP-a u zemljama EU od 2002. godine do 2005. godine. Za potrebe usporedivosti za Republiku Hrvatsku u izračun su uključene i koncesije koje nisu dijelom Registra neporeznih prihoda već Registra koncesija.

Tablica 6. Neporezni prihodi u izabranim zemljama EU za razdoblje od 2002. do 2005. (% BDP-a)

	2002.	2003.	2004.	2005.
Austrija	5,1	5,3	4,9	5,1
Belgija	2,8	4,7	2,6	-
Finska	8,1	8,3	8,7	8,6
Francuska	4,8	4,7	4,7	5,1
Grčka	5,9	6,0	5,5	-
Irska	3,1	3,3	3,3	3,1
Italija	3,6	3,3	3,3	-
Luksemburg	3,9	3,6	3,5	3,1
Nizozemska	5,7	5,8	5,9	6,0
Njemačka	3,6	3,5	3,4	3,2
Portugal	3,7	4,9	-	-
Republika Hrvatska	3,3	3,3	3,6	3,8
prosjek	4,6	4,9	4,6	4,9

Izvor: Ministarstvo financija RH (2008a:n.p.) prema: Institut za javne financije na temelju podataka OECD Revenue Statistics 1965. – 2006. (neporezni prihodi) i EUROSTATA (za BDP)

Prema podacima u Tablici 6. najveći neporezni prihodi kao % BDP-a su u Finskoj tijekom četiri promatrane godine, dok Belgija i Irska imaju najmanji udio neporeznih prihoda u BDP-u. U Republici Hrvatskoj udio neporeznih prihoda rastao je u razdoblju od 2002. godine do 2005. godine, ali se zadržao ispod prosjeka promatranih zemalja.

Hinšt (2016) navodi da su u skladu s podacima Ministarstva financija, parafiskalni nameti tijekom 2014. godine generirali teret od 8,3 milijardi kuna odnosno 2,5 % BDP-a. Od tog iznosa na građane se odnosilo 3 milijarde kuna, dok se preostali iznos odnosio na gospodarstva i poduzetnika.

U 2016. godini ukupno opterećenje neporeznim davanjima bilo je oko 9 milijardi kuna odnosno iznosilo je 2,7 % BDP-a (Korda, 2017), dok je u prvih šest mjeseci 2017. godine prema dostupnim podacima Hrvatske narodne banke došlo do povećanja strukturnih prihoda (kao % BDP-a) u prvom redu zbog relativno snažnog povećanja neporeznih prihoda

(Hrvatska narodna banka, 2017). U strukturi neporeznih davanja najviše su zastupljene naknade i prihodi s različitih osnova, dok su ostale vrste prihoda u strukturi uglavnom manje zastupljene (pristojbe, doprinosi, dozvole).

Musulini (2016) navodi da je uređenje sustava neporeznih nameta (kao jedne od važnijih strukturnih mjera nacionalnih strateških dokumenata) naglašeno u okviru unaprjeđenja poslovne i investicijske klime za Republiku Hrvatsku. Problematika definiranja i tumačenja neporeznih nameta omogućuje u ograničenom okviru subjektivno arbitriranje nadležnih tijela o onome što se konkretno smatra neporeznim nametom.

Stakić i Barać (2008) navode da prema namjeni parafiskaliteti mogu biti ekonomski kada se radi o specifičnim oblicima financiranja za koje nisu predviđena sredstva u državnom proračunu te služe za autonomno financiranje javnih ustanova, ali i socijalni parafiskaliteti koji se formiraju kako bi se financirao socijalni karakter osiguranja odnosno kako ističe Arbutina prema Déak (2004) parafiskalnim davanjima cilj je osiguranje socijalne sigurnosti misleći pri tome na obvezne doprinose za različite socijalne namjene.

Nakon prve objave Registra neporeznih prihoda 2008. godine, kako navodi Hinšt (2016), pojavile su se metodološke rasprave oko pitanja neporeznih prihoda koji bi trebali biti sadržani u Registru, u odnosu na neporezne prihode koji predstavljaju proračunske prihode središnje države, regionalne i lokalne uprave te kao takvi ne bi trebali biti evidentirani u Registru.

2.4.1. Ekonomski učinci i posljedice neporeznih davanja

U hrvatski proračunski sustav strateško planiranje je uvedeno 2009. godine (Zakon o proračunu, NN 87/08). Strateški planovi Ministarstva financija prvi put su sastavljeni za razdoblje od 2010. - 2012. godine te je na temelju njih izrađena prva Strategija Vladinih programa za razdoblje od 2010. - 2012. godine koja je usvojena u rujnu 2009. godine. Bajo i Puljiz (2017) navode da iako postoji Strategija regionalnog razvoja od 2009. godine, nema spoznaja o tome do koje mjere su s njom povezane strategije razvoja županija, gradova i općina. Iako nije postojala nacionalna razvojna strategija, Vlada i Ministarstvo financija su 2009. godine uvele sustav strateškog planiranja proračuna (Upute za izradu strateških planova od 2010. do 2020.). Od 2013. godine usvojen je niz dokumenta i akata kojima se regulira

smjer fiskalne politike (Program konvergencije), provedba strukturnih reformi (Nacionalnih programa reformi) te prioritetna područja ulaganja iz fondova EU te državnog proračuna (Operativni programi odnosno Program ruralnog razvoja). Republika Hrvatska je zakonom nastojala povezati sustav strateškog planiranja na nacionalnoj razini s dokumentima koji su usmjereni na ostvarivanje ciljeva Republike Hrvatske, a koji su povezani s politikama Europske unije.

Na tragu sve većih polemika oko neporeznih davanja, u siječnju 2013. godine Vlada Republike Hrvatske je s ciljem unaprjeđenja, praćenja i poticanja poslovne klime i privatnih investicija usvojila Odluku o osnivanju Radne skupine za poslovnu klimu i privatne investicije (Vlada Republike Hrvatske, 2013a). U okviru aktivnosti koje je bilo nužno provesti u svrhu poticanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva i poboljšanja poslovnog okruženja kao jedna od reformskih mjera je i rasterećenje poduzetnika smanjenjem/ukidanjem parafiskalnih nameta. Prve aktivnosti početkom 2013. godine odnosile su se na ustrojavanje novog Registra parafiskalnih nameta. Provođenje aktivnosti pratila je Europska komisija koja i dalje kontinuirano prati postignuti napredak u ovom području.

U skladu sa Zakonom o proračunu (NN 136/12, 15/15) te budući da je proračunski proces usklađen s Europskim semestrom, Republika Hrvatska je obvezna donositi dva ključna dokumenta na godišnjoj razini, i to Program konvergencije koji izrađuje Ministarstvo financija i Nacionalni program reformi u čijoj izradi sudjeluju ministarstva za pojedine strukturne reforme. Iz tog razloga strateški planovi više nisu podloga za izradu programa koji se odnose na trogodišnje razdoblje, već su podloga za izradu programa konvergencije i nacionalnih programa reformi. Također, Zakonom o proračunu (NN 136/12, 15/15) je istaknuto da Program konvergencije definira makroekonomski i fiskalni okvir za Republiku Hrvatsku, dok Nacionalni program reformi objedinjuje reformske mjere koje proizlaze iz definiranih strateških ciljeva koji su utvrđeni u strateškim planovima te predstavlja okvir za provedbu strukturnih reformi.

Prema Kirkpatrick i dr. (2014) ekonomski učinci bilo pozitivni, bilo negativni, utječu na različite vrste ekonomskih aktivnosti, ali isto tako ekonomski učinci nisu isto što i financijski učinci ili fiskalni učinci. Ako se generalizira, tada procjena ekonomskih učinaka predstavlja oblik procjene učinaka propisa koji bi tržišnoj ekonomiji trebali omogućiti veću transparentnost propisa i učinkovitost, a posljedično bi doveli i do većeg blagostanja

ekonomije. Iako je u praksi zbog ograničenosti podataka ili metodoloških ograničenja nepraktično procjenjivati sve koristi i troškove, ekonomski učinci trebaju biti izraženi pomoću financijskih vrijednosti zasnovanima na tržišnim cijenama, odnosno troškovima. Kirkpatrick i dr. (2014) nadalje navode da nije zanemariva činjenica da neki ekonomski učinci poput utjecaja na kvalitetu ljudskog života, uštede vremena, obrazovanja, poboljšanja zdravlja nemaju tržišnu cijenu. Pozitivni ekonomski učinci su ekonomske koristi koje uključuju povećanje proizvodnje dobara i usluga, dok se pod negativnim ekonomskim učincima podrazumijevaju ekonomski troškovi pod kojima podrazumijevamo ograničena ekonomska sredstva poput rada, prirodnih sredstava i kapitalne imovine. Isto tako metodologija procjene ekonomskih učinaka identificira vjerojatne ekonomske koristi i troškove prijedloga propisa uključujući analizu ključnih pitanja kao što su prema Kirkpatrick i dr. (2014):

- opis obuhvaćenih ekonomskih aktivnosti (utjecaj na sektor malih i srednjih poduzeća);
- pokazatelji ekonomske izvedbe (vjerojatni učinak na zaposlenost, proizvodnju, produktivnost, ulaganja);
- teret troškova propisa (učinak na administrativne troškove, sveukupni teret troškova propisa);
- konkurentnost (učinak na izvoz i uvoz, priljev stranih ulaganja, strukturu i koncentraciju tržišta, mogućnosti i/ili prepreke ulasku na tržište).

Ekonomski učinci neporeznih davanja sadržani su u strateškim dokumentima Republike Hrvatske.

U okviru opisa mjera koje su sastavni dio Nacionalnog programa reformi za 2014. godinu i ključnog područja Konkurentnost, istaknuta je Mjera I - smanjenje neporeznog opterećenja u gospodarstvu s ciljem rasterećenja gospodarstvenika i pokretanja investicija kada su učinjeni prvi koraci ka rasterećenju gospodarstva u okviru neporeznog opterećenja. Naime, smanjen je ili ukinut 41 neporezni namet ukupne vrijednosti 318,7 milijuna kuna do kraja 2013. godine. Tijekom 2014. godine došlo je do smanjenja pojedinih neporeznih nameta, ali su uvedeni i neki novi primjerice naknada za korištenje adresa, recertificiranje trgovačkih društava za protupožarnu zaštitu. To je detektirano kao jedan od problema za investicijsku i poslovnu klimu u Republici Hrvatskoj jer parafiskalne naknade predstavljaju dodatne troškove, a obveza njihova plaćanja nije u jasnoj vezi s poslovanjem.

Prema provedenom istraživanju Babić i dr. (2015) su došli do zaključka da u dijelu parafiskalnih naknada strani investitori vide umjereno nazadovanje. Prema FIC (Foreign Investors Council) preporukama potrebno je osnovati stalno tijelo (forum ili odbor) koje će biti sastavljeno od poslovnih udruženja, vladinih agencija i ministarstava koji će se isključivo baviti ukidanjem i smanjivanjem parafiskalnih davanja. Također prema spomenutim preporukama potrebno je izvršiti ponovno preispitivanje zakona i podzakonskih akata kojima se reguliraju parafiskalni nameti.

Nacionalnim programom reformi za 2015. godinu (usvojen od strane Vlade RH 23. travnja 2015.) nastavilo se u okviru reformskih mjera te je u okviru Cilja 3. Promicanje rasta, vanjske konkurentnosti i ponovne uspostave ravnoteža u hrvatskom gospodarstvu i Prioriteta (8): Smanjenje administrativnog opterećenja i troškova poslovanja poduzeća definirana reformska mjera smanjenje parafiskalnih nameta, i to nešto drugačijom metodologijom u odnosu na Nacionalni program reformi za 2014. godinu. U travnju 2015. godine Vlada Republike Hrvatske je usvojila Odluku o smanjenju parafiskalnih nameta u 2015. godini i ciljevima smanjenja u 2016. godini i osnivanju povjerenstva za praćenje provedbe smanjenja parafiskalnih nameta (Vlada Republike Hrvatske, 2015). Minimalna ciljana vrijednost smanjenja parafiskalnih nameta je tijekom 2015. godine kao i tijekom 2016. godine iznosila 0,1 % bruto domaćeg proizvoda iz 2014. godine. Osnovano je i Povjerenstvo za praćenje provedbe smanjenja parafiskalnih nameta i definirani su rokovi za provedbu aktivnosti pri čemu su osim predsjednika i zamjenika predsjednika, u svojstvu članova Povjerenstva imenovani predstavnici osam ministarstava,¹⁷ uključujući i predstavnika Ministarstva poljoprivrede. Imenovano Povjerenstvo je bilo dužno objaviti Registar parafiskalnih nameta (postavljeni vremenski rok je bio lipanj 2015. godine) te definirati parafiskalne namete koji bi se trebali smanjiti u 2016. godini kao i utvrditi mogućnosti jedinstvene naplate parafiskalnih nameta. U skladu sa Izvješćem o provedbi Nacionalnog programa reformi i posebnih preporuka Vijeća za države članice 2015. godine za razdoblje od srpnja do rujna 2015. u okviru Prioriteta (8): Smanjenje administrativnog opterećenja i troškova poslovanja, istaknuto je da je stručna javnost pozvana komentirati objavljeni Registar neporeznih davanja u kojem je pobrojana 161 stavka vrijednosti 8,413 milijardi kuna, a Ministarstvo financija će tromjesečno ažurirati (Vlada Republike Hrvatske, 2015d). U Izvješću za Hrvatsku 2015. s

¹⁷ Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva, Ministarstvo turizma, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture, Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, Ministarstvo kulture.

detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža konstatirano je da je napredak u ukidanju ili smanjivanju neporeznih davanja znatno sporiji nego što se očekivalo, a sam teret koji projiciraju neporezna davanja poduzećima nemaju samo financijski karakter iz razloga što česta plaćanja iako malih iznosa neporeznih davanja različitim ustanovama i tijelima, poduzećima stvaraju dodatna administrativna opterećenja (Europska komisija, 2015).

U Nacionalnom programu reformi 2016. godine (donesen 28. travnja 2016.) i dalje je postavljen cilj znatnog smanjenja parafiskalnih nameta sukladno donesenoj Odluci iz 2015. godine. U rujnu 2016. godine objavljen je i Registar neporeznih davanja u kojemu je sadržano 161 neporezno davanje vrijednosti 8,413 milijardi kuna. Kako je navedeno u Nacionalnom programu reformi 2016., propisi kojima su se u okviru plaćanja neporeznih davanja rasteretili građani i poduzetnici za neto iznos od 309,5 milijuna kuna godišnje također su izmijenjeni tijekom 2015. godine. To ukazuje na postignuti napredak u smanjenju parafiskalnih nameta. Daljnjim smanjenjem ili ukidanjem parafiskalnih nameta oslobodio bi se kapital koji se može preusmjeriti u investicije koje su povezane sa radnim mjestima, izvozom i inovacijama. Među glavnim ciljevima reformske mjere daljnjeg smanjenja i ukidanja neporeznih davanja je i utvrđivanje mogućnosti za administrativno rasterećenje koje je povezano sa plaćanjem neporeznih davanja te uvođenje mehanizma prethodne kontrole prilikom izmjene postojećih neporeznih davanja i definiranja novih. Također je u okviru ove reformske mjere definirano donošenje Plana parafiskalnog opterećenja do kraja 2016. godine kao i definiranje popisa onih parafiskalnih nameta čije će ukidanje ili smanjenje biti regulirano propisima i njihovim izmjenama. Nadležno tijelo za provođenje ove reformske mjere je bilo Ministarstvo financija. Ako se parafiskalni nameti promatraju s metodološkog aspekta tada oni nisu fiskalni prihodi stoga neće biti ni fiskalnog učinka na rashodima, ali za očekivati je dosta pozitivnih fiskalnih učinaka na приходima kao posljedice rasta gospodarskih aktivnosti uslijed rasterećenja poduzetnika i građana parafiskalnim nametima. I dalje bi se osjetila vremenska i financijska ušteda za gospodarstvo jer bi se oslobođeni kapital usmjeravao u investicije koje su nužne gospodarstvu Republike Hrvatske.

S obzirom da je uređenje sustava neporeznih davanja i dalje jedna od prioritarnih sastavnica ekonomske politike Vlade Republike Hrvatske, krajem travnja 2016. godine donesena je Odluka o osnivanju Povjerenstva za uređenje sustava neporeznih davanja i smanjenje neporeznih davanja od strane Vlade Republike Hrvatske. Donošenjem te Odluke prestala je

važiti Odluka o smanjenju parafiskalnih nameta u 2015. godini i ciljevima smanjenja u 2016. godini i osnivanju Povjerenstva za praćenje provedbe smanjenja parafiskalnih nameta. Novo Povjerenstvo ima predsjednika kojeg predstavlja ministar financija i deset članova (po jedan predstavnik iz ostalih ministarstava).¹⁸ Zadaće novog Povjerenstva vezane za neporezna davanja se nisu značajnije mijenjale u odnosu na prethodno Povjerenstvo. Svaki predstavnik mjerodavnog Ministarstva bio je dužan do 3. svibnja 2016. godine utvrditi popis neporeznih davanja iz svoje nadležnosti koja se predlažu za smanjenje i/ili ukidanje u 2016. godini, a do 1. lipnja 2016. godine ukinuti i/ili izmijeniti podzakonske propise (naredbe, naputke, zaključke, pravilnike, odluke) iz svojih nadležnosti te uputiti Vladi Republike Hrvatske svoje prijedloge ukidanja i/ili izmjena uredbi, odluka i zakona (Vlada Republike Hrvatske, 2017d).

Odluku o popisu neporeznih davanja koji će se ukinuti i/ili smanjiti tijekom 2016. i 2017. godine Vlada Republike Hrvatske je donijela u srpnju 2016. godine. Procijenjena vrijednost smanjenja i/ili ukidanja neporeznih davanja iznosila je 247 milijuna kuna (na poduzetnike se odnosilo 155,4 milijuna kuna, a 91,6 milijuna kuna na građane) što je još uvijek za 82,9 milijuna kuna manje od planiranih 330 milijuna kuna koji su navedeni kao cilj u Nacionalnom programu reformi. Od 24 neporezna davanja koja su obuhvaćena ovom Odlukom, planira se ukinuti njih 13 u potpunosti, i to 4 neporezna davanja u okviru Ministarstva poljoprivrede, 1 Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, 1 u okviru Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture, 1 Ministarstvo unutarnjih poslova te 6 neporeznih davanja u okviru Ministarstva zdravlja. Sveukupna vrijednost od ukidanja neporeznih davanja u 2016. i 2017. godini prema Odluci, procijenjena je na 5 milijuna kuna (Vlada Republike Hrvatske, 2016b). U Strateškom planu Ministarstva financija za razdoblje od 2016. - 2018. godine definirana je reformska mjera vezana za parafiskalne namete. Reformska mjera je definirana u skladu s Uputom za izradu strateških planova iz 2009. godine (Ministarstvo financija, 2009a).

U siječnju 2017. godine od strane Vlade Republike Hrvatske predstavljeno je Izvješće o provedbi Nacionalnog programa reformi za razdoblje travanj - prosinac 2016. u kojemu je dan prikaz provedbi aktivnosti i napretka u dijelu ostvarivanja ciljeva zacrtanih reformskim mjerama pa tako i mjere daljnjeg smanjenja i ukidanja neporeznih davanja. Prema Izvješću, aktivnosti su provedene u dijelu donošenja Plana parafiskalnog opterećenja i utvrđivanja

¹⁸ Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo turizma, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo kulture, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture, Ministarstvo rada i mirovinskog sustava te Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

popisa parafiskalnih nameta. Također su definirani rokovi ažuriranja Registra neporeznih davanja do 31. siječnja 2017. godine te rokovi njegova objavljivanja do 15. veljače 2017. godine.¹⁹ U Registru će se nakon tih rokova propisati i upravne pristojbe i ostala davanja koja naplaćuju državna poduzeća i strukovne komore te će se preispitati visina kazni poduzetnicima. Nadalje, od planiranih aktivnosti koje su bile vezane za izmjenu propisa kojima je regulirano parafiskalno rasterećenje u okviru reformske mjere, status provedbe te aktivnosti je da u vrijeme izdavanja tog Izvješća još uvijek za 4 neporezna davanja nisu bili okončani administrativni postupci ukidanja odnosno smanjenja neporeznih davanja, iako je rok za provedbu te aktivnosti bio prosinac 2016. godine. U Izvješću je istaknuto da je Registar neporeznih davanja prenijet na Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, a vodit će ga novoosnovano međuresorno Povjerenstvo (Vlada Republike Hrvatske, 2017e). U siječnju 2017. godine (5.1.) Vlada Republike Hrvatske je usvojila Odluku o osnivanju Povjerenstva za smanjenje i ukidanje neporeznih davanja. Predsjednicom ovog međuresornog Povjerenstva imenovana je potpredsjednica Vlade i ministrica gospodarstva, poduzetništva i obrta, dok su ostali članovi Povjerenstva predstavnici nadležnih središnjih tijela državne uprave na razini državnih dužnosnika odnosno čelnika tijela 14 Ministarstava²⁰ te Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo i Državne geodetske uprave. Zadaće Povjerenstva i dalje su ostale analizirati i redovito ažurirati Registar neporeznih davanja, utvrditi popis pojedinačnih neporeznih davanja čije smanjenje će biti minimalno 30 % iznosa iz Registra ili će se po potrebi ukinuti kao i pratiti provedbu aktivnosti. Od tada nadalje, ažurirani Registar se objavljuje na internetskim stranicama Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta, a ne kao do sada na mrežnim stranicama Ministarstva financija (Registar neporeznih davanja za 2015. godinu). Također u skladu s Odlukom, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta bilo je obvezno do kraja 2017. godine izvijestiti Vladu Republike Hrvatske o praćenju provedbi aktivnosti vezanih za neporezna davanja. Donošenjem ove Odluke prestala je važiti Odluka o osnivanju povjerenstva za uređenje sustava neporeznih davanja i smanjenje neporeznih davanja koja je donesena u travnju 2016. godine (Vlada Republike Hrvatske, 2017a). Prvi puta je omogućeno poslovnom sektoru, poduzetnicima i svim ostalim zainteresiranim stranama da putem Obrasca za prijavu neporeznih davanja koji je dostupan na

¹⁹ Registar neporeznih davanja je na mrežnim stranicama Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta objavljen 10. ožujka 2017. godine.

²⁰ Ministarstvo financija, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo turizma, Ministarstvo kulture, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Ministarstvo znanosti i obrazovanja te Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.

internetskim stranicama Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta, prijave neporezno davanje koje plaćaju, a koje nije obuhvaćeno Registrom neporeznih davanja (Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2018a). Predviđeni utjecaj smanjenja/ukidanja parafiskalnih nameta odnosi se na smanjenje troškova poslovanja poduzetnika te se oslobađa mogućnost reinvestiranja sredstava s ciljem poticanja razvoja, inovativnosti i potrošnje privatnog sektora.

U Nacionalnom programu reformi 2017. navedeno je da su gospodarstvo i građani Republike Hrvatske tijekom 2016. godine bili opterećeni parafiskalnim nametima u vrijednosti od 9,3 milijarde kuna što je iznosilo 2,8 % BDP-a. U skladu sa spomenutim Programom definirana je reformska mjera Rasterećenje gospodarstva od prekomjernih administrativnih troškova i neporeznih davanja u skladu s preporukama Vijeća Europske unije. Važno je napomenuti da od početka 2017. godine Vlada Republike Hrvatske donosi na godišnjoj razini i Akcijske planove za administrativno rasterećenje gospodarstva koji su važan dio reformskih mjera te su također važna sastavnica Nacionalnih planova reformi. U Akcijskim planovima za administrativno rasterećenje koristi se metodologija standardnog troška (Standard Cost Model - SCM) koji predstavlja alat pri procjeni gospodarskih učinaka propisa.²¹ Što se tiče isključivo neporeznih davanja, a prema Nacionalnom programu reformi 2017., do početka 2017. godine u gospodarstvu je provedeno više od 60 mjera koje su se odnosile na smanjenje ili ukidanje neporeznih davanja te se time gospodarstvo parafiskalno rasteretilo za više od 700 milijuna kuna. U neporeznim davanjima za 2016. godinu uključene su naknade javnim poduzećima, upravne pristojbe i naknade profesionalnim komorama (članarine, upisnine, stručni ispiti). U 2016. godini prema podacima iz ožujka 2017. godine registrirano je 213 neporeznih davanja ukupne vrijednosti 9 milijardi kuna. Ako se pribroje upravne pristojbe koje se odnose na 334 administrativne procedure tada ima ukupno 547 neporeznih davanja. Do početka 2017. godine provedeno je više od 60 mjera vezanih za ukidanje i smanjenje neporeznih davanja ukupne vrijednosti parafiskalnog rasterećenja preko 700 milijuna kuna. Također su provedene aktivnosti koje se odnose na prve mjere za daljnja smanjenja i ukidanja neporeznih davanja koje uključuju: smanjenje naknade za opće korisne funkcije šuma, oslobođenje plaćanja turističke članarine za sektor informacijskih tehnologija, članarina za revizore i porezne savjetnike, smanjenje obrtničkog doprinosa, smanjenje cijena ispita i smanjenje naknada u

²¹ Usvojeni su: Akcijski plan za administrativno rasterećenje gospodarstva 2017., Akcijski plan za administrativno rasterećenje gospodarstva 2018., Akcijski plan za administrativno rasterećenje gospodarstva 2019.

zaštiti na radu. U okviru jačanja konkurentnosti gospodarstva i unaprjeđenja poslovnog okruženja i dalje je cilj rasteretiti gospodarstvo od neporeznih davanja za 20 % u razdoblju od 2017. - 2019. godine, a to je ujedno i u skladu s preporukama Vijeća Europske unije. U okviru reformske mjere planira se zajedno sa poslovnim sektorom razviti i prezentirati internetski portal pomoću kojeg bi se olakšalo prijavljivanje nameta, ali i poboljšala transparentnost praćenja procesa rasterećenja poduzetnika i građana. Nositelj provedbe ove mjere je Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, a rok za provedbu mjere bio je prosinac 2017. godine. Aktivnosti za provedbu mjere odnose se na izmjene i dopune propisa kojima se reguliraju neporezna davanja u skladu s odlukama od strane Povjerenstva za smanjenje i ukidanje neporeznih davanja (Vlada Republike Hrvatske, 2017f).

U okviru Nacionalnog programa reformi 2017. naglasak je stavljen na unaprjeđenje poslovne klime kroz javne politike koje obuhvaćaju između ostalog i rasterećenje gospodarstva i građana od neporeznih davanja za barem 20 % do kraja 2018. godine. To je jedan od uvjeta za slobodniji pristup unutarnjem tržištu Europske unije, odnosno za konkurentno tržišno gospodarstvo.

Tijekom 2017. godine kontinuirano se nastavilo sa analizama i preporukama za jačanje hrvatske konkurentnosti pa tako i u djelu preporuka za smanjenje parafiskalnih nameta danih od strane Foreign Investors Council (FIC) koji predlažu:

- smanjivanje prostora pri izbjegavanju odgovornosti za provedbu mjera te dodatno jačanje ovlasti Povjerenstva za smanjenje i ukidanje neporeznih davanja;
- smanjivanje svih troškova vezanih za pokretanje poslovanja, provođenje stečaja, upravnih i sudskih pristojbi, registracije vlasništva;
- ukidanje licenciranja koje nije potrebno u profesionalnim uslugama (revizori, računovođe) te ukidanje obveznih članstava i ispita u pojedinim komorskim udruženjima;
- smanjenje/ukidanje horizontalnih naknada od kojih nema odgovarajuće protuusluge (naknada za šume, spomenička renta);
- ukidanje naknade za korištenje nekretnina u vlasništvu Republike Hrvatske i jedinica lokalne i regionalne samouprave te ukidanje diskriminacije pri plaćanju cestovne naknade;
- smanjivanje troška ishođenja građevinskih dozvola kao i objedinjavanje vodne naknade;

- usmjeravanje podzakonskih i zakonskih akata koji su vezani za parafiskalne namete na procjenu utjecaja propisa (Foreign Investors Council, 2017).

Daljnje reguliranje neporeznog opterećenja gospodarstva tijekom 2018. godine provodilo se u okviru reformske mjere Administrativno rasterećenje poduzetnika i gospodarstva te analize neporeznih davanja koja je sadržana u Nacionalnom programu reformi 2018. koji je donio daljnje smanjenje neporeznih davanja u okviru jačanja konkurentnosti gospodarstva. Naime, u skladu s ovim Programom, cilj je smanjiti opterećenje poduzetnika radi unaprjeđenja poslovnog okruženja za 10 % s obzirom na sveukupan iznos neporeznih davanja u 2016. godini. Pravni/upravni instrument provedbe ove mjere je Akcijski plan za rasterećenje gospodarstva 2019., a nositelj provedbe aktivnosti je Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta. I dalje se aktivnosti za provedbu mjere odnose na izmjene i dopune propisa kojima se reguliraju neporezna davanja, i to na temelju odluka koje se donose od strane Povjerenstva za smanjenje i ukidanje neporeznih davanja (Vlada Republike Hrvatske 2018c; 2019a). Provedena rasterećenja poduzetnika u okviru neporeznih davanja do travnja 2018. godine odnose se na smanjenje turističke članarine za 5 %, smanjenje naknade za uporabu radiofrekvencijskog spektra za više od 30 %, također 30 %-no smanjenje upravnih pristojbi kao i umanjeње nameta iz segmenta poljoprivrede. Planirane mjere vezane za neporezna rasterećenja nadalje uključuju ukidanje plaćanja turističke članarine za IT sektor, smanjenje naknade pri korištenju voda za isporučitelje vodnih usluga, smanjenje od 20 % koje se odnosi na dio naknade za otpadne vode za one poduzetnike koji vodu pročišćuju (Vlada Republike Hrvatske, 2018c).

U travnju 2019. godine donesen je Nacionalni program reformi za 2019. godinu. U strateškom dokumentu i dalje se koriste sinonimi parafiskalni nameti i neporezna davanja što navodi na zaključak da nije jasno definiran pojam u ključnim dokumentima. Za jačanje konkurentnosti gospodarstva kao glavnog cilja, rasterećenje poslovnog sektora od neporeznih davanja i dalje predstavlja prvi reformski prioritet u okviru ekonomskih učinaka unaprjeđenja poslovnog okruženja. Bitno je naglasiti da se aktivnosti administrativnog rasterećenja gospodarstva reguliraju donošenjem Akcijskog plana za rasterećenje gospodarstva, dok se aktivnosti smanjenja troškova poslovanja umanjeњem neporeznih davanja reguliraju aktom Vlade o ukidanju/umanjeњu neporeznih davanja. Provođenjem prethodnog Akcijskog plana za administrativno rasterećenje gospodarstva ukinute su i smanjene pojedine naknade koje predstavljaju parafiskalne namete, a ne administrativno opterećenje. Ti parafiskalni nameti

odnose se na Državni zavoda za mjeriteljstvo, Državni zavod za statistiku, Državnu geodetsku upravu i Ministarstvo poljoprivrede. Što se tiče Ministarstva turizma i provedbe mjera kojima se smanjuje učestalost naplate turističke članarine kao i broj obveznika njezinog plaćanja, isto je odgođeno do stupanja na snagu novog Zakona o članarinama u turističkim zajednicama čija primjena je od 1. siječnja 2020. godine. Također je planirano tijekom 2019. godine provesti analizu i popis svih propisa kojima su obuhvaćene obveze naplate upravnih pristojbi. S obzirom na dosadašnju dinamiku smanjivanja neporeznih davanja, potrebno je provesti reviziju popisa svih neporeznih davanja kao i analizu prikupljenih prihoda te aktivnosti koje se financiraju tim prihodima. Za svako pojedino područje neporeznih davanja aktom Vlade predložit će se mjere smanjenja, ukidanja neporeznog davanja ili promjene samog načina naplate i financiranja neporeznog davanja. Za provedbu mjere, cilja smanjenja troškova poslovanja umanjnjem neporeznih davanja i aktivnosti u okviru neporeznih davanja i dalje je zaduženo Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, a rok za provedbu je ožujak 2020. godine (Vlada Republike Hrvatske, 2019).

Sva dosadašnja umanjnja neporezne opterećenosti poduzetnika i građana pridonose da se više oslobođenih sredstava usmjeri na ekonomske aktivnosti. Četvrta sjednica Povjerenstva za neporezna davanja održana je u listopadu 2018. godine. Na njoj su iznijeti svi dotadašnji rezultati neporeznog rasterećenja. Kako je istaknuto na sjednici, od ukupno 17 mjera rasterećenja provedeno je njih 12, a donošenje Akcijskih planova prepoznalo se kao kvalitetan pristup za pripremu prijedloga mjera koje se odnose na neporezna davanja (Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2018b).

Prema Izvješću Doing Business 2019 (World bank group, 2019) koji mjeri 11 područja poslovne klime i indikatorima koji se mjere u tom Izvješću, Republika Hrvatska je od ukupno 190 zemalja na 58. mjestu. Prema metodologiji Izvješća, parafiskalni nameti su sadržani u području Porezna plaćanja. Parafiskalni nameti koji su predmet praćenja u Izvješću (turistička članarina, doprinos za općekorisnu funkciju šuma, HRT pristojba, članarina Hrvatskoj gospodarskoj komori) i dalje trebaju regulatorna poboljšanja u dijelu njihovog smanjenja. U odnosu na prethodna Izvješća, pomak je vidljiv u dijelu rasterećenja malih poduzetnika ukidanjem plaćanja naknade za općekorisnu funkciju šuma (OKFŠ). Dok je velikim poduzetnicima taj namet i dalje ostao kao obaveza. Što se tiče članarine Hrvatskoj gospodarskoj komori ista se ne plaća za osnivače u prvoj godini poslovanja.

U travnju 2020. godine donesen je Nacionalni program reformi 2020. u koji su uključene i mjere koje se nužno poduzimaju kako bi se ublažile i riješile ekonomske posljedice koje su nastale zbog pandemije COVID-19. Međuresorna radna skupina za Europski semestar izradila je nacrt Nacionalnog programa. Ostvarenju tri definirana cilja (održivi gospodarski rast i razvoj, održivost javnih financija i povezivanje obrazovanja s tržištem rada) doprinijet će provođenje 25 mjera koje su grupirane u 10 prioriteta ekonomske politike.

Praćenjem napretka u provedbi preporuka Vijeća EU-a, u preporuci (Preporuka 4.) koja se odnosi na smanjenje najvećih parafiskalnih nameta istaknuto je da je izvršena sveobuhvatna analiza svih naknada koje su dužne plaćati pravne i fizičke osobe u skladu s javnim propisima. Ukupno je evidentirano 448 takvih davanja. Također je navedeno da su u Registru neporeznih davanja sva davanja podijeljena u dvije grupe prema kriteriju jesu li prihod državnog proračuna ili nisu prihod državnog proračuna. Prema podacima za 2018. godinu te u skladu s tom podjelom, 61 % naknada (273 naknade) predstavljaju prihod proračunskih i izvanproračunskih korisnika te su kao takve klasificirane kao neporezna davanja, a 39 % naknada (175 naknada) su prihod tijela koji nisu korisnici državnog proračuna te su po tom kriteriju klasificirani kao parafiskalni nameti (Vlada Republike Hrvatske, 2020h).

U Nacionalnom programu reformi 2020. istaknuto je da je tijekom 2018. godine ukupno opterećenje raznim davanjima iznosilo 2,28 % BDP-a (8,7 milijardi kuna) s time da se na neporezna davanja odnosilo 7,9 milijardi kuna tj. 91 %, a na parafiskalna davanja preostalih 9 % odnosno 756,62 milijuna kuna od ukupnog iznosa naknada. Od ukupnih davanja 61 % (5,28 milijardi) su platili poduzetnici. Od ukupnog broja davanja detektirano je 20 davanja (u Nacionalnom programu reformi 2020. nije navedeno o kojim davanjima se radi) s udjelom od 89,8 % ukupnog opterećenja koja u značajnoj mjeri opterećuju poduzeća. Provedbom mjera akcijskih planova i dalje se planira sustavno smanjenje neporeznih davanja i parafiskalnih davanja s ciljem stvaranja boljeg poslovnog okruženja. Dinamiku smanjenja neporeznih davanja treba ubrzati. Kako je navedeno u Nacionalnom programu reformi 2020. provedena je revizija neporeznih davanja, i to u Registru neporeznih i parafiskalnih davanja s ciljem financijskog i administrativnog rasterećenja poslovnog sektora. U skladu s mjerom Održivi gospodarski rast i razvoj-unaprjeđenje poslovnog okruženja te s ciljem smanjenja administrativnog i fiskalnog opterećenja za gospodarstvo, ciljana vrijednost smanjenja neporeznih davanja je 3,5 % s rokom provedbe do travnja 2021. godine. Pravni/upravni instrument same provedbe smanjenja neporeznih davanja je Akcijski plan za smanjenje

neporeznih i parafiskalnih davanja. Nositelj provedbe te aktivnosti je Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (Vlada Republike Hrvatske, 2020h).

U Tablici 7. prikazan je pregled ekonomskih učinaka smanjenja neporeznog opterećenja u gospodarstvu u razdoblju od 2013. - 2020. godine u skladu sa analizom strateških dokumenata Republike Hrvatske odnosno Nacionalnih programa reformi za promatrana razdoblja.

Tablica 7. Ekonomski učinci smanjenja neporeznog opterećenja (ukidanje/smanjenje) u gospodarstvu u razdoblju od 2013. - 2020. godine

	2013.	2014.		2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Strateški dokument	Ostvareno	Planirano	Ostvareno	Planirano	Planirano				
Nacionalni program reformi 2014.	318,7 mil. HRK	374,35 mil. HRK		431,55 mil. HRK					
Nacionalni program reformi 2015.			409,44 mil. HRK	0,1 % BDP-a iz 2014. 72 mil. HRK	0,1 % BDP-a iz 2014. 278,9 mil. HRK				
Nacionalni program reformi 2016.				309,58 mil. HRK	330 mil. HRK				
Nacionalni program reformi 2017.						Smanjenje parafiskalnog opterećenja minimalno 20 % (1,86 mlrd. HRK) u razdoblju od 2017. - 2019. (do početka 2017. ukupno smanjenje parafiskalnih davanja je oko 700 milijuna kuna).			
Nacionalni program reformi 2018.							Ukupno smanjenje opterećenja neporeznim davanjima za 10 % u odnosu na sveukupan iznos neporeznih davanja u 2016. g. što je oko 930 mil. HRK.		
Nacionalni program reformi 2019.							Nije navedeno koliko bi trebalo biti smanjenje neporeznih davanja u narednom razdoblju.		
Nacionalni program reformi 2020.									Planirano smanjenje neporeznih davanja za 3,5 % u odnosu na ukupno neporezno opterećenje 2018. g. što je smanjenje za oko 304,5 mil. HRK.

Izvor: izrada autora (prema: Nacionalnim programima reformi Vlade Republike Hrvatske za 2014., 2015., 2016., 2017., 2018., 2019., 2020.)

Analiziranjem strateških dokumenata za radoblje od 2013. – 2020. godine (Tablica 7.) uočeno je da je prisutna tendencija smanjivanja neporeznih davanja koja opterećuju poslovne subjekte i građane. U Nacionalnom programu reformi 2017. navedeno je da je ukupno smanjenje parafiskalnih davanja do početka 2017. godine iznosilo 700 milijuna kuna. Daljnje smanjenje neporeznih davanja u iznosu od 10 % odnosno 930 milijuna kuna utvrdilo se na temelju ukupnog iznosa neporeznih davanja u 2016. godini koje je za tu godinu iznosilo 9,3 milijarde kuna. Nacionalnim programom reformi 2020. planira se smanjiti teret neporeznih davanja za dodatnih 3,5 % (304,5 milijuna kuna) s obzirom na ukupno neporezno opterećenje za 2018. godinu koje je iznosilo 8,7 milijardi kuna.

2.4.2. Neekonomski učinci i posljedice neporeznih davanja

Pojam učinka predstavlja posljedicu nečega te proizlazi iz bilo koje vrste uzroka, a prestankom uzroka prestaje i posljedica (Hrvatska enciklopedija, 2019). Budući da se neekonomski učinci ne mogu vrednovati i mjeriti u svrhu prezentiranja ekonomskih pokazatelja, u praksi se veći značaj daje ekonomskim učincima i posljedicama nego neekonomskim čimbenicima. Vrlo je teško dati točan popis neekonomskih učinaka koji su posljedica neporeznih davanja iz razloga što nije objedinjeno koji sve društveni čimbenici imaju pozitivan ili negativan doprinos sustavu neporeznih davanja.

Iako se znanstvenici nisu u značajnijoj mjeri bavili proučavanjem neekonomskih učinaka neporeznih davanja ipak su brojni ekonomisti i sociolozi izučavali utjecaj neekonomskih faktora na gospodarski rast i razvoj što može pomoći prilikom definiranja i izvođenja neekonomskih učinaka i posljedica neporeznih davanja. U neekonomske faktore pojedini autori ubrajaju promjene u institucionalnom poretku (Hoselitz, 1957), stupanj obrazovanja populacije, zemljišne reforme, pravnu strukturu (Afghah, 1998 prema Hunter, 1957), individualno opredjeljenje pojedinca u društvu, obitelji, religiji, nacionalnosti, kulturne vrijednosti (Kindleberger, 1965), sociopolitička ovisnost (Afghah, 1998), politički faktori, obrazovanje, religija, društveni faktori, psihološki faktori (Somashakar, 2006). Sundać i dr. (2016:11) prema Kapp (1988) navode da brojni autori koji se bave izučavanjem ekonomskih i neekonomskih faktora razvoja „smatraju da je vrlo problematično, čak neprihvatljivo, putem različitih klasifikacija činiti razliku među tzv. ekonomskim i neekonomskim faktorima i između ekonomskih i društvenih procesa“. Frajman Ivković (2012) navodi da su neekonomski faktori sveprisutni u društvima s višeg socijalnog i političkog aspekta te da se ekonomski

razvoj treba mjeriti i ekonomskim i neekonomskim indikatorima. Sundać i dr. (2016) ističu da je svako poduzeće ugroženo u smislu održivog rasta i razvoja ukoliko se zanemaruje okruženje koje utječe na ishode neekonomskog poslovanja, dok Downs i Stetson (2014) navode kako „istraživanja pokazuju da ne samo ekonomski čimbenici, već i faktori moralne odnosno društvene norme utječu na individualno ispunjavanje poreznih obveza“ (Downs i Stetson, 2014:40).

U kontekstu neekonomskih čimbenika, istraživanje koje je proveo tim stručnjaka sa Ekonomskog instituta u Zagrebu (2014) dovelo je do spoznaje da neekonomski čimbenici poput percepcije o društvenom i političkom naslijeđu, mentalitetu, sustavu vrijednosti, uvjerenjima i etičkim normama mogu kočiti društvo u postizanju snažnijeg gospodarskog rasta. Smanjenjem neporeznih davanja, država može pomoći u poboljšanju poslovanja hrvatskog gospodarstva. Vraćanjem povjerenja stranih ulagača te uklanjanjem prepreka inozemnim ulaganjima među kojima su visoka administrativna opterećenja i brojna neporezna davanja može se utjecati na rast hrvatskog gospodarstva.

Upravo na temelju prethodno istaknutih stavova i mišljenja pojedinih autora te na temelju proučene literature jasno je da postoji veza između gospodarskog rasta i neekonomskih učinaka neporeznih davanja, stoga ako se generalizira tada se može izvesti zaključak da u neekonomske učinke u kontekstu neporeznih davanja možemo ubrojiti:

- demografske učinke (naseljavanje pojedinih područja, rodna i dobna struktura populacije, očekivani životni vijek)
- institucionalne učinke (neporezna davanja kao izvor prihoda jedinica lokalne uprave i samouprave utječu na jačanje lokalne autonomije)
- strateške učinke (društveno i političko naslijeđe)
- socijalne učinke (percepcija sustava vrijednosti)
- kulturne učinke (mentalitet, tradicija, etičke norme i uvjerenja, kultura, navike, vjerovanja, religija) (Hoselitz, 1957; Afghah, 1998 prema Hunter, 1957; Kindleberger, 1965; Afghah, 1998; Somashakar, 2006; Sundać i dr., 2016).

Intervencija države, institucija i drugih dionika od iznimne je važnosti za reguliranje sustava neporeznih davanja. Downs i Stetson (2014:53) prema Gius (2011) ističu da su „neekonomski faktori važni čimbenici za donošenje pojedinačnih odluka o plaćanju poreza.“

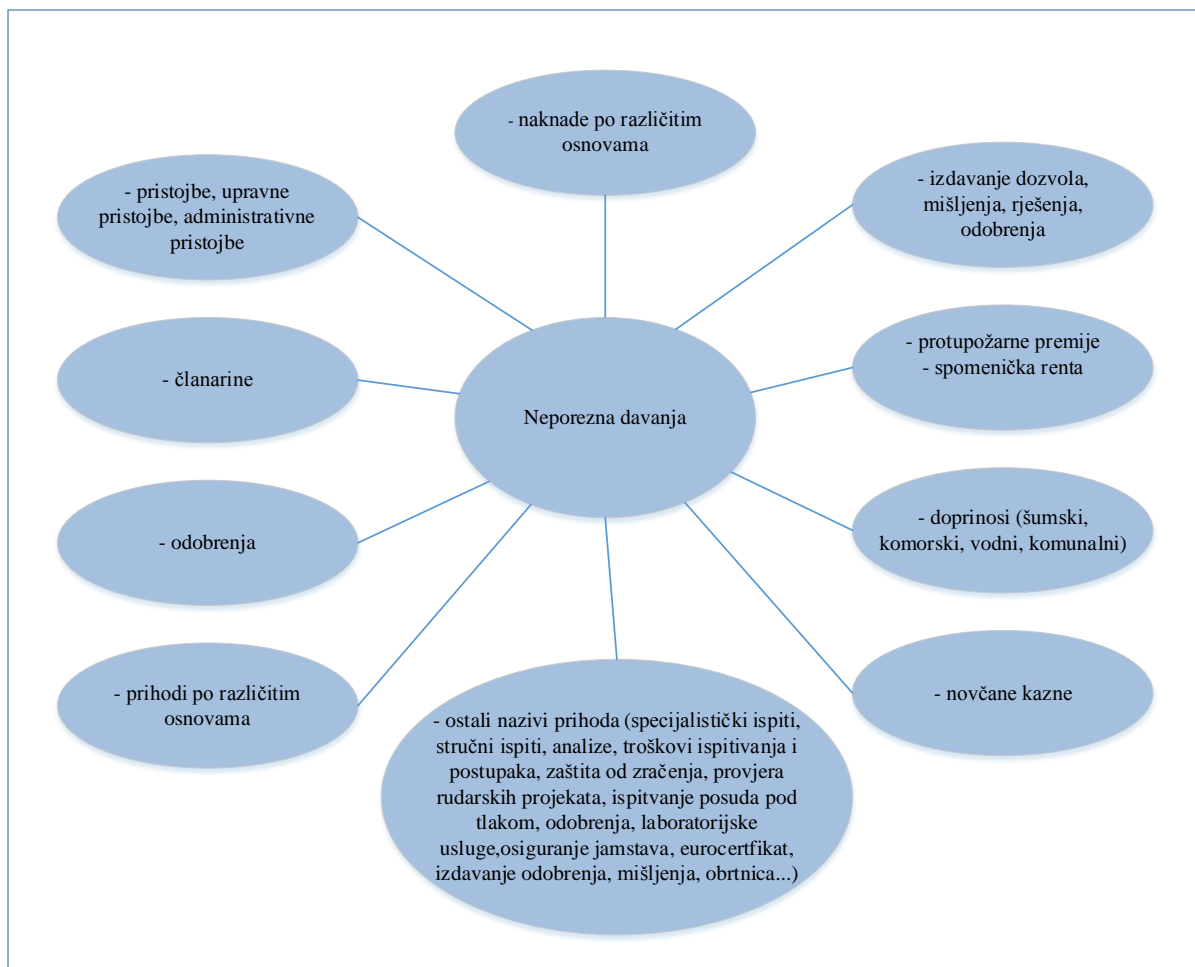
Neekonomski faktori utječu na sve oblike poreznih i neporeznih opterećenja pa tako Šimurina (2015) navodi da se u interakciji visokog poreznog opterećenja, socijalnih doprinosa i neporeznih davanja koji su osim financijskog i administrativno opterećenje pravnim i fizičkim osobama, očituje i prepreka povećanju zaposlenosti. Revizijom postojećih oslobođenja, olakšica i poticaja te ukidanjem onih kojima se nisu ostvarili zacrtani ciljevi te posljedično povećanjem porezne baze moglo bi se smanjiti porezno i neporezno opterećenje rada.

3. Analiza neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj

Do sada je u okviru ovog rada istaknuto postojanje brojnih definicija neporeznih davanja, karakteristike, zakonski okvir te ekonomski i neekonomski učinci i posljedice. Kako bi se dubinski obradio istraživački problem koji se odnosi na sveprisutnost neporezna davanja i opterećenost poslovnih subjekata nametima, potrebno je analizirati strukturu neporeznih davanja kao i razine na kojima se neporezna davanja prikupljaju te formalni okvir njihova prikazivanja i vrednovanja.

3.1. Analiza strukture i razine neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj

Od samih početaka razvoja neporeznih davanja, u Republici Hrvatskoj dogodile su se brojne promjene u smislu sveobuhvata neporeznih davanja, izvora neporeznih davanja, naziva kao i institucija i tijela koja su odgovorna za njihovo prikupljanje. Neporezna davanja obuhvaćaju naknade, dozvole, članarine, odobrenja, pristojbe, administrativne pristojbe, novčane kazne, protupožarne premije, spomeničku rentu i mnoga druga davanja. U Registru neporeznih prihoda iz 2008. godine evidentirano je više od 120 naknada različitih naziva koje su dužni plaćati obveznici neporeznih davanja. Pored naknada, veliki udio zauzimaju i prihodi po različitim osnovama. S obzirom da se neporezna davanja mogu promatrati po različitim kriterijima, na Slici 1. prikazana je struktura neporeznih davanja sa stajališta naziva prihoda sadržanih u Registru.

Slika 1. Struktura neporeznih davanja prema nazivu prihoda u Registru (obrađa autorice prema: Ministarstvo financija, 2008a)

Kao što je prikazano na Slici 1., neporezna davanja u Registru neporeznih prihoda obuhvaćaju članarine, odobrenja, novčane kazne, doprinose, naknade, mišljenja, rješenja i slična davanja. Uplatitelji neporeznih davanja su pravne i fizičke osobe, tijela državne vlasti, pravne osobe s javnim ovlastima, tijela jedinica lokalne i područne samouprave, građani. Budući da se broj neporeznih davanja regulirao i mijenjao tijekom godina, u Tablici 8. navedena su tijela koja prikupljaju neporezne prihode te struktura neporeznih davanja koje pojedino tijelo prikuplja. Registrom je u vrijeme obrade bilo ukupno obuhvaćeno 245 različitih neporeznih prihoda.²²

²² Više o strukturi i razinama neporeznih prihoda može se vidjeti u Ministarstvo financija (2008a). Registar neporeznih prihoda. Zagreb.

Tablica 8. Struktura neporeznih davanja u skladu s razinama njihovog prikupljanja

Red. broj	Tijelo koje prikuplja prihod	Primjer naziva neporeznog prihoda koje pojedino tijelo prikuplja
1.	Agencija za elektroničke medije	<i>sredstva Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija</i>
2.	Agencija za lijekove i medicinske proizvode	<i>odobrenje za stavljanje u promet gotovog lijeka</i>
3.	Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama	<i>provizija za usluge APN-a pri kupnji, prodaji i posredovanju u kupoprodaji nekretninama</i>
4.	Agencija za prostore ugrožene eksplozivnom atmosferom – Zagreb	<i>naknada za deponiranje dokumentacije</i>
5.	Agencija za znanost i visoko obrazovanje	<i>osiguranje jamstva za kontinuitet studija</i>
6.	Carinska uprava	<i>prihodi komisije za carinskog zastupnika- carinski ispiti</i>
7.	Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka	<i>premije za osiguranje depozita</i>
8.	Državna geodetska uprava	<i>prihodi od izvršenih usluga u katastru</i>
9.	Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave	<i>naknada za pokretanje žalbenog postupka u javnoj nabavi</i>
10.	Državna uprava za zaštitu i spašavanje	<i>prihodi od servisiranja vatrogasnih aparata</i>
11.	Državni inspektorat	<i>novčane kazne za prekršaje što ih izriču državna tijela Uprave i troškovi postupka</i>
12.	Državni zavod za intelektualno vlasništvo	<i>naknada troškova - patenti</i>
13.	Državni zavod za mjeriteljstvo	<i>naknada za pokriće troškova u postupku homologacije vozila</i>
14.	Državni zavod za statistiku	<i>baze podataka</i>
15.	Državni zavod za zaštitu od zračenja	<i>administrativna pristojba</i>
16.	Fond za naknadu oduzete imovine	<i>naknade za usluge -izračun cijene stana kada se usluga obavlja samo informativno</i>
17.	Fond za razvoj i zapošljavanje	<i>trošak obrade kreditnog zahtjeva</i>
18.	Fond za regionalni razvoj Republike Hrvatske	<i>naknada za odobrenje kredita -1 % naknade</i>
19.	Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost	<i>naknada na emisiju u okoliš oksida dušika izraženih kao dušikov dioksid</i>
20.	Gradovi i općine	<i>naknade za uporabu javnih gradskih/općinskih površina;</i>

Red. broj	Tijelo koje prikuplja prihod	Primjer naziva neporeznog prihoda koje pojedino tijelo prikuplja
21.	HGK	<i>članarine HGK</i>
22.	Hrvatska agencija za malo gospodarstvo HAMAG	<i>naknade za izdane garancije</i>
23.	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga HANFA	<i>administrativne pristojbe Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga</i>
24.	Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije	<i>naknada za uporabu adresa i brojeva</i>
25.	Hrvatska akreditacijska agencija	<i>naknada za usluge akreditacije</i>
26.	Hrvatska energetska regulatorna agencija	<i>naknada za obavljanje poslova regulacije energetskih djelatnosti</i>
27.	Hrvatska vatrogasna zajednica i vatrogasne zajednice JLPRS	<i>protupožarne premije</i>
28.	Hrvatski sabor	<i>naknada za korištenje prava za pristup informacija koje posjeduje, raspolaže ili nadzire Hrvatski sabor</i>
29.	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje	<i>prihod od informativnog izračuna mirovina i pružanja informatičkih i mikrografskih usluga</i>
30.	Hrvatski zavod za norme	<i>prodaja norma, normizacijskih dokumenata i drugih publikacija</i>
31.	Hrvatski zavod za toksikologiju	<i>ovjera stručnih dokumenata o kemikalijama sigurnosno-tehničkog lista</i>
32.	Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo	<i>naknada za izdavanje rješenja za promet vina</i>
33.	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje	<i>administrativna pristojba</i>
34.	J.P. Hrvatske ceste d.o.o.	<i>naknada za prekomjernu uporabu javne ceste</i>
35.	J.P. Hrvatske šume d.o.o.	<i>naknada općekorisnosti funkcioniranja šuma</i>
36.	J.P. Hrvatske vode	<i>naknada za melioracijsku odvodnju vodni doprinos</i>
37.	Javni bilježnik	<i>javnobilježnička pristojba</i>
38.	Jedinice lokalne samouprave	<i>komunalni doprinos</i>
39.	JLPRS	<i>izdavanje uporabne, lokacijske i građevinske dozvole</i>
40.	Ministarstva, tijela državne uprave, jedinice lokalne uprave	<i>upravne pristojbe</i>
41.	Ministarstvo financija	<i>naknada za izdana državna jamstva</i>

Red. broj	Tijelo koje prikuplja prihod	Primjer naziva neporeznog prihoda koje pojedino tijelo prikuplja
42.	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva	<i>prihodi od obrtnica</i>
43.	Ministarstvo kulture	<i>prihod od spomeničke rente koja se plaća po stopi na ukupan prihod</i>
44.	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka	<i>naknada za uporabu uređaja i usluga kontrole letenja na teritoriju RH</i>
45.	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva	<i>naknada za pregled bilja pri uvozu i provožu</i>
46.	Ministarstvo pravosuđa RH	<i>naknada za pristup podacima sudskog registra</i>
47.	Ministarstvo unutarnjih poslova	<i>cijena obrazaca, registarskih pločica i pokusnih pločica</i>
48.	Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva	<i>naknada za suglasnost za obavljanje djelatnosti građenja</i>
49.	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	<i>izdavanje dozvole za obavljanje obvezatne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije</i>
50.	Nadležna policijska postaja na čijem području je mjesto prelaska državne granice ili granični prijelaz	<i>naknada za odobrenja prijelaza državne granice</i>
51.	Nositelj izvedbe priključka temeljem pisanog ugovora i računa za izvršeni posao	<i>naknada stvarnih troškova izvedbe i utrošenog materijala na izvedbi komunalnog priključka za opskrbu pitkom vodom i odvodnju otpadnih i oborinskih voda</i>
52.	Obrtnička komora	<i>komorski doprinos u paušalnom iznosu</i>
53.	Proračun općine, grada	<i>naknada za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta</i>
54.	Središnji državni ured za upravljanje državnom imovinom	<i>naknada za služnost na poljoprivrednom zemljištu u vlasništvu RH</i>
55.	Središnji državni ured za upravu	<i>naknada za odobrenje grba i zastave lokalne samouprave;</i>
56.	Središnji registar osiguranika REGOS	<i>prihodi ostvareni od društava za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima</i>
57.	Sudovi	<i>naknada za pokriće troškova očevida</i>
58.	Trgovački sud	<i>naknada za pokriće troškova za pokretanje prethodnog postupka</i>
59.	Uredi državne uprave u županijama	<i>izdavanje obrtnica i pristojba za rješenje za upis u obrtni registar; naknade/prihodi za upis u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava</i>
60.	Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo	<i>naknada za deklariranje sjemena i sadnog materijala</i>

Red. broj	Tijelo koje prikuplja prihod	Primjer naziva neporeznog prihoda koje pojedino tijelo prikuplja
61.	Zavod za zaštitu bilja u poljoprivredi i šumarstvu RH	<i>naknade za određivanje virusa</i>
62.	Zdravstvene ustanove i privatni zdravstveni djelatnici	<i>sudjelovanje u pokriću dijela troškova za zdravstveno osiguranje</i>
63.	Županije	<i>naknada za izdavanje dopusnica za županijske i posebne županijske linije</i>
64.	Županijske uprave za ceste i proračun Grada Zagreba	<i>godišnja naknada za upotrebu javnih cesta koja se plaća pri registraciji motornih i priključnih vozila</i>
65.	65% TZ općine/grada, 10% TZ županije i 25% TZ Hrvatske	<i>članarina turističkih zajednica</i>

Izvor: obrada autorice (prema: Ministarstvo financija, 2008a)

Kako je vidljivo u Tablici 8., ukupno je evidentirano više od 65 tijela na razini Republike Hrvatske koja prikupljaju neporezne prihode. Iako su navedeni za pojedino tijelo samo neki od primjera neporeznih davanja, ukupan broj od 245 neporeznih prihoda je itekako značajan.

Na nacionalnoj i na lokalnim razinama unatoč smanjenjima stopa i ukidanju parafiskalnih nameta ipak još uvijek veliki broj parafiskalnih nameta i dalje opterećuje poduzetnike, ometaju pokretanje poslova te posljedično štete cjelokupnom poslovnom okruženju (Europska komisija, 2012). Stoga su prve značajnije analize neporeznih davanja započele ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju.

U skladu s Izvješćem o obavljenoj reviziji godišnjeg izvještaja o izvršenju državnog proračuna Republike Hrvatske za 2014. godinu Državnog ureda za reviziju, utvrđeno je da je donesena Odluka o osnivanju Radne skupine za poslovnu klimu i privatne investicije s ciljem unaprjeđenja poslovne klime, uklanjanja prepreka u poslovanju poduzetnika i rasterećenja poduzetnika raznih davanja. Odluku je donijela Vlada Republike Hrvatske u siječnju 2013. godine. Kao jednu od aktivnosti koju je predložilo Ministarstvo financija bila je analiza i preispitivanje opravdanosti neporeznih prihoda te ažuriranje i nadopuna Registra neporeznih prihoda. U veljači 2013. godine odlukom ministra gospodarstva formirane su dvije tematske radne podskupine od kojih je jedna Radna podskupina za analizu i preispitivanje Registra neporeznih prihoda kojemu je promijenjen naziv u Registar parafiskalnih nameta. U toj Radnoj podskupini bili su predstavnici Ministarstva gospodarstva, Ministarstva poljoprivrede, Ministarstva uprave, Ministarstva financija, Ministarstva pravosuđa, Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja te Ministarstva zaštite okoliša i prirode. Temeljna zadaća nadležnih Ministarstava bila je utvrđivanje parafiskalnih nameta iz svojih nadležnosti te predlaganje njihovih ukidanja i/ili smanjenja. Vlada Republike Hrvatske je u travnju 2015. godine donijela Odluku o smanjenju parafiskalnih nameta u 2015. i ciljevima smanjenja u 2016. te osnivanju Povjerenstva za praćenje provedbe smanjenja parafiskalnih nameta. Također su navedeni rokovi predviđeni za izmjene zakona i propisa koji predstavljaju temeljne pretpostavke za provođenje smanjenja parafiskalnih nameta. Na temelju izračuna za 2012. godinu i prema dostavljenim podacima Radne podskupine Ministarstva financija, do kraja 2014. godine „kumulativni financijski efekt od ukidanja parafiskalnih nameta za gospodarske subjekte je 264,5 milijuna kuna, a od smanjenja 144,9 milijuna kuna, odnosno ukupno 409,4 milijuna kuna“ (Državni ured za reviziju, 2015:38). U Tablici 9. prikazani su iznosi rasterećenja poduzetnika i građana u okviru neporeznih davanja tijekom 2015. godine.

Tablica 9. Rasterećenje poduzetnika i građana u okviru neporeznih davanja tijekom 2015. godine

Redni broj	Naziv neporeznog davanja	Iznos smanjenja u kunama
1.	Godišnja naknada za uporabu javnih cesta	99.594.868,00
2.	Vodni doprinos	64.363.468,00
3.	Naknada za ambalažu i ambalažni otpad i poticajne naknade za ambalažni otpad koje su ukinute	52.000.000,00
4.	Članarina turističkim zajednicama	32.290.566,28
5.	Spomenička renta	18.808.104,96
6.	Članarina Hrvatskoj gospodarskoj komori	18.682.075,32
7.	Naknada za gospodarenje otpadnim motornim vozilima	11.768.141,68
8.	Naknada za gospodarenje otpadnim gumama	7.768.674,46
9.	Članarina Hrvatskoj obrtničkoj komori	4.300.000,00
	Ukupno:	309.575.898,70

Izvor: Vlada Republike Hrvatske (2016)

U Tablici 9. je vidljivo da se rasterećenje neporeznim davanjima odnosilo na ukupno devet neporeznih davanja. Temeljem izmijenjenih propisa tijekom 2015. godine koji se odnose na neporezna davanja, poduzetnici i građani rasterećeni su za ukupno 309,5 milijuna kuna. Najznačajniji iznos rasterećenja bio je s osnove neporeznog davanja godišnja naknada za uporabu javnih cesta pri kojemu je smanjenje iznosilo 99,6 milijuna kuna.

Tijekom 2016. godine i 2017. godine objavljeni su novi Registri neporeznih davanja za 2015. i 2016. godinu prema kojima su nadležna tijela koja prikupljaju neporezna davanja evidentirana prema nazivima ministarstava. U Tablici 10. prikazana su nadležna ministarstva kao i broj davanja po pojedinom ministarstvu tijekom 2015. i 2016. godine.

Tablica 10. Nadležna ministarstva za prikupljanje neporeznih davanja i ukupan broj davanja po pojedinom ministarstvu

2015.		2016.		2018. (ažurirani Registar iz 2016.godine)	
Nadležno tijelo	Broj davanja	Nadležno tijelo	Broj davanja	Nadležno tijelo	Broj davanja
Ministarstvo financija	2	Ministarstvo financija	8	Ministarstvo financija	8
Ministarstvo gospodarstva	8	Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta	12	Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta	12
Ministarstvo poduzetništva i obrta	1	-	-	-	-
Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja	5	Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja	19	Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja	19
Ministarstvo kulture	3	Ministarstvo kulture	3	Ministarstvo kulture	3
Ministarstvo poljoprivrede	46	Ministarstvo poljoprivrede	42	Ministarstvo poljoprivrede	38
Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture	36	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture	36	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture	32
Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	1	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	6	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	6
Ministarstvo turizma	2	Ministarstvo turizma	2	Ministarstvo turizma	2
Ministarstvo unutarnjih poslova	3	Ministarstvo unutarnjih poslova	3	Ministarstvo unutarnjih poslova	6
Ministarstvo zaštite okoliša i prirode	15	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike	20	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike	20
Ministarstvo zdravlja	35	Ministarstvo zdravstva	59	Ministarstvo zdravstva	61
Ministar. znanosti, obrazovanja i sporta	4	Ministarstvo znanosti i obrazovanja	3	Ministarstvo znanosti i obrazovanja	2
Ukupno	161	Ukupno	213	Ukupno	209

Izvor: Ministarstvo financija (2016), Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2017), Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2018)

Kao što je prikazano u Tablici 10. osim izmjena pojedinih naziva samih ministarstava, broj neporeznih davanja je porastao u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu, i to za više od 30 %. U promatranim godinama najveći porast broja neporeznih davanja imalo je Ministarstvo zdravstva i Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja. Zaključno sa 31.12.2018. godine u Registru neporeznih davanja je bilo 209 nameta što je smanjenje u odnosu na objavljeni Registar iz 2016. godine za nešto manje od 2 %.

3.2. Registar neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj

Zajednički projekt iz 2008. godine Instituta za javne financije i Ministarstva financija odnosio se na utvrđivanje metodologije, načina klasificiranja i procjene fiskalnog učinka neporeznih prihoda. Naručitelj projekta je bilo Ministarstvo financija, a cilj je bio izraditi Registar neporeznih prihoda. Neporezni prihodi su analizirani na temelju podataka Financijske agencije u razdoblju od 2002. - 2007. godine (Institut za javne financije, 2008). Ministarstvo financija Republike Hrvatske je u rujnu 2008. godine izdalo Registar neporeznih prihoda s ciljem rasterećenja građana i gospodarskih subjekata te pojednostavljenja i racionalizacije sustava neporeznih prihoda. Analizom Registra i fiskalnog značenja pojedinih neporeznih prihoda te mogućim promjenama zakonodavnog okvira i realnijim utvrđivanjem cijena naknada doprinijelo se kvalitetnijem upravljanju neporeznim prihodima (Ministarstvo financija, 2008a).

Do ožujka 2017. godine službeno su objavljena tri sveobuhvatna registra neporeznih davanja odnosno neporeznih prihoda. **Prvi** objedinjeni Registar neporeznih prihoda objavljen je u rujnu 2008. godine od strane Ministarstva financija. To je bio prvi sveobuhvatni pregled neporeznih prihoda, njih ukupno 245 čije je objavljivanje bilo pohvaljeno i od strane Hrvatske udruge poslodavaca i sindikata. Registar su izradili Ministarstvo financija i Institut za javne financije, a Registar je bio objavljen na internetskoj stranici Ministarstva financija. Sadržavao je podatke o nazivu prihoda, propisu kojim je neporezni prihod reguliran, podzakonski akt, tijelo koje prikuplja prihod te tko je obveznik uplate pojedinog neporeznog prihoda (Ministarstvo financija, 2008a). **Drugi** Registar neporeznih davanja predstavljen je javnosti osam godina poslije. U razdoblju između javne objave dvaju Registara u obzir su uzeti prijedlozi poslovnog sektora što je pridonijelo sastavljanju i izradi novog Registra neporeznih davanja koji je u odnosu na prošli sadržavao i vrijednosti plaćenih neporeznih davanja od strane poduzetnika i građana. Registar je također objavljen na internetskim stranicama

Ministarstva financija te sadrži popis od ukupno 161 nameta. U Registru su ažurirani podaci o naknadama i drugim davanjima koja su dužni plaćati poduzetnici i građani, a ukupni iznos plaćenih neporeznih davanja za 2015. godinu iznosio je 8,9 milijardi kuna. Od tog iznosa poduzetnici su platili 5,1 milijardu kuna, dok su građani uplatili preostali iznos. Povjerenstvo za smanjenje i ukidanje neporeznih davanja kojim koordinira Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta osnovala je Vlada Republike Hrvatske 5. siječnja 2017. godine.²³ Povjerenstvo analizira sva davanja koja nisu porez odnosno sve one naknade koje su dužni plaćati građani i poduzetnici, a koje proizlaze iz javnih propisa. U ožujku 2017. godine objavljen je **treći** Registar neporeznih davanja za 2016. godinu. Za točnost i ažurnost podataka odgovorna su nadležna tijela državne uprave, a upravljanje Registrom neporeznih davanja preuzelo je Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta. Promjena u odnosu na prethodni Registar je i u načinu prikazivanja neporeznih davanja, i to u smislu njihove kategorizacije jer je Registrom neporeznih davanja za 2016. godinu obuhvaćeno 213 neporeznih davanja te 334 upravne pristojbe. Ukupna vrijednost 213 neporeznih davanja u 2016. godini iznosila je 9 milijardi kuna od toga su poduzetnici uplatili 5,2 milijarde kuna, a ostalo građani. Ako se uspoređi sa prethodnim Registrom tada se vidi povećanje plaćenih neporeznih davanja tijekom 2016. za nešto malo više od 1 %. Ukupno neporezno opterećenje 213 neporeznih davanja prema podacima za 2016. godinu iznosilo je 2,7 % BDP-a odnosno zajedno sa upravnim pristojbama 2,8 % BDP-a (Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017).

Na Slici 2. prikazan je vremenski slijed objave Registara neporeznih prihoda/davanja. Važno je napomenuti da se podaci do 2017. godine u Registrima odnose na kalendarsku godinu koja prethodi godini javne objave.

²³ Odluka o osnivanju Povjerenstva za uređenje sustava neporeznih davanja i smanjenje neporeznih davanja koju je Vlada Republike Hrvatske donijela na sjednici održanoj 28. travnja 2016.

Slika 2. Vremenski slijed objave Registra neporeznih prihoda/davanja (obrađeno prema: Ministarstvo financija, 2008a; Ministarstvo financija, 2016a; Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017, 2018; Vlada Republike Hrvatske, 2020f)

Na Slici 2. se vidi da je najveći broj neporeznih davanja evidentiran tijekom on-line prijave neporeznih davanja i parafiskalnih davanja. Najmanje je bilo evidentiranih neporeznih davanja u Registru koji je objavljen 2016. godine jer je tada pobrojano ukupno 161 neporezno davanje.

Prve značajnije aktivnosti oko ustrojavanja Registra parafiskalnih nameta započete su 2013. godine donošenjem odluka Vlade Republike Hrvatske koje su bile potrebne za poticanje i praćenje privatnih investicija i sveukupnog održivog razvoja. Osnovni cilj uspostave Registra parafiskalnih nameta bio je utvrditi parafiskalne namete te poduzeti mjere kako bi se ukinuli oni parafiskalni nameti koji nemaju opravdanu svrhu odnosno kako bi se njihov broj smanjio. Također njihovo smanjenje/ukidanje ne bi trebalo utjecati na izvršavanje temeljnih funkcija države, trgovačkih društava u vlasništvu države, pravnih osoba s javnim ovlastima, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave) koji se financiraju iz naplate parafiskalnih nameta. Početkom 2014. godine definirani su parafiskalni nameti koji su propisani zakonom, propisima ili nekim drugim aktima, a predstavljali su plaćanja poslovnih subjekata tijelima državne, lokalne i područne (regionalne) uprave i samouprave za koja poduzetnici nisu dobili nikakvu uslugu ili dobro, pravo, ili su dobili nerazmjerno malo s obzirom na iznos koji su platili (Vlada Republike Hrvatske, 2015c).

Nakon objave trećeg Registra neporeznih davanja pružena je mogućnost da preko web portala Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta građani i poduzetnici prijave neporezna davanja koja su platili, a koja nisu sadržana u Registru, i to online, putem obrasca koji je dostupan na <https://nameti.mingo.hr>. To je omogućilo da se postojeći Registar ažurira i

pretražuje online s ciljem rasterećenja od neporeznih davanja. U Registru postoje raznovrsna davanja koja se temelje na različitim obračunima i dinamikama prikupljanja pa iz tog razloga ne postoji u potpunosti automatiziran sustav kojim bi se pratili iznosi na dnevnim odnosno mjesečnim razinama. Vrijednosti se prate na godišnjoj razini jer se tek sa posljednjim danom u godini mogu utvrditi točne vrijednosti neporeznih davanja (Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2019). U okviru Europskog semestra, Vlada Republike Hrvatske je (27. travnja 2017. godine) usvojila Nacionalni program reformi 2017. kojim je dana preporuka značajnijeg smanjenja neporeznih davanja. Temeljem toga, kumulativni učinak smanjenja svih neporeznih davanja trebao bi biti 20 % u razdoblju od 2017. - 2019. godine sukladno specifičnostima pojedinih područja. Operativnu i administrativnu podršku Povjerenstvu te vođenje Registra neporeznih davanja pruža i obavlja Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta. Prije nego Povjerenstvo za neporezna davanja donese odluku o smanjenju davanja, vrednuje odnos naplaćene naknade i pružene usluge vodeći računa o samoj namjeni sredstava koja su prikupljena s osnove neporeznih davanja.²⁴

Kao rezultat informatizacije i dalje se kontinuirano ažurira postojeći Registar neporeznih davanja koji je objavljen 2017. godine, a koji se odnosi na 2016. godinu. Na taj način moguće je imati uvid u sve promjene odnosno smanjenja ili ukidanja neporeznih davanja koja su se dogodila tijekom 2017. i 2018. godine. Ukupna vrijednost neporeznih davanja sa 31. prosincem 2018. godine smanjena je za 779,2 milijuna kuna u odnosu na Registar neporeznih davanja za 2016. godinu. Smanjenje vrijednosti neporeznih davanja rezultat je provođenja mjera smanjenja i ukidanja neporeznih davanja i prepreka slobodi poslovanja. No međutim, neporezna davanja smanjenja su gospodarstvu odnosno poduzetnicima, dok su iznosi neporeznih davanja koja opterećuju građane prema podacima iz Registra porasli. U Tablici 11. prikazane su promjene u neporeznim davanjima iz Registra za 2016. godinu i ažuriranih podataka nakon tog razdoblja.

²⁴ <https://nameti.mingo.hr/registar>

Tablica 11. Neporezna davanja prema broju i vrijednosti po pojedinom Ministarstvu za 2016. i 2018. godinu

(iznosi u kunama)

Nadležno tijelo	2016				2018				
	Broj davanja	Građani	Gospodarstvo	Ukupno	Broj davanja	Građani	Gospodarstvo	Ukupno	% u odnosu na ukupno
Ministarstvo financija	8	0	68.649.201	68.649.201	8	0	68.649.200,51	68.649.200,51	0,84
Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta	12	163.264	256.406.539	256.569.803	12	163.263,83	269.061.966,80	269.225.230,63	3,27
Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja	19	27.233.003	3.613.592	30.846.595	19	27.233.003,48	3.613.591,85	30.846.595,33	0,38
Ministarstvo kulture	3	1.037.599.603	254.269.135	1.325.222.370	3	1.037.599.603	287.622.766,97	1.325.222.369,97	16,11
Ministarstvo poljoprivrede	42	4.061.387	223.244.742	227.306.129	38	4.061.387,26	229.430.243,66	233.491.630,92	2,84
Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture	36	769.736.910	1.231.739.735	2.001.476.645	32	769.747.763,70	1.230.939.838,35	2.000.687.602,05	24,32
Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	6	0	242.682.448	242.682.448	6	0	242.682.447,80	242.682.448	2,95
Ministarstvo turizma	2	0	218.189.258	218.189.258	2	0	218.189.258,45	218.189.258,45	2,65
Ministarstvo unutarnjih poslova	3	0	6.177.261	6.177.261	6	451.497,00	7.080.254,58	7.531.751,58	0,09
Ministarstvo zaštite	20	1.896.494.102	2.507.068.352	4.403.562.455	20	2.385.871.235,01	1.218.492.762,43	3.604.363.997,44	43,82

Nadležno tijelo	2016				2018				
	Broj davanja	Građani	Gospodarstvo	Ukupno	Broj davanja	Građani	Gospodarstvo	Ukupno	% u odnosu na ukupno
okoliša i energetike									
Ministarstvo zdravstva	59	19.130.712	204.425.172	223.555.885	61	19.517.312,49	204.602.172,29	224.119.484,78	2,73
Ministarstvo znanosti i obrazovanja	3	400	78.700	79.100	2	400	78.700	79.100,00	0,00
Ukupno	213	3.754.419.382	5.216.544.135	9.004.317.150	209	4.244.645.465,77	3.980.443.203,69	8.225.088.669,46	100

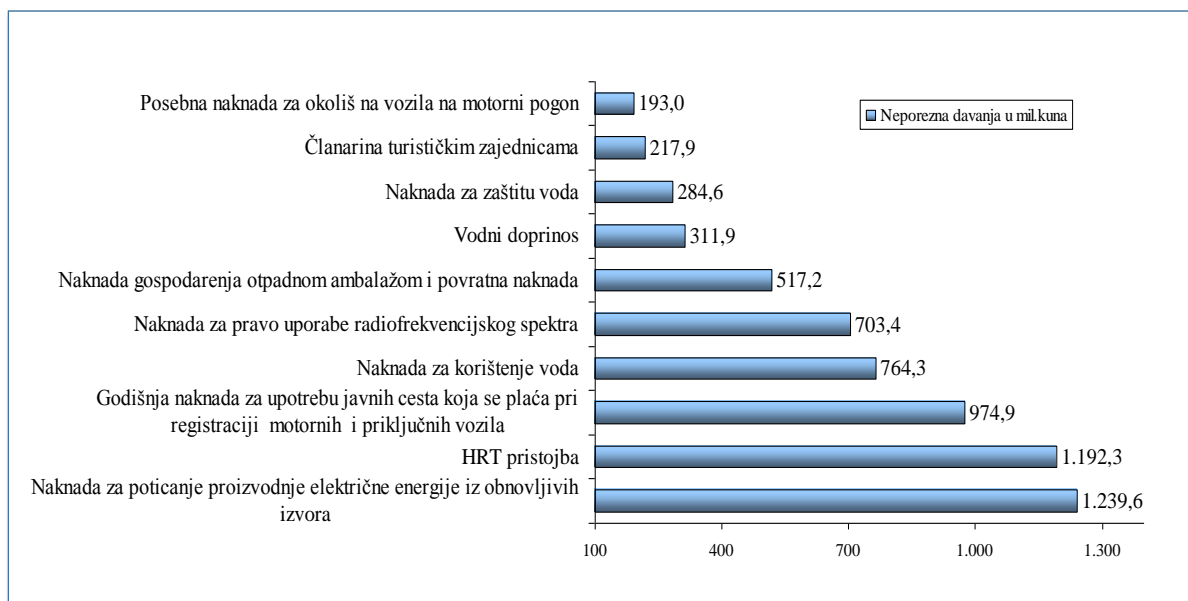
Izvor: obrada autorice (prema: Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta 2017., 2018.)

Prema Tablici 11. najviše neporeznih davanja odnosi se na Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, i to čak 43,82 % od ukupnog iznosa svih neporeznih davanja, zatim slijede Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture sa 24,32 % te Ministarstvo kulture sa 16,11 % neporeznih davanja u ukupnom iznosu svih neporeznih davanja. Sva ostala Ministarstva imaju manje od 4 % iznosa svih neporeznih davanja.²⁵

Ako se pojedinačno analiziraju neporezna davanja u Registru, tada je najzastupljenije neporezno davanje iz 2016. godine naknada za poticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije koje se nalazi u okviru Ministarstva zaštite okoliša i energetike. Ukupna vrijednost tog neporeznog davanja iznosila je nešto više od 1,2 milijarde kuna. Od tog iznosa na građanstvo se odnosilo 514,6 milijuna kuna, a na poduzetnike 724,8 milijuna kuna. Obveznik plaćanja ove naknade je opskrbljivač električne energije, a namjena neporeznog davanja je poticanje proizvodnje iz obnovljivih izvora (Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017). Drugi najizdašniji neporezni namet je plaćanje HRT pristojbe ukupne vrijednosti od 1,2 milijarde kuna. Za prikupljanje ovog neporeznog davanja odgovorno je Ministarstvo kulture, a obveznici plaćanja su građani i poduzetnici. Fizičke i pravne osobe plaćaju pristojbu u iznosu od 80,00 kuna mjesečno.²⁶ Namjena ovog neporeznog nameta je financiranje poslovanja Hrvatske radiotelevizije i financiranje Fonda za poticanje pluralizma i rznosvrnosti elektroničkih medija (Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017). Deset najvažnijih neporeznih davanja u 2016. godini prikazano je na Slici 3.

²⁵ Zbog relativno malog udjela neporeznih davanja koja su u nadležnosti Ministarstva znanosti i obrazovanja, postotak udjela neporeznih davanja u ukupnom iznosu je prikazan u Tablici 11. sa 0,00 %.

²⁶ Prema čl. 35. Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji (NN 137/10, 76/12, 78/16, 46/17, 73/17, 94/18) visina mjesečne pristojbe iznosi najviše 1,5 % prosječne neto mjesečne plaće zaposlenih u Republici Hrvatskoj (80,00 HRK).

Slika 3. Deset najznačajnijih neporeznih davanja iz Registra neporeznih davanja za 2016. godinu (u mil. kuna) (obrada autorice prema: Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017)

Ako se detaljnije uđe u analizu, tada od neporeznih davanja koja su prikazana na Slici 3., među deset najvećih neporeznih davanja njih šest je vezano za Ministarstvo zaštite okoliša i energetike (posebna naknada za okoliš na vozila na motorni pogon, naknada gospodarenja otpadnom ambalažom i povratna naknada, naknada za korištenje voda, vodni doprinos, naknada za zaštitu voda, naknada za poticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora), jedan neporezni namet je u nadležnosti Ministarstva kulture (HRT pristojba), dva neporezna nameta u nadležnosti Ministarstva mora, prometa i infrastrukture (naknada za pravo uporabe radiofrekvencijskog spektra, godišnja naknada za upotrebu javnih cesta) te jedan u nadležnosti Ministarstva turizma (članarina turističkim zajednicama).

Treba napomenuti da ukoliko se žele vidjeti ažurirani podaci o neporeznim davanjima za 2018. godinu preko internetskog portala Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta tada prema podacima o 20 najznačajnijih davanja za 2018. godinu se vide samo podaci o neporeznim davanjima koja su pod nadležnošću Ministarstva poljoprivrede, dok za sva ostala Ministarstva još uvijek ne postoje ažurirani podaci za 2018. godinu koji se odnose na najznačajnija neporezna davanja iz 2018.²⁷ Ministarstvo poljoprivrede objavilo je ukupno šest neporeznih davanja koja imaju najznačajniju ulogu u sustavu neporeznih davanja za 2018.

²⁷ Podaci su analizirani 16. rujna 2019. godine te prikazuju zatečeno stanje na taj datum.

godinu. Više o neporeznim davanjima koja se odnose na poljoprivredni sektor može se pročitati u poglavlju 4.2. ove disertacije.

3.3. Neporezna davanja kao izvor prihoda lokalnih jedinica vlasti i izvanproračunskih korisnika u Republici Hrvatskoj

Donošenjem Ustava (1990. godine) utvrđene su jedinice lokalne uprave i samouprave pri čemu županije nose ulogu jedinica lokalne samouprave i jedinica lokalne uprave, dok općine i gradovi imaju ulogu jedinica lokalne samouprave. Još su 2001. godine u svom istraživanju sustava financiranja lokalnih jedinica Ott i Bajo (2001) iznijeli bitne probleme proračunskog sustava lokalnih jedinica (ali i preporuke za njihovo rješavanje). Prema autorima, lokalnim jedinicama se plaćaju naknade i pristojbe nad kojima ne postoji potpuni nadzor središnje države.

U strukturi punjenja lokalnih proračuna među najvažnije prihode u proračunima jedinica lokalne samouprave i uprave ubrajamo pored poreznih i neporezne prihode (Šimović, 1999; Ott i Bajo, 2001; Rogić Lugarić i Maksimovska Veljanovski, 2011). Glavninu tih neporeznih prihoda čine komunalni doprinosi i naknade. Setnikar-Cankar (2002) ističe da su upravo neporezni prihodi za lokalne jedinice važniji izvor prihoda nego za središnju državu.

Prema Bajo i dr. (2020) vlastiti prihodi iz neporeznih izvora nižih jedinica vlasti mogu se lako povezati sa gospodarskom djelatnošću i funkcijom što uključuje identificiranje korisnika i područja naplate. Najznačajniji izvor vlastitih neporeznih prihoda na nižim državnim razinama su korisničke naknade iako nisu zanemarivi ni prihodi od pristojbi, kazni, parafiskaliteta te kapitalnih prihoda i primitaka od financijske i nefinancijske imovine. Santini (2007) navodi da država prodajući prethodno društveno, a sada državno vlasništvo također ostvaruje svoje neporezne prihode.

Šinković (2019) ističe da Ustav Republike Hrvatske u svojim odredbama daje pravo građanima da u okviru svojih lokalnih jedinica neposredno sudjeluju u poslovima lokalne razine. Temeljem Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 123/17) sudjelovanje građana moguće je putem mjesnog zbora građana i putem referendumu. Ustavom Republike Hrvatske (čl.131.st.1.) također je omogućeno jedinicama lokalne i

područne (regionalne) samouprave pravo prikupljanja vlastitih prihoda te prikupljenim prihodima slobodno raspolaganje.

Neporezni prihodi su također i izvor prihoda izvanproračunskih korisnika. U izvanproračunske korisnike u Republici Hrvatskoj uključeni su izvanproračunski fondovi, ali i poduzeća u kojima je od strane države ili lokalne jedinice izražen upravljajući utjecaj. U skladu sa stupnjem autonomije samostalno odlučuju o dijelu rashoda i prihoda pa u skladu s tim i o neporeznim prihodima.

3.3.1. Svrha i namjena prikupljanja neporeznih prihoda

Rogić Lugarić i Maksimovska Veljanovski (2011) ističu da je proces decentralizacije u Republici Hrvatskoj započeo 2001. godine, i to promjenama normativne prirode u sustavu područne (regionalne) i lokalne samouprave. Proces je bio zamišljen u dvije faze, a rezultat obiju faza između ostalog je bila usklađenost financiranja lokalnih jedinica u skladu s važećim propisima te standardima i zahtjevima Europske unije.

U strukturi financiranja i prikupljanja prihoda postoji jasna klasifikacija prikupljenih prihoda jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave. Šinković (2019) navodi da jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave svoje prihode stječu iz:

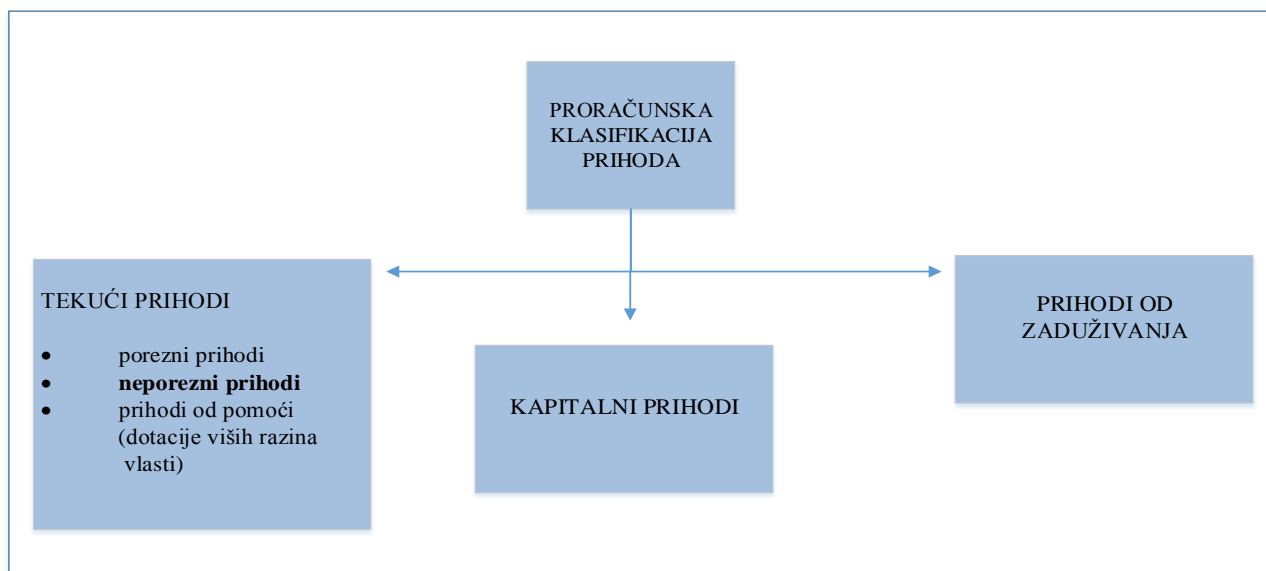
- „vlastitih izvora
- zajedničkog poreza
- zajedničkih prihoda od naknada za koncesije
- pomoći-fiskalno izravnanje
- zaduživanja.“ (Šinković, 2019:236).

Vlastiti izvori županija uključuju prihode od vlastite imovine (naknade za koncesije, zakup, najam) županijske poreze, novčane kazne i oduzetu imovinsku korist za prekršaje, prihode od administrativnih (upravnih) pristojbi te ostale prihode utvrđene posebnim zakonom. Pod vlastitim izvorima gradova i općina podrazumijevamo prihode od vlastite imovine, gradskih i općinskih poreza, novčanih kazni i oduzete imovinske koristi za prekršaje, naknade za uporabu javnih, općinskih ili gradskih površina, prihode od boravišnih pristojbi, prihode od administrativnih (upravnih) pristojbi u skladu s posebnim zakonom, prihode od komunalnih

naknada, komunalnih doprinosa i drugih naknada utvrđenih posebnim zakonom kao i druge prihode utvrđene posebnim zakonom.

Prema Šimović (1999) i Ott i Bajo (2001) struktura prihodovne strane proračuna jedinica lokalne uprave i samouprave po glavnim vrstama prihoda obuhvaća porezne prihode, neporezne prihode, kapitalne prihode i potpore (dotacije).

Bajo i dr. (2020) navode da postoje tri osnovne grupe prihoda lokalnih jedinica: porezni, neporezni i kapitalni prihodi. Rogić Lugarić i Maksimovska Veljanovski (2011) zaključuju da ukoliko se analizira proračunska klasifikacija tada prihode lokalnih i područnih jedinica možemo podijeliti u tri glavne skupine, i to: tekuće prihode, kapitalne prihode i prihode od zaduživanja. Na Slici 4. prikazana je proračunska klasifikacija prihoda jedinica lokalne i područne samouprave.

Slika 4. Proračunska klasifikacija prihoda jedinica lokalne i područne samouprave (obrađeno prema: Rogić Lugarić i Maksimovska Veljanovski, 2011)

Kao što pokazuje Slika 4., proračunska klasifikacija prihoda obuhvaća tekuće prihode, kapitalne prihode i prihode od zaduživanja. U okviru tekućih prihoda, osim poreznih prihoda i prihoda od pomoći značajno mjesto zauzimaju neporezni prihodi. S obzirom da se radi o polaznoj ograničenosti normativnog modela porezne autonomije nužna je i namjenska uporaba većine neporeznih prihoda.

Ako se promatraju neporezna davanja sa stajališta neporeznih prihoda i njihov razvoj kroz povijest, Jurlina Alibegović (2002) navodi da su nakon osamostaljivanja Republike Hrvatske neporezni prihodi obuhvaćali brojne stavke poput upravnih pristojbi, pristojbi te korištenja javnih resursa, županijske ili gradske pristojbe, brojna druga davanja, komunalne naknade. Ti isti neporezni prihodi su 1995. godine iznosili 22,69 % ukupnih prihoda jedinica lokalne uprave i samouprave s time da im se trend povećanja nastavio 1996. godine kada se njihov udio povećao na 31,41 %.

Ott i Bajo (2001) navode da je sve veći porast neporeznih prihoda posljedica ukidanja komunalnih fondova tijekom 1995. godine te od tada uvođenje komunalne naknade i doprinosa evidentiranih kao prihoda općinskih i gradskih proračuna kao brojne druge naknade i pristojbe. Prema Jurlina Alibegović (2002) razlog povećanja je bio i transfer komunalnih naknada iz izvanproračunskog komunalnog fonda u proračun općina i gradova.

Provođenje fiskalnog suvereniteta 1996. godine pridonijelo je značajnijem povećanju neporeznih prihoda u strukturi prihoda lokalnih jedinica. Među financijski najizdašnjim neporeznim prihodima isticali su se „prihodi od upravnih i sudskih pristojbi, naknade za ceste, prihodi od dividendi, višak prihoda nad rashodima Hrvatske narodne banke, dio dobiti od javnih poduzeća“ (Jelčić i Bejaković, 2012:203). Ukupni prihodi prema pojedinim jedinicama tijekom 1999. godine (u %) prikazani su u Tablici 12.

Tablica 12. Struktura ostvarenja neporeznih prihoda prema pojedinim jedinicama u 1999. (u %)

Naziv prihoda	Ukupno	Općine	Gradovi	Županije
1. porezni prihodi	55,19	31,41	59,49	56,86
2. neporezni prihodi	30,5	41,29	30,27	15,47
3. kapitalni prihodi	6,62	7,85	6,92	2,26
I. ukupni prihodi (1+2+3)	92,31	80,55	96,69	74,59
II. dotacije	7,69	19,45	3,31	25,41
I+II, ukupnim prihodi i potpore	100,00	100,00	100,00	100,00

Izvor: preuzeto u cijelosti (Ott i Bajo, 2001:354)

Tablica 12. prikazuje kako su neporezni prihodi za 1999. godinu bili najvažniji za općine (41,29 %) s obzirom da su oni u promatranom razdoblju veći od poreznih prihoda te da su predstavljali trećinu prihoda gradova. Kao što navode Ott i Bajo (2001) u županijama 15,47 % prihoda se odnosi na neporezne prihode, a u gradovima 30,27 %. Stoga se velika pažnja treba usmjeriti upravo na neporezne prihode i njihovu strukturu. Sam proces planiranja proračuna lokalnih jedinica ovisi o više faktora, i to prije svega o mjerama fiskalne politike, makroekonomskim pokazateljima gospodarskog razvoja te o gospodarskim pokazateljima lokalnih jedinica. Prihodi i primici proračuna koji se evidentiraju u proračunima lokalnih jedinica raspoređuju se na izdatke fiskalne godine pa tako i neporezni prihodi. Izvanproračunski fondovi u Republici Hrvatskoj su pravne osobe koje kao izvore financiranja koriste vlastite izvore te transfere državnog proračuna. Njihovi izvori prihoda su doprinosi na plaće i iz plaća, prihodi od naknada te transferi iz državnog proračuna.

Šimović (2000) također ističe da neporezni prihodi predstavljaju značajan izvor proračunskih prihoda lokalnih jedinica kao instrument financiranja javnih potreba lokalnih jedinica. Među tri najizdašnija neporezna prihoda u razdoblju od 1995. do 1999. godine bili su prihodi od poduzetničkog dohotka i dohotka od nekretnina u vlasništvu županija, gradova i općina, zatim prihodi od komunalnih naknada i prihodi od komunalnog doprinosa.

Prema sistematizaciji Ministarstva financija Republike Hrvatske za 1999. godinu u dokumentu Ostvarenje prihoda i izvršenje izdataka proračuna, „među najizdašnjim preostalim neporeznim prihodima proračuna lokalnih jedinica jesu:

- prihodi od naknade za uporabu cesta koja se plaća na traktore i njihova priključna vozila
- prihodi od godišnje naknade za uporabu cesta za cestovna motorna i priključna vozila
- prihodi od prodaje državnih biljega
- prihodi od upravnih pristojbi županija, gradova i općina
- prihodi od boravišnih pristojbi
- prihodi na osnovi ostalih naknada utvrđenih odlukama županija, gradova i općina
- prihodi od globi i kazni te
- prihodi na osnovi ostalih neporeznih prihoda (darovi, nasljedstva, legati, prihodi na osnovi posebnih ugovora, mjesni samodoprinos i slično)“ (Šimović, 2000:274-275).

U Tablici 13. u strukturi ukupnih prihoda jedinica prikazan je udio neporeznih prihoda u razdoblju od 1995. do 2006. godine.

Tablica 13. Prihodi lokalnih jedinica u strukturi ukupnih proračunskih prihoda (u %)

Prihodi	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006. ²⁸
Porezni prihodi	66,24	55,89	52,72	55,94	55,19	53	53	57	58	61	59	56
<i>Neporezni prihodi</i>	<i>22,69</i>	<i>31,41</i>	<i>33,32</i>	<i>29,25</i>	<i>30,5</i>	<i>32</i>	<i>31</i>	<i>28</i>	<i>27</i>	<i>27</i>	<i>28</i>	<i>26</i>
Kapitalni prihodi	4,80	4,93	6,25	5,12	6,62	8	7	6	5	6	6	8
Dotacije	6,27	7,77	7,70	9,70	7,69	7	10	10	10	6	7	10
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Izvor: Ott i Bajo, (2001:311-449.) prema: Ministarstvo financija RH, 2000 (za razdoblje od 1995. - 1999.); Ott, Kesner-Škreb, Bratić, Kuliš, Bajo, Švaljek, Bejaković, Fabris, M. (2007:61) prema Ministarstvo financija RH, 2006 (za razdoblje od 2000. - 2006.)

²⁸ Podaci za 2006. godinu odnose se na plan proračuna

Tablica 13. prikazuje prihode lokalnih jedinica u strukturi ukupnih proračunskih prihoda za razdoblje od 1995. – 2006. godine. Neporezni prihodi 1999. godine iznosili 30,5 % što nije zanemariv postotak s obzirom da su porezni prihodi iznosili 55,19 % prihoda, kapitalni prihodi 6,62 % te dotacije 7,69 % ukupnih prihoda lokalnih jedinica (Ott i Bajo, 2001). Uloga središnje države kod neporeznih prihoda je u utvrđivanju maksimalne stope neporeznih prihoda. U razdoblju od 2000. - 2003. godine neporezni prihodi lokalnih jedinica su porasli, ali ako se promatra kao udio neporeznih prihoda u ukupnim prihodima lokalnih jedinica tada se njihov relativni udio smanjio sa 32 % na 27 % u istom razdoblju (Bajo i Bronić, 2004) odnosno kako ističu Ott i dr. (2007) udio neporeznih prihoda smanjuje se s 31 % tijekom 2001. godine na 28 % tijekom 2005. godine, ali su i dalje drugi najznačajniji izvor prihoda lokalnih jedinica. S obzirom da lokalne jedinice utvrđuju visinu neporeznih prihoda i samostalno vrše njihovu naplatu, posljedično, neporezni prihodi povećavaju autonomiju lokalnih jedinica u skladu s načelom porezne korisnosti, ali njihovo prikupljanje često nije dovoljno transparentno pa je to ujedno i slabost postojećeg sustava neporeznih prihoda. Naime, kod obveznika plaćanja neporeznih prihoda dolazi do zbunjenosti jer obveznici plaćanja u većini slučajeva ne mogu vezati plaćenu naknadu za dobivenu uslugu.

Jurlina Alibegović i Milošević (2016) navode da su prema podacima za 2014. godinu lokalne jedinice vlasti ostvarile relativno male prihode od poreznih i neporeznih (vlastitih) prihoda jer je udio spomenutih prihoda tada iznosio 19,5 % ukupnih prihoda proračuna lokalnih jedinica iz razloga što je fiskalna samostalnost dosta ograničena.

Da bi transparentnost neporeznih davanja bila što veća, u travnju 2016. godine uvedena je obveza ministarstvima i drugim tijelima koja imaju javne ovlasti da na svojim mrežnim stranicama pružaju sve potrebne informacije poduzetnicima i građanima o propisima kojima je regulirana visina i način plaćanja neporeznog davanja, upute koje se odnose na popunjavanje zahtjeva ili dokumenata za plaćanje, redoslijed (hodogram) postupka te brojeve uplatnih računa, dok će Ministarstvo financija na svojim internetskim stranicama održavati Registar neporeznih davanja (Vlada Republike Hrvatske, 2016a).

Stupanj regionalnih nejednakosti između pojedinih jedinica lokalne vlasti, Bajo i Bronić (2004) analiziraju i na temelju povezanosti pokazatelja poreznih prihoda, neporeznih prihoda i regionalnog BDP-a. Za pretpostaviti je da će županija sa većim BDP po stanovniku prikupiti i više neporeznih i poreznih prihoda. Ali primjerice 2001. godine Grad Zagreb iako je imao

najviši BDP po glavi stanovnika prikupio je najmanje neporeznih prihoda po glavi stanovnika. Slično je bilo i u Varaždinskoj županiji, Virovitičko-podravskoj, Međimurskoj, Koprivničko-križevačkoj županiji. Ukoliko bi se poboljšala fiskalna disciplina (lokalne jedinice bi trebale biti odgovornije) tada bi se i financijski položaj županija mogao poboljšati u dijelu prikupljanja neporeznih prihoda.

Što se tiče izvanproračunskih korisnika otežano je praćenje njihovih prihoda i rashoda, a najčešći razlog njihova osnivanja je osiguranje izvora financiranja za određenu namjenu.

U Tablici 14. dan je usporedan prikaz izvanproračunskih korisnika državnog proračuna tijekom 2008. i 2019. godine.

Tablica 14. Izvanproračunski korisnici državnog proračuna u 2008. i 2019. godini

Red. broj	Izvanproračunski korisnici državnog proračuna	2008.	2019.
1.	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje	-	✓
2.	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje	-	✓
3.	Hrvatski zavod za zapošljavanje	-	✓
4.	Hrvatske vode	✓	✓
5.	Hrvatske ceste	✓	✓
6.	Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka	✓	✓
7.	Hrvatski fond za privatizaciju	✓	-
8.	Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost	✓	✓
9.	Centar za restrukturiranje i prodaju	-	✓

Izvor: obrada autorice (prema: Ott, Bajo, Bronić, Bratić, Medak Fell, 2009:41 (podaci za 2008. godinu); Ministarstvo financija, 2019d (podaci za 2019. godinu))

Prema podacima iz Tablice 14. može se zaključiti da je u 2019. godini bilo više izvanproračunskih korisnika državnog proračuna nego 2008. godine. Izvanproračunski korisnici državnog proračuna naplaćuju neporezne prihode u okviru premija i pristojbi u

skladu sa svojim ovlastima (Ministarstvo financija, 2008b). Tako primjerice prema podacima za 2008. godinu i ranije, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost je naplaćivao neporezne prihode pravnim i fizičkim osobama poput naknade za emisiju u okoliš oksida sumpora izraženih kao sumporov dioksid, naknade za opterećivanje okoliša neopasnim i opasnim industrijskim otpadom, posebnu naknadu za okoliš na vozila na motorni pogon, naknade za ambalažu i ambalažni otpad, naknadu za gospodarenje otpadnim baterijama i akumulatorima i slično.

Pored izvanproračunskih korisnika državnog proračuna, u Republici Hrvatskoj imamo i izvanproračunske korisnike lokalnih proračuna čiji su prihodi i rashodi uključeni u konsolidirani proračun lokalnih jedinica iako ti prihodi i rashodi ne predstavljaju sastavni dio lokalnih proračuna. Ott i dr., (2009) navode da izvanproračunski fondovi lokalnih jedinica svoje proračune nazivaju i financijski planovi.

Za smanjenje parafiskalnih nameta izvanproračunskih korisnika nadležna su ministarstva u čijoj je nadležnosti izvanproračunski korisnik. Također su resorna Ministarstva dužna izmijeniti zakon ili drugi propis kako bi se provele aktivnosti smanjenje/ukidanja parafiskalnih nameta. Ministarstvo financija u službenom glasilu Narodnim novinama jednom godišnje objavljuje popis izvanproračunskih korisnika proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave iz Registra, dok ažurirani popis izvanproračunskih korisnika proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave Ministarstvo financija mjesečno objavljuje na svojim internetskim stranicama (Ministarstvo financija, 2014a). U Tablici 15. prikazani su svi izvanproračunski korisnici proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2019. godini.

Tablica 15. Izvanproračunski korisnici proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2019. godini

Red. broj	Izvanproračunski korisnici proračuna JLP(R)S
1.	Županijska uprava za ceste Zagrebačke županije
2.	Županijska uprava za ceste Krapinsko-zagorske županije
3.	Županijska uprava za ceste Sisačko-moslavačke županije
4.	Županijska uprava za ceste
5.	Županijska uprava za ceste Virovitičko-podravske županije
6.	Županijska uprava za ceste Varaždinske županije
7.	Županijska uprava za ceste Koprivničko-križevačke županije
8.	Županijska uprava za ceste Bjelovarsko-bilogorske županije
9.	Županijska uprava za ceste Ličko-senjske županije
10.	Županijska uprava za ceste Primorsko-goranske županije
11.	Županijska uprava za ceste Požeško-slavonske županije
12.	Županijska uprava za ceste Brodsko-posavske županije
13.	Županijska uprava za ceste Zadarske županije
14.	Županijska uprava za ceste Osječko-baranjske županije
15.	Županijska uprava za ceste Šibensko-kninske županije
16.	Uprava za ceste Vukovarsko-srijemske županije
17.	Županijska uprava za ceste Splitsko-dalmatinske županije
18.	Županijska uprava za ceste Istarske županije
19.	Županijska uprava za ceste Dubrovačko-neretvanske županije
20.	Županijska uprava za ceste Međimurske županije

Izvor: preuzeto u cijelosti (Ministarstvo financija, 2019d:n.p.)

Tablica 15. prikazuje da je na razini Republike Hrvatske u 2019. godini bilo ukupno dvadeset izvanproračunskih korisnika proračuna JLP(R)S. Bez obzira na kojoj razini vlasti se neporezna davanja promatraju još uvijek postoji problematika njihovog prikupljanja, odnosno svrha i namjena neporeznih prihoda na razini lokalnih jedinica i izvanproračunskih fondova još uvijek nije dovoljno transparentna.

3.3.2. Način raspodjele neporeznih prihoda

Zakonom o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 127/17) između ostalog uređeni su izvori sredstava i financiranja poslovanja kao i raspodjela prihoda jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Jurlina Alibegović (2002) ističe da se kod jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u neporeznim prihodima proračuna uz brojne druge, nalaze prihodi koji su uvedeni na temelju posebnih zakona i odluka, a obuhvaćaju prihode od naknada i pristojbi. Autorica također navodi da u analizama koje se bave financiranjem lokalnih jedinica nailazimo na različite nazive za neporezne prihode, ali svuda je jednako da se ti prihodi koriste za namjenu radi koje su i uvedeni.

Ott i Bajo (2001) smatraju da bi trebalo neporezne prihode detaljnije proučavati kao i njihovo namjensko korištenje budući da takvih sustavnih analiza u Republici Hrvatskoj nema. Samostalno utvrđivanje osnovica oporezivanja kao i poreznih stopa te neporeznih prihoda predstavlja fiskalnu autonomiju lokalnih jedinica. U Republici Hrvatskoj lokalne jedinice nisu u potpunosti autonomne u utvrđivanju poreznih prihoda, već to najvećim dijelom čini središnja vlast zemlje, ali neporezni prihodi predstavljaju autonomne prihode lokalnih jedinica sa unaprijed utvrđenom namjenom pri čemu lokalne jedinice samostalno vrše njihovu naplatu. Šimović i Rogić-Lugarić (2006) navode da je neporezne prihode lokalnih jedinica moguće podijeliti u nekoliko skupina, i to u:

- prihode od imovine i poduzetničke djelatnosti (prihodi od kamata, naknade za koncesije, lovozakupnine, prihodi od zakupa, naknada za uporabu javnih površina, naknade za eksploataciju mineralnih sirovina)
- prihode od upravnih pristojbi (upravne i boravišne pristojbe)
- prihode po posebnim propisima (novčane kazne, šumski doprinos, komunalna naknada i doprinos, naknade za javne ceste) te
- prihode od obavljanja vlastite djelatnosti.

Ott i Bajo (2001) ističu da se među problemima na prihodovnoj strani proračuna lokalnih jedinica nalazi preveliko oslanjanje na neporezne prihode. Ebel i Yilmaz (2002:36) navode da „pozitivan predznak pokazatelja neporezne autonomije nižih razina vlasti navodi na zaključak kako povećanje neporeznih prihoda nižih razina vlasti ima negativan utjecaj na njihove fiskalne pozicije“.

Bajo i Bronić (2004) smatraju da se u strukturi gradskih i općinskih proračuna među najizdašnjim neporeznim prihodima ističu komunalne naknade i doprinosi koji se usmjeravaju na financiranje gradnje i održavanje komunalne infrastrukture. Također „lokalne jedinice s nižim fiskalnim kapacitetima ubiru više neporeznih prihoda po stanovniku nego lokalne jedinice s višim fiskalnim kapacitetima“ (Bajo i Bronić, 2004:457).

Kesner-Škreb (2009) ističu da ovlasti jedinica lokalne uprave i područne (regionalne) samouprave ovise o javnim uslugama koje se financiraju, dostatnosti prikupljenih prihoda za njihovo financiranje, alociranju proračunskih sredstava i određivanju stopa korisničkih naknada i lokalnih poreza razmjerno ovlastima. Pojedini javni rashodi na lokalnoj razini osim što se financiraju financijskim transferima i lokalnim porezima, financiraju se i neporeznim prihodima. Budući da su neporezni prihodi autonomni prihodi lokalnih jedinica sa unaprijed utvrđenom namjenom, tada među glavne neporezne prihode ubrajamo komunalne naknade koje se preusmjeravaju u financiranje lokalne komunalne infrastrukture koja uključuje financiranje kanalizacije, javnog prijevoza, vodovoda. Vujeva (2016) dodaje da u neporezne prihode treba uključiti i financiranje komunalnih djelatnosti poput održavanja groblja i krematorija, javne rasvjete, održavanje nerazvrstanih cesta kao i komunalni doprinosi koji su namijenjeni financiranju izgradnje i uređenju objekata kao i uređenju komunalne infrastrukture.

Žunić Kovačević i Gadžo (2014) su istraživali pozicioniranje komunalne naknade kao neporeznog prihoda u odnosu na normativne i teoretske koncepte financijskog prava. Prihodi od komunalne naknade teoretski predstavljaju prihod proračuna jedinica lokalne samouprave, a tim prihodima financiraju se komunalne djelatnosti. Autori zaključuju da je komunalna naknada prema temeljnim funkcijama i strukturnim obilježjima u okviru financijskih instrumenata i sa stajališta teorije javnih financija bliža klasičnim porezima nego samim korisničkim naknadama. Analiziranjem elemenata komunalne naknade (osnovica, stopa, obveznik, oslobođenja) nije moguće izvući zaključak o poveznici između obveze plaćanja komunalnih naknada i izravnih koristi koje se odnose za obveznika plaćanja komunalne naknade. Stoga je komunalnu naknadu moguće kategorizirati kao specifični imovinski porez. Poteškoće utvrđivanja i naplate komunalne naknade negativano utječu na fiskalni kapacitet jedinica lokalne samouprave te na pravnu sigurnost obveznika plaćanja komunalne naknade.

Špoljarić i Javorović (2017) ističu da je zajedničko obilježje korisničkih naknada korisnost odnosno da financiranje javnih usluga tereti one koji imaju neposrednu korist od pružene usluge. Komunalna naknada u prihodima proračuna jedinica lokalne samouprave raspodjeljuje se na financiranje odvodnje, održavanje groblja, održavanje čistoće javnih površina, javne rasvjete, cesta, dok se prihodi s osnove komunalnih doprinosa raspodjeljuju na financiranje objekata komunalne infrastrukture kao i pripadajućih uređaja.

Prema Zakonu o komunalnom gospodarstvu (NN 68/18, 110/18) u čl. 51. obavljanje uslužnih komunalnih djelatnosti financira se iz cijene komunalnih usluga, proračuna jedinica lokalne samouprave, prihoda određenih posebnim zakonima te ostalih prihoda. Prema čl. 75. istog Zakona, građenje i održavanje komunalne infrastrukture financira se između ostalog i iz komunalnog doprinosa i komunalne naknade. Komunalni doprinos kao prihod proračuna jedinice lokalne samouprave se koristi isključivo za potrebe financiranja građenja i održavanja komunalne infrastrukture (čl. 76.), a komunalna naknada za održavanje komunalne infrastrukture (čl. 91.).

Bajo i dr. (2020) navode da izvori financiranja komunalnog gospodarstva osim vanjskih izvora prihoda uključuju i vlastite prihode koji nastaju kroz cijenu pružene usluge, a naplaćuju se u obliku naknade, doprinosa ili cijene koštanja usluge. Udjel i raspored prikupljanja vlastitih i vanjskih prihoda ovisi o značajnosti unutar djelatnosti komunalnog gospodarstva. Primjerice prihodi od neporeznog davanja spomeničke rente mogu se koristiti i za financiranje obnove komunalne infrastrukture u zaštićenim kulturno-povijesnim cjelinama iako kao izvor financiranja nemaju strogo komunalno obilježje.

Zakonom o proračunu (NN 87/08, 136/12, 15/15) i podzakonskim aktima definirana je metodologija koja se koristi prilikom izrade proračuna jedinica lokalne (regionalne) samouprave. Prema podacima Ministarstva financija (2019a), na razini svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u razdoblju od 2002. godine do 2010. godine prihodi po posebnim propisima i prihodi od administrativnih pristojbi imali su tendenciju rasta. Naime, ukupan iznos te vrste neporeznih prihoda iznosio je u 2002. godini 2,4 milijarde kuna, a u 2010. godini 4,2 milijarde kuna što je povećanje ukupnih prihoda s te osnove u 2010. godini u odnosu na 2002. godinu za 76,25 %. U strukturi te vrste neporeznih prihoda najizdašniji su prihodi po posebnim propisima koji su tada uključivali komunalne doprinose i druge naknade utvrđene posebnim zakonom, a 2002. godine iznosili su 1,7 milijardi kuna, dok 2010. godine

3 milijarde kuna što je također povećanje od 79,90 % u 2010. godini u odnosu na 2002. godinu. Također je zanimljivo da se prema podacima za 2010. godinu nije vodila analitika prikupljenih prihoda s osnove komunalnog doprinosa i drugih naknada utvrđenih posebnim zakonom, već su podaci prikazani zbrojno. Od 2011. godine komunalni doprinosi i naknade analitički se bilježe kao neporezni prihodi od komunalnih doprinosa, komunalnih naknada i naknada za priključak.

S obzirom da jedinice lokalne i regionalne samouprave ostvaruju oko dvadeset neporeznih prihoda po posebnim propisima tada je i udio neporeznih prihoda u ukupnim prihodima lokalnih proračuna značajan. Prema podacima koji su dobiveni istraživanjem neto fiskalnog položaja županija, udio neporeznih prihoda u ukupnim prihodima proračuna lokalnih jedinica u razdoblju od 2011. do 2013. godine iznosio je oko 16,3 % (Institut za javne financije, 2015).

Prihodi od administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama prema ekonomskoj klasifikaciji za razdoblje od 2010. - 2018. godine prikazani su u Tablici 16.

Tablica 16. Prihodi od administrativnih pristojbi i prihodi po posebnim propisima i naknadama na razini jedinica lokalne uprave i područne (regionalne) samouprave za razdoblje od 2010. - 2018. godine prema ekonomskoj klasifikaciji izvora prihoda (u kunama)

Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Upravne i administrativne pristojbe	319.308.303	304.320.860	301.617.484	337.986.695	313.052.753	323.206.133	334.567.656	305.699.881	291.781.715
<i>Državne upravne i sudske pristojbe</i>	<i>12.477.130</i>	<i>15.548.366</i>	<i>10.567.392</i>	<i>10.572.540</i>	<i>8.094.345</i>	<i>8.609.993</i>	<i>8.193.682</i>	<i>5.035.035</i>	<i>4.278.373</i>
<i>Županijske, gradske i općinske pristojbe i naknade</i>	<i>133.806.752</i>	<i>114.908.753</i>	<i>113.475.953</i>	<i>105.716.433</i>	<i>116.213.256</i>	<i>119.545.065</i>	<i>125.924.927</i>	<i>135.413.306</i>	<i>123.331.950</i>
<i>Ostale upravne pristojbe i naknade</i>	<i>100.205.276</i>	<i>103.337.915</i>	<i>102.359.182</i>	<i>135.869.379</i>	<i>93.836.527</i>	<i>100.992.442</i>	<i>100.641.855</i>	<i>68.984.883</i>	<i>59.004.901</i>
<i>Ostale pristojbe i naknade</i>	<i>72.819.145</i>	<i>70.525.826</i>	<i>75.214.957</i>	<i>85.828.343</i>	<i>94.908.625</i>	<i>94.058.633</i>	<i>99.807.192</i>	<i>96.266.657</i>	<i>105.166.491</i>
Prihodi po posebnim propisima	3.903.132.432	627.349.313	515.327.103	566.149.850	479.286.600	445.854.074	446.499.834	444.190.964	458.356.744
<i>Prihodi državne uprave</i>	<i>2.352.617</i>	<i>775.043</i>	<i>856.532</i>	<i>595.809</i>	<i>721.653</i>	<i>1.494.705</i>	<i>754.967</i>	<i>685.068</i>	<i>671.356</i>
<i>Prihodi vodnog gospodarstva</i>	<i>33.764.412</i>	<i>35.042.379</i>	<i>23.038.160</i>	<i>18.459.912</i>	<i>26.124.526</i>	<i>31.469.431</i>	<i>29.629.083</i>	<i>35.376.731</i>	<i>29.018.681</i>
<i>Doprinosi za šume</i>	<i>43.351.179</i>	<i>49.360.994</i>	<i>50.702.713</i>	<i>51.568.480</i>	<i>54.133.300</i>	<i>52.270.300</i>	<i>53.201.067</i>	<i>54.485.044</i>	<i>70.897.997</i>
<i>Mjesni samodoprinos</i>	<i>5.625.928</i>	<i>1.682.841</i>	<i>3.115.404</i>	<i>3.615.816</i>	<i>3.620.065</i>	<i>5.148.444</i>	<i>2.545.915</i>	<i>1.530.454</i>	<i>2.442.937</i>
<i>Ostali nespomenuti prihodi</i>	<i>733.144.235</i>	<i>540.428.677</i>	<i>437.263.529</i>	<i>491.420.181</i>	<i>394.565.242</i>	<i>355.387.808</i>	<i>345.427.697</i>	<i>339.757.841</i>	<i>339.914.316</i>
<i>Naknade od financijske imovine</i>	<i>0</i>	<i>59.380</i>	<i>350.765</i>	<i>489.652</i>	<i>121.814</i>	<i>83.386</i>	<i>14.941.105</i>	<i>12.355.826</i>	<i>15.411.457</i>
Komunalni doprinosi i naknade	3.084.894.061	3.017.667.498	2.801.675.728	2.839.381.337	2.925.942.353	3.127.940.527	3.172.822.019	3.266.299.648	3.334.032.627
<i>Komunalni doprinosi</i>	<i>0</i>	<i>972.071.988</i>	<i>724.397.600</i>	<i>773.418.851</i>	<i>812.789.047</i>	<i>910.713.981</i>	<i>919.757.926</i>	<i>931.180.522</i>	<i>915.774.962</i>
<i>Komunalne naknade</i>	<i>0</i>	<i>1.972.342.324</i>	<i>2.006.617.588</i>	<i>2.025.954.692</i>	<i>2.099.330.643</i>	<i>2.211.272.236</i>	<i>2.248.246.482</i>	<i>2.329.843.949</i>	<i>2.415.051.546</i>
<i>Naknade za priključak</i>	<i>0</i>	<i>73.253.186</i>	<i>70.660.540</i>	<i>40.007.794</i>	<i>13.822.663</i>	<i>5.954.310</i>	<i>4.817.611</i>	<i>5.275.177</i>	<i>3.206.119</i>
Ukupno	4.222.440.735	3.949.337.671	3.618.620.316	3.743.517.882	3.718.281.706	3.897.000.734	3.953.889.509	4.016.190.493	4.084.171.086

Izvor: obrada autorice (prema: Ministarstvo financija, 2019a)

Kako je prikazano u Tablici 16., među najvećim neporeznim prihodima u promatranom razdoblju (2010. - 2018.) i dalje su komunalne naknade koje u 2018. godini iznose 72,44 % svih komunalnih doprinosa i naknada, odnosno 59,13 % ukupnih neporeznih prihoda od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama. U prihode po posebnim propisima uključeni su i prihodi od novčane naknade poslodavca zbog nezapošljavanja osoba s invaliditetom, ali zbog činjenice da u promatranom razdoblju nije ostvarena ni jedna kuna tog neporeznog prihoda tada isti nije niti uvršten u Tablicu 16.

Ako se detaljnije analiziraju podaci jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave tada se najizdašniji neporezni prihodi s osnove komunalnih doprinosa i naknada ostvaruju na području gradova i općina, dok županije ne ostvaruju tu vrstu neporeznih prihoda. Tako su npr. u 2018. godini gradovi u ukupnim prihodima od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama gradova ostvarili 2,7 milijardi kuna (84,86 %), dok su općine ostvarile 662 milijuna kuna (77,64 %) neporeznih prihoda s osnove komunalnih doprinosa i naknada u ukupnim prihodima od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama općina. Također prema podacima u razdoblju od 2014. - 2018. godine udio povećanja neporeznih prihoda s osnove komunalnih doprinosa i naknada na razini gradova iznosio je u prosjeku 3,45 % (Ministarstvo financija, 2019). Jurlina Alibegović (2012) zaključuje da u dijelu neporeznih prihoda lokalne samouprave očekuju reformske pomake, dok Bajo i dr. (2020) ističu da postoji preko 80 različitih vrsta naknada, doprinosa i pristojbi koje umanjuju ekonomsku snagu pravnih i fizičkih osoba pa iz tog razloga treba provesti reformu neporeznih prihoda. Neki oblici neporeznih prihoda nisu svrsihodni, izdašni, a pojedini neporezni prihodi ograničavaju fiskalnu samostalnost lokalnih jedinica.

U Tablici 17. prikazani su ukupni prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama na razini pojedinih županija, gradova i općina za 2018. godinu.

Tablica 17. Ukupni prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama na razini pojedinih županija, gradova i općina za 2018. godinu (u kunama)

Naziv županije	Proračun županije	Proračun gradova	Proračun općina	Sveukupni proračun JLP(R)S s osnove neporeznih prihoda	Ukupni prihodi JLP(R)S	Udio neporeznih prihoda u ukupnim prihodima JLP(R)S %
Grad Zagreb	-	1.086.099.887	-	1.086.099.887	7.280.213.936	14,92
Splitsko-dalmatinska	8.160.344	367.520.019	129.388.110	505.068.473	2.664.529.401	18,96
Primorsko-goranska	6.767.898	301.780.948	139.156.424	447.705.270	2.204.414.336	20,31
Istarska	14.671.148	269.607.558	132.139.708	416.418.414	1.795.015.966	23,20
Zagrebačka	4.203.975	188.502.409	43.553.373	236.259.757	1.560.759.048	15,14
Zadarska	6.923.276	131.683.118	89.016.517	227.622.911	1.101.869.762	20,66
Dubrovačko-neretvanska	2.976.303	117.810.323	42.427.634	163.214.260	1.046.946.432	15,59
Sisačko-moslavačka	2.750.803	129.405.250	15.123.799	147.279.852	823.988.506	17,87
Osječko-baranjska	8.487.163	87.224.949	31.235.273	126.947.385	1.439.095.323	8,82
Šibensko-kninska	2.152.692	76.259.004	40.018.355	118.430.051	669.018.921	17,70
Varaždinska	3.444.928	57.414.933	15.055.523	75.915.384	797.529.482	9,51
Karlovačka	2.069.297	56.975.232	16.596.121	75.640.650	597.958.065	12,65
Koprivničko-križevačka	1.632.762	45.969.249	19.199.600	66.801.611	567.767.465	11,77
Vukovarsko-srijemska	2.676.732	39.942.021	23.909.744	66.528.497	916.576.042	7,26
Ličko-senjska	2.185.875	35.157.697	24.256.162	61.599.734	419.418.880	14,69
Brodsko-posavska	1.921.711	31.695.445	19.689.429	53.306.585	626.991.168	8,50
Krapinsko-zagorska	1.873.066	22.028.209	25.084.625	48.985.900	532.174.131	9,20
Bjelovarsko-bilogorska	1.464.826	33.303.833	13.401.016	48.169.675	538.819.191	8,94

Naziv županije	Proračun županije	Proračun gradova	Proračun općina	Sveukupni proračun JLP(R)S s osnove neporeznih prihoda	Ukupni prihodi JLP(R)S	Udio neporeznih prihoda u ukupnim prihodima JLP(R)S %
Međimurska	3.910.485	23.138.414	16.987.458	44.036.357	522.397.198	8,43
Virovitičko-podravska	2.020.653	25.469.596	12.967.628	40.457.877	490.227.860	8,25
Požeško-slavonska	2.452.923	21.270.138	3.959.495	27.682.556	370.430.227	7,47
Ukupno	82.746.860	3.148.258.232	853.165.994	4.084.171.086	26.966.141.340	15,15

Izvor: obrada autorice (prema: Ministarstvo financija, 2019c)

Podaci su u Tablici 17. rangirani od najvećeg iznosa ukupnih proračunskih vrijednosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave do najmanjeg iznosa neporeznih prihoda kako bi se vidjelo koje županije ostvaruju najveće iznose s osnove neporeznih prihoda. Grad Zagreb je daleko iznad svih ostalih županija u dijelu prikupljenih neporeznih prihoda s te osnove, i to s čak više od 115 % prikupljenih neporeznih prihoda u odnosu na Splitsko-dalmatinsku županiju tijekom 2018. godine, odnosno čak više od 3.823,40 % neporeznih prihoda od Požeško-slavonske županije. Ako se analiziraju sveukupni proračuni jedinica lokalne uprave i samouprave s osnove prihoda od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama koje imaju približno istu vrijednost neporeznih prihoda (npr. Varaždinska i Karlovačka županija) tada se može vidjeti da u strukturi tih neporeznih prihoda najveći udio te vrste prihoda ide uglavnom u korist proračuna gradova, a najmanji u korist samih županija. Jedino je u Krapinsko-zagorskoj županiji tijekom 2018. godine udio neporeznih prihoda u proračunu općina veći u odnosu na proračune gradove za 13,87 %.

Ministarstvo financija svake godine u skladu sa Zakonom o proračunu (NN 87/08, 136/12, 15/15) donosi Upute za izradu proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koje se dostavljaju županijama, općinama i gradovima. Sukladno Zakonu o proračunu (NN 87/08, 136/12, 15/15), Pravilnikom o proračunskim klasifikacijama (NN br. 26/10 i 120/13), Pravilnikom o proračunskom računovodstvu i Računskom planu (NN 124/14, 115/15, 87/16 i 3/18) svi proračunski i izvanproračunski korisnici jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave obvezni su izrađivati financijske planove. U svoje financijske planove proračunski korisnici trebaju ukalkulirati planirane prihode i primitke iskazane po vrstama, plan rashoda i izdataka razvrstane prema proračunskim klasifikacijama te obrazloženja prijedloga financijskog plana (Ministarstvo financija, 2019a).

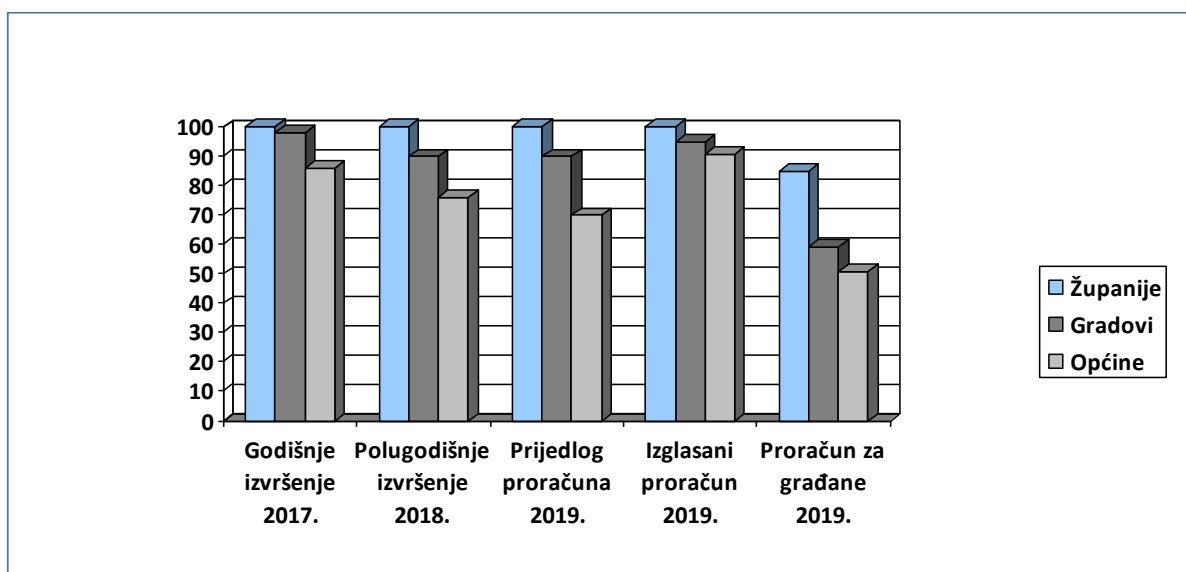
Prema istraživanju Ott i dr. (2016) provedenom u razdoblju od studenog 2015. do ožujka 2016. godine ustanovljeno je da postoji nezadovoljavajuća razina prosječne transparentnosti proračuna svih lokalnih jedinica, ali s tendencijom popravljivanja u odnosu na prethodna razdoblja što su prema Ott i dr. (2017) pokazala i najnovija istraživanja.

Analizu proračunske transparentnosti općina, gradova i županija provodi Institut za javne financije Republike Hrvatske kako bi se između ostalog utjecalo na što efikasnije prikupljanje prihoda od strane obveznika. Metodologija za određivanje proračunske transparentnosti

temelji se na ključnim proračunskim dokumentima koji bi trebali biti objavljeni na službenim stranicama županija, gradova i općina.²⁹ U srpnju 2019. godine objavljene su najnovije informacije vezane za proračunsku transparentnost županija, gradova i općina za razdoblje od studenog 2018. do ožujka 2019. godine pri čemu se proračunska transparentnost odnosi na pravovremene, razumljive, potpune i točne informacije o proračunima. Sve lokalne jedinice bile su obavještene e-mailom kako će im se za potrebe istraživanja pregledavati internetske stranice te u kojem razdoblju, s ciljem utvrđivanja količine objavljenih proračunskih dokumenata kako bi se zaključilo pridržavaju li se lokalne jedinice preporuka Ministarstva financija (Upute za izradu proračuna jedinica lokalne i područne/(regionalne) samouprave), Zakona o proračunu (čl.12) i Zakona o pravu na pristup informacijama (čl.10). Rezultati pokazuju da se prosječna proračunska transparentnost na razini lokalnih jedinica poboljšava u odnosu na prethodne godine, jer se više nego udvostručila, i to sa 1,8 objavljenih dokumenata na 3,9 objavljenih dokumenata. Podaci dobiveni istraživanjem pokazuju da se čak 23 % lokalnih jedinica (115 općina i 17 gradova) ne pridržava zakona (ne objavljuje dokumente o izglasanom proračunu te godišnje i polugodišnje izvješće o izvršenju proračuna), dok se 49 % lokalnih jedinica (3 županije, 222 općine i 55 gradova) još uvijek ne pridržava uputa Ministarstva financija koje se odnose na objavu dokumenata prijedlog proračuna i proračunski vodič za građane. Među najtransparentnijim lokalnim jedinicama su Primorsko-goranska županija, Koprivničko-križevačka županija, Požeško-slavonska županija. S druge strane, Splitsko-dalmatinska, Zadarska, Vukovarsko-srijemska i Dubrovačko-neretvanska su prema najnovijem istraživanju najmanje transparentne lokalne jedinice. Ukoliko se usporede rezultati istraživanja iz 2019. godine sa rezultatima istraživanja iz 2015. godine (do sada je bilo pet ciklusa istraživanja) kada se prvi put pristupilo takvoj vrsti istraživanja, tada se može zaključiti da su pomaci itekako vidljivi. Naime, 2015. godine samo je jedna općina, pet županija i petnaest gradova objavilo svih pet dokumenata na koje ih zakon obvezuje, dok je 2019. godine sve dokumente objavilo 148 općina i 18 gradova. Građanima sudjelovanje i snalaženje u proračunskom procesu otežava nepravovremeno objavljivanje prijedloga proračuna kao i neobjavljivanje proračunskih vodiča za građane. Također neobjavljivanje izvještaja o izvršenju proračuna pojedinih lokalnih jedinica onemogućuje građanima praćenje prikupljanja proračunskih sredstava kao i njihovo trošenje.

²⁹ U skladu s Zakonom o pravu na pristup informacijama (NN 25/13, 85/15) i Zakonom o proračunu (NN 87/08, 136/12, 15/15).

Slika 5. prikazuje u kojoj mjeri se pojedine lokalne jedinice pridržavaju zakonskih propisa u smislu objavljivanja proračunskih dokumenata.

Slika 5. Objavljeni proračunski dokumenti lokalnih jedinica u razdoblju od 2017. do 2019. godine (u %) (obrada autorice prema: Ott i dr. 2019:6)

Prema podacima na Slici 5. najveću transparentnost postižu županije kod svih oblika izvještavanja proračunskih dokumenata, dok je kod općina razina transparentnosti najniža.

Ott i dr. (2019) ističu da se od svih lokalnih jedinica županije u potpunosti pridržavaju zakona, ipak još uvijek se tri županije nepridržavaju preporuka Ministarstva financija (objavljivanje prijedloga proračuna i vodiča za građane). Autori istraživanja također ističu da unatoč činjenici da gradovi i općine s manjim brojem stanovnika te nižim prihodima po stanovniku pokazuju izrazitu transparentnost, bogatije i veće lokalne jedinice češće objavljuju veći broj dokumenata koji se odnose na proračunsko planiranje. Istraživanjem proračunske transparentnosti lokalnih jedinica, Ott i dr. (2019) su uočili i nedostatke na internetskim stranicama poput nepotpunih dokumenata, proračuna za jednu godinu bez projekcija za iduće dvije, dokumenata koji nisu datirani, površnih obrazloženja, tablica u kojima nije sadržan narativni dio pa čak i nepostojanost dokumenata. Upravo iz tih razloga je potrebno dodatno regulirati zakone te provoditi kontrole od strane nadležnih ministarstava. Šinković (2019) predlaže da se odrede ministarstva koja će objaviti ažurne i online baze podataka za sve ustanove koje su osnovane od strane lokalnih jedinica kao i za pravne osobe u suvlasništvu i vlasništvu lokalnih jedinica. Također smatra da Ministarstvo financija treba objavljivati metodološka pojašnjenja izrade proračuna i izmjene serija podataka. Koprić (2018) zaključuje

da osim ekonomskih rješenja sve se više naglašavaju učinci ekonomskog karaktera lokalne samouprave. Ti učinci se očituju kao pitanja poreznog opterećenja građana, opterećenja neporeznim (parafiskalnim) davanjima, efikasnosti i ekonomičnosti pružanja lokalnih usluga te ključne ekonomičnosti trošenja sredstava lokalnih proračuna.

Bratić i dr. (2012) navode da postoji najmanje dvadesetak različitih neporeznih davanja (pristojbi, naknada i doprinosa) koje jedinice lokalne uprave i samouprave uvode na temelju vlastitih odluka s time da se razlikuju po broju i njihovoj veličini između gradova i općina. Obveznu naplatu neporeznih davanja na lokalnim razinama obavljaju upravo lokalne jedinice pa je iz tog razloga poreznim vlastima teško utvrditi obveznika, visinu uplata po osnovi prihoda po posebnim propisima iz razloga što nemaju uvid u stvarne obveznike i vrste pristojbi odnosno naknada.

Prema posljednjim preporukama za uklanjanje makroekonomskih neravnoteža u gospodarstvu za 2019. godinu koji je Europska komisija objavila 12. studenog 2019. godine, utvrđeno je da se i dalje nastavljaju naponi oko smanjenja i pojednostavljenja administrativnog opterećenja poduzetnika i građana te se poduzimaju naponi oko reguliranja parafiskalnih nameta (European Commission, 2019).

4. Konkurentnost hrvatske poljoprivrede sa stajališta neporeznih davanja

Prije desetak tisuća godina ljudi su počeli sa pripitomljavanjem životinja i uzgajanjem bilja što je prethodilo razvijanju gospodarske djelatnosti poljoprivrednog karaktera. Od tada je poljoprivreda prošla kroz brojne promjene na koje je utjecao razvoj tehnologije, promjene stavova, promjena potražnje od strane potrošača kao i promjena tržišta poljoprivrednih proizvoda (Wilson, 2007 prema Mazoyer and Roudart, 2006). Poljoprivredni sektor Republike Hrvatske je također prolazio kroz brojne prilagodbe. Ulaskom Republike Hrvatske na jedinstveno europsko tržište otvorila su se vrata i za značajnije jačanje konkurentnosti zemlje. Levak (2016) navodi da se konkurentnost poljoprivrede može istraživati na više razina, i to na razini poljoprivrede kao djelatnosti, poljoprivrednog proizvoda ili na razini poljoprivrednog gospodarstva. Prema Božić (2005) ciljevi zajedničke poljoprivredne politike nekadašnje Europske Zajednice i načela uređenja tržišta poljoprivrednih proizvoda utvrđeni su još Rimskim ugovorom od 1957. godine s ciljem osiguranja stabilnog dohotka poljoprivrednicima te povećanja poljoprivredne proizvodnje s ciljem postizanja njezine samoodrživosti. Takozvani *europski model poljoprivrede* utemeljen je na promicanju zajedničkih interesa seoskog područja kao jedinstvene ekološke, socijalne i gospodarske cjeline s naglaskom na kvalitetnoj i sigurnoj hrani koja se može danas pružiti krajnjem potrošaču.

Detektirani su problemi koji utječu na konkurentnost poput nerazvijenog poslovnog okruženja, slabe konkurencije na lokalnom tržištu, slabog privlačenja stranog kapitala, neučinkovitog poreznog sustava i nesređenog tržišta rada što je posljedično imalo provođenje brojnih reformi kako bi se povećala konkurentnost Republike Hrvatske (World Economic Forum, 2014).

Na privlačenje izravnih stranih ulaganja utječu porezni i neporezni čimbenici poput adekvatnog pristupa sirovinama, opskrba energijom, dostupnost i trošak kvalificirane radne snage, pristup infrastrukturi, troškovi prijevoza, niski troškovi izvoza, politička stabilnost, makroekonomska stabilnost, troškovi financiranja te regionalni poticaji pojedinih sektora (OECD, 2007). U Republici Hrvatskoj bi s obzirom na bogatstvo resursa i poljoprivrednu tradiciju, između ostalog, trebalo poticati i investirati u poljoprivredni sektor.

Investicije je moguće privući kontinuiranim unaprjeđivanjem poslovnog okruženja na način da se nastoji olakšati poslovanje uklanjanjem brojnih administrativnih prepreka te provedbom politika i gospodarskih mjera s ciljem povećanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva (Agencija za investicije i konkurentnost, 2014).

Armstrong i dr. (2011) navode da Europska komisija kao predlagatelj zakonodavstva i odgovarajućih politika za članice Europske unije uz određenu razinu kontrole političkih odluka od strane članica na neki način ovisi o stručnosti brojnih stručnih i interesnih skupina te o specijaliziranim stručnjacima u pojedinim područjima. Pritom uzima u obzir moguće posljedice donesenih rješenja za različite dionike. Gardner (2006) ističe da je poljoprivreda jedinstvena u ekonomijama, jer je podložna brojnim fluktuacijama koje poljoprivrednici ne mogu predvidjeti, a izostaje i potreba država da štite svoj poljoprivredni sektor. Također je jedinstvena po tome što ima najsnažniju i najučinkovitiju političku lobističku podršku (npr. EU farmers' union federation - Comité des Organisations Professionelles Agricoles COP).

Tijanić (2010) navodi da se prilikom mjerenja regionalne konkurentnosti mora voditi računa o brojnim varijablama, metodama analiza, pokazateljima i modelima, jer podaci nisu jednako dostupni u svim regijama. Općenito mjerenje konkurentnosti na regionalnoj razini u Republici Hrvatskoj nije dovoljno istraženo. Prema Šimović (2012) uloga fiskalne politike i fiskalnog sustava nije presudna za izgradnju konkurentnosti iako je mjerama fiskalne politike moguće poboljšati konkurentnost pojedinog sektora. Postoji li usklađenost mjera fiskalne politike s industrijskom ili strukturnom politikom tada se postiže i najveća razina učinkovitosti i konkurentnosti.

Od davnina se govori o poljoprivrednoj djelatnosti kao disciplini koja je obilježila brojna povijesna razdoblja diljem svijeta kroz različite etape razvoja od naturalne, preko zanatske do visoko industrijalizirane poljoprivrede. Brojna pitanja vezana za poljoprivredu razmatraju se i u djelima hrvatskih autora (Kapistran Adamović, 1774; Garagnin 1806; Bičanić, 1936; Norton, 2004; Božić i dr., 2005; Franić i dr., 2014). Također, Norton (2004) navodi da je poljoprivreda tijekom povijesti generirala višak radne snage, štednju i međunarodnu razmjenu što je posljedično olakšalo rast drugih sektora. Sve one politike koje pokušavaju putem poreznog opterećenja poljoprivrednog sektora stvarati dodatne viškove dokazano su kontraproduktivne.

U Godišnjem planu rada Ministarstva poljoprivrede za 2018. godinu u okviru sektora za proračun, financijsko upravljanje i računovodstvene poslove želi se postići kao jedan od specifičnih ciljeva koordinacija aktivnosti vezana uz provedbu smanjenja neporeznih davanja u dijelu nadležnosti Ministarstva poljoprivrede. Aktivnost se temelji na izradi Izvješća o provedbi mjera smanjenja neporeznih davanja temeljem podataka dobivenih od strane ustrojstvenih jedinica Ministarstva poljoprivrede, zavoda, agencija i službi u okviru istog Ministarstva (Ministarstvo poljoprivrede, 2018).

4.1. Konkurentski položaj hrvatske poljoprivrede u odnosu na ostale članice Europske unije

Dragičević (2012) ističe da su se teoretskim shvaćanjima konkurentnosti bavili brojni teoretičari (Smith, 1776; Ricardi, 1817; Weber, 1905; Schumpeter, 1942; Solow, 1988; Porter, 1990; Drucker, 1992; Negroponte, 1996; Sloan, 1996) u svojim djelima tijekom povijesti. Najšire određenje pojma konkurentnosti može se očitovati kao „sposobnost pojedinaca, tvrtki, lokalnih zajednica, klastera, nacionalnih država i regija da se natječu i budu bolji, inovativniji i kreativniji od ostalih sudionika na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom tržištu u stvaranju dodane vrijednosti“ (Dragičević, 2012:14). Horvat i dr. (2012) navode da je loš porezni sustav u dijelu prevelikog broja parafiskalnih nameta pored skupe i neefikasne države, konzervativnog radnog zakonodavstva, neučinkovitog upravljanja državnom imovinom, jedan od četiriju glavnih razloga nekonkurentnosti domaćeg gospodarstva. Musulin (2016) zaključuje da bi nedosljednost i nepreciznost definiranja neporeznih nameta mogla utjecati na konkurentnost poduzetnika u Republici Hrvatskoj.

Božić i dr. (2005) smatraju da su poljoprivreda i njezin razvoj od velikog značaja za Republiku Hrvatsku budući da poljoprivredno zemljište zauzima više od polovice kopnene površine Republike Hrvatske. Reformske promjene koje su započete prije 20 godina odnosile su se na novčane poticaje i naknade u poljoprivredi i ribarstvu te primjenu državnih potpora u poljoprivredi i ribarstvu u skladu s promjenama zajedničke poljoprivredne politike Europske unije. Problem konkurentnosti hrvatske poljoprivrede prije pristupanja jedinstvenom tržištu Europske unije temeljio se na uveznoj konkurenciji koja je bila sve veća na domaćem tržištu unatoč povoljnim uvjetima plasmana proizvoda na izvoznim tržištima. Defilippis (2002) navodi da integracijom u sustav nacionalnog gospodarstva poljoprivreda postaje njegov ključan i nerazdvojan dio.

Proces prilagodbe poljoprivrede novim okolnostima započinje nakon osamostaljivanja Republike Hrvatske. Uređenjem nacionalnog zakonskog okvira (Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, Zakon o poljoprivredi, Zakon o poljoprivrednom zemljištu, Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske) te kako navodi Franić (2006) usklađenjem postojećeg stanja sa europskim smjernicama i standardima, napravljeni su prvi koraci prema reformi sustava poljoprivrede u Republici Hrvatskoj.

Božić i dr. (2005) ističu da su najvažnije zadaće razvitka hrvatske poljoprivrede i jačanja njezine konkurentnosti bezbolno prilagoditi poljoprivredna gospodarstva kretanju cijena na međunarodnim tržištima. Sve započete procese privatizacije državnog zemljišta kao važnog resursa za hrvatsku poljoprivredu treba privesti kraju uz poštivanje zakonskih prava dosadašnjih korisnika. Osim toga, potrebno je omogućiti i osigurati proračunske potpore poljoprivrednom sektoru i strukturalna sredstva iz europskog proračuna za provedbu mjera ruralnog razvitka, ali i provoditi strožiji nadzor potrošnje proračunskog novca s osnove te namjene. Također, potrebno je omogućiti prilagodbu reformskim mjerama poljoprivredne politike vodeći računa o regionalnim nejednakostima te promicati suradnju između različitih razina vlasti, institucija i organizacija. Promicanje obrazovanja od poljoprivrednih proizvođača do krajnjih potrošača predstavlja isto tako element uspjeha konkurentnosti hrvatske poljoprivrede.

U razdoblju od 2000. - 2016. godine realna bruto dodana vrijednost (BDV) u tekućim cijenama (klasificirana po NKD-u) u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu kretala se u 2000. godini na razini 6,4 % BDV-a Republike Hrvatske, a 2016. godine udio ovog sektora u BDV je bio 4,1 % (Foreign Investors Council, 2017).

Jurišić (2014) navodi da ako se hrvatska poljoprivreda usporedi s poljoprivredom ostalih zemalja Europske unije tada se može konstatirati da je u ostvarivanju konkretnih strukturalnih, proizvodnih i ekonomskih pokazatelja imala dosta skromne rezultate budući da niti jedan pokazatelj 2012. godine nije prešao 2 % glavnih općih pokazatelja (vrijednost proizvodnje, bruto dodana vrijednost, poljoprivredna gospodarstva, radna snaga, korišteno poljoprivredno zemljište, stoka, izvoz iz EU-a, uvoz iz EU-a) Republike Hrvatske u Europskoj uniji. Uz postojeće sektorske probleme poput nedostignute ekonomije obujma, neodgovarajuće strukture proizvodnje, visokih troškova proizvodnje, niskih prinosa, problematičnog plasmana proizvoda, visoka parafiskalna davanja dodatno pritišću hrvatsku poljoprivredu.

Poljoprivreda i poljoprivredna proizvodnja predstavljaju sektor koji je prvi privukao pažnju političara Europske unije, a reguliran je u okviru Zajedničke poljoprivredne politike (*engl. Common Agricultural Policy - CAP*).

Cilj primjene ove politike je povećanje poljoprivredne produktivnosti, stabilizacija tržišta poljoprivrednih proizvoda te povoljne cijene i redovita opskrba korisnika poljoprivrednih proizvoda. S druge strane strateški dokument Europa 2020 predlaže novi pogled na budućnost poljoprivrede stavljajući naglasak na gospodarske, društvene, ekološke i klimatske izazove (European Commission, 2012). Tri su glavna područja na kojima se treba temeljiti Zajednička poljoprivredna politika svih članica Europske unije, a to su povećanje ulaganja u znanstvena istraživanja u poljoprivrednom sektoru, formiranje boljih uvjeta transfera znanja i inovacija te savjetovanja poljoprivrednom sektoru, a okruženja koja su neprijateljska prema inovacijama trebaju se savladati i nadjačati (European Union Committee, 2011).

Massot (2019) ističe da je zajednička poljoprivredna politika do sada prošla kroz pet većih reformi, zadnja provedena 2013. godine stupila je na snagu 2015. godine. Do kraja 2020. godine europske institucije u skladu sa svojim preuzetim obvezama nastojat će donijeti novu reformu koja će se bazirati na višegodišnjem financijskom okviru za razdoblje 2021. – 2027. Međutim, kako navodi Massot (2021), iako su se europske institucije obvezale da će prije prosinca 2020. godine donijeti novu reformu zajedničke poljoprivredne politike taj je rok ipak prolongiran za sredinu 2021. godine.

Analizirajući provedena istraživanja međunarodnih institucija (*World Economic Forum-WEF-a, Worldbank, International Institute for Management Development - IMD, Heritage Foundation*) te na temelju njihovih indeksa o konkurentnosti na globalnoj razini, Lovrinčević i dr., (2008) su došli do zaključka da se pristupilo zajedničkom korištenju tzv. tvrdih pokazatelja (*engl. hard data*) kao i posebno dizajniranih anketa za prikupljanje kvalitativnih podataka (*engl. soft data*) pomoću kojih se mjere čimbenici konkurentnosti koji nisu dostupni iz standardnih statističkih podataka. Istraživanja koja su provedena prema tim metodologijama za razdoblje od 2004. - 2007. godine u cjelini su pokazala da Republika Hrvatska ima neprekidan napredak u rastu konkurentnosti te da između ostaloga bilježi dobre konkurentne pokazatelje u području porezne politike.

Schwab (2019) ističe da prema Izvještajima o globalnoj konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma (WEF) za Republiku Hrvatsku za razdoblje 2016./2017. i 2017./2018., globalni rang konkurentnosti pokazuje da je Republika Hrvatska na 74. mjestu u oba promatrana razdoblja. Promatrano Izvješće potvrđuje da je potrebno daljnje sustavno provođenje reformi (Foreign Investors Council, 2017). Prema Izvještaju o globalnoj konkurentnosti za 2017./2018. Svjetskog ekonomskog foruma među 137 ekonomija Republika Hrvatska se nalazila na 74. mjestu kao i 2016. godine (World Economic Forum, 2017). Situacija se promijenila prema nabolje jer u skladu s Izvješćem o globalnoj konkurentnosti 2019., Republika Hrvatska se podigla na 63 mjesto ljestvice konkurentnosti od 141 gospodarstava svijeta. Metodologija globalne konkurentnosti bazira se na 12 stupova konkurentnosti i njihovoj analizi (makroekonomska stabilnost, infrastruktura, institucije, primjena ICT-a, vještine, zdravlje, tržište rada, tržište proizvoda, poslovna dinamika, veličina tržišta, financijski sustav i kapacitet za inovacije), a istraživanjem je obuhvaćeno 99 % svjetskog BDP-a te 94 % svjetske populacije. Prema Izvješću, ukidanjem administrativnih procedura i smanjenjem davanja poduzetnika može se postići veći stupanj konkurentnosti te se može unaprijediti ulagačka i poslovna klima u Republici Hrvatskoj. Šimović (2006) navodi da utjecaj fiskalne politike na konkurentnost nije presudna, ali je itekako važna jer fiskalna politika i fiskalni instrumenti (porezne olakšice, porezne stope, porezno pravo) mogu utjecati na gospodarsku aktivnost.

Poljoprivredni sektor je velikim djelom pod utjecajem državnih potpora (subvencija) kojima je cilj potaknuti konkurentnost hrvatske poljoprivrede. Na temelju provedene analize i istraživanja, Škuflić i dr. (2011) došli su do zaključka da postoji problem neefikasnosti državnih potpora u Republici Hrvatskoj te da kao takve ne mogu doprinijeti jačanju konkurentnosti. Zaključno, povećanja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede treba postići nekim drugim načinima i metodama, a ne subvencijama.

U skladu sa srednjoročnim strukturnim reformama za razdoblje od 2008. - 2010. godine osnovni cilj poljoprivredne politike je bio povećanje konkurentnosti sektora te usklađivanje sa Europskom unijom. Okrupnjavanjem poljoprivrednih površina sa svrhom unaprjeđenja poljoprivrednog sektora ispunio bi se prioritet promjene strukture poljoprivrednih gospodarstava (World Bank, 2008). Škuflić i dr. (2011) navode da je potrebna sinergija više zajedničkih faktora koji određuju razinu konkurentnosti neke zemlje te da je nužno odrediti koji faktor ima značajniji doprinos u stvaranju većih vrijednosti i jačanju konkurentnosti.

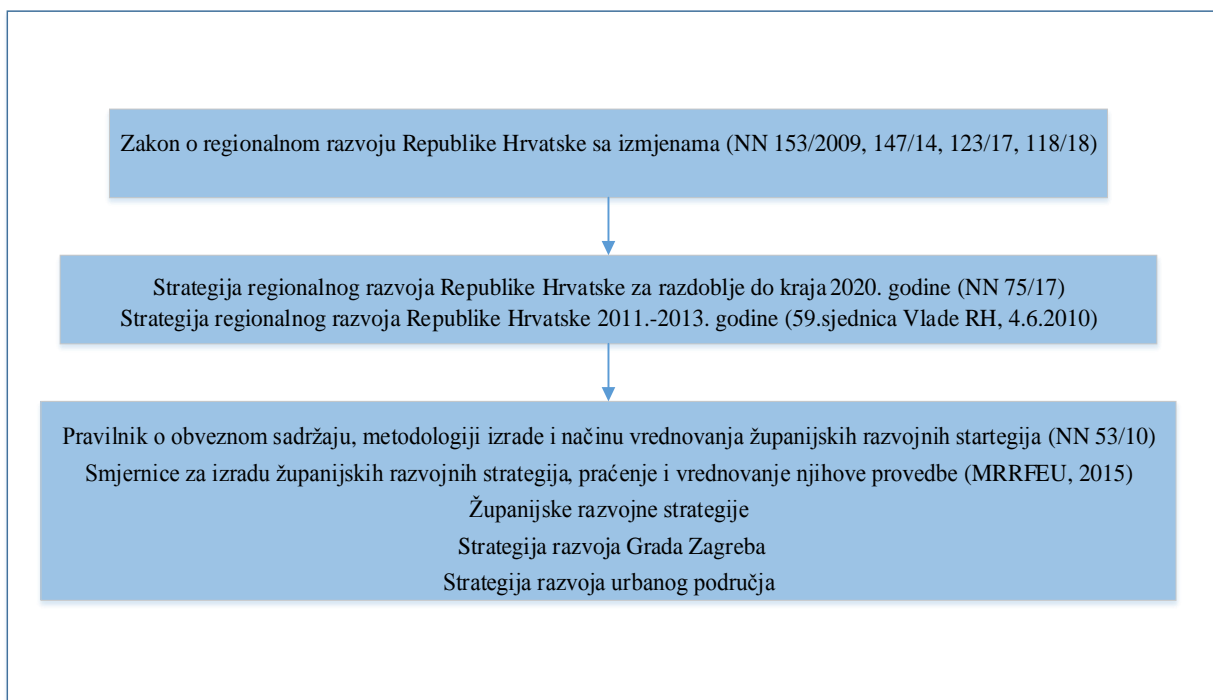
U Strateškom planu 2013. - 2015. Ministarstva poljoprivrede osnovna ideja je da se konkurentnost hrvatske poljoprivrede između ostalog usmjeri na poticanje proizvodnje, kapitalna ulaganja i nove investicije u cjelokupni poljoprivredni sektor (Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2012). Iako ni u jednom Strateškom planu Ministarstva poljoprivrede zaključno sa Strateškim planom za 2018. - 2020. nije usmjerena pozornost na neporezna davanja, odnosno parafiskalne namete u poljoprivredi, činjenica je da neporezna davanja trebaju biti itekako uzeta u obzir prilikom definiranja strateškog opredjeljenja daljnjeg razvoja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede.

Klemm i Van Parys (2009) su u svojem opsežnom istraživanju na 47 zemalja³⁰ pokazali da porezni poticaji poput poreznih praznika (*engl. tax holidays*) kao i porezne stope utječu na izravna strana ulaganja dok s druge strane olakšice po osnovi ulaganja (*engl. investment tax allowances*) nemaju utjecaj na izravna strana ulaganja. Promatranjem utjecaja poreznih poticaja na FDI autori su došli do zaključka da to ne znači da postoji utjecaj na ukupna ulaganja, odnosno na gospodarski rast.

4.1.1. Gospodarska i institucionalna razvijenost regija Republike Hrvatske

Razvijenost regija Republike Hrvatske ovisi o gospodarskoj i institucionalnoj razvijenosti. Temeljem Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske i izmjenama tog Zakona (NN 153/09, 147/14, 123/17, 118/18) utvrđena su načela i ciljevi usmjereni na upravljanje regionalnim razvojem Republike Hrvatske. Slika 6. prikazuje hijerarhiju zakonskih i podzakonskih akata kojima se upravlja regionalnim razvojem Republike Hrvatske.

³⁰ Te 42 zemlje u razvoju nalaze se na području Afrike, Latinske Amerike te na Karipskom području.

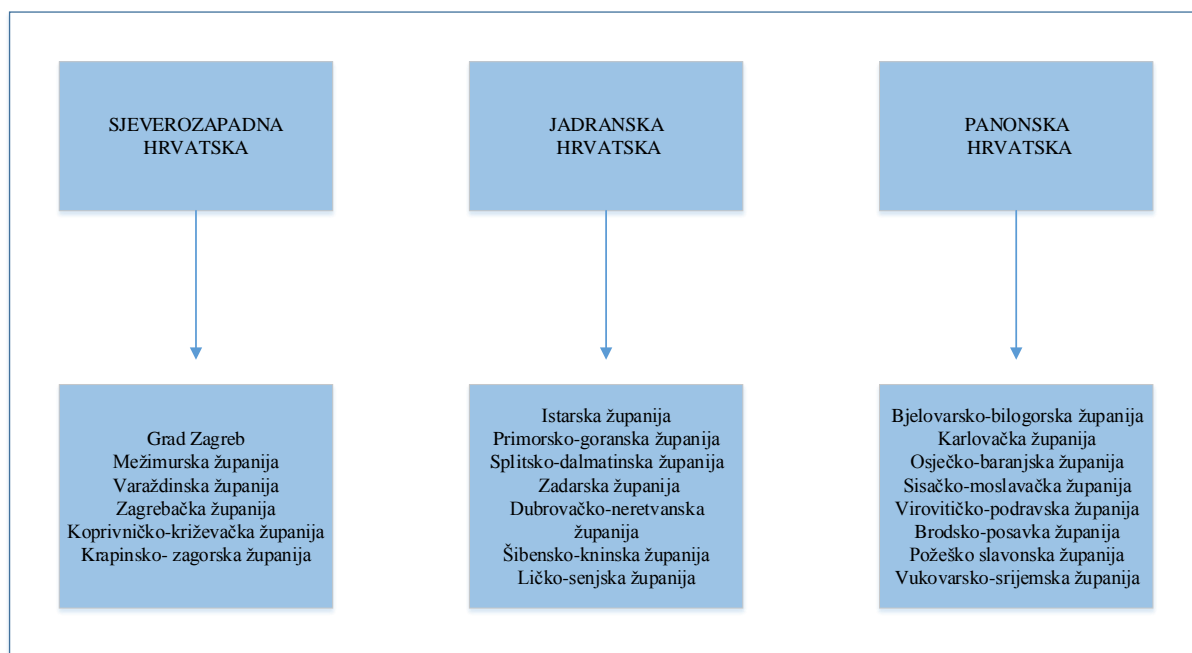

Slika 6. Pravni okvir strateškog planiranja razvoja Republike Hrvatske (obrada autorice prema: Vlada Republike Hrvatske, 2017h)

Na Slici 6. je prikazano da je strateško planiranje kao sustavan proces koji je usmjeren razvoju na razini županija definiran osim spomenutim Zakonom i Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011. - 2013. i Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine (NN 75/17) te Pravilnikom o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija (NN 53/10).

Prva Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske donesena je tijekom svibnja 2010. godine na 59. sjednici Vlade Republike Hrvatske, a obuhvaćala je razdoblje od 2011. – 2013. godine. U Strategiji koja je izrađena pod okvirom Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva navedeno je da je tijekom razdoblja od 1990. - 2006. godine došlo do pada udjela poljoprivrede u BDP-u Republike Hrvatske sa 11 % na 7 % kao i industrije sa 36 % na 31 %, dok se u sektoru usluga udio povećavao (sa 53 % na 62 % BDP-a) što je u skladu sa strukturnim promjenama. Indeks društvenog razvoja (Human Development Index, HDI) predstavlja pokazatelj kojim se mjeri razina gospodarskog i društvenog razvitka pojedine zemlje. Prema tom pokazatelju 2005. godine Republika Hrvatska je dostigla 47. mjesto (sa 55. mjesta) od 177 zemalja za koje je izračunat HDI indeks te godine. Među najznačajnijim pokazateljima kojima se dijagnosticiraju regionalne razlike su BDP po stanovniku, neto dohodak po stanovniku, opće kretanje stanovništva, prosječna stopa

zaposlenosti, vlastiti prihodi poslovanja proračuna po stanovniku, udio obrazovnog stanovništva u stanovništvu iznad 15 godina te gustoća naseljenosti (Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva (2010a). Pokazatelji regionalnog razvoja promatraju se i sa stajališta statističkih regija s ciljem vođenja učinkovite politike regionalnog razvoja. Na Slici 7. prikazane su statističke regije Republike Hrvatske.

Slika 7. Statističke regije Republike Hrvatske sa pripadajućim županijama (obrađeno prema: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2010a)

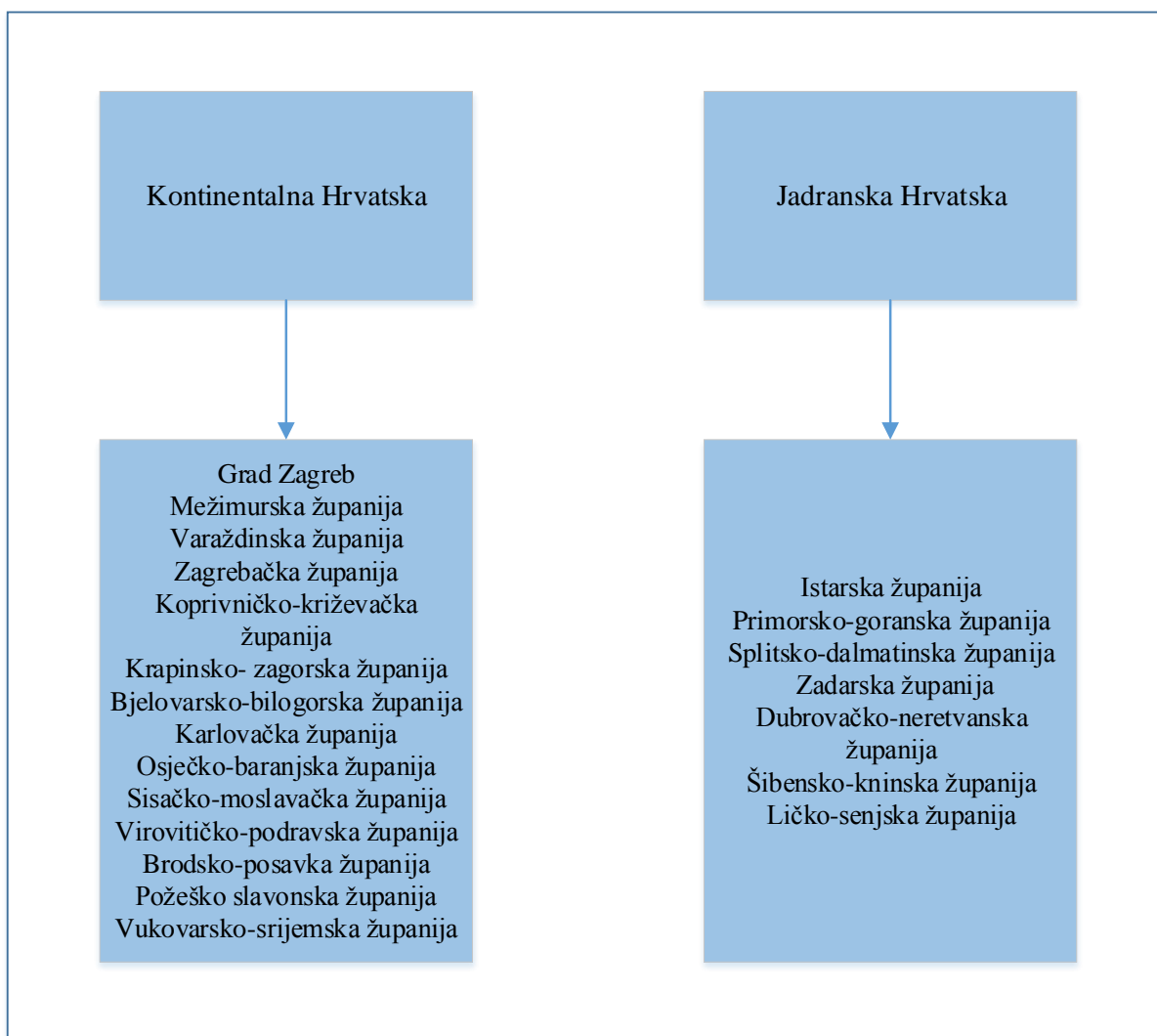
U skladu sa Nacionalnom klasifikacijom prostornih jedinica za statistiku (NKPJS) (NN 35/2007) iz 2007. godine Državnog zavoda za statistiku (Slika 7.), postojale su tri statističke regije (Sjeverozapadna, Jadranska i Panonska Hrvatska) u kojima se očituju razlike u konkurentnosti. Svaka od regija obuhvaćala je županije koje se nalaze na području pojedine regije.

Između triju regija bila su prisutna značajnija odstupanja u konkurentnosti. Heterogenost među županijama potvrđuje da postoje prednosti i slabosti konkurentnosti koje su često vrlo specifične. Prema podacima iz Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011. - 2013. najkonkurentnija je bila Sjeverozapadna regija sa najrazvijenijim poduzetništvom, demografskim pokazateljima te kulturnim i zdravstvenim djelatnostima, a najmanje je bila konkurentna Panonska regija kojoj je bilo potrebno za dostizanje konkurentne razine

ulaganje u razvoj poduzetništva i poslovne infrastrukture. Što se tiče Jadranske regije unatoč dobrim pokazateljima u poslovnom okruženju, demografiji i obrazovanju slabije rezultate postizala je u kvaliteti infrastrukture i razvoju poduzetništva. Uzrok konkurentskih razlika proizlazi iz udjela određenih djelatnosti u usporedbi s nacionalnim prosjekom te upravo analiza takve gospodarske strukture predstavlja smjernicu regionalne razvojne politike. Usko orijentirana regija na jednu djelatnost, i to poljoprivredu je regija Panonska Hrvatska. Radi se o iznimno osjetljivoj djelatnosti koja ovisi o svojoj dominaciji na konkurentskom globalnom tržištu. Sjeverozapadna i Jadranska Hrvatska najviše su specijalizirane u djelatnostima turizma, građevinarstva i prijevoza. U SWOT analizi statističkih regija detektirane su prednosti, slabosti, mogućnosti i prijetnje razvoja gospodarstva. U regiji Sjeverozapadna Hrvatska kao prednost je istaknuta industrija zasnovana na poljoprivredi u okviru prerađivačkih kapaciteta. U Panonskoj Hrvatskoj kao slabost je istaknuta poljoprivreda kao uska gospodarska struktura te nepovezanost poljoprivrede i turizma. Mogućnosti u toj regiji odnose se na iskorištavanje poljoprivrednih potencijala u skladu s bogatim prirodnim kapacitetima. U Jadranskoj Hrvatskoj kao slabost je istaknut nedostatak integriranog upravljanja razvojem poljoprivrede i turizma. Definiranjem prioriteta i provođenjem mjera djelovanja omogućit će se maksimalno iskorištenje učinaka regionalne politike te smanjenje razvojnih nejednakosti. Jačanje konkurentnosti poljoprivrede posebno je naglašeno u prioritetima i mjerama vezanima za regiju Panonska Hrvatska. U prioritetnom području poljoprivrede, šumarstvo, lovstvo i slatkovodno ribarstvo definirane su mjere poput razvoja poljoprivrede u zaštićenim prostorima, razvoja poljoprivredno-prehrambenih kapaciteta i stvaranja lokalnog tržišta regija, bolje upravljanje i korištenje poljoprivrednih resursa, razvoj ekološke poljoprivrede, modernizacija infrastrukture u slatkovodnom ribarstvu te pošumljavanje i zaštita šumskog zemljišta (Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, 2010a).

Međutim, podjela na 3 statističke regije zbog brojnih nedostataka poput nepovoljnih financijskih učinaka za županije Sjeverozapadne Hrvatske zbog visokog BDP-a po glavi stanovnika, manjeg iznosa dostupnih sredstava, niže stope sufinanciranja, niže razine dozvoljenih državnih potpora te smanjenje apsorpcijskog kapaciteta (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2012) dovela je do potrebe za novom statističkom klasifikacijom prostornih jedinica Republike Hrvatske koja je nazvana NUTS 2

tijekom 2012. godine.³¹ Nova podjela usuglašena je sa Eurostat-om te obuhvaća dvije regije, i to Jadransku Hrvatsku i Kontinentalnu Hrvatsku. Očekivane prednosti ovakve podjele ogledaju se u omogućavanju veće razine državnih potpora, olakšavanju planiranja i provedbi razvojnih projekata, povećanju ukupnog apsorpcijskog kapaciteta na teritorije Republike Hrvatske te olakšanom praćenju administracije, a sve s ciljem ravnomjernog i brzog regionalnog razvoja temeljenog na iskorištenju kapaciteta fondova Europske unije. Na Slici 8. prikazane su statističke regije sa pripadajućim županijama.

Slika 8. Statističke regije sa pripadajućim županijama prema klasifikaciji prostornih jedinica za statistiku NUTS-2 (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2012)

³¹ NUTS (Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku) fran.Nomenclature des unités territoriales statistiques. Pojam NUTS se primjenjuje od datuma ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju (1.7.2013.) za potrebe Kohezijske politike, dok je Državni zavod za sttistiku novu Nacionalnu klasifikaciju prostornih jedinica za potrebe statistike počeo primjenjivati od 1. siječnja 2013. godine. NUTS-1 je prva razina unutar klasifikacije i ona obuhvaća cijelu Republiku Hrvatsku, NUTS-2 statističke regije Kontinentalnu i Jadransku Hrvatsku dok je NUTS-3 treća razina klasifikacije i ona obuhvaća županije Republike Hrvatske.

Kao što je prikazano na Slici 8., u statističku regiju Kontinentala Hrvatska ubraja se trinaest županija i Grad Zagreb, dok se u statističkoj regiji Jadranska Hrvatska nalazi preostalih sedam županija.

Na sjednici Hrvatskog sabora održanoj 14. srpnja 2017. godine donesena je nova Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine (NN 75/17). Nositelj izrade spomenute Strategije je Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. U Strategiji je definirano da konkurentnost predstavlja skup faktora, definiranih razvojnih politika te razvoj institucija koji svojim međusobnim djelovanjem utječu na razinu produktivnosti u gospodarstvu neke zemlje (Vlada Republike Hrvatske, 2017h).

Prema SWOT analizi razvoja gospodarstva kao snaga u dijelu razvoja poljoprivrede ističe se rastući broj malih poljoprivrednih gospodarstava u Kontinentalnoj Hrvatskoj odnosno prepoznata je kvaliteta autohtonih poljoprivrednih proizvoda i tradicija ribarstva te izvozna perspektiva marikulture u Jadranskoj Hrvatskoj. Kao slabost gospodarstva u Kontinentalnoj Hrvatskoj istaknuta je nedovoljna umreženost i klasterizacija u sektorima poljoprivrede, nekonkurentnost poljoprivredne proizvodnje, zapuštenost poljoprivrednih zemljišta, nedovoljna potpora tradicijskim poljoprivrednicima, nepopularnost poljoprivrede kao zanimanja među mladima, veliki udio staračkih domaćinstava, nedovoljno korištenje poticajnih mjera od strane poljoprivrednika zbog otežane administracije, dok su u Jadranskoj Hrvatskoj najveće slabosti nedovoljno domaćih proizvoda u turističkoj ponudi, poljoprivredno zemljište nalazi se na malim površinama kao i nedovoljna iskorištenost poljoprivrednog zemljišta te nepostojanje dovoljnog broja skladišnih kapaciteta za poljoprivredne proizvode. U prilike prema SWOT analizi za Kontinentalnu Hrvatsku ubrajaju se neiskorišteni poljoprivredni potencijali, melioracija poljoprivrednog zemljišta, razvoj i širenje potpornih institucija u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, brendiranje proizvoda tradicijske poljoprivrede koji pridonose biološkoj raznolikosti, razvoj ekološke poljoprivrede, voćarstva, povrtlarstva i vinogradarstva, dok su u Jadranskoj Hrvatskoj to proizvodnja proizvoda visoke dodane vrijednosti (med, masline) na ruralnim područjima, jačanje turističke potražnje za ruralnim poljoprivrednim proizvodima. U prijetnje razvoju konkurentnosti gospodarstva Kontinentalne Hrvatske ubraja se nepostojanje na nacionalnoj razini strategije povezivanja tradicijske poljoprivrede, turizma i zaštite prirode, neprimjerena dodjela poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu, izostanak učinkovite savjetodavne potpore malim

poljoprivrednicima, a u Jadranskoj Hrvatskoj nemogućnost upravljanja resursima poput poljoprivrednog zemljišta zbog centralizacije (Vlada Republike Hrvatske, 2017h).³²

Zbog problema demografskog starenja,³³ iseljavanja stanovništva iz domovine, i to većim dijelom iz Kontinentalne Hrvatske, regionalne nejednakosti, nejednake gustoće naseljenosti, broja zaposlenih po stanovniku, obrazovne strukture stanovništva i ostalih pokazatelja dolazi i do različite razine regionalne konkurentnosti.

Na konkurentnost utječe i indeks razvijenosti koji predstavlja kompozitni pokazatelj, a računa se kao ponderirani prosjek društveno gospodarskih pokazatelja s ciljem mjerenja u određenom razdoblju stupnja razvijenosti jedinica lokalne i regionalne samouprave. Regionalni indeks konkurentnosti mjeri se pomoću kvalitativnih (anketni podindeks koji se sastoji od 9 stupova konkurentnosti) i kvantitativnih (statistički podindeks koji se sastoji od 8 stupova konkurentnosti) podataka koji se odnose na poslovni sektor i okruženje. Rangiranje županija prema vrijednosti BDP-a po stanovniku i indeksu razvijenosti podudara se sa rangiranjem županija prema konkurentnosti. Temeljem indeksa razvijenosti određena su potpomognuta područja kao područja u Republici Hrvatskoj koja prema stupnju razvijenosti zaostaju za prosječnim nacionalnim vrijednostima odnosno vrijednost indeksa im je manja od 75 % prosjeka na državnoj razini (Vlada Republike Hrvatske, 2017h).

Na sjednici Vlade Republike Hrvatske koja je održana 28. prosinca 2017. godine donesena je Uredba o indeksu razvijenosti (NN 131/17). Uredbom su propisani pokazatelji za izračun indeksa razvijenosti:

- dohodak po stanovniku
- stopa nezaposlenosti
- opće kretanje stanovništva
- proračunski prihodi jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave po stanovniku
- indeks starenja
- stopa obrazovanosti.

³² U Strategiji regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine detektirane su brojne snage, prilike, slabosti i prijetnje, ali one u ovom radu nisu navođene jer nisu direktno vezane za regionalnu konkurentnost poljoprivrede već su samo obrađene one koje se odnose na poljoprivredni sektor.

³³ Stanovništvo Republike Hrvatske je među petnaest (15) najstarijih populacija u svijetu.

Temeljem podataka u razdoblju koji se odnosi na tri godine koje su prethodile postupcima ocjenjivanja izračunavaju se svi potrebni pokazatelji. Izračunati indeks razvijenosti se interpretira na način da se jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave kojima je vrijednost indeksa veća od 100 svrstavaju u područja iznadprosječne razvijenosti, a jedinice koje imaju vrijednost indeksa manju od 100 ubrajaju se u područja ispodprosječne razvijenosti. Jedinostveni sustav ocjenjivanja razvijenosti svih teritorijalnih jedinica pridonio je jednostavnosti i transparentnosti cjelokupnog sustava (Vlada Republike Hrvatske, 2017g). U ovoj disertaciji stupanj razvijenosti jedinica lokalne i regionalne samouprave promatran je upravo sa stajališta indeksa razvijenosti pa je u skladu s time u potpoglavlju 5.2.1.4. doktorske disertacije prikazana povezanost između razvijenosti regija mjerena indeksom razvijenosti i prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Činjenica je da je Republika Hrvatska 2005. godine bila razvijenija od prosjeka EU10, ali 2008. godine njezin stupanj razvijenosti bio je 2 % niži od spomenutog prosjeka, a 2015. godine razvijenost Republike Hrvatske bila je niža čak 17 % od prosjeka EU10 (Hrvatska gospodarska komora, 2016). U 2016. godini djelatnost poljoprivrede, lova i šumarstva činila je rekordno niskih 4,1 % bruto dodane vrijednosti (BDV).³⁴ U sektoru poljoprivrede 2016. godine zaposleno je bilo 3,6 % zaposlenih od ukupnog broja zaposlenih, od čega su 40 % bili individualni poljoprivrednici, 17 % obrtnici, a 43 % zaposleni u pravnim osobama. U ovoj djelatnosti prosječne neto plaće kod pravnih osoba su niže od hrvatskog prosjeka za oko 10 % (u posljednjih šest godina). Ako se promatra stanje i kretanje kreditnog zaduženja kod banka, tada je vrijednost podignutih kredita u okviru ove djelatnosti relativno niska u usporedbi s kreditnim zaduženjima tvrtki u drugim industrijama, a kvaliteta kreditnog portfelja sektora poljoprivrede među najboljima u odnosu na druge djelatnosti (Hrvatska gospodarska komora, 2017).

U prvoj polovici 2017. godine ostvaren je godišnji rast bruto dodane vrijednosti (BDV)³⁵ od 2 %. Najveći rast zabilježen je u djelatnosti trgovine, prijevoza i skladištenja, dok je u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva pokazivao u tom razdoblju trend stagnacije (Hrvatska narodna banka, 2017). Razina konkurentnosti ovisi i o iskorištenosti prirodnih resursa poput poljoprivrednog zemljišta. Iako Republika Hrvatska ima na raspolaganju velike

³⁴ BDV + porezi na proizvode – subvencije na proizvode = BDP

³⁵ Prema proizvodnoj metodi obračuna BDP-a.

obradive poljoprivredne površine, uvoz hrane premašuje njezin izvoz (Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, 2010a).

Institucije važne za regionalni razvoj Republike Hrvatske osim Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije su:³⁶

- Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APRRR)
- Agencija za regionalni razvoj
- Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
- Agencija za promicanje izvoza i ulaganja (APIU)
- Fond za razvoj i zapošljavanje
- Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost
- Fond za regionalni razvoj (FRR)
- Hrvatska agencija za malo gospodarstvo (HAMAG)
- Hrvatski institut za tehnologiju (HIT D.O.O.)
- Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR)
- Hrvatske vode
- Hrvatska turistička zajednica
- Poslovno-inovacijski centar hrvatske (BICRO D.O.O.)
- Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU (SDURF)
- Središnja agencija za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske unije (SAFU).

Krajem 2018. godine osnovana je Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu (HAPIH) čija uloga je diseminacija znanja, provođenje istraživanja i razvoja u području poljoprivrede te unaprjeđenja poljoprivredne proizvodnje s ciljem društvenog i gospodarskog razvoja Republike Hrvatske. Stručnjaci HAPIH-a pružaju znanstvenu i stručnu pomoć Ministarstvu poljoprivrede prilikom definiranja zakonske legislative i stručnih mišljenja vezanih za specifičnosti djelatnosti. Poljoprivrednim proizvođačima i korisnicima omogućavaju najbolju moguću razinu razvoja poljoprivrede vodeći računa o kreiranju poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja koje će pridonijeti održivoj i konkurentnoj hrvatskoj poljoprivredi (Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu, 2021).

³⁶Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske, 2011. - 2013. i Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine.

U lipnju 2019. godine donesen je Zakon o popisu poljoprivrede 2020. godine (NN 63/19) koji se odnosi na statističke aktivnosti koje su vezane za Popis poljoprivrede 2020. Zakonom (čl.4. Zakona) su definirani osnovni pojmovi i njihova značenja pa tako u smislu tog Zakona **poljoprivredno gospodarstvo** je tehnički i gospodarski samostalna jedinica koja obavlja ekonomske djelatnosti u poljoprivredi te ima jedinstvenu upravu, odnosno poljoprivredno gospodarstvo podrazumijeva obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo s poljoprivrednom proizvodnjom, ali i poslovne subjekte orijentirane na poljoprivrednu proizvodnju (fizičke i pravne osobe koje su definirane prema NKD-u područjem A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo). Krajem svibnja 2020. godine Vlada Republike Hrvatske je na svojoj 232. sjednici donijela Uredbu o izmjeni i dopuni Zakona o popisu poljoprivrede 2020. Provedene su dvije faze Popisa poljoprivrede. Tijekom prve faze koja se provodila od 1. do 30. lipnja 2020. prikupljani su podaci od poslovnih subjekata, a tijekom druge faze od 14. rujna do 14. listopada 2020. od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG) (Vlada Republike Hrvatske, 2020a). Osnovni cilj Popisa poljoprivrede 2020. je dobivanje preciznih podataka i informacija o poljoprivredi i njezinom značaju za gospodarstvo Republike Hrvatske. Dobiveni podaci komparirat će se sa podacima na razini Europske unije. Konačni rezultati istraživanja prema Državnom zavodu za statistiku očekuju se do 31. prosinca 2021. godine (Državni zavod za statistiku, 2020b).

4.1.2. Smjernice ekonomske i fiskalne politike usmjerene na povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede

Prema Mirošević (2012) za upravljanje razvojem na razini nacionalnog gospodarstva kao podloga se koriste brojni razvojni dokumenti. Čak trećina njih u svome nazivu ima riječ strategija, dok se ostali dokumenti nazivaju nacionalni planovi, programi ili politike, ali za sve je karakterističan problem provedbe razvojnih dokumenata zbog njihove tehničke neprovedivosti, nepotpunosti, nedostatnosti, a postoji i izostanak političkog angažmana. Provedenom analizom razvojnih dokumenata Republike Hrvatske uočene su manjkavosti u financijskom dijelu koji je nužan za tehničku provedivost. No, unatoč tome izrada razvojnih dokumenata je svake godine sve kvalitetnija u dijelu upravljačke transparentnosti koja se očituje u praćenju provedbi mjera strateških planova.

Pod upravljanjem regionalnim razvojem (*engl. regional governance*) podrazumijevamo postupke upravljanja javnim politikama te koordinaciju horizontalne i vertikalne razine

upravljanja regionalnim razvojem. Na temelju kreiranja javnih politika, analize postojećeg stanja i potreba korisnika izrađuju se projektni dokumenti, programski te strateški dokumenti te se prati provedba i vrednovanje istih (Vlada Republike Hrvatske, 2017h).

Ministarstvo financija na svojim internetskim stranicama objavljuje Smjernice ekonomske i fiskalne politike od 2007. godine, i to za svako sljedeće trogodišnje razdoblje. U doktorskoj disertaciji su analizirane smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje od 2007. godine do 2022. godine usmjerene na povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede. Budući da je ekonomska politika Republike Hrvatske usmjerena ka ostvarenju i održavanju makroekonomske stabilnosti te poticanju održivog dugoročnog rasta zemlje, a fiskalna politika adekvatnom upravljanju proračunom, smanjenju fiskalnog deficita i fiskalnoj prilagodbi, tada je nužno pratiti makroekonomske pokazatelje tijekom razdoblja kako bi se primijenile ispravne mjere za postizanje ciljeva. Iako postoji tendencija smanjivanja udjela subvencija u BDP-u, u razdoblju od 2007. - 2009. godine u isto vrijeme se planira povećanje udjela horizontalnih subvencija u ukupnim subvencijama, i to 2 % na godišnjoj razini za poljoprivredu (Ministarstvo financija, 2006). U Smjernicama ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2008. - 2010. godine subvencije poljoprivredi povećane su na 2,9 milijardi kuna u 2010. godini u odnosu na 2008. godinu kada su iznosile 2,7 milijardi kuna. U promatranom razdoblju nastojalo se poticati poljoprivrednu proizvodnju subvencijama kako bi se podigla razina konkurentnosti sektora poljoprivrede prije ulaska na tržište Europske unije (Ministarstvo financija, 2007). Poticanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede temeljeno na poticanju proizvodnje i kapitalnih ulaganja u skladu s europskom praksom nastavilo se i u narednom srednjoročnom razdoblju. U 2009. godini subvencije poljoprivredi su iznosile 3,6 milijardi kuna te su kao takve predstavljale najveću stavku među ukupnim subvencijama te godine, odnosno iznosile su 2,8 % udjela u ukupnim rashodima državnog proračuna za 2008. godinu (Ministarstvo financija, 2008b).

Smjernice za razdoblje od 2010. - 2012. opširnije su analizirale konkurentnost poljoprivrednog sektora u odnosu na prethodne smjernice ekonomske i fiskalne politike. Kao ključna mjera jačanja konkurentnosti poljoprivrednog sektora istaknuto je okrupnjavanje posjeda zajedno sa uređenjem poljoprivrednog zemljišta te prilagodba zakonske regulative poboljšanju tržišnih mehanizama potrebnih za prodaju poljoprivrednih proizvoda. Subvencije poljoprivredi smanjene su na 2,6 % udjela u ukupnim rashodima državnog proračuna u 2009. i 2010. godini (Ministarstvo financija, 2009b).

U listopadu 2010. godine izdane su Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje od 2011. - 2013. godine. Iako su subvencije poljoprivredi u 2011. godini smanjene i dalje je naglasak usmjeren prema stvaranju produktivnijeg i konkurentnijeg poljoprivrednog sektora putem prilagodbe razvijenim tržištima Europske unije, ali i nastavku provođenja reformi poljoprivrednog i ribarskog sektora. Za oblikovanje poljoprivredne politike od velikog je značaja razvoj ruralnih područja s ciljem povećanja konkurentnosti takvih područja (Ministarstvo financija, 2010a).

U Smjernicama ekonomske i fiskalne politike za razdoblje od 2012. - 2014. godine mjere za konkurentnost hrvatske poljoprivrede nisu naglašavane (Ministarstvo financija, 2011). U strateškim prioritetima i ciljevima Vlade Republike Hrvatske za razdoblje 2013. - 2015. godine sadržano je 12 općih ciljeva među kojima je i konkurentnost poljoprivredno-prehrambenog i ribarskog sektora koja se zasniva na prilagodbi sustavima potpora u okviru članica Europske unije. Što se tiče subvencija poljoprivredi u promatranom razdoblju nad njima će se provoditi redovitije i potpunije kontrole kako bi se eliminirale sve moguće nepravilnosti (Ministarstvo financija, 2012a). U 2014. godini ponovno je planiran rast subvencija poljoprivredi u iznosu od 450 milijuna kuna (Ministarstvo financija, 2013), dok se u 2015. također predviđala ista razina subvencija u poljoprivredi. Smjernicama ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2015. - 2017. godine predviđa se smanjenje iznosa nacionalnih sredstava plaćanja u poljoprivredi, iako se na razini Europske unije predviđa povećanje iznosa izravnih plaćanja (Ministarstvo financija, 2014b). Ista su predviđanja u Smjernicama ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2016. - 2018. godine bila i za 2016. godinu u dijelu subvencija i izravnih plaćanja (Ministarstvo financija, 2015a).

U veljači 2016. godine izdane su Smjernice za izradu državnog proračuna Republike Hrvatske za 2016. i projekcije za 2017. i 2018. Sadržajno je u dokumentu prikazan fiskalni i makroekonomski okvir Republike Hrvatske u srednjoročnom razdoblju što odgovara dotadašnjim dokumentima naziva Smjernice ekonomske i fiskalne politike. U tom dokumentu je navedeno da je i dalje udio subvencija u poljoprivredi izrazito velik, posebice izravna plaćanja u poljoprivredi (Ministarstvo financija, 2016b). Također je iste godine u studenom izdan dokument Smjernice za izradu državnog proračuna Republike Hrvatske za 2017. i projekcije za 2018. i 2019. Sa stajališta poljoprivrede veliki je naglasak u tom dokumentu

stavljene na prehrambenu neovisnost te procese modernizacije ruralnih resursa kako bi se utjecalo na konkurentnost poljoprivrednog sektora (Ministarstvo financija, 2016c).

Smjernicama ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2018. - 2020. konkurentnost hrvatske poljoprivrede dodatno se nastoji potaknuti i reformama u oporezivanju poljoprivrednika porezom na dobit odnosno njegovim smanjenjem sa 20 % na 12 % porezne stope poreza na dobit za prihode poljoprivrednika do 3 milijuna kuna odnosno 18 % preko tog iznosa.

Primjena snižene stope PDV-a od 13 % vezana je za inpute u poljoprivrednoj proizvodnji (Ministarstvo financija, 2017a). Izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit (NN 121/19) porezna stopa od 12 % se primjenjuje ako je vrijednost ostvarenih prihoda do 7.500.000,00 kuna, a 18 % ako su prihodi jednaki ili veći od 7.500.000,01 kuna u promatranom poreznom razdoblju. Promjene se odnose na dobit koja je ostvarena od 1.1.2020. godine.

Posljednjom poreznom reformom i donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit (NN138/20) te temeljem prethodnih izmjena i dopuna Zakona o porezu na dobit snižena je porezna stopa sa 12 % na 10 % pa se porezna stopa od 10 % primjenjuje ukoliko su prihodi do 7,5 milijuna kuna, odnosno 18 % ukoliko su ostvareni prihodi jednaki ili veći od 7,5 milijuna kuna. Poljoprivrednim proizvođačima je u Smjernicama ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2019. - 2021. godine povećan iznos za raspolaganje kroz mjere izravnih plaćanja i mjere ruralnog razvoja za više od 400 milijuna kuna iz izvora financiranja Europske unije (Ministarstvo financija, 2018a). U godinama koje slijede kroz Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2020. - 2022. godine planira se porast subvencija iz nadležnosti Ministarstva poljoprivrede (Ministarstvo financija, 2019b). U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, članak 2.) cilj politike regionalnog razvoja je „pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, u skladu s načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala“ (NN 147/14, čl.2.).

U Tablici 18. prikazana su makroekonomska kretanja za Republiku Hrvatsku za 2019. godinu i projekcije za 2020. i 2021. godinu.

Tablica 18. Makroekonomska kretanja u Republici Hrvatskoj za 2019. godinu i projekcije za 2020. i 2021. godinu

Makroekonomski i fiskalni pokazatelji	2019.	2020.	2021.
Realna stopa promjene BDP-a (%)	2,9	-8,9	4,9
Realna stopa promjene osobne potrošnje (%)	3,6	-6,6	4,5
Realna stopa promjene državne potrošnje (%)	3,4	2,0	2,2
Investicije u fiksni kapital (%)	7,1	-5,2	7,2
Izvoz robe i usluga (%)	6,8	-26,4	19,3
Uvoz robe i usluga (%)	6,3	-16,3	15,0
Indeks potrošačkih cijena (prosjeak %)	0,8	0,2	1,0
Administrativna stopa nezaposlenosti (%)	7,6	9,1	8,5
Bruto inozemni dug (u % BDP-a)	75,3	82,2	76,2

Izvor: Hrvatska narodna banka (2020:4)

Kao što je prikazano u Tablici 18. prema podacima Hrvatske narodne banke (2020) projekcije za 2020. i 2021. godinu kod pojedinih pokazatelja su negativne. Smanjenje gospodarske aktivnosti odraz je pada izvoza roba i usluga posebice u 2020. godini. Realni BDP bi u 2021. godini mogao porasti za 4,9 %. Prema projekcijama za 2021. godinu bruto inozemni dug (u % BDP-a) trebao bi se smanjiti u odnosu na 2020. godinu sa 82,2 % na 76,2 % (Hrvatska narodna banka, 2020:4).

U okviru Strategije Vladinih programa za razdoblje 2010. - 2012. godine iako sadržajno nije obrađena tematika neporeznih i parafiskalnih davanja u okviru istog dokumenta navedeno je da se ostvarivanje strateškog cilja koji je određen Strateškim okvirom za razvoj 2006. - 2013. godine³⁷ postiže ispunjavanjem 12 općih ciljeva sadržanih u strategiji od kojih je jedan od ciljeva i konkurentan poljoprivredno-prehrambeni i ribarski sektor. U okviru tog općeg cilja navedeno je da je osnovni cilj sveukupne poljoprivredne i ruralne politike povećanje njihove konkurentnosti te su detektirani ograničavajući čimbenici povećanja konkurentnosti

³⁷ Puni naziv strateškog cilja je: Rast i zapošljavanje u konkurentnom tržišnom gospodarstvu koje djeluje u europskoj socijalnoj državi XXI. stoljeća.

poljoprivredne proizvodnje poput malih posjeda i dislociranosti parcela. Prioritetne mjere za povećanja konkurentnosti odnose se na dodjeljivanje potpora malim i srednjim poljoprivrednim gospodarstvima kao i na uređenje tržišta poljoprivrednih proizvoda te okviru posebnih ciljeva okrupnjavanje posjeda i njihovo uređenje, poboljšanje tržišnih mehanizama, prodaju proizvoda poljoprivrednog sektora, zaštitu interesa potrošača, zaštitu zdravlja ljudi, životinja i bilja i poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima (Ministarstvo financija, 2009c).

U Strateškom planu Ministarstva financija 2011. - 2013. sektor poljoprivrede je spomenut u okviru posebnog cilja jačanja kapaciteta za korištenje fondova Europske unije (Ministarstvo financija, 2010b). U Strategiji Vladinih programa za razdoblje 2011. - 2013. godine jačanje konkurentnijeg poljoprivredno-prehrambenog i ribarskog sektora i dalje predstavlja jedan od strateških ciljeva Vlade koji kroz posebne ciljeve i mjerenje postignuća nastoji potaknuti konkurentnost hrvatske poljoprivrede i ne razlikuje se bitnije od prethodne Strategije Vladinih programa. Hrvatska poljoprivredna politika prolazi kroz konstantna prilagođavanja Zajedničkoj poljoprivrednoj politici Europske unije. Konkurentnost hrvatske poljoprivrede istraživana je uz pomoć Vijeća za istraživanja u poljoprivredi (VIP). Nadalje, provedbom godišnjeg istraživanja temeljem poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (*engl. FADN-Farm Accountancy Data Network*) za čiju provedbu je zaduženo tijelo Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu, prate se rezultati mjera poljoprivredne politike na mikroekonomskoj razini te se na temelju tih podataka izračunavaju ekonomski i strukturni pokazatelji (Ministarstvo financija, 2010c). Strateškim planom Ministarstva financija za razdoblje 2011. - 2013. godine u okviru posebnog cilja Jačanje kapaciteta za korištenje fondova Europske unije, navedeno je da se sudjelovanjem u zajedničkoj poljoprivrednoj politici osnivaju poljoprivredni fondovi (Ribarski fond, Fond za tržišne mjere, Fond za ruralni razvoj) s ciljem financijskog potpomaganja i jačanja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede (Ministarstvo financija, 2012b), dok je u Strategiji Vladinih programa za isto razdoblje kao opći cilj i dalje definiran i konkurentniji poljoprivredno-prehrambeni i ribarski sektor sa definiranim posebnim ciljevima gdje su u odnosu na prethodnu Strategiju Vlade dodijeljena dva dodatna posebna cilja vezana za održivi razvoj vodnoga gospodarstva te održivo gospodarenje šumskim resursima koji su razrađeni s mjerama i načinima ostvarenja. Također, u Strategiji se navodi da su dobivena sredstva iz fondova Europske unije sastavni dio državnog proračuna (Ministarstvo financija, 2012c).

U strateškim dokumentima za razdoblje od 2012. - 2014. te za razdoblje od 2013. - 2015. godine nije bilo značajnijih promjena (novih mjera) koje su se odnosile na jačanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede u odnosu na strateške dokumente iz prethodnih razdoblja kao ni reformskih mjera za neporezna i parafiskalna davanja. Vlada Republika Hrvatska je usvojila Nacionalni program reformi u travnju 2014. godine te u skladu s spomenutim programom reformi svi strateški planovi trebaju sadržavati pokazatelje i mjere uspješnosti. S ciljem smanjenja neporeznog opterećenja ukinut je ili smanjen 41 neporezni namet ukupne vrijednosti 318,7 milijuna kuna, a u narednim godinama očekuje se izmjena niza zakonskih i podzakonskih akata vezanih za isto (Ministarstvo financija, 2018b).

Republika Hrvatska je podnijela Europskoj komisiji istodobno svoj Program konvergencije za 2014. godinu i Nacionalni program reformi za 2014. u travnju 2014. godine te su oba programa istodobno ocijenjena. Preporuka Europske komisije Republici Hrvatskoj je bila da se u razdoblju od 2014. - 2015. poduzmu mjere kojima je za cilj smanjenje parafiskalnih nameta. Nakon što je objavljeno Izvješće za Republiku Hrvatsku za 2015. godinu u kojem se ocjenjuje napredak Republike Hrvatske, a u skladu s preporukama za uklanjanje makroekonomskih neravnoteža u gospodarstvu, državna tijela su najavila mjere smanjenja parafiskalnih nameta u 2016. i 2017. godini (Europska komisija, 2015).

Također u preporukama Vijeća Europske unije vezano za Nacionalni program reformi te Program konvergencije Hrvatske za 2016. godinu istaknuto je da parafiskalni nameti za poduzeća i dalje predstavljaju smetnju za poslovno okruženje te da treba znatno smanjiti parafiskalne namete (Europska komisija, 2016). Isto je navedeno i u preporukama Vijeća za 2017. godinu, točnije u preporukama stoji da su mnoga neporezna davanja od kojih se neka statistički smatraju porezom i dalje predstavljaju veliko opterećenje za poslovanje. U skladu s preporukom, u ljeto 2016. godine vlada je odlučila ukinuti 13 neporeznih davanja, a smanjiti njih 11, no međutim sama provedba ukidanja i smanjenja sporo je napredovala (Europska komisija, 2017b).

Prema Strateškom planu Ministarstva financija za razdoblje od 2016. - 2018. godine u skladu s općim ciljem makroekonomske i gospodarske stabilnosti te posebnim ciljem učinkovitog upravljanja javnim financijama, definirana je reformska mjera smanjenja/ukidanja parafiskalnih nameta s ciljem rasterećenja gospodarstvenika kako bi se pokrenule investicije. To podrazumijeva kontinuirano ažuriranje Registra parafiskalnih nameta, ali i utvrđivanje

novo uvedenih nameta i mogućnosti smanjenja/ukidanja postojećih kroz analizu poslovanja proračunskih i izvanproračunskih korisnika državnog proračuna te ostalih pravnih osoba s javnim ovlastima. Oni parafiskalni nameti koji su prihod državnog proračuna neće se smanjivati/ukidati zbog prekomjernog deficita proračuna. Polazna vrijednost smanjenja/ukidanja parafiskalnih nameta u 2016. godini iznosila je 90,7 milijuna kuna, dok je ciljana vrijednost smanjenja/ukidanja u 2016. godini iznosila 5 %, te za 2017., 2018., i 2019. godinu 5 % po svakoj godini (Ministarstvo financija, 2016d). U Strateškom planu Ministarstva financija 2017. - 2019. u okviru istog općeg cilja i posebnog cilja koji su bili definirani i u prethodnom Strateškom planu ministarstva financija, nisu evidentirani postojeći načini ostvarenja ciljeva vezanih za parafiskalne namete (Ministarstvo financija, 2017b).

U prosincu 2017. godine donesen je novi Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17). Tim Zakonom uređuje se strateško planiranje i upravljanje javnim politikama Republike Hrvatske. Također se uvode novi akti strateškog planiranja. U veljači 2018. usvojena je Uputa za izradu strateških planova za razdoblje 2019. - 2021.

U skladu s Nacionalnim programom reformi 2018. s radom je započelo Povjerenstvo za smanjenje i ukidanje neporeznih davanja, a u neporeznim rasterećenjima poduzetnika našla su se i rasterećenja iz sektora poljoprivrede. U okviru Mreže regionalnih centara kompetentnosti, aktivnosti i mjere koje se planiraju provoditi usmjerit će se na pojedine sektore među kojima je i poljoprivreda. Sredstva koja se u razdoblju 2014. - 2020. mogu iskoristiti iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF), a odnose se na poljoprivredu i ruralni razvoj iznose 2,026 milijarde eura, odnosno na razvoj ribarstva 253 milijuna eura od ukupnih 10,676 milijardi eura. Projekt Slavonija, Baranja i Srijem pokrenut je krajem 2016. godine s ciljem između ostalog i oporavka poljoprivredne proizvodnje. Veliki naglasak od strane Ministarstva poljoprivrede stavljen je na provedbu i izmjenu propisa koji su vezani za sektor poljoprivrede s ciljem smanjivanja administrativnih prepreka i neporeznih davanja.

U Nacionalnom programu reformi 2019. i dalje se ističu kao značajna opterećenja gospodarstva brojna i raznolika davanja te naknade koje se kategoriziraju kao neporezna davanja. Unatoč tome što se neporezna davanja smanjuju iz godine u godinu, njihovu dinamiku smanjivanja ipak treba ubrzati, stoga je cilj da se provede revizija svih neporeznih davanja u okviru Registra neporeznih davanja. Također je od velikog značaja i provođenje

analize prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja, ali i analiza aktivnosti koje se financiraju iz tih neporeznih prihoda kako bi se mogla predložiti smanjenja odnosno ukidanja nepotrebnih neporeznih davanja kao i izmjene načina naplate neporeznih davanja vodeći računa o svakom pojedinom području neporeznih davanja. Međusobnom suradnjom poslovnog sektora sa nosiocima ekonomske politike neporeznih davanja pripremit će se mjere koje će biti sadržane u akcijskom planu za administrativno i neporezno rasterećenje gospodarstva. I dalje je cilj smanjiti troškove poslovanja kroz smanjenje neporeznih davanja na temelju donesenih akata od strane Vlade.

U Strateškom planu Ministarstva financija 2019. - 2021. i Strateškom planu Ministarstva financija 2020. - 2022. neporezna davanja i konkurentnost hrvatske poljoprivrede nisu bila direktno predmetom srednjoročne analize. Naime, naglasak je u narednom razdoblju na pravednom i učinkovitom prikupljanju poreznih prihoda te su u skladu s time definirani načini ostvarenja ovih ciljeva i pokazatelji rezultata ostvarenja. Vlada Republike Hrvatske u Nacionalnim programima reformi vodi računa o jačanju konkurentnosti gospodarstva, a time i hrvatske poljoprivrede kao i o neporeznim davanjima.

Za potrebe disertacije napravljena je dubinska analiza strateških dokumenata Vlade Republike Hrvatske i Ministarstva financija. U Tablici 19. prikazani su strateški dokumenti Republike Hrvatske u kojima se analizira jesu li neporezna davanja uključena u smjernice ekonomske i fiskalne politike s ciljem utjecaja na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

Tablica 19. Analiza strateških dokumenata Republike Hrvatske koji se odnose na neporezna davanja i konkurentnost hrvatske poljoprivrede u razdoblju od 2010. do 2019. godine

Naziv strateškog dokumenta	Parafiskalni nameti / neporezna davanja		Konkurentnost hrvatske poljoprivrede	
	NE	DA	NE	DA
Strategija Vladinih programa za razdoblje 2010.-2012.	✓			✓
Strategija Vladinih programa za razdoblje 2011. - 2013.	✓			✓
Strategija Vladinih programa za razdoblje 2012.-2014.	✓			✓
Strategija Vladinih programa za razdoblje 2013. – 2015.	✓			✓
Strategija Vladinih Programa za razdoblje 2014. – 2016.	✓			✓
Strateški plan Ministarstva financija 2011. - 2013.	✓			✓
Strateški plan Ministarstva financija 2012.-2014.	✓			✓
Strateški plan Ministarstva financija 2013. - 2015.	✓			✓
Strateški plan Ministarstva financija 2014. - 2016.	✓		✓	
2015. – 2017.	✓		✓	
Strateški plan Ministarstva financija 2016. – 2018*.		✓		✓
Strateški plan Ministarstva financija 2017. - 2019.	✓		✓	
Strateški plan Ministarstva financija 2018. - 2020.	✓		✓	
Strateški plan Ministarstva financija 2019. - 2021.				
Strateški plan Ministarstva financija 2020. – 2022.				
Nacionalni program reformi 2014.		✓		✓
Nacionalni program reformi 2015.		✓		✓
Nacionalni program reformi 2016.		✓		✓
Nacionalni program reformi 2017.		✓		✓
Nacionalni program reformi 2018.		✓		✓

Naziv strateškog dokumenta		Parafiskalni nameti / neporezna davanja		Konkurentnost hrvatske poljoprivrede	
	Nacionalni program reformi 2019.		✓		✓
	Nacionalni program reformi 2020.		✓		✓
* u skladu s Uputom za izradu strateških planova za razdoblje 2016 .- 2018., od 2015. godine strateški planovi predstavljaju podlogu za izradu Nacionalnog programa reformi i Programa konvergencije					

Izvor: obrada autorice (prema: Ministarstvo financija, 2018b; Vlada Republike Hrvatske, 2014; Vlada Republike Hrvatske 2015a; Vlada Republike Hrvatske 2016; Vlada Republike Hrvatske 2017f; Vlada Republike Hrvatske 2018c; Vlada Republike Hrvatske 2019; Vlada Republike Hrvatske 2020h)

U Tablici 19. prikazani su strateški dokumenti Republike Hrvatske. Napravljena je analiza strateških dokumenata, i to: Strategija vladinih programa, Strateških planova Ministarstva financija i Nacionalnih programa reformi za razdoblje od 2010. godine do 2020. godine kako bi se uvidjelo jesu li neporezna davanja zastupljena u tim dokumentima, odnosno je li u njima zastupljena tematika konkurentnosti hrvatske poljoprivrede. Kao što je prikazano u Tablici 19., tek se od 2014. godine parafiskalni nameti i neporezna davanja spominju u strateškim dokumentima Nacionalnih programa reformi te u Strateškom planu Ministarstva financija 2016. - 2018. Tematika konkurentnosti hrvatske poljoprivrede zastupljena je u Strategijama Vladinih programa, Strateškim planovima Ministarstva financija i Nacionalnim programima reformi. U Strateškom planu Ministarstva financija 2019. - 2021. i Strateškom planu Ministarstva financija 2020. - 2022. nisu spomenuta niti neporezna davanja niti konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

U prosincu 2019. godine Ministarstvo poljoprivrede je objavilo na svojim internetskim stranicama Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2018. godini. U skladu sa statističkim podacima Državnog zavoda za statistiku u 2018. godini, poljoprivredna djelatnost Republike Hrvatske je dosegla 17,3 milijarde kuna vrijednosti proizvodnje što je u odnosu na 2017. godinu povećanje za 5,2 % odnosno 858 milijuna kuna. Ako se promatra razdoblje od 2013. - 2018. godine, tada je samo 2013. godine vrijednost poljoprivredne proizvodnje bila veća nego 2018. godine za 5,73 %. Tijekom 2018. godine uglavnom svi ekonomski pokazatelji koji se odnose na poljoprivredu pokazuju tendenciju povećanja u odnosu za 2017. godinu jedino je udio bruto dodane vrijednosti poljoprivredne djelatnosti u bruto domaćem proizvodu smanjen sa 1,99 % na 1,98 % u 2018. godini. U vanjskotrgovinskoj razmjeni u 2018. godini proizvodi poljoprivredno prehrambenog sektora čine 13,5 %, a najvažniji vanjskotrgovinski partneri Republike Hrvatske su članice Europske unije i članice potpisnice Srednjoeuropskog ugovora o slobodnoj trgovini (*engl. Central European Free Trade Agreement (CEFTA)*).

Na temelju Upisnika poljoprivrednih gospodarstava Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju na zadnji dan 2018. godine, bilo je registrirano 167 676 poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj, i to najviše 162 248 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, zatim 2 690 trgovačkih društava, 2 187 obrta, 355 zadruga te 196 subjekata registriranih kao ostali organizacijski oblici. U odnosu na prethodnu godinu bilježi se povećanje broja poljoprivrednika u svim županijama u Republici Hrvatskoj (Ministarstvo poljoprivrede, 2019).

S obzirom da Republika Hrvatska prepoznaje svoje prilike u poljoprivredi, u Tablici 20. prikazani su ekonomski pokazatelji koji se odnose na poljoprivredu u nacionalnom gospodarstvu uključujući i bruto domaći proizvod nacionalnog gospodarstva, i to za razdoblje od 2013. godine do zaključno sa 2018. godinom.

Tablica 20. Ekonomski pokazatelji hrvatske poljoprivrede u razdoblju od 2013. do 2018. godine (u milijunima kuna)

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Bruto domaći proizvod	331.785	331.570	339.616	351.349	365.643	381.799
Udio BDV poljoprivrede u BDP, %*	2,30	1,81	1,99	2,08	1,99	1,98
Poljoprivredna proizvodnja	18.300	15.584	15.915	16.450	16.449	17.308
Međufazna potrošnja	10.672	9.580	9.173	9.158	9.172	9.273
Bruto dodana vrijednost	7.627	6.004	6.742	7.292	7.277	8.034
Potrošnja fiksnog kapitala	2.402	2.383	2.347	2.321	2.309	2.392
Neto dodana vrijednost	5.225	3.621	4.394	4.971	4.968	5.643
Naknada za zaposlene	887	847	871	854	886	998
Ostale subvencije za proizvodnju	1.392	2.023	2.993	2.880	2.983	3.021
Faktorski dohodak	6.617	5.644	7.388	7.850	7.951	8.664
Poslovni višak/mješoviti dohodak	5.731	4.797	6.516	6.996	7.065	7.666
Plaćene rente	312	316	314	282	288	294
Plaćene kamate	217	196	190	185	191	196
Primljene kamate	95	90	89	79	78	78
Poduzetnički dohodak	5.296	4.376	6.102	6.608	6.665	7.254
Uloženi rad (000 jedinica godišnjeg rada)	191	188	182	174	174	175
*Izvedeni podatak						

Izvor: u potpunosti preuzeto sa Ministarstvo poljoprivrede, 2019:141

Ekonomski pokazatelji hrvatske poljoprivrede koji su prikazani u Tablici 20. pokazuju da je udio bruto dodane vrijednosti poljoprivrede u BDP-u u razdoblju od 2013. do 2018. godine

prosječno oko 2 %. Poljoprivredna proizvodnja pokazuje tendenciju porasta od 2014. godine te je u 2018. godini iznosila 17,3 milijarde kuna. Također „poljoprivredna djelatnost Europske unije u 2018. godini ostvarila je rast vrijednosti od 1,2 %“ (Ministarstvo poljoprivrede, 2019:17).

4.2. Prikaz i struktura neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru

Parafiskalne naknade u poljoprivredi su naknade uvedene od strane javnih i privatnih agencija primjenjive kod proizvodnje poljoprivrednih proizvoda s ciljem financiranja aktivnosti vezanih za poljoprivredni sektor kao cjelinu. Parafiskalne naknade na poljoprivredne proizvode i njihovi gospodarski učinci variraju među zemljama Europske unije. Među Općim uputama od strane Europske komisije koje se odnose na parafiskalne naknade u poljoprivrednom sektoru istaknuto je da takve naknade ne smiju biti diskriminatorne te da se ne smiju financirati aktivnosti suprotne pravnom poretku Europske unije (European Commission, 2018).

U Republici Hrvatskoj neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru mogu se promatrati u četiri faze njihovog evidentiranja i ažuriranja, na temelju dosadašnjih objavljenih i ažuriranih Registara neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj. Uzimajući u obzir vremenski odmak između svakog objavljivanja neporeznih davanja, u ovom radu su detaljno analizirana neporezna davanja koja ukoliko se uspostavi veza između njih i poljoprivrednog sektora mogu utjecati na konkurentnost poljoprivrede u Republici Hrvatskoj te se može utvrditi smjer njihovog smanjivanja odnosno ukidanja.

U okviru ovog rada su prikazani neporezni prihodi koji se odnose na poljoprivredni sektor na način da su istraženi oni neporezni prihodi koji se nalaze u okviru Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva. Važno je naglasiti da oni neporezni prihodi koji su pod Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva nisu jedini neporezni prihodi koji opterećuju poljoprivredni sektor u Republici Hrvatskoj iz razloga što ukoliko netko ima registriranu poljoprivrednu djelatnost mora voditi računa da podmiruje i druga neporezna davanja koja su vezana za njegov način poslovanja i usku djelatnost te da tijelo prikupljanja takvog neporeznog davanja u tom slučaju ne mora biti Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva ili neko drugo tijelo koje se odnosi na poljoprivredni sektor (npr. neporezna davanja poput članarine Hrvatskoj gospodarskoj komori i doprinosa Hrvatskoj

obrtničkom komori koje su dužne plaćati pravne i fizičke osobe neovisno o tome koju djelatnost imaju registriranu).

U Tablici 21. prikazani su neporezni prihodi s osnove poljoprivredne djelatnosti koje prikuplja Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva te druga tijela povezana sa poljoprivrednim sektorom, a sažeta su u Registru neporeznih prihoda iz 2008. godine.

Tablica 21. Neporezni prihodi u poljoprivrednom sektoru

Naziv tijela koje prikuplja prihod	Naziv neporeznog prihoda	Propisi i podzakonski akti	Uplatitelj
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva	Prihodi od obrazaca i naknada za ribolov – ostale naknade za ribolov u Tarskoj vali	Zakon o morskom ribarstvu, NN 74/94, 57/96 i 48/05;Pravilnik o posebnim staništima riba i drugih morskih organizama i regulaciji ribolova u Velebitskom kanalu, Novigradskom i Karinskom moru, Prokljanskom jezeru, Marinskom zaljevu i Neretvanskom moru NN 148/04, 152/04, 55/05 i 96/06	Pravne i fizičke osobe Građani
	Prihod od ribarskih ispita-ispiti za gospodarski ribolov na moru	Zakon o morskom ribarstvu NN 74/94, 57/96 i 48/05; Pravilnik o programu ispita za obavljanje gospodarskog ribolova, obrascu i načinu izdavanja uvjerenja o stručnoj osposobljenosti za obavljanje gospodarskog ribolova te o obliku i sadržaju i načinu Registr. o izdan. uvjerenja o stručnoj osposob. NN 57/96	Pravne i fizičke osobe
	Prihod od ribarskih ispita - ispit za mali ribolov na moru	Zakon o morskom ribarstvu, NN 74/94, 57/96 i 48/05;Pravilnik o stručnoj osposobljenosti za obavljanje malog ribolova NN 89/96	Pravne i fizičke osobe Građani
	Prihod od ribarskih ispita - ispit za marikulturu	Zakon o morskom ribarstvu, NN 74/94, 57/96 i 48/05 Pravilnik o programu ispita za obavljanje uzgoja, obrascu i načinu izdavanja uvjerenja o stručnoj osposobljenosti i obliku, sadržaju i načinu vođenja registra o izdanim uvjerenjima o stručnoj osposobljenosti NN 89/96	Pravne i fizičke osobe
	Prihodi od obrazaca i naknada za ribolov - prodaja rekreacijskih dozvola temeljem ugovora; prodaja rekreacijskih dozvola u područnim jedinicama	Zakon o morskom ribarstvu, NN 74/94, 57/96 i 48/05;Pravilnik o rekreacijskom ribolovu na moru NN 137/05	Pravne i fizičke osobe Građani
	Prihodi od obrazaca i naknada za ribolov - prodaja športskih dozvola HŠSRM	Zakon o morskom ribarstvu, NN 74/94, 57/96 i 48/05	Hrvatski športski savez za ribolov na moru
	Prihodi od obrazaca i naknada za ribolov - obrazac za tune-ICCAT	Zakon o morskom ribarstvu, NN 74/94, 57/96 i 48/05 Pravilnik o športskom ribolovu na moru NN 137/05	Pravne i fizičke osobe-izvoznici
	Prihodi od obrazaca i naknada za ribolov – ostale naknade	Zakon o morskom ribarstvu, NN 74/94, 57/96 i 48/05 Pravilnik o povlastici za obavljanje gospodarskog ribolova na moru i registru o izdanim povlasticama NN 155/05 i 135/06; Pravilnik o kriterijima za utvrđivanje naknade štete počinjenih	Pravne i fizičke osobe Građani

Naziv tijela koje prikuplja prihod	Naziv neporeznog prihoda	Propisi i podzakonski akti	Uplatitelj
		ribama i drugim morskim organizmima NN 101/02 i 96/05	
	Prihodi od ispita za akvakulturu Ministarstvo poljoprivrede,	Zakon o slatkovodnom ribarstvu NN 106/01, 7/03, 174/04, 10/05 i 49/05, Pravilnik o akvakulturi NN 82/05	Pravne i fizičke osobe
	Prihodi od obrazaca i naknada za ribolov – prihod od postotka naknade za dozvole za športski ribolov na slatkim vodama;	Zakon o slatkovodnom ribarstvu NN 106/01, 7/03, 174/04, 10/05 i 49/05 Pravilnik o športskom ribolovu u slatkovodnom ribarstvu NN 82/05,1/06 i 139/06	Građani
	Prihodi od ribarskih ispita	Zakon o slatkovodnom ribarstvu NN 106/01, 7/03, 174/04, 10/05 i 49/05 Odluka o osnivanju Povjerenstva za provođenje ribarskih ispita; Rješenje o visini iznosa troškova polaganja ribarskih ispita - interno MPŠVG	Građani
	Prihodi od stručnih ispita za gospodarenje ribolovnim područjem i ribolovnom zonom	Zakon o slatkovodnom ribarstvu NN 106/01, 7/03, 174/04, 10/05 i 49/05 Pravilnik o športskom ribolovu u slatkovodnom ribarstvu NN 82/05	Pravne i fizičke osobe
	Naknada za pregled bilja pri uvozi i provožu	Odluka o visini naknade za obvezni zdravstveni pregled bilja u prometu preko granice RH i visini naknade za kontrolu sredstava za zaštitu bilja pri uvozu u RH, NN 49/98	Uvoznik ili provoznik
	Naknada za veterinarske sanitarne preglede u prometu preko granice	Zakon o zdravstvenoj zaštiti životinja i veterinarskoj djelatnosti, NN 52/91, 64/91, 26/93, 29/94 Odluka o visini naknade za obveze veterinarskosanitarne preglede u prometu preko granice RH	Uvoznik, izvoznik ili vozar
Zavod za zaštitu bilja u poljoprivredi i šumarstvu RH	Naknada za postupak osposobljavanja za rad u poljoprivrednim ljekarnama	Zakon o zaštiti bilja od bolesti i štetočina koje ugrožavaju cijelu zemlju NN 7/97 Pravilnik o visini naknade za poslove zaštite bilja i biljnih proizvoda u poljoprivredi i šumarstvu NN 44/95	Pravne i fizičke osobe Građani
	Naknade za određivanje nemetoda; Naknade za određivanje virusa; Određivanje kemijskih i fizikalnih svojstava; Određivanje ostataka u biljnom i životinjskom materijalu, tlu i dr.; Analiza uzoraka sredstava; Određivanje izmjene formulacije sredstava; Analiza ispravnosti sredstava; Osnovna naknada za	Zakon o zaštiti bilja od bolesti i štetočina koje ugrožavaju cijelu zemlju, NN 10/95 Pravilnik o visini naknade za poslove zaštite bilja i biljnih proizvoda u poljoprivredi i šumarstvu NN 44/96	Pravne i fizičke osobe Građani

Naziv tijela koje prikuplja prihod	Naziv neporeznog prihoda	Propisi i podzakonski akti	Uplatitelj
	biološko istraživanje sredstava za zaštitu bilja;		
Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo	Naknada za obavljanje analizu grožđa i/ili mošta	Zakon o vinu, NN 96/03; Pravilnik o visini naknade troškova za obavljanje usluga u području vinogradarstva i vinarstva NN 7/97 i 57/00	Pravne i fizičke osobe Građani
	Naknada za priznavanje zemljopisnog podrijetla	Zakon o vinu, NN 96/03; Pravilnik o visini naknade troškova za obavljanje usluga u području vinogradarstva i vinarstva NN 7/97 i 57/00	Pravne i fizičke osobe Građani
	Naknada za izdavanje rješenja za promet vina	Zakon o vinu, NN 96/03; Pravilnik o visini naknade troškova za obavljanje usluga u području vinogradarstva i vinarstva NN 7/97 i 57/002	Pravne i fizičke osobe Građani
	Naknada za izdavanje svjedodžbe o kakvoći proizvoda koji se izvozi/uvozi	Zakon o vinu, NN 96/03; Pravilnik o visini naknade troškova za obavljanje usluga u području vinogradarstva i vinarstva NN 7/97 i 57/00	Pravne i fizičke osobe
	Naknade za izdane markice i vrpce	Zakon o vinu, NN 96/03	Pravne i fizičke osobe Građani
Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo	Naknada za deklariranje sjemena i sadnog materijala	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja, NN 131/97; Pravilnik o visini troškova provođenja stručnog nadzora nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala i deklariranja sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog bilja NN 72/01	Pravne i fizičke osobe Građani
	Naknada za provođenje stručnog nadzora nad proizvodnjom sjemena	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja NN 131/97; Pravilnik o visini troškova provođenja stručnog nadzora nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala i deklariranja sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog bilja NN 72/01	Pravne i fizičke osobe
	Naknada za provođenje stručnog nadzora nad proizvodnjom sadnog materijala	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja. NN 131/97; Pravilnik o visini troškova provođenja stručnog nadzora nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala i deklariranja sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog bilja NN 72/01	Pravne i fizičke osobe
	Troškovi ispitivanja priznavanja sorti poljoprivrednog bilja	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja, NN 131/97; Pravilnik o visini troškova postupka priznavanja sorti NN 93/02 i 40/07	Pravne i fizičke osobe Građani
	Naknada za utvrđivanje kakvoće sjemena	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti	Pravne i fizičke osobe

Naziv tijela koje prikuplja prihod	Naziv neporeznog prihoda	Propisi i podzakonski akti	Uplatitelj
		poljoprivrednog bilja, NN 131/97; Pravilnik o visini naknade troškova utvrđivanja kakvoće poljoprivrednog sjemena NN 92/02	Građani
J.P. Hrvatske šume d.o.o.	Naknada općekorisnosti funkcioniranja šuma	Zakon o šumama, NN 140/05., 82/06.; Pravilnik o načinu obračuna, obrascima i rokovima uplate naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma, NN 22/07	Poduzeća i druge osobe koje na području RH obavljaju gospodarsku djelatnost

Izvor: obrada autorice (prema: Ministarstvo financija, 2008a)

Kao što je prikazano u Tablici 21., Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva je ukupno evidentiralo 14 vrsta neporeznih prihoda u Registru neporeznih prihoda 2008. godine. Na neporezne prihode koji se odnose na poljoprivredni sektor prema Registru neporeznih prihoda iz 2008. godine ukupno se odnosi 9,79 % svih neporeznih prihoda odnosno 24 neporezna prihoda od ukupno 245 neporeznih prihoda koji su sadržani u Registru, a obveznici plaćanja tih neporeznih prihoda su uglavnom pravne i fizičke osobe te građani.

Registar neporeznih davanja koji je objavljen tijekom 2016. godine, a čiji se podaci odnose na 2015. godinu imao je nešto drugačiju metodološku koncepciju u odnosu na prethodni Registar. Najznačajnija promjena je bila u prikazanim podacima po pojedinom resornom ministarstvu što se tiče broja davanja te iznosa prikupljenih s osnove pojedinog davanja, i to analitički s osnove prikupljenih davanja od strane građana i samih poduzetnika. Na temelju provedene sinteze i analize, ako se sagleda u ukupnom broju neporeznih davanja (ukupno 161 neporezno davanje u Registru) tada prema Registru neporeznih davanja 2015. godine na Ministarstvo poljoprivrede se odnosi čak 46 neporeznih davanja odnosno 28,57 % neporeznih nameta. Ukupna vrijednost tih 46 neporeznih nameta predstavlja 26,41 % ukupne vrijednosti svih neporeznih nameta u 2015. godini. Naime, ukupna vrijednost neporeznih nameta koja se odnosi na poljoprivredni sektor iznosila je 2,3 milijarde kuna od toga se na građane odnosilo čak 1,3 milijarde kuna odnosno 54,7 % neporeznih nameta, a ostatak (1 milijarda kuna) se odnosio na poduzetnike. Također je u Registru istaknuta klasifikacija prikupljenih neporeznih prihoda s osnove namjene korištenja pa su u okviru Ministarstva poljoprivrede prikupljeni neporezni prihodi kategorizirani i raspoređeni kao opći prihodi državnog proračuna, prihodi izvanproračunskih korisnika, zajednički prihodi, prihodi državnog proračuna kojima je propisana namjena korištenja te ostali prihodi.

Ukupna vrijednost tih neporeznih davanja prema namjeni korištenja koja su u okviru općih prihoda državnog proračuna iznosila je 40,8 milijuna kuna od čega se na građane odnosilo zanemarivih 710,60 kuna, a sva ostala neporezna davanja teretila su poduzetnike. Među tim neporeznim davanjima s te namjene korištenja, najizdašnije je bilo neporezno davanje pristojba za službene kontrole hrane životinjskog podrijetla i hrane za životinje. To neporezno davanje činilo je 74,23 % svih neporeznih davanja prema namjeni korištenja općih prihoda državnog proračuna i u cijelosti je teretilo poduzetnike. Dužni su ga bili plaćati subjekti koji svoje poslovanje temelje na hrani životinjskog podrijetla i hrani za životinje. Ovo neporezno

davanje regulirano je Zakonom o veterinarstvu (NN 82/13 i 148/13) i Zakonom o hrani (NN 46/07 i 55/11) te Pravilnikom o visini pristojbi i naknada za službene kontrole hrane životinjskog podrijetla i hrane za životinje (NN 79/09, 93/09 i 107/09).

U okviru prihoda izvanproračunskih korisnika nalazila su se sljedeća neporezna davanja: naknada za korištenje voda, vodni doprinos, naknada za uređenje voda i naknada za zaštitu voda. Ukupna vrijednost ovih neporeznih davanja prema namjeni korištenja izvanproračunskih korisnika iznosila je 2,1 milijardu kuna, a najizdašnija neporezna davanja su bila naknada za uređenje voda (36,91 %) i naknada za korištenje voda (33,56 %). Obveznici plaćanja naknade za uređenje voda su vlasnici nekretnine ili drugi zakoniti posjednici nekretnine pa je prema podacima iz Registra najveći iznos tog neporeznog davanja plaćen od strane poduzetnika, i to 66 % iznosa. Kod neporeznog davanja naknada za korištenje voda čiji su obveznici plaćanja pravne i fizičke osobe koje koriste vodu za proizvodnju električne energije, zahvaćaju vodu ili isporučuju vodne usluge javne vodoopskrbe, najveći iznos išao je na teret građana, i to 73 %.

Među prihodima državnog proračuna kojima je propisana namjena korištenja najizdašnije je bilo neporezno davanje prihodi od ispitivanja kakvoće sirovog mlijeka. Obveznici plaćanja ovog neporeznog nameta su bile pravne i fizičke osobe, a ukupna vrijednost tog neporeznog davanja bila je 5,4 milijuna kuna, od čega se 53,03 % odnosilo na građane, a 46,97 % na poduzetnike. Također, još jedno izdašno neporezno davanje koje su bile dužne plaćati pravne i fizičke osobe odnosi se na izdavanje rješenja za promet vina mošta, vina i drugih proizvoda od grožđa i vina te voćnih vina kao i vinskog i voćnog octa. Naime, vrijednost ovog neporeznog davanja je bila 4,6 milijuna kuna i prema podacima iz Registra u cijelosti su ga platili poduzetnici. Sveukupna vrijednost neporeznih davanja koja se odnose prema namjeni korištenja na prihode državnog proračuna kojima je propisana namjena korištenja je 21,3 milijuna kuna od čega se 22,73 % odnosilo na neporezna davanja koja su bili dužni plaćati građani, a 77,27 % se odnosilo na poduzetnike.

U zajedničkim prihodima najizdašnije neporezno davanje bilo je promjena namjene poljoprivrednog zemljišta s čije osnove su obveznici plaćanja pravne i fizičke osobe. Jedinicama lokalne samouprave, odnosno Gradu Zagrebu pripada 30 % sredstava za sređivanje katastarskog i zemljišnoknjižnog stanja poljoprivrednog zemljišta, povećanje vrijednosti poljoprivrednog zemljišta, okrupnjavanje i privođenje funkciji poljoprivrednog

zemljišta. Prema podacima iz Registra za 2015. godinu ukupna vrijednost tog neporeznog davanja je iznosila 9,6 milijuna kuna s time da se na poduzetnike odnosilo 70 %, a na građane 30 % sredstava s te osnove neporeznog davanja.

Prema podacima Ministarstva financija (2016a) u Registru neporeznih davanja 2015. godine u kategoriji ostali prihodi, prikazano je samo jedno neporezno davanje naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma (OKFŠ). To neporezno davanje dužne su plaćati fizičke osobe (obrtnici) i pravne osobe koje obavljaju djelatnost na teritoriju Republike Hrvatske, a izravni je prihod Hrvatskih šuma d.o.o. Namjena korištenja prikupljenog prihoda s te osnove je za biološku obnovu šuma, sanaciju i obnovu sastojina ugroženih sušenjem i drugim nepogodama, gospodarenje šumama na kršu, izgradnju šumskih prometnica, razminiranje šumskih površina, očuvanje genofonda i podizanje klonskih sjemenskih plantaža, sjemenarske i rasadničarske djelatnosti u šumarstvu, ali i za znanstvene radove iz područja šumarstva. Prema Registru neporeznih davanja za 2015. godinu s osnove tog neporeznog davanja prikupljen je prihod u vrijednosti od 166 milijuna kuna što je 7,06 % svih neporeznih davanja za koje je zaduženo Ministarstvo poljoprivrede.

Među prvih pet najizdašnijih neporeznih davanja u Registru neporeznih davanja za 2015. godinu su:

- naknada za korištenje voda
- naknada za uređenje voda
- vodni doprinos
- naknada za zaštitu voda
- naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma (Ministarstvo financija, 2016a).

Upravo tih pet neporeznih davanja čine čak 96,86 % neporeznih davanja u Registru neporeznih davanja za 2015. godinu za koje je zaduženo Ministarstvo poljoprivrede, odnosno ta neporezna davanja čine 25,59 % svih neporeznih davanja u Registru. Također je uočeno da se na teret građana odnosi 54,70 % neporeznih davanja u okviru Ministarstva poljoprivrede odnosno 42,68 % svih neporeznih davanja iz Registra pa se može zaključiti da su građani u okviru poljoprivrednog sektora više opterećeni neporeznim davanjima u odnosu na poduzetnike što nije slučaj ako se promatraju sva neporezna davanja u Registru neporeznih davanja za 2015. godinu. Kako bi se mogli donijeti zaključci o neporeznim davanjima, njihovim vrijednostima i namjeni njihovog korištenja te zakonskim regulacijama, napravljena

je analiza i usporedba neporeznih davanja poljoprivrednog sektora iz 2015. godine sa neporeznim davanjima iz 2016. godine budući da su za te dvije godine objavljeni podaci o neporeznim davanjima putem Registara (Ministarstvo financija, 2016a).

Na temelju analize Registra neporeznih davanja za 2016. godinu koji je ažuriran u ožujku 2017. godine u okviru Ministarstva poljoprivrede nalazila su se 42 neporezna davanja što je za četiri neporezna davanja manje u odnosu na 2015. godinu. Također prema broju neporeznih davanja Ministarstvo poljoprivrede nema više najveći broj davanja u Registru, već je prema broju neporeznih davanja na prvom mjestu Ministarstvo zdravstva sa ukupno 59 neporeznih davanja u Registru. Iako je ukupna vrijednost svih neporeznih davanja u 2016. godini u Registru iznosila 9 milijardi kuna što je 1,09 % više u odnosu na 2015. godinu, zamjetno je da je ukupna vrijednost neporeznih davanja Ministarstva poljoprivrede iznosila 227 milijuna kuna što je za 90,34 % neporeznih prihoda manje u odnosu na neporezna davanja poljoprivrednog sektora iz 2015. godine. Također se promijenio i omjer neporeznih davanja Ministarstva poljoprivrede koji opterećuju poduzetnike s obzirom na građane pa se tako od tog iznosa neporeznih davanja 98,21 % (223 milijuna kuna) odnosi na poduzetnike, a ostatak od 4 milijuna kuna na građane. Novina u Registru neporeznih davanja 2016. godine u odnosu na prethodni je da su u Registru prvi puta prikazani ostvareni prihodi upravnih pristojbi u 2016. godini ukupne vrijednosti 253,4 milijuna kuna. Ukupno je u Registru pobrojano 334 tarifa upravnih pristojbi koje su klasificirane po kategorijama, podkategorijama, nazivu pristojbe, tarifnom broju i pojedinačnom iznosu u kunama za svaku pojedinačnu upravnu pristojbu. Kao sastavni dio Registra neporeznih davanja 2016. godine upravne pristojbe raspoređene su u 2 kategorije (A. Opće pristojbe i B. Pristojbe u posebnim područjima) te u 17 podkategorija i 95 tarifnih brojeva. Potkategorije obuhvaćaju:

- pristojbe u području unutarnjih poslova
- gospodarske pristojbe
- pristojbe u području ugostiteljstva i turizma
- prometne pristojbe
- pristojbe u području vodnoga gospodarstva
- katastarske pristojbe
- pristojbe u području zdravstva
- pristojbe u području trgovine
- građevinske pristojbe
- pristojbe u području odgoja, obrazovanja i sporta

- pristojbe za obavljanje djelatnosti
- pristojbe u području vanjskih poslova
- pristojbe u postupcima stjecanja nekretnina
- pristojbe pri sklapanju braka i životnog partnerstva
- pristojbe za zaštitu okoliša
- pristojbe za zaštitu kulturne baštine
- pristojbe za zaštitu tržišnog natjecanja (Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017).

Najniže vrijednosti upravnih pristojbi kreću se u rasponu od 5,00 kuna (npr. pristojbe u području unutarnjih poslova - za produženje važnosti prometne dozvole vozila) do 105.000,00 kuna (npr. pristojbe za zaštitu tržišnog natjecanja - za rješenje o ocjeni dopuštenosti koncentracije poduzetnika iz članka 22. stavka 7. Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja). Ovaj metodološki koncept sumiranja upravnih pristojbi itekako je pridonio transparentnosti sustava upravnih pristojbi.

Promjene i izmjene u Registru neporeznih davanja 2016. godine u odnosu na prethodni Registar očitovale su se i u nekoliko izmjena zakonskih i podzakonskih propisa (npr. kod neporeznih davanja stručni pregled i odobrenja šumsko gospodarske osnove područja Republike Hrvatske ili njezine revizije; provedba postupka stručnog pregleda i odobrenja šumskogospodarskih planova; naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma) te u visini prikupljenog neporeznog davanja.

Ono što je također primijećeno prilikom analize Registra neporeznih davanja 2016. godine je da su prilikom sastavljanja i objave Registra neporeznih davanja 2016. godine u krive stupce objavljenog Registra nehotice upisani pogrešni navodi³⁸ što ukazuje da se javno objavljeni Registar za 2016. godinu još uvijek ne istražuje dovoljno od strane javnosti i od strane struke, odnosno površno istraživanje Registra može dovesti do krive interpretacije navoda.

Većina neporeznih davanja vezana za poljoprivredni sektor 2016. godine identična je neporeznim davanjima iz prethodnog Registra osim što se upravo najizdašnija neporezna

³⁸ Primjer pogrešno unesenog navoda je kod neporeznog davanja *Postupak pregleda i odobrenja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i njihove revizije te davanja suglasnosti na program zaštite divljači i njihovih revizija* gdje je u stupac gdje je trebao biti naveden podzakonski akt nevedeno "pravna ili fizička osoba –obrtnik koja je stekla pravo lova".

davanja naknada za zaštitu voda, naknada za uređenje voda, naknada za korištenje voda i vodni doprinos više ne nalaze u neporeznim davanjima za koje je nadležno Ministarstvo poljoprivrede, već su ta neporezna davanja u Registru neporeznih davanja 2016. godine kategorizirana kao neporezna davanja Ministarstva zaštite okoliša i energetike pa je u konačnici iz tog razloga iznos neporeznih davanja poljoprivrednog sektora smanjen u odnosu na iznos neporeznih davanja iz 2015. godine. Prema Registru neporeznih davanja 2016. godine nisu promijenjeni zakonski i podzakonski akti za navedena neporezna davanja kao ni obveznici njihovog plaćanja i namjena korištenja. Ukupna vrijednost ta četiri neporezna davanja u 2016. godini je bila 2,1 milijardu kuna što je 2,22 % više nego 2015. godine za ta ista neporezna davanja.

Prihodi s osnove neporeznog davanja naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma je prema Registru iz 2016. godine u odnosu na 2015. godinu bilo manje za 1,97 %. Za izračun i naplatu tog neporeznog prihoda odgovorne su Hrvatske šume d.o.o., dok je prema namjeni klasificirano kao prihod državnog proračuna namjenski sukladno Zakonu o šumama (NN 140/05, 82/06, 129/08, 80/10, 124/10, 25/12, 68/12). Zanimljivo je da je u zajedničkim приходima vrijednost neporeznog davanja promjena namjene poljoprivrednog zemljišta koji je u Registru neporeznih davanja 2015. godine imalo najveću vrijednost po toj namjeni, u Registru neporeznih davanja 2016. godine vrijednost tog neporeznog davanja svedena na 0,00 kuna. Važno je napomenuti da nije bilo izmjene zakonskih i podzakonskih akata s osnove tog neporeznog davanja.

Bajo i Klemenčić (2013) navode da se naknada za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta (namjenski prihod) plaća za odobravanje gradnje građevina vezanih za poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom zemljištu, a prihod od naknade dijele država i lokalne jedinice, i to u omjeru 70 % : 30 %. Država prikupljeni prihod od naknade koristi isključivo za financiranje troškova okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta, a lokalne jedinice koriste naknadu za financiranje programa i mjera usmjerenih na uređenje zemljišta (agromelioraciju, hidromelioraciju, komasaciju, razminiranje, sređivanje zemljišnih knjiga).

U 2016. godini neporezno davanje prihodi od ispitivanja kakvoće sirovog mlijeka bilo je manje za 14,31 % u odnosu na 2015. godinu kada je to neporezno davanje bilo najizdašniji prihod državnog proračuna kojemu je propisana namjena korištenja. Manje u 2016. godini ostvarili su i neporezni prihodi laboratorijske analize i testiranja uzoraka bilja te određivanje

štetnih organizama (za 372 % manje), neporezno davanje veterinarski pregled pošiljaka u prometu preko granice RH - treće zemlje prema Registru neporeznih davanja iz 2016. godine prihodovano je sa 0,00 kuna, dok je prethodne godine vrijednost tog neporeznog davanja iznosila više od 7 milijuna kuna. Zakonski i podzakonski akti za ta neporezna davanja nisu revidirani. Neka neporezna davanja unatoč tome što se nalaze u Registrima neporeznih davanja ni u 2015. ni u 2016. godini nisu ostvarili prihode. To su primjerice neporezna davanja utvrđivanje uvjeta za stjecanje statusa referentnog laboratorija, utvrđivanje uvjeta za stjecanje statusa službenog laboratorija, provedba godišnjih programa praćenja ostataka pesticida, provjera potpunosti dokumentacije u postupku izmjene rješenja o registraciji sredstava za zaštitu bilja, ponovna ocjena sredstava za zaštitu bilja nakon uvrštenja njihovih aktivnih tvari na popis aktivnih tvari, izdavanje biljnih putovnica, priznavanje zemljopisnog podrijetla. Neporezna davanja u 2016. godini koja su imala tendenciju povećanja u odnosu na 2015. godinu su postregistracijski nadzor registriranih sredstava za zaštitu bilja za 1,6 milijuna kuna (povećanje za 1 604 %), izdavanje rješenja za promet vina mošta, vina i drugih proizvoda od grožđa i vina te voćnih vina kao i vinskoga i voćnog octa povećanje za 902 tisuće kuna (20,57 %), izdavanje evidencijskih markica i vrpca povećanje za 133 tisuće kuna (7,21 %).

Prikaz i analiza strukture neporeznih davanja koja se odnose na poljoprivredni sektor i za koje je odgovorno Ministarstvo poljoprivrede³⁹ te njihova međusobna usporedba u 2015. i 2016. godini prikazani su u Tablici 22.

³⁹ Od siječnja 2008. godine Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva je promijenilo naziv u Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja te od 2011. godine u Ministarstvo poljoprivrede.

Tablica 22. Prikaz i analiza strukture neporeznih davanja 2015. i 2016. godine poljoprivrednog sektora u okviru Ministarstva poljoprivrede (u kunama)

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-građani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
Opći prihod državnog proračuna	Postupak pregleda i odobrenja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i njihove revizije te davanja suglasnosti na program zaštite divljači i njihovih revizija	Zakon o lovstvu (NN 140/05 i 75/09) Odluka o visini naknade (KLASA: 323-01/13-01/265, URBROJ: 525-11/1032-13-1 od 14.11.2013. godine	Pravna ili fizička osoba -obrtnik koja je stekla pravo lova	223.350,00	1.047.920,00	0,00	0,00	223.350,00	1.047.920,00
	Stručni pregled i odobrenja šumskogospodarske osnove područja Republike Hrvatske ili njezine revizije	Zakon o šumama (NN 140/05, 82/06, 129/08, 80/10, 124/10, 25/12 i 68/12) Pravilnik o uređivanju šuma (NN 111/06 i 141/08, 79/15), Odluka ministra KLASA: 321-01/13-01/292; URBOJ: 525-11/1070-13-1. 14. studenog 2013. - ne objavljuje se	Hrvatske šume d.o.o.	7.240,00	0,00	0,00	0,00	7.240,00	0,00
	Provedba postupka stručnog pregleda i odobrenja šumskogospodarskih planova	Zakon o šumama (NN140/05, 82/06, 129/08, 80/10, 124/10, 25/12 i 68/12) Pravilnik o uređivanju šuma (NN 111/06 i 141/08,79/15), Odluka ministra KLASA: 321-01/13-01/292; URBOJ: 525-11/1070-13-1. 14. studenog 2013. - ne objavljuje se	Hrvatske šume d.o.o.	334.800,00	435.600,00	0,00	0,00	334.800,00	435.600,00
	Provedba postupaka stručnog pregleda i odobrenja izvanrednih revizija šumskogospodarskih planova	Zakon o šumama (NN140/05, 82/06, 129/08, 80/10, 124/10, 25/12 i 68/12) Pravilnikom o uređivanju šuma (NN 111/06 i 141/08, 79/15), Odluka ministra KLASA: 321-01/13-01/292;	Hrvatske šume d.o.o.	50.400,00	67.200,00	0,00	0,00	50.400,00	67.200,00

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-gradani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
		URBOJ: 525-11/1070-13-1. 14. studenog 2013. - ne objavljuje se							
	Kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima	Zakon o poljoprivredi (NN 30/15) Pravilnik o tržišnim standardima za voće i povrće (NN 157/13)	Pravne osobe i fizičke osobe - obrtnici	13.500,00	30.330,00	0,00	0,00	13.500,00	30.330,00
	Veterinarski pregled pošiljaka u prometu preko granice RH - treće zemlje	Zakon o veterinarstvu (NN 82/13 i 148/13) Pravilnik o visini naknada za obvezne veterinarske preglede u prometu preko granice Republike Hrvatske (NN 107/08 i 46/11)	Uvoznik, izvoznik ili vozar	7.318.375,00	0,00	0,00	0,00	7.318.375,00	0,00
	Utvrđivanje uvjeta za stjecanje statusa službenog laboratorija	Zakon o veterinarstvu (NN 82/13 i 148/13) Pravilnik o ovlašćivanju službenih laboratorija u području provedbe veterinarske djelatnosti (NN 102/10)	Pravne osobe registrirane za obavljanje te djelatnosti	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Utvrđivanje uvjeta za stjecanje statusa referentnog laboratorija	Zakon o veterinarstvu (NN 82/13 i 148/13) Pravilnik o ovlašćivanju referentnih laboratorija u području provedbe veterinarske djelatnosti (NN 102/10)	Pravne osobe registrirane za obavljanje te djelatnosti	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	<i>Pristojbe za službene kontrole hrane životinjskog podrijetla i hrane za životinje⁴⁰</i>	<i>Zakon o hrani (NN 46/07 i 55/11) i Zakon o veterinarstvu (NN 82/13 i 148/13) Pravilnik o visini pristojbi i naknada za službene kontrole hrane životinjskog podrijetla i hrane za životinje (NN 79/09, 93/09 i 107/09)</i>	<i>Subjekt u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla i hranom za životinje</i>	<i>30.323.117,21</i>	<i>36.394.886,16</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>30.323.117,21</i>	<i>36.394.886,16</i>

⁴⁰ Opći prihod državnog proračuna, a iznimno prihod veterinarskih organizacija koje su akreditirane za poslove službenih kontrola pri subjektima u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla i hranom za životinje.

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-gradani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
	Stručni nadzor u integriranoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda	Pravilnik o integriranoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda (NN 137/12) Cjenik stručnog nadzora integrirane proizvodnje za 2013. godinu	Pravne i fizičke osobe	637.855,00	140.382,60	0,00	0,00	637.855,00	140.382,60
	Postregistracijski nadzor registriranih sredstava za zaštitu bilja	Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (NN 70/05) Pravilnik o visini naknada i načinu raspodjele sredstava u postupku registracije sredstava za zaštitu bilja, ocjene aktivne tvari i izdavanja dozvola za sredstva za zaštitu bilja (NN 94/07, 36/10, 55/10 i 38/13)	Vlasnik registracije sredstva za zaštitu bilja	110.600,00	1.775.000,00	0,00	0,00	110.600,00	1.775.000,00
	Provedba godišnjih programa praćenja ostataka pesticida	Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (NN 70/05) Pravilnik o visini naknada i načinu raspodjele sredstava u postupku registracije sredstava za zaštitu bilja, ocjene aktivne tvari i izdavanja dozvola za sredstva za zaštitu bilja (NN, 94/07, 36/10, 55/10 i 38/13)	Vlasnik registracije sredstva za zaštitu bilja	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Fitosanitarni pregled pri unošenju bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta	Zakon o biljnom zdravlju (NN 75/05 i 55/11) Pravilnik o naknadama za poslove zdravstvene zaštite bilja (NN 116/09 i 25/11)	Uvoznici bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta	489.203,00	583.451,00	225,00	225,00	489.428,00	583.676,00
	Fitosanitarni pregled pri izvozu i reeksportu bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta	Zakon o biljnom zdravlju (NN 75/05 i 55/11) Pravilnik o naknadama za poslove zdravstvene zaštite bilja (NN 116/09 i 25/11)	Izvoznici bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta	1.064.720,00	1.084.735,40	485,60	0,00	1.065.205,60	1.084.735,40

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-gradani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
	Fitosanitarni pregled bilja u vezi s premještanjem	Zakon o biljnom zdravstvu (NN 75/05 i 55/11) Pravilnik o naknadama za poslove zdravstvene zaštite bilja (NN 116/09 i 25/11)	Posjednici bilja	128.000,00	56.500,00	0,00	0,00	128.000,00	56.500,00
	Kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima	Zakon o poljoprivredi (NN 30/15), Zakon o zajedničkoj organizaciji tržišta poljoprivrednih proizvoda i posebnim mjerama i pravilima vezanim za tržište poljoprivrednih proizvoda (NN 82/13 i 14/13) Pravilnik o tržišnim standardima za voće i povrće (NN 157/13)	Uvoznici i izvoznici voća i povrća te trgovci voćem i povrćem	150.390,00	141.030,00	0,00	0,00	150.390,00	141.030,00
			Ukupno	40.851.550,21	41.757.035,16	710,60	225,00	40.852.260,81	41.757.260,16
Prihodi izvanproračunskih	Vodni doprinos ⁴²	Zakon o financiranju vodnoga gospodarstva (NN 153/09, 56/13 i 154/14) Uredba o visini vodnog doprinosa (NN 78/10, 76/11, 19/12 i 151/13), Pravilnik o obračunu i naplati vodnoga doprinosa (NN 107/14)	Pravna ili fizička osoba u čije ime se gradi građevina	49.590.893,53	-	285.803.762,51	-	335.394.656,04	-

⁴¹ Neporezna davanja koja predstavljaju prihode izvanproračunskih korisnika (*Vodni doprinos, Naknada za korištenje voda, Naknada za zaštitu voda i Naknada za uređenje voda*) prikazana su u Tablici 23. samo za 2015. godinu iz razloga jer su tada ti neporezni prihodi bili u okviru Ministarstva poljoprivrede. Tijekom 2016. godine za te neporezne prihode odgovorno je Ministarstvo zaštite okoliša i energetike.

⁴² Prihod Hrvatskih voda - gradnja regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina, gradnja građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju, provedba preventivne, redovite i izvanredne obrane od poplava i podmirenje troškova pripremnih i pravnih radnji radi upisa javnoga vodnoga dobra u zemljišne knjige i katastar te kupnje i izvlaštenja nekretnina u korist javnoga vodnoga dobra. Jedinicama lokalne samouprave mjesečno pripada 8 % vodnoga doprinosa naplaćenoga na njihovom području.

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-građani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
	<i>Naknada za korištenje voda⁴³</i>	<i>Zakon o financiranju vodnog gospodarstva (NN 153/09, 56/13 i 154/14) Uredba o visini naknade za korištenje voda (NN 82/10, 83/12 i 10/14), Pravilnik o obračunu i naplati naknade za korištenje voda (NN 84/10 i 146/12)</i>	<i>Pravne i fizičke osobe koje:1. zahvaćaju vodu,2. koriste vodnu snagu za proizvodnju e.energije ili za pogon uređaja,3. isporučuju vodne usluge javne vodoopskrbe</i>	191.441.368,15	-	517.600.736,10	-	709.042.104,25	-
	<i>Naknada za zaštitu voda⁴⁴</i>	<i>Zakon o financiranju vodnog gospodarstva (NN 153/09, 56/13 i 154/14) Uredba o visini naknade za zaštitu voda (NN 82/10, 83/12 i 151/13), Pravilnik o obračunu i naplati naknade za zaštitu voda (NN 83/10 i 160/13)</i>	<i>Pravne i fizičke osobe koje ispuštaju otpadne vode i koje proizvode ili uvoze mineralna gnojiva te ih stavljaju na tržište na području RH</i>	77.950.761,64	-	210.755.762,96	-	288.706.524,60	-
	<i>Naknada za uređenje voda⁴⁵</i>	<i>Zakon o financiranju vodnoga gospodarstva (NN 153/09, 56/13 i 154/14) Uredba o visini naknade za uređenje voda (NN 82/10 i 108/13), Pravilnik o obračunu i naplati naknade za uređenje voda (NN 83/10 i 126/13)</i>	<i>Vlasnik ili drugi zakoniti posjednik nekretnine (najmoprimac, zakupnik, plodouživatelj, nositelj prava građenja, koncesionar,...)</i>	514.748.663,00	-	265.173.554,00	-	779.922.217,00	-
			Ukupno	833.731.686,32	-	1.279.333.815,57	-	2.113.065.501,89	-

⁴³ Prihod Hrvatskih voda- prikupljanje i vođenje podataka o zalihama voda i njihovo korištenju, nadzor nad stanjem zaliha voda i poduzimanje mjera za njihovo racionalno korištenje, vodoistražne radove, financiranje gradnje magistralnih građevina javne vodoopskrbe, financiranje rekonstrukcije ili sanacije građevina javne vodoopskrbe u svrhu smanjenja gubitaka vode.

⁴⁴ Prihod Hrvatskih voda - priprema planova za zaštitu voda i organiziranje njihova provođenja; praćenje i utvrđivanje kakvoće voda i poduzimanje mjera za njihovu zaštitu; gradnja magistralnih građevina javne odvodnje otpadnih voda.

⁴⁵ Prihod Hrvatskih voda - provedba preventivne, redovite i izvanredne obrane od poplava; gradnja građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju; gradnja mješovitih melioracijskih građevina kojima upravljaju Hrvatske vode; podmirenje troškova pripremnih i pravnih radnji radi upisa javnoga vodnog dobra u zemljišne knjige i katastar te kupnje i izvlaštenja nekretnina u korist javnoga vodnog dobra.

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-gradani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
Prihodi državnog proračuna kojima je propisana namjena korištenja	Evidencija osnovnog stada ⁴⁶	Zakon o poljoprivredi (NN 30/15), Zakon o veterinarstvu (NN 41/07), Zakon o stočarstvu (NN 70/97 i 132/06) Pravilnik o vođenju matičnih knjiga i uzgojnih upisnika te upisu uzgojno valjanih goveda (NN 135/08), Pravilnik o vođenju matičnih knjiga te upisu uzgojno valjanih svinja čistih pasmina (NN 110/12), Pravilnik o vođenju matičnih knjiga i uzgojnih upisnika te upisu uzgojno valjanih životinja (NN 164/04),Pravilnik o visini naknada troškova za obavljanje usluga Hrvatske poljoprivredne agencije	Pravne i fizičke osobe	142.416,75	7.237,56	7.400,01	3.276,40	149.816,76	10.513,96
	Test na malignu hipertemiju ⁴⁷	Zakon o poljoprivredi (NN 30/15),Zakon o veterinarstvu (NN 41/07),Zakon o stočarstvu (NN 70/97 i 132/06) Pravilnik o visini naknada troškova za obavljanje usluga Hrvatske poljoprivredne agencije	Pravne i fizičke osobe	65,46	0,00	11.223,63	8.238,55	11.289,09	8.238,55
	Stručne usluge (izdavanje potvrde o brojčanom stanju grla stoke - potrebno za zakup zemljišta, natječaj za EU projekte...) ⁴⁸	Zakon o poljoprivredi (NN 30/15),Zakon o veterinarstvu (NN 41/07),Zakon o stočarstvu (NN 70/97 i 132/06) Pravilnik o visini naknada troškova za obavljanje usluga Hrvatske poljoprivredne agencije	Pravne i fizičke osobe	609.351,69	390.925,56	914.697,44	845.674,43	1.524.049,13	1.236.599,99

⁴⁶ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatske poljoprivredne agencije

⁴⁷ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatske poljoprivredne agencije

⁴⁸ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatske poljoprivredne agencije

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-gradani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
	Naknada za razne potvrde i identifikacijske dokumente ⁴⁹	Zakon o poljoprivredi (NN 30/15), Zakon o veterinarstvu (NN 41/07), Zakon o stočarstvu (NN 70/97 i 132/06) Pravilnik o visini naknada troškova za obavljanje usluga Hrvatske poljoprivredne agencije	Pravne i fizičke osobe	58.684,60	69.246,29	296.789,05	244.627,00	355.473,65	313.873,29
	Naknada za troškove ispisa rezultata i slanje poštom ⁵⁰	Zakon o poljoprivredi (NN 30/15), Zakon o veterinarstvu (NN 41/07), Zakon o stočarstvu (NN 70/97, 132/06) Pravilnik o visini naknada troškova za obavljanje usluga Hrvatske poljoprivredne agencije	Pravne i fizičke osobe	23.694,80	13.796,38	621.361,12	562.149,54	645.055,92	575.945,92
	Registracija gospodarstava ⁵¹	Zakon o poljoprivredi (NN 30/15), Zakon o veterinarstvu (NN 41/07), Zakon o stočarstvu (NN 70/97 i 132/06) Pravilnik o visini naknada troškova za obavljanje usluga Hrvatske poljoprivredne agencije	Pravne i fizičke osobe	4.332,42	3.251,70	132.478,97	118.922,16	136.811,39	122.173,86
	Prihodi od ispitivanja kakvoće sirovog mlijeka ⁵²	Zakon o poljoprivredi (NN 30/15), Zakon o veterinarstvu (NN 41/07), Zakon o stočarstvu (NN 70/97 i 132/06). Pravilnik o kakvoći svježeg sirovog mlijeka (NN 102/00, 74/08)	Pravne i fizičke osobe	2.537.718,52	2.351.546,42	2.865.365,65	2.278.274,18	5.403.084,17	4.629.820,60
	Organizacija i nadzor sustava klasiranja ⁵³	Zakon o poljoprivredi (NN 30/15), Zakon o veterinarstvu (NN 41/07), Zakon o stočarstvu (NN 70/97 i 132/06) Pravilnik o kakvoći govedih trupova i polovica (NN 02/09 i 68/09), Pravilnik o kakvoći svinjskih trupova i polovica (NN 02/09)	Pravne i fizičke osobe	158.681,46	168.691,65	448,60	0,00	159.130,06	168.691,65

⁴⁹ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatske poljoprivredne agencije

⁵⁰ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatske poljoprivredne agencije

⁵¹ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatske poljoprivredne agencije

⁵² Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatske poljoprivredne agencije

⁵³ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatske poljoprivredne agencije

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-gradani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
	Ispitivanje sorti u pokusnom polju i laboratoriju u postupku priznavanja sorti poljoprivrednog bilja ⁵⁴	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN 140/05, 35/08, 25/09, 124/10 i 55/11) Pravilnik o troškovima za usluge i postupke koje provodi Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo - Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo (NN 17/09, 50/10, 58/11, 116/11, 131/12, 14/13)	Pravne i fizičke osobe	1.355.132,40	1.286.425,00	0,00	0,00	1.355.132,40	1.286.425,00
	Dodjeljivanje i trajanje oplemenjivačkog prava ⁵⁵	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN 140/05, 35/08, 25/09, 124/10 i 55/11) Pravilnik o troškovima za usluge i postupke koje provodi Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo - Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo (NN 17/09, 50/10, 58/11, 116/11, 131/12 i 14/13)	Pravne i fizičke osobe	7.900,00	11.500,00	0,00	0,00	7.900,00	11.500,00
	Provođenje stručnog nadzora nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala ⁵⁶	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN 140/05, 35/08, 25/09, 124/10 i 55/11) Pravilnik o troškovima za usluge i postupke koje provodi Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo - Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo (NN 17/09, 50/10, 58/11, 116/11, 131/12, 14/13)	Pravne i fizičke osobe	2.029.836,51	2.080.834,00	0,00	0,00	2.029.836,51	2.080.834,00
	Izdavanje certifikata o sjemenu i certifikata o	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN 140/05, 35/08, 25/09, 124/10 i 55/11) Pravilnik o troškovima za	Pravne i fizičke osobe	1.510.286,86	1.427.545,00	0,00	0,00	1.510.286,86	1.427.545,00

⁵⁴ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

⁵⁵ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

⁵⁶ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-gradani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
	sadnom materijalu na pakiranju i uz otpremnicu ⁵⁷	usluge i postupke koje provodi Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo - Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo (NN 17/09, 50/10, 58/11, 116/11, 131/12 i 14/13)							
	Utvrđivanje kvalitete sjemena ⁵⁸	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN 140/05, 35/08, 25/09, 124/10 i 55/11) Pravilnik o troškovima za usluge i postupke koje provodi Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo - Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo (NN 17/09, 50/10, 58/11, 116/11, 131/12 i 14/13)	Pravne i fizičke osobe	865.635,00	841.938,00	0,00	0,00	865.635,00	841.938,00
	Uzorkovanje, vođenje evidencije, čuvanje uzoraka i izdavanje izvješća ⁵⁹	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN 140/05, 35/08, 25/09, 124/10 i 55/11) Pravilnik o troškovima za usluge i postupke koje provodi Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo - Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo (NN 17/09, 50/10, 58/11, 116/11, 131/12 i 14/13)	Pravne i fizičke osobe	175.145,00	173.682,00	0,00	0,00	175.145,00	173.682,00
	Provođenje Heubach testa ⁶⁰	Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN 140/05, 35/08, 25/09, 124/10 i 55/11) Pravilnik o troškovima za usluge i postupke koje provodi Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo - Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo	Pravne i fizičke osobe	8.100,00	2.700,00	0,00	0,00	8.100,00	2.700,00

⁵⁷ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

⁵⁸ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

⁵⁹ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

⁶⁰ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-gradani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
		(NN 17/09, 50/10, 58/11, 116/11, 131/12 i 14/13)							
	Laboratorijske analize i testiranja uzoraka bilja te određivanje štetnih organizama ⁶¹	Zakon o biljnom zdravstvu (NN 75/05 i 55/11) Pravilnik o naknadama za poslove zdravstvene zaštite bilja (NN 116/09 i 25/11)	Pravne i fizičke osobe	568.980,00	152.880,00	0,00	0,00	568.980,00	152.880,00
	Provođenje izobrazbe posjednika bilja, pružatelja usluga i drugih sudionika uključenih u poslove zdravstvene zaštite bilja te stručno osposobljavanje osoba odgovornih za zdravstvenu zaštitu bilja kojim se stječu uvjeti za dobivanje ovlaštenja ⁶²	Zakon o biljnom zdravstvu, (NN 75/05 i 55/11) Pravilnik o naknadama za poslove zdravstvene zaštite bilja (NN 116/09 i 25/11)	Pravne i fizičke osobe	2.480,00	0,00	0,00	0,00	2.480,00	0,00
	Izdavanje biljnih putovnica ⁶³	Zakon o biljnom zdravstvu, (NN 75/05 i 55/11) Pravilnik o naknadama za poslove zdravstvene zaštite bilja (NN 116/09 i 25/11)	Pravne i fizičke osobe, posjednici bilja, biljnih proizvoda ili drugih nadziranih predmeta registrirani kao OPG, d.d., d.o.o. ili obrti upisani u Fitosanitarni upisnik	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Priznavanje zemljoispisnog podrijetla ⁶⁴	Zakon o vinu (NN 96/03, 25/09, 22/11, 55/11, 82/13 i 14/14) Pravilnik o visini naknade troškova za obavljanje usluga u	Pravne i fizičke osobe (proizvođači grožđa i/ili mošta)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

⁶¹ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

⁶² Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

⁶³ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

⁶⁴ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-gradani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
		području vinogradarstva i vinarstva (NN 07/97 i 57/00)							
	Izdavanje rješenja za promet vina mošta, vina i drugih proizvoda od grožđa i vina te voćnih vina kao i vinskoga i voćnog octa ⁶⁵	Zakon o vinu (NN 96/03, 25/09, 22/11, 55/11, 82/13 i 14/14) Pravilnik o visini naknade troškova za obavljanje usluga u području vinogradarstva i vinarstva (NN 7/97, 57/00 i 137/12)	Pravne i fizičke osobe	4.583.594,57	5.526.228,00	0,00	0,00	4.583.594,57	5.526.228,00
	Izdavanje evidencijskih markica i vrpca ⁶⁶	Zakon o vinu (NN 96/03, 25/09, 22/11, 55/11, 82/13 i 14/14) Službeni cjenik Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo	Pravne i fizičke osobe; proizvođači mošta, vina i drugih proizvoda od grožđa i vina te voćnih vina	1.843.032,11	1.975.940,00	0,00	0,00	1.843.032,11	1.975.940,00
			Ukupno	16.485.068,15	16.484.367,56	4.849.764,47	4.061.162,26	21.334.832,62	20.545.529,82
Zajednički prihodi	Promjena namjene poljoprivrednog zemljišta ⁶⁷	Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 39/13 i 48/15)	Pravne i fizičke osobe	6.742.372,50	0,00	2.889.588,22	0,00	9.631.960,72	0,00
	Registracija sredstava za zaštitu bilja ⁶⁸	Zakon o provedbi Uredbe (EZ) br. 1107/2009 o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja (NN 80/13) Pravilnik o visini naknada u skladu s člankom 74. Uredbe (EZ) br. 1107/2009 i člankom 42. Uredbe (EZ) br. 396/2005 (NN 3/14), članak 3.; Pravilnik o visini naknada u skladu s člankom 74. Uredbe (EZ) br. 1107/2009 i člankom 42. Uredbe (EZ) br. 396/2005 (NN 3/14), članak 6.; Pravilnik o visini naknada u skladu s člankom 74.	Pravna ili fizička osoba – podnositelj zahtjeva za dobivanje rješenja ili dozvole	1.972.080,00	2.281.817,00	0,00	0,00	1.972.080,00	2.281.817,00

⁶⁵ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

⁶⁶ Ostali prihodi za posebne namjene - poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

⁶⁷ 70 % sredstava je opći prihod državnog proračuna 30 % sredstava je prihod proračuna jedinice lokalne samouprave, odnosno Grada Zagreba-okrupnjavanje, privođenje funkciji, povećanje vrijednosti poljoprivrednog zemljišta i sređivanje zemljišnoknjižnog i katastarskog stanja poljoprivrednog zemljišta.

⁶⁸ Ostali prihodi za posebne namjene – poslovanje Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-gradani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
		Uredbe (EZ) br. 1107/2009 i člankom 42. Uredbe (EZ) br. 396/2005 (NN 3/14), članak 7.							
	Ponovna ocjena sredstava za zaštitu bilja nakon uvrštenja njihovih aktivnih tvari na Popis aktivnih tvari ⁶⁹	Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (NN 70/05) Pravilnik o visini naknada i načinu raspodjele sredstava u postupku registracije sredstava za zaštitu bilja, ocjene aktivne tvari i izdavanja dozvola za sredstva za zaštitu bilja (NN, 94/07, 36/10, 55/10, 38/13)	Pravna ili fizička osoba - vlasnik registracije sredstva za zaštitu bilja	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Provjera potpunosti dokumentacije u postupku izmjene rješenja o registraciji sredstava za zaštitu bilja ⁷⁰	Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (NN 70/05) Pravilnik o visini naknada i načinu raspodjele sredstava u postupku registracije sredstava za zaštitu bilja, ocjene aktivne tvari i izdavanja dozvola za sredstva za zaštitu bilja (NN 94/07, 36/10, 55/10, 38/13)	Pravna ili fizička osoba - vlasnik registracije sredstva za zaštitu bilja	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
			Ukupno	8.714.452,50	2.281.817,00	2.889.588,22	0,00	11.604.040,72	2.281.817,00
Ostalo	Naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma ⁷¹	Zakon o šumama (NN140/05, 82/06, 129/08, 80/10, 124/10, 25/12 i 68/12) Pravilnik o načinu obračuna, obrascima i rokovima uplate naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma (NN 84/10, 39/12, 19/15)	Pravne i fizičke osobe- obrtnici koje u Republici Hrvatskoj obavljaju gospodarsku djelatnost	165.994.465,13	162.721.522,49	0,00	0,00	165.994.465,13	162.721.522,49
			Ukupno	165.994.465,13	162.721.522,49	0,00	0,00	165.994.465,13	162.721.522,49

⁶⁹ Ostali prihodi za posebne namjene. Prihod se dijeli: 60 % Hrvatskom centru za poljoprivredu hranu i selo, 20 % Institutu za medicinska istraživanja i medicinu rada, 20 % Ministarstvu poljoprivrede.

⁷⁰ Ostali prihodi za posebne namjene-taj prihod se dijeli: 60 % Hrvatskom centru za poljoprivredu hranu i selo, 20 % Institutu za medicinska istraživanja i medicinu rada, 20 % Ministarstvu poljoprivrede.

⁷¹ Prihod Hrvatskih šuma d.o.o. - biološka obnova šuma, gospodarenje šumama na kršu, sanacija i obnova sastojina ugroženih sušenjem i drugim nepogodama, izgradnja šumskih prometnica, razminiranje šumskih površina, sjemenarske i rasadničarske djelatnosti u šumarstvu, očuvanje genofonda i podizanje klonskih sjemenskih plantaža i znanstvene radove iz područja šumarstva. U skladu sa Registrom neporeznih davanja 2016. godine za izračun i naplatu ovog neporeznog davanja zadužene s Hrvatske šume d.o.o., dok je prema namjeni ovo neporezno davanje prihod državnog proračuna namjenski sukladno Zakonu o šumama.

Namjena korištenja	Naziv neporeznog davanja	Zakonski i podzakonski akti	Obveznik plaćanja	-poduzetnici- -gospodarstvo-		-gradani-		Ukupni iznos neporeznih davanja	
				2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
Sveukupna neporezna davanja u Registru neporeznih davanja 2015. godine i 2016. godine u okviru Ministarstva poljoprivrede				1.065.777.222,31	223.244.742,21	1.287.073.878,86	4.061.387,26	2.352.851.101,17	227.306.129,47

Izvor: obrada autorice (prema: Ministarstvo financija, 2016a; Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017)

U Tablici 22. su prikazana sveukupna neporezna davanja u okviru Ministarstva poljoprivrede. Sva analizirana neporezna davanja sadržana su u Registrima neporeznih davanja iz 2015. godine i 2016. godine. Istraživanjem je uočeno da u Registru neporeznih davanja 2016. godine u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede dva neporezna davanja imaju isti naziv, a to su: kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima. Razlika između ta dva istoimena neporezna davanja je u zakonskoj osnovi, obvezniku plaćanja neporeznog davanja te u vrijednosti koja je prikupljena s osnove tog davanja. Obveznici plaćanja jednog neporeznog davanja su pravne i fizičke osobe-obrtnici (vrijednost tog neporeznog davanja je 30.330,00 kuna), a obveznici drugog istoimenog neporeznog davanja su izvoznici i uvoznici voća i povrća te trgovci voćem i povrćem (ukupna vrijednost tog neporeznog davanja u 2016. godini je 141.030,00 kn).

Usvajanjem Vladinog Nacionalnog programa reformi 2017. u travnju 2017. godine, u kojem je sadržana preporuka značajnog smanjenja neporeznih davanja, u razdoblju od 2017. - 2019. godine predviđen je učinak ukupnog kumulativanog smanjenja neporeznih davanja oko 20 % (Nacionalni program reformi, 2017).

U međuvremenu putem portala <https://nameti.mingo.hr/registar> Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta može se analizirati trenutno stanje neporeznih davanja. Važno je naglasiti da se putem tog portala ažurira Registar neporeznih davanja iz 2016. godine koji je javno objavljen 2017. godine, odnosno putem portala se vide ažurirane vrijednosti i neporezna davanja u odnosu na Registar iz 2016. godine.⁷² Prema podacima o neporeznim davanjima sa online portala analiziranih tijekom prosinca 2019. godine, Ministarstvo poljoprivrede je kao nadležno tijelo prikupljanja neporeznih davanja ukupno prikupilo 233,5 milijuna kuna s osnove 38 neporeznih davanja (od tog iznosa na gospodarstvo se odnosi 98,26 % vrijednosti neporeznih prihoda) odnosno udio od ukupnih neporeznih davanja u odnosu na druga Ministarstva iznosi 2,84 %. Ukupan učinak smanjenja broja neporeznih davanja su četiri neporezna davanja manje u odnosu na 2016. godinu. Naime, vrijednost ta četiri neporezna davanja u Registru neporeznih davanja 2016. godine bila je jednaka vrijednosti 0,00 kn, dakle samo se radi o ukidanju neporeznih davanja koja nisu prihodovana ni u 2015. ni u 2016. godini te iz tog razloga nemaju utjecaj na ukupnu vrijednost neporeznih davanja. U skladu sa

⁷² Kako bi se mogla napraviti jasna razlika prilikom analize između Registra neporeznih davanja 2016. godine i trenutnih neporeznih davanja koja se ažuriraju putem internet portala, u ovom radu na taj online Registar neporeznih davanja autorica se referira kao „ažurirani Registar neporeznih davanja iz 2016. godine“ kako ne bi bilo pogrešaka i zabuna u interpretaciji neporeznih davanja.

ažuriranim Registrom neporeznih davanja iz 2016. godine to su sljedeća neporezna davanja sa vrijednostima:

- priznavanje zemljopisnog podrijetla (0,00 kn)
- izdavanje biljnih putovnica (0,00 kn)
- utvrđivanje uvjeta za stjecanje statusa referentnog laboratorija (0,00 kn)
- utvrđivanje uvjeta za stjecanje statusa službenog laboratorija (0,00 kn)(Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2019).

Iako je na portalu <https://nameti.mingo.hr/registar> na dan 30. prosinca 2019. ukupna vrijednost neporeznih davanja Ministarstva poljoprivrede iznosila 233,4 milijuna kuna, ako se analitički i pojedinačno pobroje sva neporezna davanja Ministarstva poljoprivrede tada se dolazi do nerazmjera u ukupnoj vrijednosti i pojedinačnim vrijednostima. Razlika je 12,3 milijuna kuna u korist prikazane ukupne vrijednosti neporeznih davanja u odnosu na zbrojene vrijednosti pojedinačnih vrijednosti neporeznih davanja Ministarstva poljoprivrede. Iz tog razloga dodatno su analizirane ukupne i pojedinačne vrijednosti neporeznih davanja ostalih Ministarstava kako bi se došlo do zaključka gdje sve postoji nerazmjer u prikazivanju neporeznih davanja u zbrojenim pojedinačnim iznosima u odnosu na ukupni iznos neporeznih davanja za svako Ministarstvo. U Tablici 23. su prikazane zbrojene pojedinačne vrijednosti neporeznih davanja te su iste uspoređene sa ukupnom vrijednošću neporeznih davanja navedenima i prikazanima u Registru neporeznih davanja sa portala <https://nameti.mingo.hr/registar> za svako pojedino Ministarstvo na dan 30. prosinca 2019. godine.

Tablica 23. Vrijednosti neporeznih davanja iz online Registra neporeznih davanja u kunama na dan 30. prosinca 2019. godine

Nadležno Ministarstvo	Zbrojene pojedinačne vrijednosti neporeznih davanja	Ukupna vrijednost neporeznih davanja	Razlika u prikazanim vrijednostima
Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture	2.000.687.602,05	2.000.687.602,05	-
Ministarstvo poljoprivrede	221.109.630,48	233.491.630,92	12.382.000,44
Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja	30.846.595,33	30.846.595,33	-
Ministarstvo zdravstva	224.119.484,78	224.119.484,78	-
Ministarstvo financija	68.649.200,51	68.649.200,51	-
Ministarstvo turizma	218.189.258,45	218.189.258,45	-
Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta	269.225.230,63	269.225.230,63	-
Ministarstvo kulture	1.325.222.369,97	1.325.222.369,97	-
Ministarstvo zaštite okoliša i energetike	3.604.363.997,44	3.604.363.997,44	-
Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	242.682.447,80	242.682.447,80	-
Ministarstvo znanosti i obrazovanja	51.500,00	79.100,00	27.600,00 ⁷³
Ministarstvo unutarnjih poslova	7.531.751,58	7.531.751,58	-

Izvor: obrada autorice (prema: Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2019)

U Tablici 23. prikazane su uočene razlike koje su se pojavile u zbrojenim pojedinačnim vrijednostima neporeznih davanja Ministarstva poljoprivrede i Ministarstva znanosti i obrazovanja. Razlika od 12,4 milijuna kuna koja je evidentirana u okviru Ministarstva poljoprivrede nastala je u online obrascu neporeznih davanja u dijelu gdje se nalaze analitičke pojedinačne vrijednosti neporeznih davanja. Naime, te vrijednosti se ne prikazuju u analitičkoj evidenciji pojedinih neporeznih davanja. Tek dubinskom analizom svakog pojedinačnog neporeznog davanja mogu se pronaći traženi podaci dostupni u online Registru neporeznih davanja. Stoga svako površno iščitavanje podataka iz online Registra neporeznih davanja može dovesti do krive i netočne interpretacije podataka vezanih za vrijednosti

⁷³ Razlika od 27.600,00 HRK odnosi se na neporezno davanje naknada za stručni ispit za samostalno obavljanje geoloških istraživanja (27.200,00 se odnosi na gospodarstvo, a 400,00 HRK na građanstvo). Taj iznos nije naveden u analitičkoj kartici tog neporeznog davanja već se može vidjeti tek ako se ide u pregled detalja tog neporeznog davanja. Dakle, ovo neporezno davanje nije evidentirano u analitičkoj kartici neporeznog davanja iako u ukupnoj vrijednosti neporeznih davanja za Ministarstvo znanosti i obrazovanja je ukalkulirano.

neporeznih davanja. U Tablici 24. prikazane su vrijednosti neporeznih davanja koje nisu sadržane u analitičkim prikazima neporeznih davanja koje čine spomenutu razliku u okviru Ministarstva poljoprivrede putem internetskog portala.

Tablica 24. Razlike u vrijednostima neporeznih davanja u okviru Ministarstva poljoprivrede u kunama na dan 30. prosinca 2019.

Naziv neporeznog davanja	Iznos neporeznog davanja	Obrazloženje
Provedba postupka stručnog pregleda i odobrenja šumskogospodarskih planova	435.600,00	Vrijednost neporeznog davanja nije evidentirana u analitičkoj kartici neporeznih davanja Ministarstva poljoprivrede, ali je ukalkulirana u ukupnu vrijednost neporeznih davanja resornog Ministarstva
Izdavanje certifikata o sjemenu i certifikata o sadnom materijalu na pakiranju i uz otpremnicu	1.427.545,00	
Laboratorijske analize i testiranja uzoraka bilja te određivanje štetnih organizama	152.880,00	
Fitosanitarni pregled bilja u vezi s premještanjem	56.500,00	
Veterinarski pregled pošiljaka u prometu preko granice RH - treće zemlje	8.363.535,44	
Izdavanje evidencijskih markica	1.945.940,00	
Razlika	12.382.000,44	

Izvor: obrada autorice (prema: Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2019)

Najznačajniji iznos neporeznog davanja u Tablici 24. odnosi se na neporezno davanje veterinarski pregled pošiljaka u prometu preko granice RH - treće zemlje. To neporezno davanje u Registru neporeznih davanja iz 2015. godine je imalo vrijednost 7,3 milijuna kuna, u Registru neporeznih davanja 2016. godine imalo je vrijednost 0,00 kuna, dok u ažuriranom Registru neporeznih davanja iz 2016. godine vrijednost neporeznog davanja iznosi 8,4 milijuna kuna te kao takav opterećuje gospodarstvo, a reguliran je Zakonom o veterinarstvu (NN 82/13 i 148/13) i Pravilnikom o visini pristojbi za veterinarski pregled pošiljaka iz trećih zemalja (NN 8/14).

Neporezno davanje provedba postupaka stručnog pregleda i odobrenja izvanrednih revizija šumskogospodarskih planova u ažuriranom Registru neporeznih davanja 2016. godine nema navedenu nikakvu vrijednost (ni 0,00 niti bilo koju drugu vrijednost) kao i provođenje stručnog nadzora nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala kao neporezno davanje poljoprivrednog sektora pa je pretpostavka da se i tu pojavio problem sadržaja samog Registra. Usporedbe radi, to neporezno davanje je u Registru iz 2016. godine imalo vrijednost od 67.200,00 kuna.

Kod neporeznog davanja postupak pregleda i odobrenja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i njihove revizije te davanja suglasnosti na program zaštite divljači i njihovih revizija uočeno je da je promijenjena zakonska osnova samog neporeznog davanja u ažuriranom Registru neporeznih davanja iz 2016. godine u odnosu na Registar neporeznih davanja 2015. godine kada je to neporezno davanje regulirano Zakonom o lovstvu (NN 140/05 i 75/09), a danas je to neporezno davanje regulirano Zakonom o šumama (NN140/05, 82/06, 129/08, 80/10, 124/10, 25/12, 68/12 i 94/14).

Prema dostupnim podacima najizdašnije neporezno davanje u ažuriranom Registru neporeznih davanja iz 2016. godine je i dalje naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma. Obvezu naplate i rasporeda ukupno prikupljeni prihoda s osnove neporeznog davanja naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma (OKFŠ) kao najizdašnijeg neporeznog davanja poljoprivrednog sektora, preuzelo je Ministarstvo poljoprivrede tijekom 2015. godine od Hrvatskih šuma d.o.o. temeljem zapisnika o primopredaji elektronskih podataka iako je između Ministarstva i Hrvatskih šuma d.o.o. zaključen Sporazum o reguliranju načina obračuna i naplate te raspolaganju sredstvima od naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma tek u svibnju 2017. godine. Obveznici plaćanja naknade dužni su dostavljati Ministarstvu poljoprivrede obrazac za obračun naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma (OKFŠ) u kojem navode osnovicu za obračun, obvezu, iznos uplate te razliku za uplatu odnosno povrat. Naknada se obračunava po stopi od 0,0265 % na ukupne prihode i primitke pravnih i fizičkih osoba koje u Republici Hrvatskoj obavljaju gospodarsku djelatnost. Novim Zakonom o šumama (NN 68/18, 115/18, 98/19) i odredbama članka 65. koje su stupile na snagu početkom 2019., naknadu za općekorisne funkcije šuma plaćaju pravne i fizičke osobe koje imaju prihod i primitak na razini godine veći od 3 milijuna kuna.

Državni ured za reviziju (2019) je tijekom 2019. godine napravio financijsku reviziju Ministarstva poljoprivrede za 2018. godinu. Revidirani su godišnji financijski izvještaji resornog Ministarstva za promatranu godinu te je revizija obuhvaćala elemente usklađenosti poslovanja Ministarstva sa postojećim zakonskim propisima. Na temelju mišljenja Državnog ureda za reviziju u oba područja revizije Ministarstvo poljoprivrede je dobilo uvjetno mišljenje. Između ostalog, davanje uvjetnog mišljenja Ministarstvu poljoprivrede temeljilo se na zaključku da resorno Ministarstvo ne evidentira pravodobno te ne poduzima pravodobno raspoložive mjere naplate potraživanja za neporezno davanje naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma (OKFŠ). Prema podacima iz Izvješća o obavljenoj reviziji financijskih izvještaja Ministarstva poljoprivrede, isto Ministarstvo je tijekom 2017. godine temeljem upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama ostvarilo 242,9 milijuna kuna prihoda, a godinu dana kasnije, tijekom 2018. godine 123,4 milijuna kuna. U revizorskom Izvješću je navedeno da u poslovnim knjigama Ministarstva poljoprivrede nisu iskazana potraživanja za neporezno davanje naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma (OKFŠ), a ostvareni su prihodi tijekom 2018. godine s osnove tog neporeznog davanja u vrijednosti od 169,5 milijuna kuna. Također Ministarstvo nije ustrojilo evidenciju obveznika plaćanja tog neporeznog davanja. Propisano je Pravilnikom o načinu obračuna, obrascima, posebnom računu i rokovima uplate naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma (NN 19/15) da se akontacija naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma (OKFŠ) treba plaćati tromjesečno, a na temelju konačnog obračuna obveznika za prethodnu godinu obavlja se zaduživanje za iznos tromjesečne akontacije u tekućoj godini. Razlika za uplatu odnosno povrat se uplaćuje ili vraća na temelju konačnog obračuna, i to do 30. travnja slijedeće godine. Na to neporezno davanje primjenjuje se rok zastare od tri godine što bi značilo da obveze za 2018. imaju dospijeće do 30. travnja 2019. godine, a sama zastara nastupa 30. travnja 2022. Početkom 2019. godine nove odredbe Zakona o šumama (NN 68/18, 115/18, 98/19) definiraju da poslove obračuna i naplate naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma (OKFŠ) treba obavljati Financijska agencija (FINA) u ime Ministarstva poljoprivrede.

Krajter Ostoić i Vuletić (2016) navode da je jedno takvo financiranje temeljeno na naknadi za korištenje općekorisnih funkcija šuma provedeno u okviru projekta Značaj i uloga OKFŠ-a u kontekstu EU za potrebe tvrtke Hrvatske šume d.o.o. Istraživanje se odnosilo na ispitivanje o razumijevanju i stavovima o općekorisnim funkcijama šuma građana i plaćanju naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma s ciljem većeg razumijevanja te problematike.

U okviru zajedničkih prihoda državnog, gradskih i općinskih proračuna u 2018. godini s osnove neporeznog davanja naknada za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta u građevinsko, ukupno je prikupljeno 9,3 milijuna kuna. Od tog iznosa raspoređeno je 99,95 % neporeznog prihoda, i to: 6,5 milijuna kuna (70 %) državi, a 2,8 milijuna kuna (30 %) općinama/gradovima. Iznos od 4.719,52 kune je ostao neraspoređen s osnove tog neporeznog davanja (Ministarstvo poljoprivrede, 2019).

Na temelju detaljne i sustavne analize ažuriranog Registra neporeznih davanja iz 2016. godine prema dostupnim podacima može se sistematizirati da je udio ažuriranih neporeznih davanja za 2,72 % veći u odnosu na ukupnu vrijednost neporeznih davanja Ministarstva poljoprivrede iz Registra neporeznih davanja 2016. godine. Također se može zaključiti da vrijednosti neporeznih davanja koje se odnose na poljoprivredni sektor odnosno neporezna davanja za koje je zaduženo Ministarstvo poljoprivrede ne utječu značajnije na smanjenje vrijednosti neporeznih davanja na razini svih neporeznih davanja od barem 20 % u razdoblju od 2017.-2019. godine kako je planirano.

I u Izvješću za Hrvatsku 2019. s detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža je navedeno da napreduje smanjenje administrativnog opterećenja, ali ne i smanjenje parafiskalnog opterećenja (Europska komisija, 2019). Što se tiče zakonskih propisa vezanih za poljoprivredni sektor, tijekom 2018. godine ukupno je izglasano i objavljeno u službenom glasilu Narodnim novinama 98 akata što pravilnika, obavijesti, naredbi, uredbi, zakona, odluka različitih popisa i dopuna (Ministarstvo poljoprivrede, 2019).

Blašković (2019) navodi da su se sudionici na Okruglom stolu naziva Poljoprivreda budućnosti⁷⁴ koji je održan u prosincu 2019. godine složili i zaključili da i dalje treba jačati konkurentnost u poljoprivredi, i to ulaganjima u tehnologiju te boljom suradnjom sa znanstvenom zajednicom kao i poticanjem mladih da se okrenu poljoprivredi. Jedan od budućih strateških ciljeva je i izrada Strategije razvoja poljoprivrede do 2030. godine, a u kojoj će se istaknuti načini poticanja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede. U Republici Hrvatskoj registrirano je oko 160 tisuća obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji se bore

⁷⁴ Na Okruglom stolu Poljoprivreda budućnosti sudjelovali su Denis Matijević iz tvrtke Smarter, pomoćnik ministra poljoprivrede Zdravko Tušek, direktor Agrobiza Andrej Alilović, Domagoj Alegić iz Osatina grupe.

sa konkurentnošću s time da je samo 15 tisuća OPG-ova od ukupnog broja poreznih obveznika, a kao glavni problem za to sudionici okruglog stola krive nesređene evidencije. Sudionici okruglog stola zaključili su da bi najbolji sustav trebao biti onaj u kojem glavnu riječ drže velike kompanije koje bi suradnjom sa malim proizvođačima cijeli poljoprivredni sektor učinili konkurentnijim na tržištu, a ujedno bi se i lakše implementirale nove tehnologije. Međusobna koordinacija između znanstvene zajednice i proizvođača nije najbolja i treba se pronaći način da akademska zajednica razvija tehnologije koje su primjenjive u praksi, a koje neće biti u funkciji sebe same kao što je to trenutno.

Kako je navedeno u dokumentu Europske komisije *Review of progress on policy measures relevant for the correction of macroeconomic imbalances*, do kraja 2019. godine treba biti ažuriran Registar neporeznih davanja, a ukupan procijenjen teret parafiskalnih davanja iznosio bi oko 2,4 % BDP-a, odnosno 9 milijardi kuna (European Commission, 2019).

4.3. Pandemija COVID-19 i njezin utjecaj na neporezna davanja

Svjetska zdravstvena organizacija (*engl. WHO*) je krajem siječnja 2020. godine proglasila epidemiju COVID-19 uzrokovanu virusom SARS-CoV-2 (koronavirus), a 11. ožujka 2020. godine ista organizacija je proglasila globalnu pandemiju te bolesti. Osim mjera koje su bile usmjerene na sprječavanje širenja bolesti na zdravlje građana predstavljene su i mjere za pomoć gospodarstvu Republike Hrvatske. Prva faza pomoći gospodarstvu uslijed pandemije korona virusa pokrenuta je tijekom mjeseca ožujka 2020. godine. Naime, Vlada Republike Hrvatske je predložila paket mjera s ciljem umanjivanja nepredvidive krizne situacije Covid-19 bolesti uzrokovane virusom SARS-CoV-2 i njezinog negativnog utjecaja na hrvatsko gospodarstvo. Ukupno je doneseno 63 mjera, a radi se o mjerama horizontalnog karaktera koje su usmjerene na očuvanje stabilnosti gospodarstva. Preduvjeti koje je prije svega trebalo osigurati za primjenu donesenih mjera odnosili su se na donošenje novih zakona (izmjene postojećih zakona) te ostalih pratećih akata iz različitih resornih Ministarstava. U Tablici 25. prikazani su zakoni i akti koji su doneseni po hitnom postupku (Vlada Republike Hrvatske, 2020b).

Tablica 25. Doneseni zakoni i akti kao preduvjeti za primjenu mjera za pomoć hrvatskom gospodarstvu

Redni broj	Zakoni i akti	Narodne novine
1.	Zakon o dopuni Općeg poreznog zakona	32/20
2.	Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o porezu na dohodak	32/20
3.	Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o porezu na dobit	32/20
4.	Zakon o dopunama Zakona o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2020. godinu	32/20
5.	Zakon o dopuni Zakona o tržištu rada	32/20
6.	Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom	32/20
7.	Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poticanju ulaganja	32/20
8.	Zakon o dopunama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti	32/20
9.	Zakon o dopuni Zakona o turističkoj pristojbi	32/20
10.	Zakon o dopuni Zakona o šumama	32/20
11.	Zakon o dopuni Zakona o lovstvu	32/20
12.	Zakon o dopunama Zakona o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja	32/20
13.	Zakon o dopuni Zakona o održivoj uporabi pesticida	32/20
14.	Zakon o dopuni Zakona o provedbi Uredbe (EZ) br. 1107/2009 o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja	32/20
15.	Zakon o dopuni Zakona o provedbi Uredbe (EZ) br. 396/2005 o maksimalnim razinama ostataka pesticida u i na hrani za životinje biljnog i životinjskog podrijetla	32/20
16.	Zakon o dopuni Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.	32/20
17.	Uredba o dopuni Uredbe o postupku, načinu i uvjetima za dobivanje koncesije na turističkom zemljištu u kampovima u suvlasništvu Republike Hrvatske – predlagatelj Ministarstvo turizma	31/20
18.	Odluka o odgodi plaćanja zakupnine, naknade za dugogodišnji zakup, naknade za dugogodišnji zakup za ribnjake, naknade za koncesiju i naknada za privremeno korištenje za poljoprivredno zemljište u vlasništvu Republike Hrvatske – predlagatelj Ministarstvo poljoprivrede	31/20

Izvor: Vlada Republike Hrvatske, 2020b

Kao što je prikazano u Tablici 25. ukupno je doneseno 16 zakona, te jedna uredba i jedna odluka. Svi zakonski i podzakonski akti imaju za cilj omogućavanje provođenja mjera za pomoć hrvatskom gospodarstvu.

Temeljem donesenih zakona i akata te temeljem ispunjenja potrebnih preduvjeta za pomoć gospodarstvu, a u dijelu neporeznih davanja, Hrvatska gospodarska komora je donijela Odluku o privremenom ukidanju obveze plaćanja članarine zbog epidemije bolesti COVID-19 uzrokovane SARS-CoV-2 virusom za pojedine djelatnosti (Hrvatska gospodarska komora, 2020),⁷⁵ a Hrvatska obrtnička komora Odluku o dopuni odluke o obveznom komorskom doprinosu za jedinstveni sustav organiziranosti obrta kojom se svim članovima Hrvatske obrtničke komore otpisuje zaduženje obveznog komorskog doprinosa za II. tromjesečje 2020. godine (za razdoblje travanj – lipanj 2020.) (Hrvatska obrtnička komora, 2020).

U skladu s Pravilnikom o odgodi ili oslobađanju od plaćanja turističke pristojbe za osobe koje pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu ili na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu u uvjetima posebnih okolnosti,⁷⁶ propisuje se oslobađanje „plaćanja pola iznosa godišnjeg paušalnog iznosa turističke pristojbe za glavni krevet i smještajnu jedinicu u kampu i kamp-odmorištu za 2020. godinu odnosno oslobađaju se u cijelosti plaćanja godišnjeg paušalnog iznosa turističke pristojbe za pomoćne krevete za 2020. godinu“ (Ministarstvo turizma, 2020:1).

U drugoj fazi tzv. travanjskih mjera za pomoć hrvatskom gospodarstvu tijekom trajanja pandemije koronavirusa, Vlada Republike Hrvatske je na 222. sjednici predstavila ekonomske mjere kojima bi se olakšalo gospodarstvenicima koji su izravno pogođeni pandemijom riješiti problem nelikvidnosti uz očuvanje zaposlenosti i radnih mjesta. Provedba drugog kruga mjera je u nadležnosti Ministarstva financija i Ministarstva rada i mirovinskoga sustava. Predloženo je donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Općeg poreznog zakona, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o računovodstvu te Zakona o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2020. godinu kao i podzakonskih akata u nadležnosti Ministarstva financija i Ministarstva rada i mirovinskoga sustava (Vlada Republike Hrvatske,

⁷⁵ Navedenom Odlukom djelatnost poljoprivrede nije obuhvaćena privremenim ukidanjem obveze plaćanja članarine za djelatnosti iz Priloga I., koji čini sastavni dio Odluke.

⁷⁶ „Posebne okolnosti“ podrazumijevaju događaj ili određeno stanje koje se nije moglo predvidjeti i na koje se nije moglo utjecati, a koje ugrožava život i zdravlje građana, imovinu veće vrijednosti, znatno narušava okoliš, narušava gospodarsku aktivnost ili uzrokuje znatnu gospodarsku štetu“ (čl.107.a Zakona o dopuni općeg poreznog zakona, NN 32/20).

2020c). U travanjском paketu mjera, a vezano za neporezna davanja, a u skladu sa Zakonom o izmjeni i dopuni Zakona o računovodstvu ukida se obveza plaćanja naknade za objavu godišnjih financijskih izvještaja za 2019. godinu Financijskoj agenciji (NN 43/20), odnosno temeljem Pravilnika o rokovima predaje financijskih izvještaja i računovodstvene dokumentacije u posebnim okolnostima, odgađa se rok za predaju godišnjih financijskih izvještaja za 2019. godinu na 30. lipnja 2020. (Pravilnik o rokovima predaje financijskih izvještaja i računovodstvene dokumentacije u posebnim okolnostima, NN 43/20).

Na svojoj 226. sjednici koja je održana 23. travnja 2020. godine, Vlada Republike Hrvatske je istaknula kako je nastavila sa mjerama koje se odnose na pokretanje aktivnosti i gospodarskih djelatnosti u uvjetima proglašene epidemije bolesti COVID-19, i to u vidu horizontalnih i sektorskih mjera. U okviru sektorskih mjera planirane su tri faze. U prvoj fazi planirano pokretanje aktivnosti predviđeno je za 27. travnja, u drugoj fazi 4. svibnja, a treća faza sa pokretanjem aktivnosti kreće 11. svibnja 2020. godine (Vlada Republike Hrvatske, 2020d). Ovim paketom mjera za pomoć gospodarstvu nisu analizirana neporezna davanja i njihov utjecaj na gospodarstvo jer se radi o tri faze mjera koje su usmjerene pojedinim sektorima u gospodarstvu u dijelu pokretanja gospodarskih aktivnosti odnosno u dijelu ukidanja zabrana obavljanja djelatnosti zbog pandemije uzrokovane virusom COVID-19.

Donošenjem Akcijskih planova za administrativno rasterećenje gospodarstva, Republika Hrvatska kontinuirano ispunjava svoje obveze iz Nacionalnog programa reformi. Četvrti za redom Akcijski plan za administrativno rasterećenje gospodarstva 2020. i dalje sadržava plan mjera za uklanjanje administrativnih prepreka s rasterećenjem za dodatnih 686,6 milijuna kuna s ciljem stvaranja boljeg poslovnog okruženja. U okviru Akcijskog plana definirani su administrativni postupci sa EX POST procjenom trenutnog troška za poslovne subjekte te EX ANTE procjena rasterećenja za poslovne subjekte. Među administrativnim postupcima definirana je i uspostava jedinstvene platforme za plaćanje obveznih naknada sa EX POST procjenom od 177 milijuna kuna i EX ANTE procjenom od 118 milijuna kuna. Prema tim podacima procjena rasterećenja za poslovne subjekte iznosila bi 67 %. Poslovni subjekti su obvezni plaćati brojna davanja na mjesečnoj, kvartalnoj i godišnjoj razini, a iznos i broj davanja ovisi o pravnom obliku poslovnog subjekta te o prihodu i veličini poslovnog subjekta. Isto tako poslovni subjekti nailaze na poteškoće prilikom praćenja rokova te administrativnog opterećenja plaćanja pojedinih davanja koji je često neproporcionalan iznosu propisanog davanja. Često za plaćanje malih iznosa davanja poslovni subjekti značajno troše svoje

vrijeme. Stoga je u okviru Akcijskog plana za administrativno rasterećenje gospodarstva 2020. istaknuto da će se administrativni postupak plaćanja naknada optimizirati razvojem novih e-usluga za plaćanje davanja (Vlada Republike Hrvatske, 2020e). U Tablici 26. prikazane su aktivnosti u okviru administrativnog postupka optimizacije plaćanja davanja i uspostave jedinstvene platforme za plaćanje obveznih naknada sa rokovima provedbe.

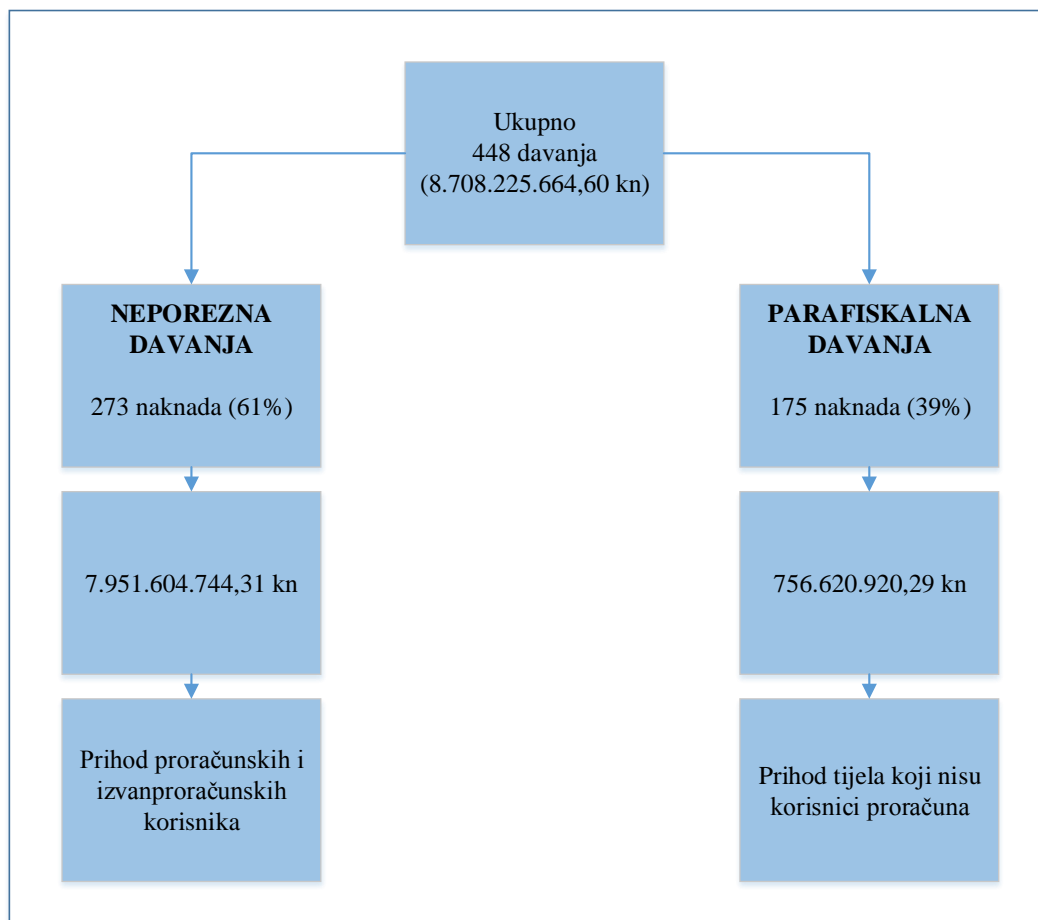
Tablica 26. Aktivnosti u okviru uspostave jedinstvene platforme za plaćanje obveznih naknada

Aktivnosti	Nadležno tijelo	Rok provedbe
1. Izrada tehničkih specifikacija za IT rješenje za plaćanje tipičnih davanja	Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta u suradnji s Financijskom agencijom	III. kvartal 2020.
2. Razvoj nove e-usluge za plaćanje tipičnih davanja poduzetnika: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Naknada za općekorisne funkcije šuma ▪ Članarina turističkim zajednicama ▪ Spomenička renta ▪ Radiotelevizijska pristojba ▪ Članarina Hrvatskoj gospodarskoj komori ▪ Članarina Hrvatskoj obrtničkoj komori ▪ Naknada za neispunjenje kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom 	Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta u suradnji s Ministarstvom financija - Poreznom upravom, Ministarstvom poljoprivrede, Ministarstvom turizma, Ministarstvom kulture, Hrvatskom gospodarskom komorom, Hrvatskom obrtničkom komorom, Ministarstvom rada i mirovinskoga sustava i Financijskom agencijom,	III. kvartal 2021.
3. Povezivanje elektroničke usluge za plaćanje tipičnih davanja poduzetnika sa sustavom e-Poslovanje	Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta u suradnji s Ministarstvom uprave i Financijskom agencijom	IV. kvartal 2021.
4. Upoznavanje korisnika (poslovnih subjekata) s novom e-uslugom za plaćanje tipičnih davanja	Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta u suradnji s Ministarstvom financija - Poreznom upravom, Ministarstvom poljoprivrede, Ministarstvom turizma, Ministarstvom kulture, Ministarstvom rada i mirovinskoga sustava, Hrvatskom gospodarskom komorom, Hrvatskom obrtničkom komorom i Financijskom agencijom	IV. kvartal 2021.

Izvor: Vlada Republike Hrvatske (2020e:7-8).

Kao što je prikazano u Tablici 26., planira se uspostava jedinstvene platforme za plaćanje obveznih naknada kroz razvoj novih e-usluga. Time bi se optimizirali administrativni postupci plaćanja naknada. Do kraja 2021. godine planira se završetak aktivnosti vezanih za uspostavu jedinstvene platforme te upoznavanje korisnika s novom e-uslugom za plaćanje tipičnih davanja kao što su naknada za općekorisne funkcije šuma, članarina turističkim zajednicama, spomenička renta, radiotelevizijska pristojba, članarina Hrvatskoj gospodarskoj komori, članarina Hrvatskoj obrtničkoj komori te naknada za neispunjenje kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

Na 229. sjednici Vlade Republike Hrvatske početkom svibnja 2020. godine donesen je prvi Akcijski plan za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja s ciljem daljnjeg smanjenja opterećenja poslovnih subjekata u Republici Hrvatskoj što je zajedno sa prethodna četiri Akcijska plana za administrativno rasterećenje gospodarstva sa stajališta poslovnih subjekata dosta značajno (Vlada Republike Hrvatske, 2020f). Iako je već u radu (u poglavlju 2.4.) u okviru Nacionalnog programa reformi 2020. spomenuto o kojem broju utvrđenih davanja se radi, u ovom poglavlju prikazana su neporezna davanja u skladu s Akcijskim planom za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja kao ključnim dokumentom kojim se regulira promatrana materija uzevši u obzir posljedice uzrokovane virusom COVID-19. Na Slici 9. prikazana su ukupna opterećenja neporeznih i parafiskalnih davanja prema podacima za 2018. godinu.

Slika 9. Ukupno opterećenje neporeznim i parafiskalnim davanjima za 2018. godinu (obrada autorice prema: Vlada Republike Hrvatske, 2020f)

Ukupno opterećenje neporeznim i parafiskalnim davanjima koje je prikazano na Slici 9. iznosi za 2018. godinu više od 8,7 milijardi kuna. Najveći dio iznosa (oko 8 milijardi kuna) odnosi se na 273 naknade koje su prihod proračunskih i izvanproračunskih korisnika.

Dosadašnjim odlukama vezanima za neporezna i parafiskalna davanja koje su donesene s ciljem jačanja gospodarske aktivnosti, a koje su proizašle iz ublažavanja gospodarskih posljedica nastalih uslijed pandemije virusom COVID-19, regulirana su pojedina neporezna i parafiskalna davanja. U Tablici 27. prikazane su dosadašnje mjere rasterećenja poslovnih subjekata.

Tablica 27. Mjere rasterećenja gospodarstva od neporeznih i parafiskalnih davanja temeljem donesenih odluka

Redni broj	Neporezno /parafiskalno davanje	Mjera	Procijenjeni učinak rasterećenja gospodarstva u milijunima kuna	
1.	Članarina HGK	Obveza je privremeno ukinuta za ožujak, travanj i svibanj 2020. godine	4,5	-
		Osloboditi od članarine pravne osobe osnovane i upisane u Sudski registar nakon 1. siječnja 2021. za razdoblje od 24 mjeseca od dana osnivanja (naknadna izmjena Odluke)	-	17 (IV. kvartal 2020.)
2.	Doprinos HOK	Obveza je privremeno ukinuta za travanj, svibanj i lipanj 2020. godine	16	-
		Osloboditi od članarine u trajanju od 24 mjeseca sve obrte osnovane nakon 1. siječnja 2021. godine (naknadna izmjena Odluke)	-	16 (IV. kvartal 2020)
3.	Naknada za objavu godišnjih financijskih izvješća	Ukinuta je obveza poduzetnika	11,3	-
4	Spomenička renta	Obveza je privremeno ukinuta za travanj i svibanj 2020. godine ⁷⁷	16,6	-
5	Naknada zbog neispunjenja obveze kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom	Smanjen je postotak sa 30 % na 20 % sa odgodom plaćanja obveze za ožujak, travanj i svibanj 2020. i mogućnošću odgode plaćanja obveze u naredna tri mjeseca. Također je ukinuta obveza plaćanja za neke industrije.	123,7	-
6.	Naknada za otkopanu/pridobivenu količinu mineralne sirovine	Oslobođenje od plaćanja varijabilnog dijela naknade za 2020. godinu	30	-
7.	Naknada za upravljanje radio-frekvencijskim spektrom	Trajno smanjenje od siječnja 2020. godine	18,2	-
Ukupno			220,3	-

Izvor: obrada autorice (prema: Vlada Republike Hrvatske, 2020f)

⁷⁷ Ministrica kulture je temeljem članka 114.c stavka 2. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara donijela *Odluku o obustavi plaćanja spomeničke rente* za razdoblje od 21.svibnja do 21.srpnja 2020.godine. Navedena Odluka odnosi se na pravne i fizičke osobe obveznike plaćanja spomeničke rente (NN 65/2020).

Temeljem podataka u Tablici 27., najveći iznos dosadašnjeg procijenjenog učinka rasterećenja gospodarstva odnosi se na davanje naknada zbog neispunjenja obveze kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom u iznosu od 123,7 milijuna kuna što je 56,2 % ukupnog učinka rasterećenja gospodarstva.

Akcijски plan za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja (2020) obuhvaća 50 mjera rasterećenja od neporeznih i parafiskalnih davanja, od čega se 33 mjere odnose na njihovo smanjenje. Radi se o davanjima koja se plaćaju s osnove zakonskih i podzakonskih akata. Godišnji iznos s kojim je opterećeno gospodarstvo, a koji obuhvaća neporezna davanja i parafiskalne namete na koje se odnose te 33 predviđene mjere iznosi 3,2 milijarde kuna, a procjena rasterećenja provedbom mjera iznosi 522,3 milijuna kuna odnosno 16,4 %. Ostalih 17 mjera se odnosi na smanjenje naknada za stručne ispite. Godišnji iznos koji se odnosi na te mjere je 22,8 milijuna kuna, a procjena rasterećenja Akcijским planom je 9,7 milijuna kuna odnosno 42,56 %. Ukupno smanjenje opterećenja neporeznim i parafiskalnim davanjima obuhvaćeno ovim Akcijским planom za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja procjenjuje se na 532 milijuna kuna odnosno na 6,11 % u odnosu na iznos koji je naplaćen u 2018. godini. Od početka 2020. godine ukupno rasterećenje gospodarstva iznosi 752,3 milijuna kuna, a to je 8,64 % u odnosu na naplaćene iznose u 2018. godini. Mjere rasterećenja zasnivaju se na zajedničkoj suradnji HUP-a, HGK, Američke gospodarske komore u Hrvatskoj (AmCham), Inicijative profesionalnih računovođa Hrvatske (IPRH), Centra za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva (CEPOR), Njemačko-hrvatske industrijske i trgovinske komore te poslovne zajednice i nadležnih ministarstava.

U Tablici 28. prikazane su mjere smanjenja neporeznih i parafiskalnih davanja donesene u 2020. godini Akcijским planom za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja kao mjere rasterećenja gospodarstva i suzbijanja negativnih posljedica koje su uzrokovane pandemijom koronavirusa poljoprivrednom sektoru odnosno čije je nadležno tijelo provedbe Ministarstvo poljoprivrede.

Tablica 28. Mjere smanjenja neporeznih i parafiskalnih davanja u okviru Akcijskog plana za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja za koje je nadležno Ministarstvo poljoprivrede

	Naziv davanja	Predložena mjera rasterećenja	Nadležno tijelo	Način provedbe	Godišnji iznos – gospodarstvo (HRK)	Procjena rasterećenja provedbom mjere (HRK)	Rok provedbe
1	Naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma	Osloboditi plaćanja pravne i fizičke osobe koje su obveznici plaćanja poreza na dobit te fizičke osobe koje su obveznici plaćanja poreza na dohodak, a koje imaju prihod manji od 7,5 milijuna kuna	Ministarstvo poljoprivrede	Izmjena Zakona o šumama (NN, br. 68/19, 115/18 i 98/19, čl.65.)	198.052.563,98	13.863.679,47	II. kvartal 2020.
2	Naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma	Smanjenje stope sa 0,0265% na 0,024% od ukupnog prihoda ili ukupnih primitaka	Ministarstvo poljoprivrede	Izmjena Zakona o šumama (NN, br. 68/19, 115/18 i 98/19, čl.65. st.1.)		19.000.000,00	II. kvartal 2020.
3	Naknada za troškove redovitog pregleda strojeva za primjenu pesticida – prskalica do radnog zahvata 12 m (jednostruki nosač diza)	Smanjenje jedinične cijene sa 400,00 na 200,00 kuna	Ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa ovlaštenom ispitnom stanicom	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida (NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini naknada za obavljanje poslova u skladu sa Zakonom o održivoj uporabi pesticida	Ukupni iznos za davanja pod točkama 3. – 11. iznosi 1.200.000,00	Ukupni iznos za rasterećenja pod točkama 3. – 11. iznosi 600.000,00	II. kvartal 2020.
4	Naknada za troškove redovitog pregleda strojeva za primjenu pesticida – prskalica radnog zahvata od 12 do 18 m (jednostruki nosač diza)	Smanjenje jedinične cijene sa 500,00 na 250,00 kuna	Ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa ovlaštenom ispitnom stanicom	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida (NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini naknada za obavljanje poslova u skladu sa Zakonom o održivoj uporabi pesticida			II. kvartal 2020.
5	Naknade za troškove redovitog pregleda	Smanjenje jedinične cijene sa 600,00 na 300,00 kuna	Ministarstvo poljoprivrede u	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida			II. kvartal 2020.

	Naziv davanja	Predložena mjera rasterećenja	Nadležno tijelo	Način provedbe	Godišnji iznos – gospodarstvo (HRK)	Procjena rasterećenja provedbom mjere (HRK)	Rok provedbe
	strojeva za primjenu pesticida – prskalica radnog zahvata od 18 do 24 m (jednostruki nosač diza)		suradnji sa ovlaštenom ispitnom stanicom	(NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini naknada za obavljanje poslova u skladu sa Zakonom o održivoj uporabi pesticida	Ukupni iznos za davanja pod točkama 3. – 11. iznosi 1.200.000,00	Ukupni iznos za rasterećenja pod točkama 3. – 11. iznosi 600.000,00	
6	Naknada za troškove redovitog pregleda strojeva za primjenu pesticida – prskalica radnog zahvata preko 24 m (jednostruki nosač diza)	Smanjenje jedinične cijene sa 700,00 na 350,00 kuna	Ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa ovlaštenom ispitnom stanicom	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida (NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini naknada za obavljanje poslova u skladu sa Zakonom o održivoj uporabi pesticida			II. kvartal 2020.
7	Naknada za troškove redovitog pregleda strojeva za primjenu pesticida – prskalica do radnog zahvata 12 m (višestruki nosač diza)	Smanjenje jedinične cijene sa 500,00 na 250,00 kuna	Ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa ovlaštenom ispitnom stanicom	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida (NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini naknada za obavljanje poslova u skladu sa Zakonom o održivoj uporabi pesticida			II. kvartal 2020.
8	Naknada za troškove redovitog pregleda strojeva za primjenu pesticida – prskalica radnog zahvata od 12 do 18 m (višestruki nosač diza)	Smanjenje jedinične cijene sa 600,00 na 300,00 kuna	Ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa ovlaštenom ispitnom stanicom	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida (NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini naknada za obavljanje poslova u skladu sa Zakonom o održivoj uporabi pesticida			II. kvartal 2020.
9	Naknada za troškove redovitog pregleda strojeva za primjenu	Smanjenje jedinične cijene sa 700,00 na 350,00 kuna	Ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida (NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini			II. kvartal 2020.

	Naziv davanja	Predložena mjera rasterećenja	Nadležno tijelo	Način provedbe	Godišnji iznos – gospodarstvo (HRK)	Procjena rasterećenja provedbom mjere (HRK)	Rok provedbe
	pesticida – prskalica radnog zahvata od 18 m do 24 m (višestruki nosač diza)		ovlaštenom ispitnom stanicom	naknada za obavljanje poslova u skladu sa Zakonom o održivoj uporabi pesticida			
10	Naknada za troškove redovitog pregleda strojeva za primjenu pesticida – prskalica radnog zahvata preko 24 m (višestruki nosač diza)	Smanjenje jedinične cijene sa 800,00 na 400,00 kuna	Ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa ovlaštenom ispitnom stanicom	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida (NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini naknada za obavljanje poslova u skladu sa Zakonom o održivoj uporabi pesticida	Ukupni iznos za davanja pod točkama 3. – 11. iznosi 1.200.000,00	Ukupni iznos za rasterećenja pod točkama 3. – 11. iznosi 600.000,00	II. kvartal 2020.
11	Naknada za troškove redovitog pregleda uređaja za primjenu pesticida – raspršivača do 10 diza	Smanjenje jedinične cijene sa 400,00 na 200,00 kuna	Ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa ovlaštenom ispitnom stanicom	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida (NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini naknada za obavljanje poslova u skladu sa Zakonom o održivoj uporabi pesticida			II. kvartal 2020.
UKUPNO					199.252.563,98	33.463.679,47	

Izvor: obrada autorice (prema: Vlada Republike Hrvatske, 2020f)

Prema podacima iz Tablice 28. od ukupno 33 predložene mjere na Ministarstvo poljoprivrede se odnosi čak 11 mjera rasterećenja. Od ukupnog godišnjeg iznosa davanja poslovnih subjekata u vrijednosti od 199,3 milijuna kuna planira se rasterećenje gospodarstva u iznosu od 33,5 milijuna kuna odnosno 16,79 % s osnove 11 mjera usmjerenih poljoprivrednom sektoru, i to do kraja 2020. godine.⁷⁸ Analizom svih dosadašnjih objavljenih Registara neporeznih davanja uočeno je da naknada za troškove redovitog pregleda strojeva za primjenu pesticida koja je navedena u Tablici 28. kao davanje u okviru Akcijskog plana za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja, nije bila navedena ni u jednom Registru kao davanje.

U Akcijskom planu (2020) je također među mjerama istaknuto i smanjenje/ukidanje upravnih pristojbi koje čine prihod državnog proračuna te je prikazana procjena njihovog rasterećenja od 51,97 % u odnosu na godišnji iznos koji opterećuje gospodarstvo prema podacima za 2018. godinu. Za provedbu mjere koja obuhvaća smanjenje ili ukidanje upravnih pristojbi potrebno je izmijeniti 26 propisa. Među propisima koje je potrebno izmijeniti ni jedan propis se ne odnosi na Ministarstvo poljoprivrede kao nadležno tijelo za provedbu.

Tablica 29. prikazuje mjere smanjenja naknada za stručne ispite za koje je Ministarstvo poljoprivrede nadležno tijelo za provedbu.

⁷⁸ U Akcijskom planu za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja prikazano je svih 33 predloženih mjera rasterećenja, način njihove provedbe, rok provedbe, nadležno tijelo, godišnji iznos koji se odnosi na gospodarstvo te procjena rasterećenja provedbom mjera.

Tablica 29. Mjere smanjenja naknada za stručne ispite za koje je nadležno Ministarstvo poljoprivrede

	Naziv davanja	Način provedbe	Tijelo nadležno za provedbu	Jedinični iznos (HRK)	Godišnji iznos (HRK)	Procjena rasterećenja (HRK)	Rok provedbe
1	Naknada za sokolarski ispit	Izmjena Pravilnika o sokolarstvu – čl. 18. st. 1.	Ministarstvo poljoprivrede	500,00	4.800,00	1.200,00	IV. kvartal 2020.
2	Provedba dopunske izobrazbe profesionalnih korisnika pesticida, distributera pesticida i savjetnika o zaštiti bilja i sigurnoj uporabi pesticida	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida (NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini naknada za obavljanje poslova u skladu s navedenim Zakonom	Ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa ovlaštenom institucijom koja provodi izobrazbu	smanjenje visine maksimalne naknade sa 300,00 na 50,00	9.000.000,00	6.000.000,00	II. kvartal 2020.
3	Provedba ispita profesionalnih korisnika pesticida, distributera pesticida i savjetnika o zaštiti bilja i sigurnoj uporabi pesticida	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida (NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini naknada za obavljanje poslova u skladu s navedenim Zakonom	Ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa ovlaštenom institucijom koja provodi izobrazbu	smanjenje visine maksimalne naknade sa 50,00 na 20,00	1.500.000,00	900.000,00	II. kvartal 2020.
4	Provedba osnovne izobrazbe profesionalnih korisnika pesticida, distributera pesticida i savjetnika o zaštiti bilja i sigurnoj uporabi pesticida	Izmjena Zakona o održivoj uporabi pesticida (NN br. 14/14 i 115/18) i Pravilnika o visini naknada za obavljanje poslova u skladu s navedenim Zakonom	Ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa ovlaštenom institucijom koja provodi izobrazbu	smanjenje visine maksimalne naknade sa 600,00 na 200,00	10.500.000,00	2.100.000,00	II. kvartal 2020.
UKUPNO					21.004.800,00	9.001.200,00	

Izvor: obrada autorice (prema: Vlada Republike Hrvatske, 2020f)

U Tablici 29. na Ministarstvo poljoprivrede se odnose ukupno 4 mjere smanjenja naknada za stručne ispite ukupne vrijednosti rasterećenja od 9 milijuna kuna odnosno 42,85 % od ukupno 17 mjera.

Na 230. sjednici Vlade Republike Hrvatske koja je održana 14. svibnja 2020. godine predložene su izmjene Zakona o šumama od strane Ministarstva poljoprivrede. Izmjene odredbi Zakona o šumama odnose se na naknadu za korištenje općekorisnih funkcija šuma koju su dužne plaćati pravne i fizičke osobe te koje ostvare ukupni godišnji prihod i primitak veći od 3 milijuna kuna. Svrha plaćanja ovog neporeznog davanja je financiranje održivog gospodarenja šumama i šumskim zemljištima. Od ukupnog broja pravnih osoba (280 017) i subjekata u obrtu i slobodnim zanimanjima (83 811) koje su bile registrirane krajem 2019. godine, oko 5,5 % njih su obveznici plaćanja naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma. Ako se promatra razdoblje od prethodnih 5 godina tada s osnove ove naknade je prihodovano ukupno 190,7 milijuna kuna. U okviru druge skupine mjera za pomoć gospodarstvu koje su proizašle iz posljedica pandemije korona virusa, a koje se između ostalog odnose na naknadu za korištenje općekorisnih funkcija šuma planira se pomoću dvije mjere umanjiti ovo neporezno davanje, i to smanjenjem stope za obračun naknade sa sadašnjih 0,0265 % na 0,024 % te povećanjem granice pomoću koje se utvrđuje obveza plaćanja naknade s dosadašnjih 3 milijuna kuna na 7,5 milijuna kuna. Posljedice provođenja ovih mjera osjetile bi se u rasterećenju gospodarstva u naredne dvije godine u ukupnom iznosu od 33 milijuna kuna te smanjenju broja obveznika plaćanja naknade na 10 500 poslovnih subjekata. S obzirom da bi se smanjio broj poslova vezanih oko obračuna i naplate ovog neporeznog davanja prijedlog je da te poslove preuzme samo Ministarstvo poljoprivrede budući da je do sada te poslove obavljala Financijska agencija. Posljedično bi se i administrativno rasteretilo gospodarstvo, i to na način da se podzakonskim aktom normira način obračunavanja naknade i međusobna elektronička komunikacija. Ministarstvo poljoprivrede se obvezuje da će nakon stupanja na snagu Zakona u roku dvije godine napraviti procjenu učinaka ovih mjera (Vlada Republike Hrvatske, 2020g).

Prema Izvješću za Hrvatsku 2020. od 26. veljače 2020. godine (Europska komisija, 2020) koju je izradila Europska komisija, u dijelu smanjenja ili ukidanja neporeznih parafiskalnih nameta, Republika Hrvatska ima ograničeni napredak u području provedbe preporuka iz 2019. godine. Mjere smanjenja ili ukidanja neporeznih i parafiskalnih nameta ujedno su i dio obveze Republike Hrvatske prije pristupanja mehanizmu ERM II. U skladu s Izvješćem

procijenjeno opterećenje takvim nametima iznosi oko 2,3 % BDP-a. I dalje se u preporukama Europske komisije navodi da je potrebno smanjiti najveće parafiskalne namete u narednom razdoblju.

Tijekom provedbe empirijskog istraživanja (više o tome u poglavlju 5.2.2.) sa predstavnicima zakonodavne i institucionalne vlasti tijekom listopada 2020. godine, dobiven je na uvid od predstavnika Ministarstva poljoprivrede ažurirani Registar neporeznih davanja 2020. godine koji se odnosi na neporezna davanja i parafiskalne namete za 2019. godinu u poljoprivrednom sektoru.⁷⁹ Budući da Registar neporeznih davanja 2020. u vrijeme izrade ove disertacije nije javno objavljen, nisu rađene u okviru doktorske disertacije ni detaljne statističke analize neporeznih davanja i parafiskalnih nameta za 2019. godinu već su izneseni sumirani zaključci. Registrom neporeznih davanja 2020. Ministarstva poljoprivrede definirani su:

- nazivi neporeznih davanja
- zakonski i podzakonski akti
- nadležna tijela (institucije) koja su zadužena za donošenje propisa kojim se propisuje neporezno davanje
- svrha uvođenja (zašto je neporezno davanje uvedeno odnosno koja se potreba želi zadovoljiti njegovim uvođenjem)
- namjena prihoda (čemu je namijenjeno neporezno davanje odnosno za što se troše prikupljena sredstva)
- pripadnost prihoda (tko raspolaže prihodom od neporeznog davanja - državni proračun, tijela državne uprave, jedinice lokalne/regionalne samouprave)
- obveznik plaćanja (pravne/fizičke osobe/obrtnici)
- način izračuna (način na koji se utvrđuje iznos neporeznog davanja)
- način naplate (opća uplatnica, internet bankarstvo, platni nalog)
- učestalost naplate i rok (koliko često se neporezno davanje naplaćuje na godišnjoj razini te u kojem roku se neporezno davanje mora platiti - do 31.12. tekuće godine, do zadnjeg dana u mjesecu, 15 dana od donošenja usluge ili nešto slično)
- tijelo za utvrđivanje i naplatu (institucija koja vrši naplatu neporeznog davanja)
- jedinični iznos (u kunama)

⁷⁹ U trenutku kada su obrađivani podaci (listopad 2020.) vezani za neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru, još uvijek ti podaci nisu bili javno objavljeni na stranicama Ministarstva gospodarstva i regionalnog razvoja u okviru Registra neporeznih davanja za 2019. godinu. Informacije o neporeznim davanjima za koje je zaduženo Ministarstvo poljoprivrede su ustupljene mailom 20. listopada 2020. godine nakon potpisivanja Registra od strane predstavnika Ministarstva poljoprivrede te je time dozvoljeno da ih se obradi za potrebe doktorske disertacije.

- ukupni iznos za 2019. godinu – gospodarstvo (ukupni iznos neporeznog davanja koji su u 2019. godini uplatile pravne i fizičke osobe-obrtnici u kunama)
- ukupni iznos za 2019. godinu – građani (ukupni iznos neporeznog davanja koji su u 2019. godini uplatile fizičke osobe u kunama)
- ukupni iznos za 2019. godinu (ukupni iznos prihoda od neporeznog davanja za 2019. godinu u kunama)
- komentar (napomena vezana za neporezno davanje ako je primjenjivo).

Ako se uspoređi dobiveni Registar od predstavnika Ministarstva poljoprivrede sa trenutno objavljenim Registrom neporeznih davanja na internetskoj stranici Ministarstva gospodarstva <https://nameti.mingo.hr/registar> koji je javno dostupan, tada se može uočiti da svi ti podaci nisu sadržani u trenutno javno objavljenom Registru neporeznih davanja.⁸⁰

Analizom dostupnog Registra neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru za koje je odgovorno Ministarstvo poljoprivrede došlo se do sljedećih zaključaka:

- U Registru neporeznih davanja poljoprivrednog sektora za 2019. godinu evidentirano je ukupno 177 davanja. Od toga za 176 davanja je nadležno tijelo Ministarstvo poljoprivrede, a za 1 neporezno davanje je nadležno Upravno vijeće Državne ergele Đakovo i Lipik. U ukupnom broju od 177 davanja, broj neporeznih davanja je 132, a parafiskalnih davanja 45.
- Ukupni iznos neporeznih i parafiskalnih davanja Ministarstva poljoprivrede za 2019. godinu je 615,4 milijuna kuna od kojih 593,9 milijuna kuna se odnosi na gospodarstvo, a 21,4 milijuna kuna na građane.
- U Registru su segmentirana neporezna davanja i parafiskalni nameti prema organizacijskim jedinicama Ministarstva poljoprivrede (Uprava za stručnu podršku razvoju poljoprivrede i ribarstva 47,5 tisuća kuna; Uprava šumarstva, lovstva i drvne industrije 282,1 milijun kuna; Uprava za poljoprivredno zemljište, biljnu proizvodnju i tržište 251,8 milijuna kuna; Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane 41,5 milijuna kuna; Uprava ribarstva 24 milijuna kuna; Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu - 11,8 milijuna kuna; Hrvatska poljoprivredna komora - 19,7 tisuća kuna; Hrvatska veterinarska komora - 1,2 milijuna kuna; Hrvatska komora inženjera šumarstva i drvne

⁸⁰ U okviru kvalitativnog empirijskog istraživanja dobivene su informacije od predstavnika Ministarstva poljoprivrede da je u izradi nova stranica Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja na kojoj će biti objavljen novi Registar neporeznih davanja za 2019. godinu. Ostaje jedino vidjeti kada Registar bude javno objavljen hoće li sadržavati sve elemente koji su navedeni u Registru neporeznih davanja koji je dobiven od predstavnika Ministarstva poljoprivrede ili će biti skraćeni prikaz Registra kao i dosada. Ukoliko bi bile obuhvaćene i javno dostupne sve stavke od naziva neporeznog davanja, obveznika, svrhe, namjene i svega ostaloga, tada bi se uveliko olakšalo praćenje neporeznih davanja te bi se postigla transparentnost sustava neporeznih davanja.

tehnologije - 2,7 milijuna kuna; Uprava za stočarstvo i kvalitetu hrane - 0,00 kuna) te Državna ergela Đakovo i Lipik - 8 tisuća kuna.

Usporedbom ažuriranog on line Registra neporeznih davanja i podataka koji se odnose na 2016. godinu za poljoprivredni sektor i Ministarstvo poljoprivrede⁸¹ sa Registrom neporeznih davanja 2020. poljoprivrednog sektora, zaključuje se da je evidentirano povećanje ukupnog iznosa prihoda od neporeznih i parafiskalnih davanja za 2019. godinu od 381,9 milijuna kuna kao i broja neporeznih i parafiskalnih davanja ukupno za 139 davanja više u 2019. u odnosu na 2016. godinu.

⁸¹ Podaci dostupni na dan 8.6.2021. iz objavljenog ažuriranog Registra neporeznih davanja. <https://nameti.mingo.hr/registar>

5. Empirijsko istraživanje: utjecaj neporeznih davanja na konkurentnost hrvatske poljoprivrede

U ovom doktorskom radu empirijsko istraživanje se provodilo u tri faze. U **prvoj** fazi istraživanja obuhvaćena su poljoprivredna gospodarstva u Republici Hrvatskoj koja se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.⁸² U empirijsko istraživanje su uključena ona poljoprivredna gospodarstva obveznici poreza na dobit koji imaju registriranu djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva neovisno o svojoj veličini i obliku vlasništva (državno, privatno, zadružno) te su kao takvi obvezni plaćati svojevrzne namete poput neporeznih i parafiskalnih davanja. U **drugoj** fazi empirijskog istraživanja istraživala su se stajališta predstavnika zakonodavne i institucionalne vlasti vezana za neporezna davanja i parafiskalne namete. Također su u ovoj fazi istraživanja ispitani stavovi predstavnika nadležnih institucija odnosno njihovih odjela zaduženih za poljoprivredu. U **trećoj** fazi istraživanja ispitani su stavovi predstavnika nezavisnih strukovnih organizacija koja se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

Povećanje hrvatske konkurentnost općenito, a time i povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede ovisi o spremnosti nadležnih k postupnom ukidanju ili smanjenju neporeznih davanja. Majetić (2017) navodi da sniženje neporeznih davanja može pomoći domaćoj poljoprivredi. Upravo iz tog razloga se aktivnosti koje su usmjerene na smanjenje neporeznih davanja u poljoprivredom sektoru trebaju provoditi kontinuirano.

5.1. Metodologija empirijskog istraživanja

U skladu s **prvom** fazom istraživanja osnovni cilj istraživanja bio je prikupiti podatke o stavovima poslovnih subjekata i obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava o neporeznim davanjima i parafiskalnim davanjima kojima je opterećen poljoprivredni sektor. Na temelju prikupljenih podataka i njihovom analizom predložiti model racionalizacije neporeznih davanja i parafiskalnih nameta u poljoprivredi kao i utvrditi može li se smanjenjem ili ukidanjem neporeznih davanja i parafiskalnih davanja utjecati na konkurentnost hrvatske poljoprivrede. Kvaliteta dobivenih odgovora ovisila je o nastupu i načinu dobivanja povratnih

⁸² Prema Zakonu o popisu poljoprivrede (NN 63/19) i podacima Državnog zavoda za statistiku vezanima za Popis poljoprivrede 2020., poljoprivredno gospodarstvo je poljoprivredno gospodarska jedinica koja je registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, a koja djeluje kao trgovačko društvo, obrt ili zadruga, kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ili seljačko gospodarstvo.

informacija od strane ispitanika. Također u skladu s prethodno definiranim ciljem, u **drugo** **fazi** istraživanja dodatni cilj je bio dobivanje što kvalitetnijih i detaljnijih odgovora od kreatora zakonskog i institucionalnog okvira vezanog za istraživanu problematiku neporeznih i parafiskalnih davanja. **Treća faza** istraživanja je bila usko povezana sa drugom fazom istraživanja jer je i u ovoj fazi primarnog istraživanja cilj bio prikupiti informacije o stavovima nezavisnih strukovnih organizacija o opterećenosti sektora poljoprivrede neporeznim davanjima i parafiskalnim davanjima.

5.1.1. Pristup istraživanju i izbor metoda istraživanja

Pristup istraživanju bio je detaljno i planski razrađen. Naime, s obzirom da je bila prisutna pandemija korona virusa od početka ožujka 2020. godine, a i hrvatski parlamentarni izbori su održani početkom srpnja 2020. godine, pričekalo se sa provođenjem empirijskog istraživanja s predstavnicima zakonodavne i institucionalne vlasti. Nakon detaljne analize gospodarske situacije u zemlji te nakon što su se stvorili povoljni uvjeti pristupilo se empirijskom istraživanju.

De Leuw i Nicholls II (1996) ističu da je zajednička karakteristika svim istraživanjima postavljenje prigodnih pitanja reprezentativnom uzorku populacije u definiranoj točki vremena. Prema Horvat i dr. (2000) prikupljanje podataka je prva faza empirijskog istraživanja, a na koje načine će se podaci prikupiti djelovat će i na njihovu kvalitetu. U društvenim istraživanjima najčešće se koristi paralelna uporaba više tehnika prikupljanja podataka kako bi se postigao što veći odaziv ispitanika u uzorku.

Prilikom empirijskog istraživanja za potrebe ove doktorske disertacije korištene su različite tehnike prikupljanja podataka te njihova kombinacija. Podaci od poljoprivrednih gospodarstava prikupljali su se putem elektroničke pošte, telefonskim razgovorom te osobnim kontaktom na mjestima koja su ispitanicima najbolje odgovarala. S predstavnicima zakonodavne i institucionalne vlasti te nezavisnih strukovnih organizacija empirijsko istraživanje je provedeno putem elektroničke pošte i telefonski. Prilikom prikupljanja primarnih podataka od strane predstavnika poljoprivrednih gospodarstava korištena je metoda anketiranja pomoću anketnog upitnika. Vujević (2006) ističe da se korištenjem metode anketiranja dolazi do podataka o mišljenjima i stavovima ispitanika. Podaci od predstavnika

zakonodavne i institucionalne vlasti te nezavisnih strukovnih organizacija prikupljali su se metodom intervjuiranja pomoću dubinskog intervjua.

Dobiveni podaci analizirani su različitim statističkim metodama deskriptivne i inferencijalne statistike uz primjenu statističkog programa SPSS (*engl. Statistical Package for the Social Science*). Metode koje su primijenjene tijekom empirijskog istraživanja obuhvaćaju induktivnu metodu, deduktivnu metodu, metodu generalizacije, metodu analize i sinteze, metodu opovrgavanja, metodu klasifikacije, metodu deskripcije, komparativnu metodu, statističku metodu, metodu dokazivanja, metodu uzorka, metodu anketiranja te metode inferencijalne statistike, korelacijsku analizu i multiplu regresijsku analizu.

5.1.2. Istraživački instrumenti

Analizom teorijskog okvira neporeznih davanja i parafiskalnih nameta prikupljene su informacije koje su poslužile kao podloga za provođenje empirijskog istraživanja i kreiranje istraživačkih instrumenata anketnog upitnika i dubinskog intervjua. Što se tiče postupaka istraživanja, povratne informacije od poljoprivrednih gospodarstava prikupljale su se anketiranjem pomoću anketnog upitnika što predstavlja najčešću statističku metodu prikupljanja podataka društvenih istraživanja, a povratne informacije od predstavnika zakonodavne i institucionalne vlasti te nezavisnih strukovnih organizacija pomoću dubinskog intervjua. Podaci koji su prikupljeni anketnim upitnikom dobiveni su najvećim dijelom od vlasnika ili člana uprave poslovnog subjekta. Prema Brajdiću (2002) prednosti prikupljanja podataka pomoću anketnog upitnika su mogućnosti dobivanja informacija o mišljenjima, stavovima, podaci o prošlosti, sadašnjosti, budućnosti, a i u kratkom vremenu se može doći do većeg broja podataka uz minimalne troškove. Slabosti anketnog upitnika su epistemološke poteškoće (zbog različite stručnosti ispitanika), psihološke poteškoće (anketu je teško prilagoditi svim ispitanicima) te društvene poteškoće (rješavaju se anonimnim anketiranjem).

Pri sastavljanju istraživačkog instrumenta vodilo se računa da postavljena pitanja u anketnom upitniku budu odgovarajuća i primjerena istraživačkoj problematici kako bi se prikupile kvalitetne informacije od strane ispitanika. U upitniku su postavljena pitanja otvorenog tipa pri čemu su ispitanici mogli upisati odgovore kao i pitanja zatvorenog tipa sa ponuđenim unaprijed definiranim odgovorima. Pojedina zatvorena pitanja su pored ponuđenih odgovora imala i kategoriju „nešto drugo“/“ostalo“ kako bi se dala mogućnost ispitanicima da upišu

svoje odgovore ukoliko ih nisu pronašli među ponuđenim odgovorima. Korištena su i otvorena i zatvorena pitanja kako bi se mogli primijeniti različiti statistički postupci prilikom interpretiranja dobivenih informacija. U anketnom upitniku korištene su i ljestvice stavova (Likertova ljestvica) kojima je mjeren intenzitet stavova ispitanika ocjenama od 1 do 5 pri čemu ocjena 1 - ima značenje uopće se ne slažem, a ocjena 5 - u potpunosti se slažem. Likertovom ljestvicom i ocjenama od 1-5 ispitivale su se i teze koje bi mogle pridonijeti boljem sustavu neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva pri čemu ocjena 1 - ima značenje beznačajno, a ocjena 5 - vrlo značajno. Tkalac Verčić i dr., (2010) ističu da se korištenjem Likertove ljestvice definira intenzitet stavova ispitanika za pojedinu tvrdnju u odnosu na drugog ispitanika, a ukupni rezultat predstavlja sumu ocjena na svim ljestvicama.

Što se tiče redosljeda pitanja u upitniku te ljestvica stavova, oni imaju logičan slijed u skladu s ciljevima istraživanja, postavljenim tematskim cjelinama i definiranim hipotezama. Izrazi koji su korišteni u istraživačkom instrumentu, a imaju rodno značenje podjednako se odnose na muški i ženski rod. Podaci koji su prikupljeni istraživanjem statistički su povjerljivi, a na osobne podatke o fizičkim osobama primjenjuju propisi o zaštiti osobnih podataka.

Pitanja u anketnom upitniku (Prilog 1.) grupirana su u 6 tematskih cjelina:

1. **sociodemografska obilježja ispitanika** od 1. do 7. pitanja (spol, stupanj obrazovanja, dob, godine radnog staža, pravni oblik poslovnog subjekta, županija, broj zaposlenih);
2. **osnovne spoznaje ispitanika o neporeznim davanjima i parafiskalnim nametima** od 8. do 16. pitanja;
3. **značaj i utjecaj neporeznih davanja na razvoj i zastupljenost djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva** (pitanje 17. - ispitivani su stavovi ispitanika pomoću 5-stupnjevane Likertove ljestvice pri čemu ocjene imaju značenje 1 - uopće se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem), 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem);
4. **odnos prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja i razvijenost pojedine regije** (pitanje 18. - stavovi ispitanika vrednovani su pomoću 5-stupnjevane Likertove ljestvice sa ocjenama 1 - uopće se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem), 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem);
5. **utjecaj promjena zakonskog okvira neporeznih davanja i dosadašnjih strukturnih reformi na konkurentnost hrvatske poljoprivrede** (pitanja 19. - 20.-

ispitivani su stavovi ispitanika pomoću 5-stupnjevane Likertove ljestvice sa ocjenama 1 - uopće se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem), 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem);

6. **unaprjeđenja sustava neporeznih davanja** (pitanje 21. - od ispitanika se tražilo da vrednuju pomoću 5 - stupnjevane Likertove ljestvice ponuđene teze poboljšanja sustava neporeznih davanja pri čemu je značenje vrijednosti 1 - beznačajno, 2 - ne tako značajno, 3 - neutralno, 4 - prilično značajno, 5 - vrlo značajno).

Podaci prikupljeni anketnim upitnikom su obrađivani zbirno te su korišteni za potrebe statističke obrade u ovoj doktorskoj disertaciji.

Izborom drugog istraživačkog instrumenta dubinskog intervjua i njegovom primjenom dana je mogućnost ispitanicima da temeljem vlastitog iskustva identificiraju i definiraju najznačajnije komponente koje mogu pridonijeti formiranju modela racionalizacije neporeznih davanja i parafiskalnih davanja, i to sa stajališta zakonodavne i institucionalne podrške. Dubinski intervju (Prilog 2.) kao instrument empirijskog istraživanja koji je poslan predstavnicima zakonodavne vlasti sadržavao je ukupno 13 pitanja od kojih je 12 pitanja bilo esejskog karaktera. Dubinski intervju koji je proveden s predstavnicima institucionalne vlasti (HOK, HUP, HGK, Upravni odjel za gospodarstvo i poljoprivredu Virovitičko podravske županije) (Prilog 3.) i predstavnicima nezavisnih strukovnih organizacija (Prilog 4.) sadržavao je ukupno 13 pitanja. Pitanja dubinskog intervjua bila su koncipirana u tri tematske cjeline, i to:

1. **sociodemografska obilježja ispitanika** (1. pitanje - spol, stručna sprema, radno mjesto, funkcija)
2. **dosadašnje spoznaje o neporeznim davanjima i parafiskalnim nametima te njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede** (od 2. do 12. pitanja)
3. **sugestije i prijedlozi za buduće unaprjeđenje sustava neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva** (13. pitanje).

Dubinskim intervjuom željeli su se dobiti relevantni odgovori predstavnika zakonodavne i institucionalne vlasti te nezavisnih strukovnih organizacija o potrebi za unificiranjem naziva neporeznih davanja, administrativnom opterećenju fizičkih i pravnih osoba neporeznim davanjima i parafiskalnim nametima, zakonskom uređenju, aktivnostima koje pridonose smanjenju/ukidanju neporeznih davanjima te mjerama koje su dosada postignute u vrijeme

pandemije koronavirusa (COVID-19), a koje se odnose na neporezna davanja i parafiskalna davanja.

5.1.3. Uzorak istraživanja i njegove karakteristike

Tkalac Verčić i dr. (2010) ističu da prilikom odabira uzorka u kvantitativnim istraživanjima treba voditi računa o maksimalnoj preciznosti kao i o izbjegavanju pristranosti od strane istraživača, dok u kvalitativnim istraživanjima treba voditi računa o širini odnosno dubini samog istraživanja u skladu sa smislom i svrhom istraživanja. Bedeković (2011) navodi da populacija (ispitanici) koja je predmet istraživanja predstavlja osnovni skup koji obuhvaća ispitanike sa njihovim zajedničkim obilježjima, dok je uzorak populacije onaj dio populacije koji reprezentativno predstavlja populaciju s ciljem generaliziranja rezultata istraživanja na cijelu populaciju. Reprezentativnost uzorka ispitanika ovisi o veličini uzorka, varijabilitetu istraživačke pojave ili procesa te o načinu određivanja uzorka istraživanja.

U **prvoj fazi** istraživanja obuhvaćena su poljoprivredna gospodarstva koja uključuju poslovne subjekte koji imaju registriranu djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva te obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Za potrebe istraživanja kako bi se došlo do kontakata i podataka o poslovnim subjektima pretražene su baze Financijske agencije (Registar godišnjih financijskih izvještaja), Hrvatske gospodarske komore (Registar hrvatskih izvoznika i Registar poslovnih subjekata HGK), Hrvatske obrtničke komore (HOK); portali burzahrane.hr i moja-djelatnost.hr te poslovne platforme CompanyWall business i Poslovna.hr. U uzorak istraživanja uključeni su ispitanici evidentirani u Registru godišnjih financijskih izvještaja Financijske agencije koji imaju registriranu djelatnost A Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo prema Državnom zavodu za statistiku. Istraživanje je obuhvatilo poljoprivredna gospodarstva s područja cijele Republike Hrvatske iz svih županija. Prema definiranim kriterijima, a nakon što su izuzeti poslovni subjekti koji su u postupku stečaja ili likvidacije, u osnovnom skupu ukupno je $N = 3\ 394$ poslovnih subjekata (d.d., zadruga, d.o.o., j.d.o.o., OPG i obrtnika)(Financijska agencija, 2018). Metodom proporcionalnog stratificiranog slučajnog uzorka izabrana je veličina uzorka $n = 600$ ispitanika. Sloj (stratum) u uzorku su bile županije iz razloga što u svakoj županiji nije registriran jednak broj poslovnih subjekata. Određivanjem frakcije uzorkovanja ($f = 0,176782557$) dobiven je broj poljoprivrednih gospodarstava iz svake županije proporcionalno njihovom ukupnom broju u svakoj pojedinoj županiji. Korištenjem metode jednostavnog slučajnog uzorka pomoću računala i Microsoft

Office Excela svaki od poslovnih subjekata je imao jednaku vjerojatnost da bude izabran u uzorku, a dobiveni podaci i povratne informacije dobra podloga za statističke zaključke o čitavoj populaciji koja je predmet istraživanja. U Tablici 30. prikazan je uzorak istraživanja i njegova raspodjela po županijama.

Tablica 30. Uzorak istraživanja i njegova raspodjela po županijama

Redni broj	Naziv županije	Broj kontaktiranih poljoprivrednih gospodarstava	Stopa povrata dobivenih odgovora	
			n	%
1.	Bjelovarsko-bilogorska	28	8	28,57
2.	Brodsko-posavska	21	9	42,86
3.	Dubrovačko-neretvanska	16	11	68,75
4.	Grad Zagreb	67	22	32,84
5.	Istarska	48	9	18,75
6.	Karlovačka	25	8	32,00
7.	Koprivničko-križevačka	24	8	33,33
8.	Krapinsko-zagorska	9	5	55,55
9.	Ličko-senjska	9	6	66,66
10.	Međimurska	20	6	30,00
11.	Osječko-baranjska	70	15	21,43
12.	Požeško-slavonska	9	8	88,88
13.	Primorsko-goranska	30	8	26,66
14.	Sisačko-moslavačka	28	9	32,14
15.	Splitsko-dalmatinska	41	12	29,27
16.	Šibensko-kninska	13	7	53,85
17.	Varaždinska	17	7	41,18
18.	Virovitičko-podravska	24	6	25,00
19.	Vukovarsko-srijemska	38	8	21,05
20.	Zadarska	30	7	23,33
21.	Zagrebačka	33	18	54,55
	Ukupno	600	197	32,83

Izvor: izrada autorice

Ako se gleda prema broju anketnih upitnika u Tablici 30. koji su pristigli sa povratnim odgovorima, najviše je prikupljeno iz Grada Zagreba, njih 22, a najmanje iz Krapinsko-zagorske županije 5 ispitanika. Prema stopi povrata dobivenih odgovora najveća stopa povrata je iz Požeško-slavonske županije 88,88 %, a najmanja iz Istarske županije 18,75 %.

U **drugo**j fazi istraživanja metodom analize sadržaja internetskih stranica zakonodavne i institucionalne vlasti te analizom odgovarajuće dokumentacije, u istraživanje su uključene najkompetentnije osobe u području neporeznih davanja. Kako bi se dobile kvalitetne povratne informacije pomoću dubinskog intervjua, intervjuirani su stručni predstavnici institucija kojima je tematika neporeznih davanja i parafiskalnih davanja najbolje poznata. U ovoj fazi istraživanja dubinski intervjui obavljeni su sa predstavnicima Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, točnije kontakt je uspostavljen sa voditeljicom Samostalne službe za unaprjeđenje poslovne klime jer je prema Godišnjem planu Ministarstva gospodarstva za 2020. godinu za provođenje specifičnog cilja pripreme mjera za smanjenje opterećenja gospodarstva temeljem smanjenja neporeznih davanja odgovorna Samostalna služba za unaprjeđenje poslovne klime u okviru provedbe mjere 6.2. Akcijskog plana za ERM II.

S predstavnicima Ministarstva poljoprivrede kontakt je u uspostavljen sa Upravom za financijske poslove i javnu nabavu i njihovom Službom za financijske poslove odnosno s Voditeljem Odjela za strateško planiranje, upravljanje rizicima i izvještavanje o fiskalnoj odgovornosti iz razloga što je u okviru Godišnjeg plana rada Ministarstva poljoprivrede za 2020. godinu ta ustrojstvena jedinica odgovorna za provedbu plana smanjenja neporeznih davanja u dijelu nadležnosti Ministarstva poljoprivrede putem koordinacije i praćenja provedbe planiranih aktivnosti do izvještavanja. U Tablici 31. prikazana je struktura uzorka predstavnika zakonodavne vlasti koji su kontaktirani za potrebe empirijskog istraživanja, a vezano za neporezna davanja.

Tablica 31. Struktura uzorka predstavnika zakonodavne vlasti

Ispitanik	Naziv institucije	Funkcija predstavnika institucije
Z.1.	Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja	Voditeljica Samostalne službe za unaprjeđenje poslovne klime
Z.2.	Ministarstvo poljoprivrede	Voditelj Odjela za strateško planiranje, upravljanje rizicima i izvještavanje o fiskalnoj odgovornosti

Izvor: izrada autorice

Kao što je prikazano u Tablici 31. ispitanicima su dodjeljene oznake Z.1. za Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja te Z.2. za Ministarstvo poljoprivrede. Na taj način pojednostavljena je interpretacija dobivenih spoznaja od strane predstavnika zakonodavne vlasti.

Što se tiče predstavnika Hrvatske udruge poslodavaca kontakt je uspostavljen sa direktoricom odnosa sa članstvom granske Udruge prehrambene industrije i poljoprivrede HUP budući da se granska udruga zalaže za konkurentnu poljoprivredu te se između ostalog zalažu za ukidanje odnosno smanjenje neporeznih davanja.

Iz Hrvatske obrtničke komore kontaktirana je predstavnica Odjela za gospodarstvo i savjetovanje HOK s obzirom da Odjel prati pravne propise poslovanja obrta i gospodarstva te predlažu promjene propisa vezane za poslovanje obrta uključujući i propise vezane za neporezna davanja te s voditeljicom Službe za financijsko-računovodstvene poslove.

U Hrvatskoj gospodarskoj komori prvi kontakt je uspostavljen sa predstavnicima Odjela za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo te tajnikom Udruženja poljoprivrede HGK s obzirom da im je problematika neporeznih davanja najbliža odnosno bave se artikuliranjem problema u poljoprivredi, pokreću inicijative za unaprjeđenje stanja u poljoprivredi, utvrđuju svoje stajalište o prijedlozima propisa te zastupaju interese poljoprivrednika.

Iz Upravnog odjela za gospodarstvo i poljoprivredu Virovitičko podravske županije komunikacija je uspostavljena sa pročelnikom odjela budući da Upravni odjel između ostalog obavlja poslove praćenja stanja i proučavanja problematike s kojom se suočavaju poljoprivrednici, predlažu mjere unaprjeđenja konkurentnosti poljoprivrede, provode organizacijsko-koordinacijske, upravne, normativno-pravne, analitičko-planske te ostale stručne poslove povezane sa gospodarstvom i poljoprivredom.

S obzirom da su u empirijskom istraživanju sudjelovali i predstavnici institucionalne vlasti, struktura uzorka predstavnika institucionalne vlasti prikazana je u Tablici 32.

Tablica 32. Struktura uzorka predstavnika institucionalne vlasti

Ispitanik	Naziv institucije	Funkcija predstavnika institucije
I.1.	Hrvatska udruga poslodavaca	Direktorica odnosa sa članstvom granske Udruge prehrambene industrije i poljoprivrede HUP
I.2.	Hrvatska obrtnička komora	Voditeljica Odjela za gospodarstvo i savjetovanje HOK
I.3.	Hrvatska gospodarska komora	Tajnik Udruženja poljoprivrede HGK
I.4.	Upravni odjel za gospodarstvo i poljoprivredu Virovitičko podravske županije	Pročelnik Upravnog odjela za gospodarstvo i poljoprivredu Virovitičko podravske županije

Izvor: izrada autorice

Tablica 32. prikazuje da su ispitanici također označeni oznakama I.1. za Hrvatsku udruhu poslodavaca, I.2. za Hrvatsku obrtničku komoru, I.3. za Hrvatsku gospodarsku komoru te I.4. za Upravni odjel za gospodarstvo i poljoprivredu Virovitičko podravske županije. Također je za svakog predstavnika institucije navedena i funkcija koju ispitanik obnaša.

Treća faza istraživanja provedena je provedbom dubinskih intervjua s predstavnicima nezavisnih strukovnih organizacija koje su usko povezane sa djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Njihova zadaća između ostalog je interesno zastupanje poljoprivrednika s područja Republike Hrvatske te kao takvi predstavljaju svojevrsnu poveznicu između poljoprivrednika i zakonodavne vlasti. Za potrebe istraživanja detektirano je šest nezavisnih strukovnih organizacija (Nezavisni seljaci Hrvatske, Hrvatska poljoprivredna komora, Savez hrvatskih seljaka, Hrvatska voćarska zajednica, Hrvatska udruga mladih poljoprivrednika, Hrvatski savez proizvođača mlijeka) čiji je primarni cilj djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, a instrument istraživanja bio je dubinski intervju. Struktura uzorka nezavisnih strukovnih organizacija prikazana je u Tablici 33.

Tablica 33. Struktura uzorka nezavisnih strukovnih organizacija

Ispitanik	Naziv institucije
SO.1.	Nezavisni seljaci Hrvatske
SO.2.	Hrvatska poljoprivredna komora
SO.3.	Savez hrvatskih seljaka
SO.4.	Hrvatska voćarska zajednica
SO.5.	Hrvatski savez proizvođača
SO.6.	Hrvatska udruga mladih poljoprivrednika

Izvor: izrada autorice

U Tablici 33. ispitanicima predstavnicima nezavisnih strukovnih organizacija dodijeljene su oznake SO.1. za Nezavisne seljake Hrvatske, SO.2. za Hrvatsku poljoprivrednu komoru, SO.3. za Savez hrvatskih seljaka, SO.4. za Hrvatsku voćarsku zajednicu, SO.5. za Hrvatski savez proizvođača te SO.6. za Hrvatsku udrugu mladih poljoprivrednika.

5.1.4. Procedura prikupljanja podataka i provođenja istraživanja

Primarno istraživanje na poljoprivrednim gospodarstvima provedeno je tijekom srpnja i kolovoza 2020. godine na prigodnom uzorku s obzirom na vrstu i veličinu samog uzorka te varijabilnost obilježja koji je predmet promatranja s ciljem dobivanja preciznih podataka o neporeznim davanjima i parafiskalnim davanjima koja opterećuju poljoprivredni sektor. U primarno istraživanje je bilo uključeno 600 poljoprivrednih gospodarstava koji imaju registriranu djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Istraživanju se pristupilo koristeći neizravnu metodu prikupljanja podataka putem elektronske pošte. Upitnici su poslani pomoću Google Drive aplikacije Google Forms. Ova faza istraživanja imala je tri podfaze jer je tijekom prva dva tjedna mjeseca srpnja anketni upitnik poslan poslovnim subjektima te se u ta dva tjedna pričekalo sa dobivanjem odgovora. U međuvremenu se pristupilo i izravnoj metodi prikupljanja podataka putem telefonskog kontakta te su pojedini poslovni subjekti kontaktirani telefonski i osobno. Nakon toga, anketni upitnik je poslan elektronskom poštom obrtnicima, udrugama i zadrugama. Također se pričekalo sa dobivanjem odgovora, i u ovoj fazi se prema potrebi koristilo telefonsko i osobno prikupljanje podataka. Posljednja faza slanja anketnog upitnika elektronskom poštom tijekom kolovoza bila je obiteljskim

poljoprivrednim gospodarstvima. I u ovoj su fazi pojedini OPG-ovi kontaktirani su osobno i telefonski kako bi stopa povrata dobivenih odgovora bila što veća. S prikupljanjem podataka u okviru primarnog istraživanja završilo se u zadnjem tjednu mjeseca kolovoza 2020. godine. Kontaktirano je svih 600 ispitanika iz prigodnog uzorka neizravnim kontaktom putem elektroničke pošte te po potrebi telefonskim i osobnim kontaktom. Od ukupnog prigodnog uzorka od 600 ispitanika na anketni upitnik odgovorilo je ukupno 197 ispitanika pa je stopa povrata iznosila 32,83 %. Analiza podataka dobivena ovim istraživanjem relevantna je za hipoteze H1 i H4 te djelomično za hipotezu H2 i H3, a podaci prikupljeni anketnim upitnikom obrađeni su deskriptivnom statističkom analizom, korelacijskom analizom i multiplom regresijskom analizom pomoću statističkog paketa SPSS.

S predstavnicima zakonodavne i institucionalne vlasti (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo poljoprivrede, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska gospodarska komora, Upravni odjel za gospodarstvo i poljoprivredu Virovitičko-podravske županije) te nezavisnim strukovnim organizacijama poljoprivrednog sektora kvalitativno istraživanje provedeno je tijekom mjeseca rujna i listopada 2020. godine. S predstavnicima zakonodavne i institucionalne vlasti prvotno je uspostavljen kontakt putem elektronske pošte i/ili telefonski. U roku od osam dana, od 1. listopada 2020. do 8. listopada 2020. svi potencijalni ispitanici (njih 100 % ukupnog prigodnog uzorka) s kojima je uspostavljen kontakt su putem elektroničke pošte potvrdili svoje sudjelovanje u empirijskom istraživanju (Ministarstvo poljoprivrede 2.10., Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja 2.10., Upravni odjel za gospodarstvo i poljoprivredu Virovitičko-podravske županije, 2.10., Hrvatska udruga poslodavaca 5.10., Hrvatska gospodarska komora 6.10. i Hrvatska obrtnička komora 8.10.). Nakon što su predstavnici zakonodavne i institucionalne vlasti pristali sudjelovati u istraživanju, pojašnjen im je cilj i svrha istraživanja te su im pitanja dubinskog intervjua poslana na uvid elektronskom poštom što se u tom slučaju s obzirom na epidemiološke mjere pokazalo kao najprikladnija tehnika prikupljanja podataka. Također, prednost je što su ispitanici imali slobodu u izražavanju svojeg mišljenja i svojih stavova vezanih za neporezna davanja i parafiskalna davanja. Vremenski rok za odgovore dogovoren je u okviru 20 radnih dana od dana dostave pitanja za dubinski intervju. U tom roku povratni odgovori (u potpunosti ili djelomično) poslani su elektroničkom poštom i/ili telefonski od dva predstavnika zakonodavne vlasti i dva predstavnika institucionalne vlasti. Nakon isteka vremena dogovorenog za povratne odgovore poslan je podsjetnik elektroničkom poštom onima koji nisu u predviđenom roku odgovorili. Nakon toga, naknadno su dobiveni odgovori

na pitanja iz dubinskog intervjua od još jednog predstavnika institucionalne vlasti. Ukupno je u okviru empirijskog istraživanja na pitanja iz dubinskog intervjua odgovorilo pet od ukupno šest ispitanika iz uzorka odnosno stopa povrata je 83,33 %. Dobiveni odgovori su sumirani i analizirani te su izvedeni zaključci o neporeznim davanjima i parafiskalnim davanjima. Analiza dobivenih odgovora relevantna je za testiranje hipoteze H3.

Predstavicima nezavisnih strukovnih organizacija pitanja iz dubinskog intervjua poslana su neizravnim načinom prikupljanja podataka elektronskom poštom tijekom prvog tjedna mjeseca listopada. Pitanja dubinskog intervjua ukupno su poslana na šest adresa pomoću elektroničke pošte putem Google Drive aplikacije Google Forms. Ukupno su povratno pristigla tri popunjena upitnika odnosno stopa povrata iznosila je 50 %. Nakon dva tjedna od prvotnog slanja dubinskog intervjua, pokušalo se izravnom telefonskim kontaktom prikupiti još odgovora, no međutim preostala tri predstavnika nezavisnih strukovnih organizacija ni na koji način nisu željeli sudjelovati u istraživanju odnosno nisu prepoznali važnost provođenja istraživanja o neporeznim davanjima.

5.1.5. Ograničenja empirijskog istraživanja

Tijekom empirijskog istraživanja uočeni su određeni nedostaci i ograničenja u istraživanju problematike neporeznih davanja. Kao što je već prethodno rečeno, empirijsko istraživanje provodilo se sa tri skupine ispitanika. Provedba istraživanja o neporeznim davanjima sa stajališta poljoprivrednih gospodarstava i nezavisnih strukovnih organizacija imala je ograničenja u dijelu nezainteresiranosti i demotiviranosti ispitanika. Iako je za potrebe istraživanja formirana baza poljoprivrednih gospodarstava od 600 ispitanika, bilo je vrlo teško doći do podataka elektronske pošte ispitanika unatoč pretraživanju brojnih registara. Također tijekom provedbe istraživanja nisu svi ispitanici u danom trenutku imali pristup internetu te se u tom slučaju pristupilo tehničarima izravnog komuniciranja telefonom pri čemu su ispitanici posebno inzistirali na anonimnosti. Tijekom provođenja empirijskog istraživanja neki od ispitanika nisu bili u mogućnosti zbog svojih subjektivnih razloga odgovoriti na anketni upitnik. Gdje god je postojalo neko od prethodno navedenih ograničenja ispitanici su dodatno kontaktirani putem telefona te osobnim odlaskom istraživača ispitaniku.

U dijelu empirijskog istraživanja koje se odnosilo na predstavnike zakonodavne i institucionalne vlasti, a vezano za njihove spoznaje o neporeznim davanjima i parafiskalnim

davanjima, iako su svi ispitanici iz uzorka pristali sudjelovati u istraživanju, povratne informacije nisu dobivene od svih ispitanika unatoč slanju podsjetnika. Također je određeni dio ispitanika djelomično odgovorio na pitanja iz dubinskog intervjua. Zbog situacije oko pandemije korona virusa nije bilo moguće provesti međusobno komentiranje stavova i mišljenja ispitanika zakonodavne i institucionalne vlasti. Ograničenja koja se odnose na istraživanje problematike neporeznih davanja od strane predstavnika nezavisnih strukovnih organizacija odnosila su se prvenstveno na nezainteresiranost u pogledu sudjelovanja u istraživanju.

5.2. Rezultati empirijskog istraživanja

Dobiveni rezultati provedenog empirijskog istraživanja utemeljeni su na definiranoj metodologiji istraživanja koja je konceptualno obrađena u poglavlju 5.1. ove doktorske disertacije. Prvo su prikazani rezultati empirijskog istraživanja koji se temelje na kvantitativnom pristupu i statističkoj obradi podataka prikupljenih anketnim upitnikom sa stajališta poljoprivrednih gospodarstava. Zatim su analizirani i prikazani podaci kvalitativnog istraživanja prikupljeni dubinskim intervjuom od strane ispitanika zakonodavne i institucionalne vlasti te nezavisnih strukovnih organizacija.

5.2.1. Rezultati kvantitativnog istraživanja neporeznih davanja

Kvantitativni koncepti istraživanja u području društvenih znanosti oslanjaju se na rezultate dobivene na prigodnom uzorku ispitanika koji se uz primjenu statističkih, računalnih i matematičkih metoda i tehnika mogu primijeniti na cjelokupnu populaciju. Fraenkel i Wallen (1993) navode da se u kvantitativnom istraživanju preferiraju precizne hipoteze, a podaci se reduciraju na numeričke podatke uz ispitivanje valjanosti s naglaskom na statističke pokazatelje. Temeljem postavljenih hipoteza u doktorskoj disertaciji i provedenim kvantitativnim istraživanjem, napravljena je statistička analiza i testiranje hipoteza:

H1 - *Neporezna davanja negativno utječu na razvoj djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva;*

H2 - *Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pozitivnoj je vezi s razvijenošću pojedine regije u Republici Hrvatskoj;*

H3 - *Učestalim promjenama zakonskog i institucionalnog okvira neporeznih davanja negativno se utječe konkurentnost hrvatske poljoprivrede;*

H4 - *Dosadašnje sustavne strukturne reforme i mjere ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja utječu na rasterećenje poduzetnika koji se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva s time da je hipoteza H3 testirana i pomoću kvalitativnih pokazatelja što je dodatno objašnjeno u poglavlju 5.2.2.*

Statistička obrada i testiranje hipoteza napravljeno je pomoću deskriptivne statističke analize (mjerama centralne tendencije, mjerama varijabiliteta, grafičkim i tabelarnim prikazivanjem statističkih vrijednosti) te inferencijalne statistike pomoću Pearsonovog koeficijenta korelacije i multiple regresijske analize. Empirijsko istraživanje prilagođeno je definiranim tematskim cjelinama (poglavlje 5.1.2.).

Petz (2007) navodi da je smisao korelacije u činjenici da „ako linearnom porastu jedne varijable odgovara linearni porast druge varijable, i to tako da je jedna određena vrijednost jedne varijable uvijek povezana sa jednom korespondentnom vrijednošću druge varijable, onda je korelacija pozitivna i potpuna (maksimalna $r = +1$)“ (Petz, 2007:181) odnosno korelacija je pozitivna, ali ne i maksimalna ako je r veći od 0, ali je manji od +1. Ukoliko je $r = 0$ ne postoji nikakva povezanost između obiju varijabli. Ako linearnom porastu jedne varijable odgovara linearno opadanje druge varijable tada je korelacija negativna i nepotpuna (r je manji od 0, a veći od -1). Negativna i potpuna korelacija znači da padu jedne varijable odgovara porast druge varijable i obrnuto ($r = -1$).

Kako bi se utvrdio odnos i razina povezanosti među promatranim varijablama, prema Petzu (2007) proveden je Pearsonov koeficijent korelacije kojim se izražava međusobna povezanost dvije varijable. Vrijednost Pearsonovog koeficijenta korelacije kreće se u intervalu $-1 \leq r \leq +1$ pri čemu + predznak označava pozitivnu korelaciju, a – predznak korelacije označava negativnu (obrnutu) korelaciju. Ukoliko je vrijednost korelacije veća to je korelacija između promatranih varijabli jača odnosno značajnija. Također ukoliko vrijedi da je $r > 0,80$ tada se radi se o jakoj pozitivnoj korelaciji, $0,5 < r \leq 0,80$ srednje jakoj pozitivnoj korelaciji te ukoliko vrijedi $0 < r \leq 0,5$ tada imamo slabu pozitivnu korelaciju. U okviru empirijskog istraživanja, u obzir će se uzeti statistički značajni koeficijenti korelacije veći od 0,4.

5.2.1.1. Sociodemografske karakteristike ispitanika (poljoprivredna gospodarstva)

Prva tematska cjelina u okviru kvantitativnog istraživanja uključivala je sociodemografske karakteristike ispitanika (pitanja od 1. - 7.). Na ukupnom uzorku od 197 ispitanika definirana je struktura ispitanika po spolu, završenom stupnju obrazovanja, dobi, radnom stažu, pravnom obliku ispitanika, broju zaposlenih i županiji. U Tablici 34. je prikazana struktura ispitanika po stupnju obrazovanja i spolu.

Tablica 34. Sociodemografske karakteristike ispitanika po spolu i završenom stupnju obrazovanja

		N	%
Spol	muški	124	62,9
	ženski	73	37,1
	Ukupno	197	100,0
Završeni stupanj obrazovanja	osnovna škola	7	3,6
	srednja strukovna škola	94	47,7
	gimnazija	13	6,6
	viša škola	37	18,8
	visoko obrazovanje (stručno/sveučilišno)	41	20,8
	magisterij/doktorat	5	2,5
	Ukupno	197	100,0

Izvor: izrada autorice

Kao što je prikazano u Tablici 34. ukupno je 124 ispitanika (62,9 %) muškog spola, dok je 73 ispitanika (37,1 %) ženskog spola. S obzirom na završeni stupanj obrazovanja 7 (3,6 %) ispitanika ima osnovnu školu, najviše ispitanika njih 94 (47,7 %) ima srednju strukovnu školu, 13 (6,6 %) ima gimnazijsko obrazovanje, 37 (18,8 %) ima višu školu, 41 (20,8 %) ima visoko obrazovanje (stručno/sveučilišno), dok 5 (2,5 %) ispitanika ima završen magisterij/doktorat.

Prosječni pokazatelji za dob i godine radnog staža ispitanika prikazani su u Tablici 35.

Tablica 35. Prosječni pokazatelji za dob i godine radnog staža ispitanika

		Životna dob	Godine radnog staža
N	valjanih	197	197
	nedostaje	0	0
\bar{x}		42,91	21,73
Sd		11,686	11,708
Min		19	1
Max		67	45

Izvor: izrada autorice

Analizom pokazatelja prema dobi ispitanika u Tablici 35. zaključeno je da prosječni pokazatelji za dob ispitanika, odnosno aritmetička sredina iznosi 42,91 godina uz standardnu devijaciju 11,69. Minimalna vrijednost za dob ispitanika je 19 godina, dok je maksimalna vrijednost 67 godina. Nadalje, prosječni pokazatelji za godine radnog staža pokazuju da je aritmetička sredina 21,73 uz standardnu devijaciju 11,71. Minimalna vrijednost pokazatelja radnog staža pri tome iznosi 1 godinu, a maksimalna vrijednost radnog staža 45 godina.

Pravni oblik ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju prikazan je u Tablici 36.

Tablica 36. Pravni oblik ispitanika

		N	%
Pravni oblik	OPG	47	23,9
	obrt	31	15,7
	d.o.o.	63	32,0
	j.d.o.o.	40	20,3
	d.d.	2	1,0
	zadruga	11	5,6
	udruga	3	1,5
	nešto drugo	0	0,0
	Ukupno	197	100,0

Izvor: izrada autorice

Prema pravnom obliku 47 ispitanika (23,9 %) je registrirano kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG), 31 (15,7 %) kao obrt, 63 ispitanika (32,0 %) kao društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.), 40 (20,3 %) kao jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću (j.d.o.o.), 2 ispitanika (1,0 %) navodi da je registrirano kao dioničko društvo (d.d.), 11 ispitanika (5,6 %) registrirano je kao zadruga, dok je 3 (1,5 %) ispitanika registrirano kao udruga. Prema analiziranim podacima, najviše ispitanika registrirano je kao d.o.o., a najmanje kao d.d. što je i prikazano u Tablici 36.

U Tablici 37. prikazan je broj zaposlenih te prosječni pokazatelji za broj zaposlenih.

Tablica 37. Pokazatelji broja zaposlenih

N	valjani	197
	nedostaje	0
\bar{x}		3,31
Sd		5,095
Min		0
Max		59

Izvor: izrada autorice

Ako se uzmu u obzir prosječni pokazatelji za broj zaposlenih (Tablica 37.) zaključuje se kako aritmetička sredina iznosi 3,31 uz standardnu devijaciju 5,095. Minimalan broj zaposlenih je pri tome 0 dok je maksimalan broj zaposlenih 59.

Broj ispitanika prema županiji prebivališta prikazan je u Tablici 38.

Tablica 38. Promatrane županije ispitanika

		N	%
Županija u kojoj je registrirano poljoprivredno gospodarstvo (j.d.o.o, d.o.o., d.d., OPG, obrt, zadruge, udruga)	Bjelovarsko-bilogorska	8	4,1
	Brodsko-posavska	9	4,6
	Dubrovačko-neretvanska	11	5,6
	Grad Zagreb	22	11,2
	Istarska	9	4,6
	Karlovačka	8	4,1
	Koprivničko-križevačka	8	4,1
	Krapinsko-zagorska	5	2,5
	Ličko-senjska	6	3,0
	Međimurska	6	3,0
	Osječko-baranjska	15	7,6
	Požeško-slavonska	8	4,1
	Primorsko-goranska	8	4,1
	Sisačko-moslavačka	9	4,6
	Splitsko-dalmatinska	12	6,1
	Šibensko-kninska	7	3,6
	Varaždinska	7	3,6
	Virovitičko-podravska	6	3,0
	Vukovarsko-srijemska	8	4,1
	Zadarska	7	3,6
Zagrebačka	18	9,1	
Ukupno		197	100,00

Izvor: izrada autorice

Najviše ispitanika iz uzorka (Tablica 38.) je iz grada Zagreba 22 (11,2 %), zatim iz Zagrebačke županije 18 (9,1 %), Osječko-baranjske županije 15 (7,6 %) i Splitsko-dalmatinske županije 12 (6,1 %), a najmanje ispitanika koji je sudjelovao u ovom istraživanju je iz Krapinsko-zagorske županije 5 (2,5 %).

Na temelju prikupljenih podataka od ispitanika te na temelju obrađenih i prezentiranih empirijskih podataka u okviru tematske cjeline o sociodemografskim obilježjima ispitanika može se zaključiti kakav je profil ispitanika empirijskog istraživanja (Tubić, 2015). Naime, prema najzastupljenijim varijablama, prosječan ispitanik ovog istraživanja je muškog spola,

završenog srednjeg strukovnog obrazovanja, prosječne životne dobi 43 godine te prosječnog radnog staža od 22 godine.

5.2.1.2. Percepcija ispitanika o neporeznim davanjima

U skladu s definiranom drugom tematskom cjelinom, tijekom provođenja kvantitativnog empirijskog istraživanja utvrđene su osnovne spoznaje ispitanika o neporeznim davanjima i parafiskalnim nametima (od 8. do 16. pitanja). U Tablici 39. prikazani su odgovori ispitanika vezano za spoznaju ispitanika o neporeznim davanjima. S obzirom da u javnosti, ali i u stručnim krugovima postoje nedoumice oko definiranja pojma neporeznih davanja odnosno parafiskalnih nameta, od ispitanika se tražilo da se izjasne što su za njih neporezna davanja.

Tablica 39. Spoznaje ispitanika o neporeznim davanjima

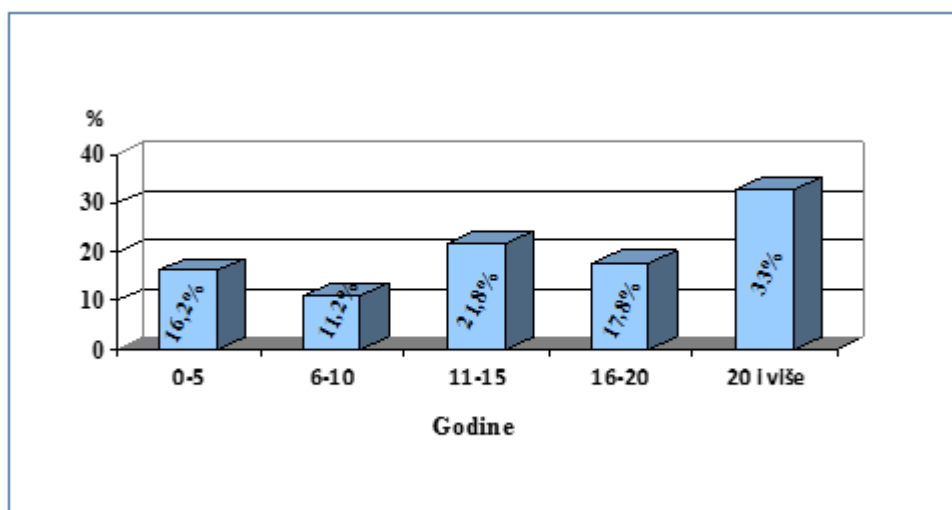
Tvrđnja	N	%	
Neporezna davanja podrazumijevaju	parafiskalne namete	180	91,4
	davanja s osnove plaćanja poreznih obveza (porez na dohodak, porez na dobit, porez na dodanu vrijednost i drugi)	1	0,5
	plaćanje obveznih doprinosa (mirovinsko i zdravstveno osiguranje)	1	0,5
	parafiskalne namete i plaćanje obveznih doprinosa (mirovinsko i zdravstveno osiguranje)	15	7,6
	nešto drugo	0	0
	ukupno	197	100,0
Neporezna davanja predstavljaju prihod proračunskih i izvanproračunskih korisnika, a parafiskalna davanja predstavljaju prihod tijela koji nisu korisnici proračuna (razna udruženja, komore i zajednice)	da	185	93,9
	ne	12	6,1
	ukupno	197	100,0

Izvor: izrada autorice

Prema rezultatima istraživanja prikazanim u Tablici 39., 180 ispitanika (91,4 %) smatra da su neporezna davanja isto što i parafiskalni nameti, a 15 ispitanika (7,6 %) da su neporezna

davanja isto što i parafiskalni nameti i plaćanje obveznih doprinosa (mirovinsko i zdravstveno osiguranje) zajedno. Nitko od ispitanika nije naveo nikakvo drugo značenje vezano za pojam neporeznih davanja. Također još više ispitanika, njih 185 (93,9 %) se slaže sa tvrdnjom da neporezna davanja predstavljaju prihod proračunskih i izvanproračunskih korisnika, a da parafiskalna davanja predstavljaju prihod tijela koji nisu korisnici proračuna poput raznih udruženja, komora i zajednica. Unatoč tome što 91,4 % ispitanika ne razlikuje pojmovno neporezna davanja od parafiskalnih nameta, ipak 93,9 % ispitanika uočava razliku između neporeznih davanja i parafiskalnih nameta sa stajališta prikupljanja prihoda.

Na Slici 10. prikazani su odgovori na postavljeno pitanje *Koliko dugo sudjelujete u plaćanju neporeznih davanja u realnom sektoru.*

Slika 10. Vremenski kriterij plaćanja neporeznih davanja u realnom sektoru (izrada autorice)

Može se uočiti na Slici 10. kako najviše ispitanika njih 33 % plaća neporezna davanja 20 i više godina, a najmanje ispitanika, njih 11,2 % navodi da plaća neporezna davanja od 6 - 10 godina. Nadalje, 16,2 % ispitanika navodi da plaća neporezna davanja od 0 - 5 godina, 17,8 % ispitanika navodi 16 - 20 godina, a 21,8 % ispitanika navodi da plaća neporezna davanja od 11 - 15 godina.

Pri utvrđivanju spoznaja o neporeznim davanjima od ispitanika je zatraženo da navedu koja neporezna davanja su najčešće obvezni plaćati kao poljoprivredno gospodarstvo. Ispitanici su mogli proizvoljno navesti sva neporezna davanja koja plaćaju (Tablica 40.).

Tablica 40. Neporezna davanja koja plaćaju poljoprivredna gospodarstva u okviru drugih Ministarstava

Neporezno davanje	Ministarstvo	N	%
Članarina HGK Komorski doprinos HOK	MINGO	154	78,17
HRT pristojba	Ministarstvo kulture	33	16,75
Članarina turističkim zajednicama	Ministarstvo turizma	28	14,21
Vodni doprinos Naknada za zaštitu voda	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike	24	12,18
Naknada za godišnju objavu financijskih izvještaja	Ministarstvo financija	8	4,06
Spomenička renta	Ministarstvo kulture	4	2,03
Naknada za upotrebu pomorskog dobra	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture	1	0,5

Izvor: izrada autorice

Analizom dobivenih odgovora (Tablica 40.) najviše ispitanika 154 (78,17 %) se izjasnilo da plaća komorski doprinos Hrvatskoj obrtničkoj komori ili članarinu Hrvatskoj gospodarskoj komori. Važno je naglasiti da ta neporezna davanja nisu u strukturi neporeznih davanja i parafiskalnih davanja koje ažurira Ministarstvo poljoprivrede već njih evidentira Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. Od ostalih neporeznih davanja koja također nisu u strukturi neporeznih davanja i parafiskalnih davanja Ministarstva poljoprivrede, a ispitanici su se izjasnili da ih plaćaju su: HRT pristojba (Ministarstvo kulture) 33 ispitanika (16,75 %), članarina turističkim zajednicama (Ministarstvo turizma) 28 ispitanika (14,21 %), vodni doprinos i naknada za zaštitu voda (Ministarstvo zaštite okoliša i energetike) 24 ispitanika (12,18 %), naknada za godišnju objavu financijskih izvještaja (Ministarstvo financija) 8 ispitanika (4,06%), spomenička renta (Ministarstvo kulture) 4 ispitanika (2,03 %), posebna naknada za okoliš na vozila na motorni pogon (Ministarstvo zaštite okoliša i energetike) 1 ispitanik (0,5 %) te naknada za upotrebu pomorskog dobra (Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture) 1 ispitanik (0,5 %). Također 2 sudionika istraživanja (1 %) su navela da plaćaju porez na dobit što ne ulazi u kategoriju neporeznih davanja i parafiskalnih davanja ni jednog Ministarstva, već to spada u poreznu kategoriju plaćanja obveza.

Odgovori ispitanika vezani za neporezna davanja koja su obvezni plaćati, a kojima koordinira Ministarstvo poljoprivrede prikazani su u Tablici 41.

Tablica 41. Prikaz neporeznih davanja koja plaćaju poljoprivredna gospodarstva u okviru Ministarstva poljoprivrede

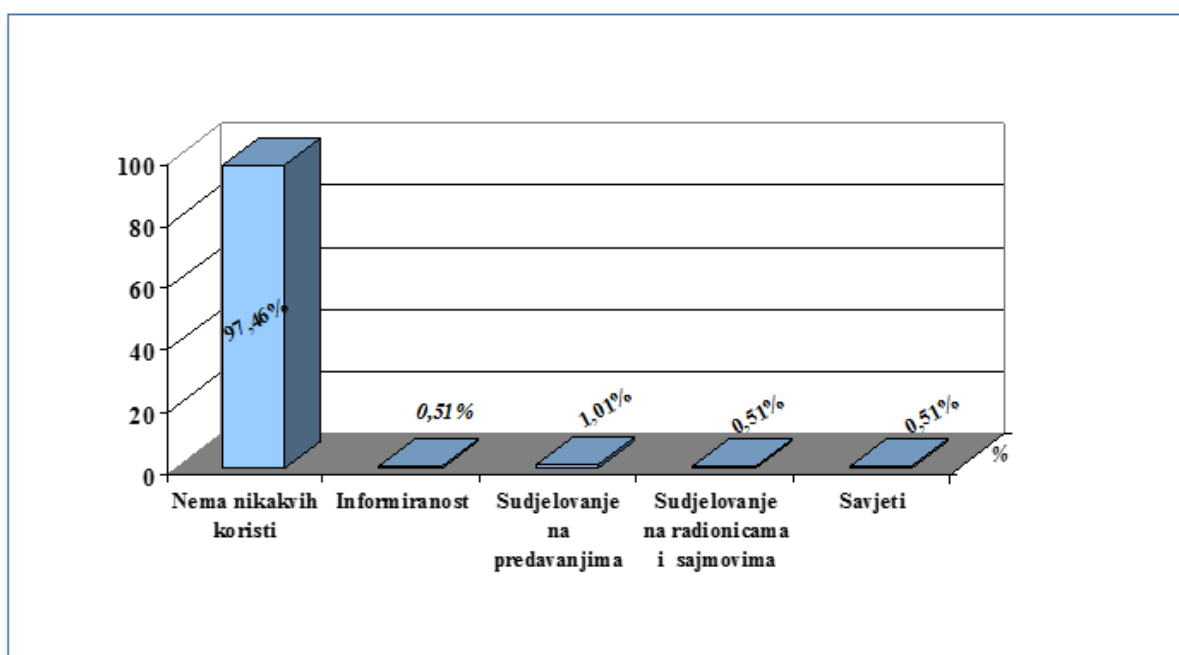
Naziv neporeznog davanja	N	%
Naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma	17	8,63
Naknada za razne potvrde i identifikacijske dokumente (Hrvatske poljoprivredne agencije)	8	4,06
Stručne usluge (izdavanje potvrde o brojčanom stanju grla stoke-potrebno za zakup zemljišta, natječaj za EU projekte...)	5	2,54
Kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima (pravne i fizičke osobe)	4	2,03
Ispitivanje sorti u pokusnom polju i laboratoriju u postupku priznavanja sorti poljoprivrednog bilja	4	2,03
Fitosanitarni pregled pri unošenju bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta	3	1,52
Registracija gospodarstva	2	1,01
Uzorkovanje, vođenje evidencije, čuvanje uzoraka i izdavanje izvješća	2	1,01
Postupak pregleda i odobravanja lovno gospodarske osnove, programa uzgoja divljači i njihove revizije te davanja suglasnosti na program zaštite divljači i njihova revizija	1	0,51
Naknada za troškove ispisa rezultata i slanje poštom (Hrvatske poljoprivredne agencije)	1	0,51
Izdavanje rješenja za promet vina mošta, vina i drugih proizvoda od grožđa i vina te voćnih vina kao i vinskog i voćnog octa	1	0,51
Prihodi od ispitivanja kakvoće sirovog mlijeka	1	0,51
Registracija sredstava za zaštitu bilja	1	0,51
Utvrđivanje kvalitete sjemena	1	0,51
Ukupno	51	25,89

Izvor: izrada autorice

Prema podacima u Tablici 41., od 197 ispitanika samo se njih 51 (25,89 %) izjasnilo da plaća neporezna davanja koja su u okviru Ministarstva poljoprivrede. Najviše ispitanika 17 (8,63 %) iz tog uzorka je navelo da plaća naknadu za korištenje općekorisnih funkcija šuma, 8 ispitanika (4,06 %) se izjasnilo da plaća naknadu za razne potvrde i identifikacijske dokumente (Hrvatske poljoprivredne agencije), 5 ispitanika (2,54 %) plaća stručne usluge (izdavanje potvrde o brojčanom stanju grla stoke - potrebno za zakup zemljišta, natječaj za EU projekte...), po 4 ispitanika (2,03 %) izjasnilo se da plaća neporezno davanje naziva ispitivanje sorti u pokusnom polju i laboratoriju u postupku priznavanja sorti poljoprivrednog

bilja te kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima (pravne i fizičke osobe). Ostalih ispitanika koji plaćaju neporezna davanja u okviru Ministarstva poljoprivrede je manje od 2 %.

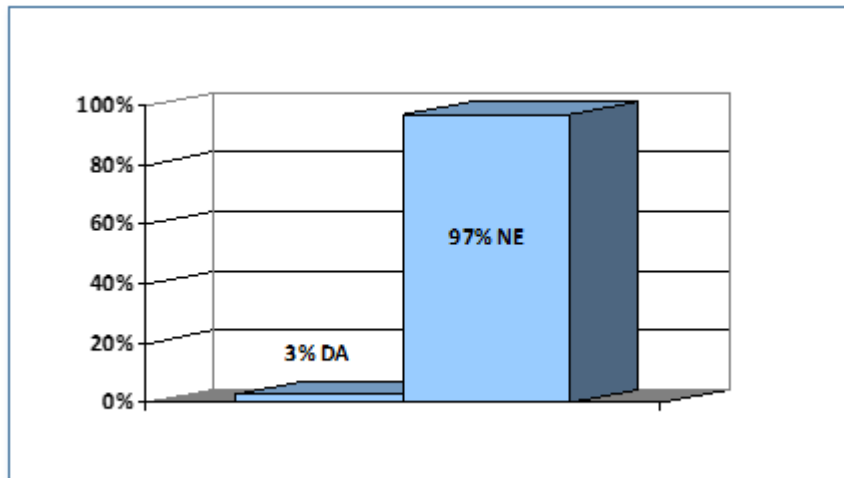
U hrvatskoj praksi se često postavlja pitanje koje su koristi od plaćanja neporeznih davanja i parafiskalnih davanja za obveznike. U skladu s time ispitanici su se također izjasnili koje koristi sa njihovog stajališta imaju od plaćanja neporeznih davanja (Slika 11.)

Slika 11. Koristi od plaćanja neporeznih davanja (izrada autorice)

Kao što je prikazano na Slici 11., 97,46 % ispitanika smatra da nema nikakve koristi odnosno da plaćanje neporeznih davanja predstavlja samo trošak poslovanja. Samo 2,54 % ispitanika je prepoznalo koristi od plaćanja neporeznih davanja u obliku informiranja i savjetovanja te mogućnosti sudjelovanja na predavanjima, sajmovima i radionicama.

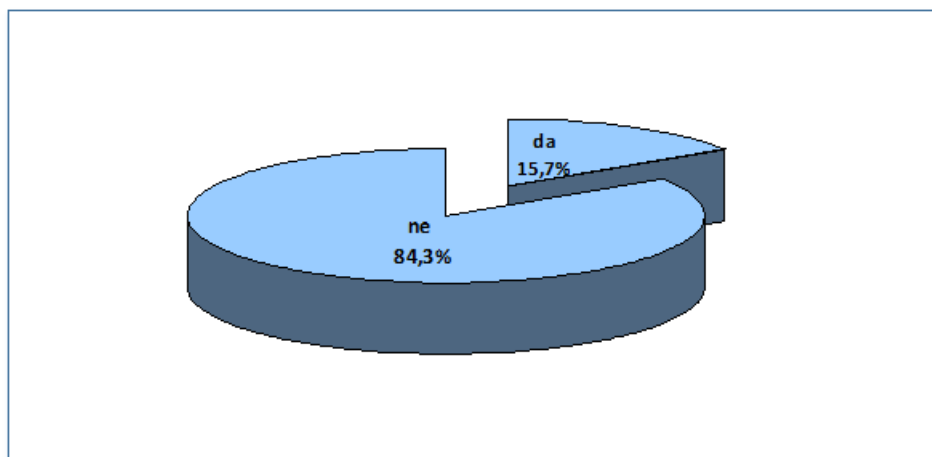
Na Slici 12. je prikazano koliko ispitanika je sudjelovalo na radionicama, savjetovanjima ili edukacijama vezanim za neporezna davanja.

Slika 12. Ispitanici koji su sudjelovali na radionicama, savjetovanjima ili edukacijama vezanim za neporezna davanja (izrada autorice)

Analizom odgovora, 6 ispitanika (3 %) je pozvano na neki oblik radionice, savjetovanja ili edukacije vezane za neporezna davanja koje su organizirale strukovne organizacije, a 191 ispitanik (97 %) nije nikada bio pozvan na radionicu, savjetovanje ili edukaciju u okviru neporeznih davanja (Slika 12.).

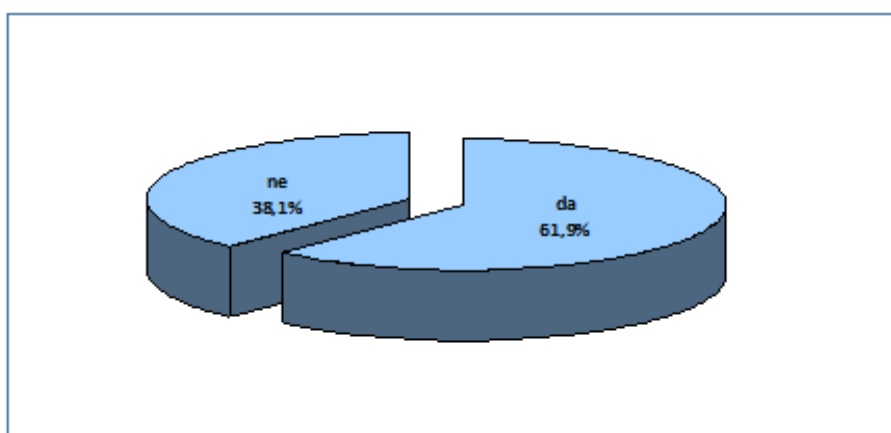
Upoznatost ispitanika sa Registrom neporeznih davanja prikazana je na Slici 13.

Slika 13. Upoznatost ispitanika sa Registrom neporeznih davanja (izrada autorice)

Ukupno 166 ispitanika (84,3 %) nije uopće upoznato sa online Registrom za prijavu neporeznih davanja na internetskoj stranici Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta,⁸³ dok je 31 ispitanik (15,7 %) upoznat sa mogućnošću praćenja i prijavljivanja neporeznih davanja putem online Registra (Slika 13.).

U Republici Hrvatskoj poljoprivredna gospodarstva dužna su plaćati članarine strukovnim organizacijama i udruženjima poput članarine Hrvatskoj obrtničkoj komori ili Hrvatskoj gospodarskoj komori. Na Slici 14. prikazani su stavovi ispitanika prema potrebi informiranja o neporeznim davanjima od strane gospodarskih udruženja ili organizacija.

Slika 14. Stavovi ispitanika prema potrebi informiranja o neporeznim davanjima od strane gospodarskih udruženja ili organizacija (izrada autorice)

Ispitanici, njih 122 odnosno 61,9 % smatra da pojedina gospodarska udruženja ili organizacije trebaju informirati i savjetovati svoje članove o neporeznim davanjima i njihovom ažuriranju, dok 75 ispitanika (38,1 %) smatra da to nije potrebno (Slika 14.).

Temeljem analiziranih odgovora ispitanika, u Tablici 42. su prikazani rezultati koji pokazuju koja neporezna davanja iz Registra neporeznih davanja, a koja se nalaze u okviru Ministarstva poljoprivrede je prema mišljenju ispitanika potrebno smanjiti/ukinuti jer opterećuju poljoprivredni sektor s ciljem utvrđivanja modela racionalizacije neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru.

⁸³ Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta je u srpnju 2020. godine preuzimanjem dužnosti od strane novog ministra dr. sc. Tomislava Čorića promijenilo svoj naziv u Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja.

Tablica 42. Stavovi ispitanika o neporeznim davanjima iz Registra neporeznih davanja koja treba smanjiti/ukinuti jer opterećuju poljoprivredni sektor

Neporezna davanja		N	%
Naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma	da	98	49,7
	ne	99	50,3
	Ukupno	197	100,0
Izdavanje rješenja za promet vina mošta, vina i drugih proizvoda od grožđa i vina te voćnih vina kao i vinskog i voćnog octa	da	29	14,7
	ne	168	85,3
	Ukupno	197	100,0
Fitosanitarni pregled pri izvozu i reeksportu bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta	da	7	3,6
	ne	190	96,4
	Ukupno	197	100,0
Registracija gospodarstava	da	42	21,3
	ne	155	78,7
	Ukupno	197	100,0
Provođenje Heubach testa	da	2	1,0
	ne	195	99,0
	Ukupno	197	100,0
Stručni nadzor u integriranoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda	da	30	15,2
	ne	167	84,8
	Ukupno	197	100,0
Kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima (uvoznici i izvoznici)	da	25	12,7
	ne	172	87,3
	Ukupno	197	100,0
Postupak pregleda i odobrenja lovno gospodarske osnove, programa uzgoja divljači i njihove revizije te davanja suglasnosti na program zaštite divljači i njihovih revizija	da	14	7,1
	ne	183	92,9
	Ukupno	197	100,0
Stručne usluge (izdavanje potvrde o brojčanom stanju grla stoke - potrebno za zakup zemljišta, natječaj za EU projekte...)	da	104	52,8
	ne	93	47,2
	Ukupno	197	100,0
Organizacija i nadzor sustava klasiranja	da	6	3,0
	ne	191	97,0
	Ukupno	197	100,0
Fitosanitarni pregled pri unošenju bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta	da	24	12,2
	ne	173	87,8
	Ukupno	197	100,0
Naknada za troškove ispisa rezultata i slanje poštom (Hrvatske poljoprivredne agencije)	da	97	49,2
	ne	100	50,8
	Ukupno	197	100,0
Dodjeljivanje i trajanje oplemenjivačkog prava	da	6	3,0

Neporezna davanja		N	%
	ne	191	97,0
	Ukupno	197	100,0
Kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima (pravne i fizičke osobe)	da	45	22,8
	ne	152	77,2
	Ukupno	197	100,0
Registracija sredstava za zaštitu bilja	da	21	10,7
	ne	176	89,3
	Ukupno	197	100,0
Utvrđivanje kvalitete sjemena	da	27	13,7
	ne	170	86,3
	Ukupno	197	100,0
Postregistracijski nadzor registriranih sredstava za zaštitu bilja	da	15	7,6
	ne	182	92,4
	Ukupno	197	100,0
Pristojbe za službene kontrole hrane životinjskog podrijetla i hrane za životinje	da	39	19,8
	ne	158	80,2
	Ukupno	197	100,0
Uzorkovanje, vođenje evidencije, čuvanje uzoraka i izdavanje izvješća	da	47	23,9
	ne	150	76,1
	Ukupno	197	100,0
Ispitivanje sorti u pokusnom polju i laboratoriju u postupku priznavanja sorti poljoprivrednog bilja	da	34	17,3
	ne	163	82,7
	Ukupno	197	100,0
Prihodi od ispitivanja kakvoće sirovog mlijeka	da	15	7,6
	ne	182	92,4
	Ukupno	197	100,0
Naknada za razne potvrde i identifikacijske dokumente (Hrvatske poljoprivredne agencije)	da	139	70,6
	ne	58	29,4
	Ukupno	197	100,0
Evidencija osnovnog stada	da	21	10,7
	ne	176	89,3
	Ukupno	197	100,0
Test na malignu hipertemiju	da	1	0,5
	ne	196	99,5
	Ukupno	197	100,0
Ništa od navedenog	da	0	0,0
	ne	197	100,0
	Ukupno	197	100,0

Izvor: izrada autorice

Rezultati u Tablici 42. su pokazali da najveći udio ispitanika navodi da su to sljedeća neporezna davanja: naknada za razne potvrde i identifikacijske dokumente (Hrvatske poljoprivredne agencije) 139 ispitanika (70,6 %), stručne usluge (izdavanje potvrde o brojčanom stanju grla stoke - potrebno za zakup zemljišta, natječaj za EU projekte...) 104 ispitanika (52,8 %), naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma 98 ispitanika (49,7 %), naknada za troškove ispisa rezultata i slanje poštom (Hrvatske poljoprivredne agencije) 97 ispitanika (49,2 %). Najmanje ispitanika 1 (0,5 %) smatra da treba smanjiti/ukinuti neporezno davanje test na malignu hipertenziju, a 2 ispitanika (1 %) smatra da je to neporezno davanje provođenje Heubach testa. Ispitanici su mogli označiti onoliko neporeznih davanja koliko smatraju da je potrebno smanjiti/ukinuti. Svih 197 ispitanika je označilo barem jedno neporezno davanje.

Osim što se od ispitanika tražilo da označe koja neporezna davanja je potrebno ukinuti ili smanjiti jer opterećuju poljoprivredni sektor, ispitanici su mogli upisati i ostala neporezna davanja koja smatraju da predstavljaju opterećenje za njihovo poslovanje, a nisu isključivo u domeni Ministarstva poljoprivrede. Od ukupno 197 ispitanika, jedan ispitanik je naveo da je potrebno smanjiti/ukinuti neporezno davanje „analiza zdravstvene ispravnosti i nutritivne analize“ te neporezno davanje „naknada za VETIS“. Međutim ta neporezna davanja nisu prepoznata jer nisu sadržana u Registru neporeznih davanja ni pod kojim ministarstvom Republike Hrvatske. Odnosno ukoliko postoje takva davanja potrebno ih je prijaviti u online Registar neporeznih davanja.

Temeljem analiziranih podataka dobivenih od ispitanika iz uzorka, a u okviru druge tematske cjeline vezane za percepciju ispitanika o neporeznim davanjima može se zaključiti da:

- 91,4 % ispitanika smatra da su neporezna davanja isto što i parafiskalni nameti (što prema teoretskim definicijama nije točno), unatoč činjenici da 93,9 % ispitanika prepoznaje da neporezna davanja predstavljaju prihod proračunskih i izvanproračunskih korisnika, a da parafiskalna davanja predstavljaju prihod tijela koji nisu korisnici proračuna poput raznih udruženja, komora i zajednica.
- Najviše ispitanika (33 %) plaća neporezna davanja 20 i više godina.
- Kada su ispitanici trebali navesti koja neporezna davanja i parafiskalne namete plaćaju, dvije trećine ispitanika se izjasnilo da su to komorski doprinos Hrvatskoj obrtničkoj komori odnosno članarina Hrvatskoj gospodarskoj komori koja nisu u

strukturi neporeznih davanja Ministarstva poljoprivrede što navodi na zaključak da poljoprivredni sektor opterećuju puno više neporezna davanja koja nisu isključivo pod Ministarstvom poljoprivrede.

- Od polovice ispitanika koja se izjasnila da plaća neporezna davanja koja su u okviru Ministarstva poljoprivrede, njih 8,63 % je navelo da je to neporezno davanje naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma.
- 97,46 % ispitanika smatra da plaćanje neporeznih davanja za posljedicu nema nikakvu korist za obveznika plaćanja neporeznih davanja, a isto toliko ispitanika nije nikada bilo pozvano na radionicu, savjetovanje ili edukaciju vezanu za neporezna davanja, iako 61,9 % ispitanika smatra da pojedina gospodarska udruženja ili organizacije trebaju informirati i savjetovati svoje članove o neporeznim davanjima i njihovom ažuriranju.
- 84,3 % ispitanika nije upoznato sa online Registrom za prijavu neporeznih davanja na internetskoj stranici Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta.
- Neporezna davanja koje je potrebno smanjiti/ukinuti, a koja se odnose na poljoprivredni sektor prema rezultatima istraživanja su neporezna davanja koja su obveznici dužni plaćati Hrvatskoj poljoprivrednoj agenciji poput naknade za troškove ispisa rezultata i slanje poštom i naknade za razne potvrde i identifikacijske dokumente, zatim neporezna davanja drugim institucijama poput stručne usluge (izdavanje potvrde o brojčanom stanju grla stoke - potrebno za zakup zemljišta, natječaj za EU projekte...) i naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma.
- Interesantno - značajan broj neporeznih davanja po mišljenju ispitanika nije potrebno ukinuti.

5.2.1.3. Uloga neporeznih davanja i njihov utjecaj na razvoj poljoprivrede

U trećoj tematskoj cjelini koja se odnosi na utvrđivanje značaja i utjecaja neporeznih davanja na razvoj i zastupljenost djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva analizirani su stavovi ispitanika kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri neporezna davanja utječu na poljoprivredni sektor (pitanje 17. sa 8 tvrdnji). Ispitanici su vrednovali postavljene tvrdnje pomoću 5-stupnjevane Likertove ljestvice sa ocjenama 1 - uopće se ne slažem do 5 - u potpunosti se slažem. U Tablici 43. prikazani su deskriptivni pokazatelji odnosno za svaku tvrdnju prikazana je aritmetička sredina i standardna devijacija odgovora, frekvencije i postotci.

Tablica 43. Prikaz ocjena o značaju i utjecaju neporeznih davanja na poljoprivredni sektor

Tvrđnja		N	%	\bar{x}	Sd
Neporezna davanja opterećuju poslovne subjekte koji obavljaju djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva	uopće se ne slažem	4	2,0		
	ne slažem se	13	6,6		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	8	4,1		
	slažem se	72	36,5		
	u potpunosti se slažem	100	50,8		
	Ukupno	197	100,0	4,27	,96
Neporezna davanja ne opterećuju poljoprivredni sektor u mjeri kao što to čine sva ostala porezna davanja	uopće se ne slažem	14	7,1		
	ne slažem se	47	23,9		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	66	33,5		
	slažem se	45	22,8		
	u potpunosti se slažem	25	12,7		
	Ukupno	197	100,0	3,10	1,12
Plaćanjem neporeznih davanja poslovni subjekti mogu očekivati određene koristi za razliku od podmirivanja poreznih obveza za koje nije poznata korist njihovog plaćanja	uopće se ne slažem	23	11,7		
	ne slažem se	96	48,7		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	34	17,3		
	slažem se	32	16,2		
	u potpunosti se slažem	12	6,1		
	Ukupno	197	100,0	2,56	1,08
Neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede	uopće se ne slažem	2	1,0		
	ne slažem se	0	0,0		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	12	6,1		
	slažem se	135	68,5		
	u potpunosti se slažem	48	24,4		
	Ukupno	197	100,0	4,15	,61
Neporezna davanja ograničavaju daljnji razvoj poljoprivrednog sektora	uopće se ne slažem	2	1,0		
	ne slažem se	0	0,0		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	15	7,6		
	slažem se	141	71,6		
	u potpunosti se slažem	39	19,8		
	Ukupno	197	100,0	4,09	,60
Smanjenje/ukidanje neporeznih davanja pozitivno utječe na povećanje konkurentnosti hrvatske	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	0	0,0		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	30	15,2		

Tvrdnja		N	%	\bar{x}	Sd
poljoprivrede	slažem se	130	66,0		
	u potpunosti se slažem	37	18,8		
	Ukupno	197	100,0	4,04	,58
Plaćanjem neporeznih davanja kao namjenskim prihodima želi se riješiti određeni ekonomski ili društveni problem	uopće se ne slažem	3	1,5		
	ne slažem se	12	6,1		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	58	29,4		
	slažem se	97	49,2		
	u potpunosti se slažem	27	13,7		
	Ukupno	197	100,0	3,68	,84
Objavom Registra neporeznih davanja poslovnim subjektima je olakšano praćenje obveza plaćanja neporeznih davanja	uopće se ne slažem	8	4,1		
	ne slažem se	22	11,2		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	67	34,0		
	slažem se	82	41,6		
	u potpunosti se slažem	18	9,1		
	Ukupno	197	100,0	3,41	,95

Izvor: izrada autorice

U Tablici 43. najviša aritmetička sredina odgovora ispitanika je pri tvrdnji *Neporezna davanja opterećuju poslovne subjekte koji obavljaju djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva* pri čemu aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 4,27, a standardna devijacija 0,96. Zatim tvrdnja *Neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede* gdje je aritmetička sredina 4,15, a standardna devijacija je 0,61. Najniža vrijednost aritmetičke sredine odgovora ispitanika je pri tvrdnji *Plaćanjem neporeznih davanja poslovni subjekti mogu očekivati određene koristi za razliku od podmirivanja poreznih obveza za koje nije poznata korist njihovog plaćanja* pri čemu je aritmetička sredina odgovora ispitanika 2,56, a standardna devijacija je 1,08 i pri tvrdnji *Neporezna davanja ne opterećuju poljoprivredni sektor u mjeri kao što to čine sva ostala porezna davanja* pri čemu aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 3,10, a standardna devijacija iznosi 1,12. Distribucija odgovora iz Tablice 43. dovodi do zaključka da se najviše ispitanika (183) 92,9 % slaže se ili u potpunosti se slaže da neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede odnosno (180) ispitanika 91,4 % smatra da neporezna davanja ograničavaju daljnji razvoj poljoprivrednog sektora. Također je zanimljivo da ukupno 119 ispitanika (60,4 %) se uopće ne slaže ili se ne slaže sa tvrdnjom da plaćanjem neporeznih davanja mogu očekivati određene koristi.

Kako bi se testirala postavljena hipoteza **H1** - korištena je inferencijalna statistika. Cilj postavljene hipoteze je utvrditi korelaciju između varijabli. Pomoću korelacijske matrice utvrđen je smjer i snaga veze između pojedinačnih varijabli pri čemu p-vrijednosti ukazuju na statističku značajnost koeficijenta korelacije ukoliko je $p < 0,01^{**}$ ili $0,05^{*}$.

U Tablici 44. prikazana je korelacija između promatranih varijabli.

Tablica 44. Korelacijska matrica pojedinačnih varijabli koje se odnose na pitanja o ulozi neporeznih davanja i njihovom utjecaju na hrvatsku poljoprivredu

		1	2	3	4	5	6	7	8
1	r	1	,344**	-,340**	,119	,160*	,364**	,117	-,084
	p		,000	,000	,095	,025	,000	,102	,242
	N		197	197	197	197	197	197	197
2	r		1	,053	,312**	,427**	,275**	,138	-,236**
	p			,456	,000	,000	,000	,053	,001
	N			197	197	197	197	197	197
3	r			1	,108	,077	-,064	,017	,049
	p				,130	,280	,371	,812	,491
	N				197	197	197	197	197
4	r				1	,838**	,313**	,215**	-,081
	p					,000	,000	,002	,259
	N					197	197	197	197
5	r					1	,428**	,261**	-,075
	p						,000	,000	,296
	N						197	197	197
6	r						1	,304**	,149*
	p							,000	,036
	N							197	197
7	r							1	,339**
	p								,000
	N								197
8	r								1
	p								
	N								

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Opis oznaka:

1-Neporezna davanja opterećuju poslovne subjekte koji obavljaju djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

2-Neporezna davanja ne opterećuju poljoprivredni sektor u mjeri kao što to čine sva ostala porezna davanja.

3-Plaćanjem neporeznih davanja poslovni subjekti mogu očekivati određene koristi za razliku od podmirivanja poreznih obveza za koje nije poznata korist njihovog plaćanja.

4-Neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

5-Neporezna davanja ograničavaju daljnji razvoj poljoprivrednog sektora.

6-Smanjenje/ukidanje neporeznih davanja pozitivno utječe na povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede.

7-Plaćanjem neporeznih davanja kao namjenskim prihodima želi se riješiti određeni ekonomski ili društveni problem.

8-Objavom Registra neporeznih davanja poslovnim subjektima je olakšano praćenje obveza plaćanja neporeznih davanja.

Izvor: izrada autorice

U Tablici 44. najveća razina korelacije je između pitanja *Neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede* (4) i pitanja *Neporezna davanja ograničavaju daljnji razvoj poljoprivrednog sektora* (5) ($r = 0,838$; $p < 0,01$), nadalje razina korelacije između pitanja *Neporezna davanja ograničavaju daljnji razvoj poljoprivrednog sektora* (5) i pitanja *Smanjenje/ukidanje neporeznih davanja pozitivno utječe na povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede* (6) je pozitivna i značajna ($r = 0,428$; $p < 0,01$). Razina korelacije između pitanja *Neporezna davanja ne opterećuju poljoprivredni sektor u mjeri kao što to čine sva ostala porezna davanja* (2) i pitanja *Neporezna davanja ograničavaju daljnji razvoj poljoprivrednog sektora* (5) je pozitivna i značajna ($r = 0,427$; $p < 0,01$).

U skladu sa dobivenim spoznajama u tematskoj cjelini koja se odnosi na ulogu neporeznih davanja i njihov utjecaj na razvoj poljoprivrede te na temelju analiziranih podataka i prikazanih rezultata, potvrđuje se hipoteza **H1 - Neporezna davanja negativno utječu na razvoj djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva**. Također dobivenim rezultatima koji potvrđuju hipotezu H1, ispitanici empirijskog istraživanja, njih 167 (84,8 %) smatra da smanjenje/ukidanje neporeznih davanja može pridonijeti većoj konkurentnosti hrvatske poljoprivrede. Ispitanici (njih 127 odnosno 62,9 %) se uglavnom slažu da objava Registra neporeznih davanja olakšava praćenje obveza plaćanja neporeznih davanja. Nadalje, komparativnom analizom neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru uočeno je da broj neporeznih davanja kao i njihova vrijednost ne pokazuju tendenciju kontinuiranog pada već su prisutne oscilacije kretanja broja i vrijednosti neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru u promatranom razdoblju.

5.2.1.4. Povezanost između razvijenosti regija i prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja

U disertaciji u poglavlju 3.3. obrađena su neporezna davanja kao izvor prihoda lokalnih jedinica vlasti u Republici Hrvatskoj. Stoga je u empirijskom dijelu istraživanja u okviru četvrte tematske cjeline (18. pitanje sa 6 tvrdnji) analiziran odnos između prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja i razvijenosti pojedine regije. Ispitanici su vrednovali postavljene tvrdnje pomoću 5-stupnjevine Likertove ljestvice sa ocjenama 1 - uopće se ne slažem do 5 - u potpunosti se slažem. Cilj hipoteze H2 je prije svega dokazati da je visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pozitivnoj vezi s razvijenošću pojedine regije u Republici Hrvatskoj. U Tablici 45. prikazani su deskriptivni pokazatelji za definirane

tvrdnje uključujući aritmetičku sredinu i standardnu devijaciju odgovora za svaku postavljenu tvrdnju.

Tablica 45. Stavovi ispitanika o povezanosti prikupljenih neporeznih prihoda i razvijenosti regije

Tvrdnja		N	%	\bar{x}	Sd
Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pojedinoj regiji pozitivno pridonosi razvijenosti regija u Republici Hrvatskoj	uopće se ne slažem	21	10,7		
	ne slažem se	85	43,1		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	25	12,7		
	slažem se	53	26,9		
	u potpunosti se slažem	13	6,6		
	Ukupno	197	100,0	2,76	1,16
Ukoliko jedinice lokalne uprave i regionalne samouprave prikupe više neporeznih prihoda tada je veći i BDP po glavi stanovnika	uopće se ne slažem	25	12,7		
	ne slažem se	60	30,5		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	55	27,9		
	slažem se	47	23,9		
	u potpunosti se slažem	10	5,1		
	Ukupno	197	100,0	2,78	1,10
Na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave svrha prikupljanja neporeznih davanja nije u dovoljnoj mjeri transparentna	uopće se ne slažem	2	1,0		
	ne slažem se	6	3,0		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	43	21,8		
	slažem se	108	54,8		
	u potpunosti se slažem	38	19,3		
	Ukupno	197	100,0	3,88	,78
Obveza plaćanja neporeznih davanja ne može se dovesti u vezu sa dobivenom protuuslugom s osnove plaćanja neporeznih davanja	uopće se ne slažem	2	1,0		
	ne slažem se	18	9,1		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	33	16,8		
	slažem se	109	55,3		
	u potpunosti se slažem	35	17,8		
	Ukupno	197	100,0	3,80	,87
Statistička praćenja neporeznih davanja na razini pojedinih regija nisu ažurna	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	8	4,1		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	37	18,8		
	slažem se	117	59,4		
	u potpunosti se slažem	35	17,8		

Tvrdnja		N	%	\bar{x}	Sd
	Ukupno	197	100,0	3,91	,72
Neporezni prihodi predstavljaju važan instrument financiranja javnih potreba	uopće se ne slažem	9	4,6		
	ne slažem se	12	6,1		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	81	41,1		
	slažem se	75	38,1		
	u potpunosti se slažem	20	10,2		
	Ukupno	197	100,0	3,43	,92

Izvor: izrada autorice

Najviša vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika u Tablici 45. je pri tvrdnji *Statistička praćenja neporeznih davanja na razini pojedinih regija nisu ažurna* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 3,91, dok standardna devijacija iznosi 0,72 te pri tvrdnji *Na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave svrha prikupljanja neporeznih davanja nije u dovoljnoj mjeri transparentna* gdje je aritmetička sredina odgovora ispitanika 3,88, a standardna devijacija iznosi 0,78. Najniža vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika je pri tvrdnji *Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pojedinoj regiji pozitivno pridonosi razvijenosti regija u Republici Hrvatskoj* pri čemu je aritmetička sredina odgovora ispitanika 2,76 dok standardna devijacija iznosi 1,16 te pri tvrdnji *Ukoliko jedinice lokalne uprave i regionalne samouprave prikupe više neporeznih prihoda tada je veći i BDP po glavi stanovnika* gdje je aritmetička sredina odgovora ispitanika 2,78, dok standardna devijacija iznosi 1,10.

Empirijsko testiranje hipoteze H2 ovog dijela istraživanja temeljenog na stavovima ispitanika o povezanosti prikupljenih neporeznih prihoda i razvijenosti regije temelji se višestrukoj (multiploj) regresiji. Regresijska analiza provedena je s obzirom na zavisnu varijablu - *Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pojedinoj regiji pozitivno pridonosi razvijenosti regija u Republici Hrvatskoj*. Rezultati višestruke regresije prikazani su u Tablici 46.

Tablica 46. Regresijska analiza s obzirom na zavisnu varijablu - *Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pojedinoj regiji pozitivno pridonosi razvijenosti regija u Republici Hrvatskoj*

Tvrdnja	β	t	p	Sažetak modela
Ukoliko jedinice lokalne uprave i regionalne samouprave prikupe više neporeznih prihoda tada je veći i BDP po glavi stanovnika	,854	23,185	,000	korigirani $R^2 = 0,758$
Na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave svrha prikupljanja neporeznih davanja nije u dovoljnoj mjeri transparentna	-,033	-,808	,420	F (5,191) = 123,555
Obveza plaćanja neporeznih davanja ne može se dovesti u vezu sa dobivenom protuuslugom s osnove plaćanja neporeznih davanja	-,042	-1,077	,283	p = 0,000
Statistička praćenja neporeznih davanja na razini pojedinih regija nisu ažurna	-,009	-,198	,843	
Neporezni prihodi predstavljaju važan instrument financiranja javnih potreba	-,012	-,327	,744	
Legenda: β = vrijednost standardiziranog regresijskog koeficijenta; t = vrijednost t-testa; p = razina značajnosti; korigirani R^2 = korigirani ukupni doprinos objašnjenjivosti varijanci; F = vrijednost ukupnog F-omjera;				

Izvor: izrada autorice

Pitanje *Ukoliko jedinice lokalne uprave i regionalne samouprave prikupe više neporeznih prihoda tada je veći i BDP po glavi stanovnika* (Tablica 46.) značajan je prediktor u modelu kod zavisne varijable *Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pojedinoj regiji pozitivno pridonosi razvijenosti regija u Republici Hrvatskoj* ($\beta = 0,854$, $p < 0,01$), što znači da je između navedenih varijabli uočena jaka pozitivna veza. Ovakvim prediktorskim modelom objašnjeno je 75,8 % ukupne varijance kriterija.

U okviru ovog potpoglavlja također je testirana veza između regionalne razvijenosti u Republici Hrvatskoj i visine prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u razdoblju od 2010. do 2018. godine. U Tablici 47. prikazani su rezultati analize pokazatelja za neporezne prihode u promatranom razdoblju. Prikazana je aritmetička sredina, minimalna i maksimalna vrijednost, standardna devijacija za svaki promatrani neporezni prihod u razdoblju od 2010. do 2018. godine.

Tablica 47. Rezultati analize pokazatelja prihoda od administrativnih pristojbi i prihoda po posebnim propisima i naknadama na razini jedinica lokalne uprave i područne (regionalne) samouprave za razdoblje od 2010. - 2018. godine prema ekonomskoj klasifikaciji izvora prihoda

	\bar{x}	Sd	Min	Max
Upravne i administrativne pristojbe	314.615.720,00	15.485.327,20	291.781.715,00	337.986.695,00
Državne upravne i sudske pristojbe	9.264.095,11	3.516.222,90	4.278.373,00	15.548.366,00
Županijske, gradske i općinske pristojbe i naknade	120.926.266,11	9.706.518,43	105.716.433,00	135.413.306,00
Ostale upravne pristojbe i naknade	96.136.928,88	21.940.182,83	59.004.901,00	135.869.379,00
Ostale pristojbe i naknade	88.288.429,88	12.698.925,91	70.525.826,00	105.166.491,00
Prihodi po posebnim propisima*	876.238.546,00	1.136.838.369,76	444.190.964,00	3.903.132.432,00
Prihodi državne uprave	989.750,00	575.828,37	595.809,00	2.352.617,00
Prihodi vodnog gospodarstva	29.102.590,55	5.713.771,37	18.459.912,00	35.376.731,00
Doprinosi za šume	53.330.119,33	7.391.625,24	43.351.179,00	70.897.997,00
Mjesni samodoprinos	3.258.644,88	1.418.504,87	1.530.454,00	5.625.928,00
Ostali nespomenuti prihodi	441.923.280,66	130.800.797,60	339.757.841,00	733.144.235,00
Naknade od financijske imovine	4.868.153,88	7.075.608,40	,00	15.411.457,00
Komunalni doprinosi i naknade**	3.063.406.199,77	183.943.252,29	2.801.675.728,00	3.334.032.627,00
Komunalni doprinosi	773.344.986,33	301.457.277,02	,00**	972.071.988,00
Komunalne naknade	1.923.184.384,44	737.018.512,58	,00**	2.415.051.546,00
Naknade za priključak	24.110.822,22	29.612.950,93	,00**	73.253.186,00
Ukupno	3.911.494.459,11	191.124.351,73	3.618.620.316,00	4.222.440.735,00
Ukupni prihodi JLPRS	22.904.561.733,33	1.764.229.074,72	21.047.657.029,00	26.966.141.340,00

Napomena:

* prema podacima Ministarstva financija - Državne riznice, Sektora za pripremu proračuna države i financiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2010. godini zbog primjene različite metodologije u odnosu na metodologiju od 2011. godine i kasnije zabilježeni ukupni Prihodi po posebnim propisima 2010. godine iznosili su 3.903.132.432 kune

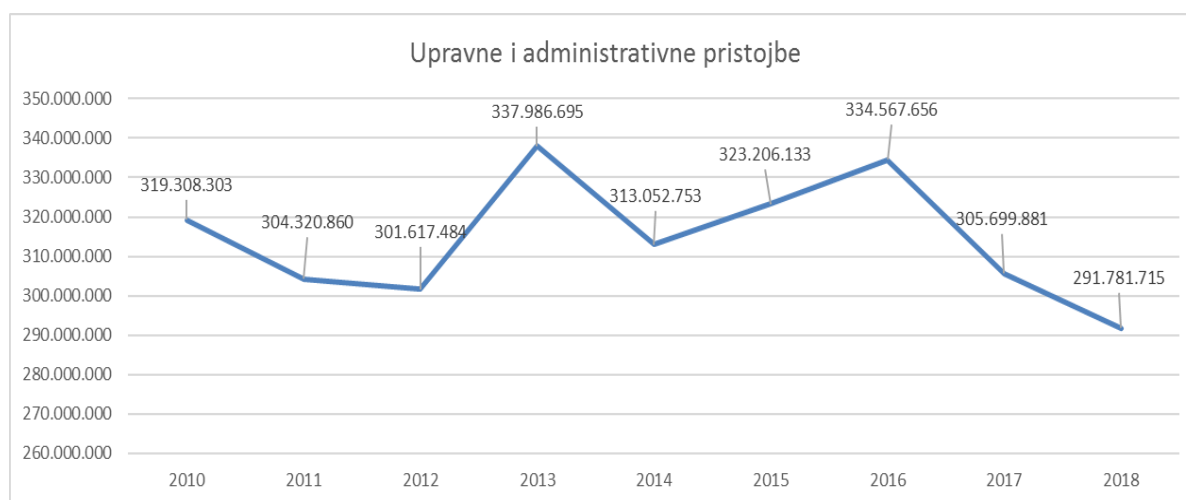
** Prema metodologiji za 2010. godinu *Komunalni doprinosi i naknade* nisu analitički razrađeni po stavkama komunalni doprinosi, komunalne naknade i naknade za priključak kako je to prikazano od 2011. godine i kasnije

Izvor: obrada autorice (prema Ministarstvo financija, 2019c)

Izračun prosječnih pokazatelja neporeznih prihoda u Tablici 47. temelji se na prihodima od upravnih i administrativnih pristojbi i pristojbi po posebnim propisima i naknadama na razini

jedinica lokalne uprave i područne (regionalne) samouprave u promatranom razdoblju (Prilog 5). Najveću aritmetičku sredinu ($\bar{x} = 120.926.266,11$) u *Upravnim i administrativnim pristojbama* imaju *Županijske, gradske i općinske pristojbe i naknade*. U *Prihodima po posebnim propisima* najveću aritmetičku sredinu ($\bar{x} = 441.923.280,66$) imaju *Ostali nespomenuti prihodi*. U kategoriji neporeznih prihoda *Komunalni doprinosi i naknade* najveću aritmetičku sredinu imaju ($\bar{x} = 1.923.184.384,44$) *Komunalne naknade*.

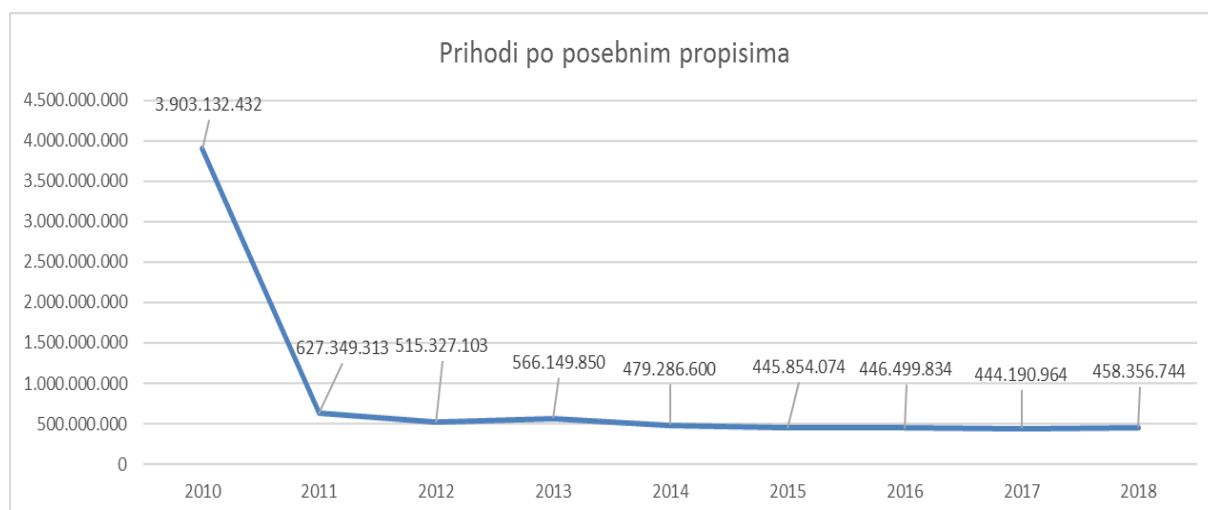
Kretanja neporeznih prihoda u promatranom razdoblju prikazana su i pomoću linijskih grafikona. Na Slici 15. prikazan je linijski grafikon za skupinu neporeznih prihoda *Upravne i administrativne pristojbe*. Ova skupina neporeznih prihoda obuhvaća županijske, gradske i općinske pristojbe i naknade; državne upravne i sudske pristojbe; ostale upravne pristojbe i naknade; ostale pristojbe i naknade.

Slika 15. Kretanje neporeznih prihoda s osnove upravnih i administrativnih pristojbi (obrađeno prema Ministarstvo financija, 2019c)

Prema podacima sa Slike 15. za zaključiti je da je u posljednjih nekoliko godina zabilježen pad prihoda s osnove upravnih i administrativnih pristojbi na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave posebice ako se promatraju vrijednosti neporeznih prihoda 2018. godine kada je ta vrsta neporeznih prihoda bila 14,66 % manja u odnosu na istu vrstu prihoda u 2016. godini. Najveći iznos neporeznih prihoda zabilježen je u 2013. godini u vrijednosti 337,9 milijuna kuna, a najmanji 2018. godine u iznosu od 291,8 milijuna kuna (Prilog 5).

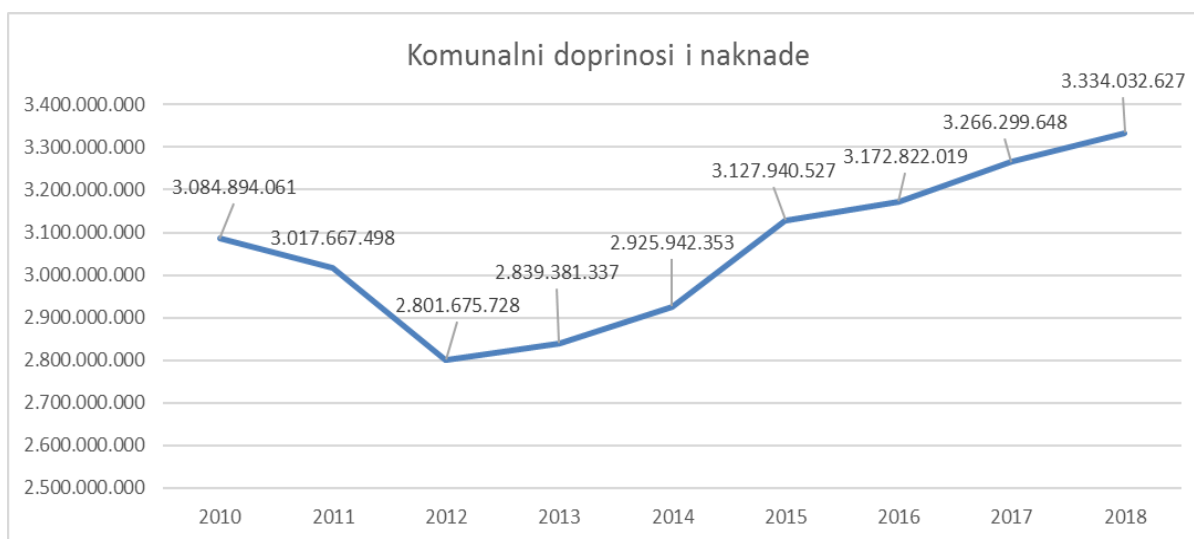
Na Slici 16. prikazan je linijski grafikon neporeznih prihoda naziva *Prihodi po posebnim propisima* koji uključuju prihode državne uprave; prihode vodnog gospodarstva; doprinose za šume; mjesni samodoprinos; ostali nespomenuti prihodi; naknade od financijske imovine.

Slika 16. Prikaz kretanja neporeznih prihoda - Prihoda po posebnim propisima (obrađeno prema Ministarstvu financija, 2019c)

Među prihodima po posebnim propisima prikazanim na Slici 16. kroz sve promatrane godine, najizdašniji su *Ostali nespomenuti prihodi*. Ti neporezni prihodi su padali u razdoblju od 2010. do 2018. godine, i to za 115,68 %. Najveći iznos neporeznih prihoda - *Prihoda po posebnim propisima* zabilježen je u 2010. godini kada su ti prihodi iznosili 3,9 milijardi kuna. Glavni razlog tako velikog odstupanja iznosa neporeznih prihoda u odnosu na tu vrstu neporeznih prihoda od 2011. godine i kasnije je primjena promijenjene metodologije prikazivanja neporeznih prihoda u strukturi proračuna Ministarstva financija, Državne riznice, Sektora za pripremu proračuna države i financiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i Službe za financiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2010. godine u odnosu na kasnije godine.

Na Slici 17. prikazani su neporezni prihodi s osnove *Komunalnih doprinosa i naknada* u razdoblju od 2010. do 2018. godine.

Slika 17. Kretanje neporeznih prihoda s osnove komunalnih doprinosa i naknada (obrađeno prema Ministarstvu financija, 2019c)

U strukturi svih neporeznih prihoda JLPRS jedino neporezni prihodi s osnove komunalnih doprinosa i naknada (Slika 17.) nisu pokazali tendenciju pada vrijednosti, već su i porasli za 8,08 % u 2018. godini u odnosu na 2010. godinu. U tu vrstu neporeznih prihoda ubrajamo komunalne doprinose, komunalne naknade i naknade za priključak. U promatranom razdoblju najizdašnije su komunalne naknade čija vrijednost u 2018. godini iznosi 2,4 milijarde kuna odnosno 72,44 % neporeznih prihoda *komunalnih doprinosa i naknada*.

Važno je istaknuti da je udio neporeznih prihoda u ukupnim prihodima JLP(R)S u razdoblju od 2010. - 2018. godine imao tendenciju pada sa 19,32 % u 2010. godini na 15,15 % u 2018. godini iako su u istom promatranom razdoblju ukupni prihodi JLP(R)S imali tendenciju rasta od 23,38 % u 2018. godini u odnosu na 2010. godinu (Prilog 5).

U okviru hipoteze H2 testirana je i veza između regionalne razvijenosti i visine prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u razdoblju između 2014. - 2018. godine. U empirijskom istraživanju razvijenost

pojedine regije mjeri se pomoću indeksa razvijenosti,⁸⁴ a visina neporeznih prihoda kao udio neporeznih prihoda u ukupnim prihodima JLP(R)S. O teorijskim pojašnjenjima indeksa razvijenosti govorilo se u poglavlju 4.1. doktorske disertacije. U Tablici 48. prikazani su neporezni prihodi za razdoblje od 2014. - 2018. godine razvrstani prema županijama te indeks razvijenosti županije prema postojećem modelu na županijskoj razini (razdoblje od 2014. - 2016.) godine.⁸⁵

⁸⁴ „Indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao prilagođeni prosjek standardiziranih vrijednosti društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti JLP(R)S-a u određenom razdoblju“ (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2020b:np).

⁸⁵ Zadnji indeks razvijenosti objavljen je 2018. godine za razdoblje od 2014. - 2016. godine (trogodišnje razdoblje)(Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2020a), idući indeks razvijenosti bi trebao biti za petogodišnje razdoblje od 2017. - 2021. godine.

Tablica 48. Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja i indeks razvijenosti županija

Naziv županije	Razvojna skupina županije*	Indeks razvijenosti županije prema postojećem modelu na županijskoj razini (razdoblje 2014. - 2016.)	Neporezni prihodi JLP(R)S 2014	Neporezni prihodi JLP(R)S 2015	Neporezni prihodi JLP(R)S 2016	Neporezni prihodi JLP(R)S 2017	Neporezni prihodi JLP(R)S 2018
Grad Zagreb	4	117,758	942.157.457	970.816.678	995.429.073	995.422.535	1.086.099.887
Splitsko-dalmatinska	3	103,93	455.142.632	436.953.289	464.153.188	494.595.366	505.068.473
Primorsko-goranska	4	105,278	438.654.584	445.738.399	458.133.977	433.375.946	447.705.270
Istarska	4	108,97	344.602.163	366.925.549	405.988.201	467.852.324	416.418.414
Zagrebačka	4	105,89	198.952.273	239.786.940	226.037.703	221.801.150	236.259.757
Zadarska	3	104,654	222.122.797	256.902.742	228.687.766	249.586.219	227.622.911
Dubrovačko-neretvanska	4	108,58	141.762.553	152.414.017	140.524.049	140.284.526	163.214.260
Sisačko-moslavačka	1	91,701	126.428.590	141.889.573	137.213.709	142.595.696	147.279.852
Osječko-baranjska	2	96,009	124.046.967	147.117.461	132.264.883	129.890.400	126.947.385
Šibensko-kninska	2	97,041	125.217.825	104.634.873	113.305.774	120.763.684	118.430.051
Varaždinska	3	101,713	75.366.916	80.580.275	89.116.863	77.372.788	75.915.384
Karlovačka	2	95,191	76.545.949	69.049.869	79.464.642	79.218.581	75.640.650
Koprivničko-križevačka	2	98,493	66.637.978	77.038.719	71.834.620	69.721.936	66.801.611
Vukovarsko-srijemska	1	91,992	68.593.570	73.440.403	70.263.202	66.801.248	66.528.497
Ličko-senjska	1	92,387	47.171.424	50.769.839	66.405.057	63.976.310	61.599.734
Brodsko-posavska	1	93,449	55.044.270	52.440.079	50.893.534	49.604.504	53.306.585
Krapinsko-zagorska	2	98,976	48.182.056	54.873.747	53.101.576	48.429.819	48.985.900
Bjelovarsko-bilogorska	1	92,576	49.439.608	55.467.291	54.907.709	51.497.204	48.169.675
Međimurska	3	100,502	41.778.451	49.765.881	48.371.379	45.598.853	44.036.357
Virovitičko-podravska	1	90,666	40.881.566	42.497.742	40.687.496	40.116.425	40.457.877
Požeško-slavonska	2	93,947	29.552.077	27.897.368	27.105.108	27.684.979	27.682.556
Ukupno neporezna davanja			3.718.281.706	3.897.000.734	3.953.889.509	4.016.190.493	4.084.171.086

* „Jedinice područne (regionalne) samouprave razvrstavaju se u četiri skupine:

- u I. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave (Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravaska, Sisačko-moslavačka, Brodsko-posavska, Ličko-senjska, Vukovarsko srijemska)

- u II. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave (Karlovačka, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Šibensko-kninska)

- u III. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave (Međimurska, Splitsko-dalmatinska, Varaždinska, Zadarska)

- u IV. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave (Dubrovačko-neretvanska, Grad Zagreb, Istarska županija, Primorsko-goranska, Zagrebačka“ (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2020b)

Izvor: obrada autorice (prema: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2020a; Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2020b)

U Tablici 48. je prikazano da Grad Zagreb ima najviši indeks razvijenosti te najviše neporezne prihode koji u razdoblju od 2014. do 2018. godine pokazuju tendenciju rasta od 15,27 %. Virovitičko-podravska županija ima najniži indeks razvijenosti, a najniže neporezne prihode Požeško-slavonska županija.

Prosječni pokazatelji za promatrane neporezne prihode i indeks razvijenosti županija prikazani su u Tablici 49. uključujući aritmetičku sredinu, standardnu devijaciju te minimalnu i maksimalnu vrijednost za svaki promatrani pokazatelj.

Tablica 49. Prosječni pokazatelji za promatrane neporezne prihode i indeks razvijenosti županija

		Indeks razvijenosti županija prema postojećem modelu na županijskoj razini (razdoblje 2014. – 2016.)	Neporezni prihodi JLP(R)S 2014.	Neporezni prihodi JLP(R)S 2015.	Neporezni prihodi JLP(R)S 2016.	Neporezni prihodi JLP(R)S 2017.	Neporezni prihodi JLP(R)S 2018.
N	Valjanih	21	21	21	21	21	21
	Nedostaje	0	0	0	0	0	0
\bar{x}		99,50	177.061.033,61	185.571.463,52	188.280.452,80	191.247.166,33	194.484.337,42
Sd		7,18	216.643.221,50	221.593.705,28	2292.16.727,29	233.950.364,72	248.638.102,50
Min		90,66	29.552.077,00	27.897.368,00	27.105.108,00	27.684.979,00	27.682.556,00
Max		117,75	942.157.457,00	970.816.678,00	995.429.073,00	995.422.535,00	1.086.099.887,00

Izvor: izrada autorice

Prema podacima iz Tablice 49. prosječni indeks razvijenosti županija i Grada Zagreba za razdoblje od 2014. do 2018. godine iznosi 99,50. Neporezni prihodi JLP(R)S u promatranom razdoblju pokazuju tendenciju rasta, a najviša aritmetička sredina neporeznih prihoda JLP(R)S je u 2018. godini.

Kako bi se testirala hipoteza H2 izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije za promatrane varijable. U Tablici 50. prikazani su rezultati testiranja. Između svih promatranih varijabli uočena je visoka pozitivna veza.

Tablica 50. Pearsonov koeficijent korelacije za promatrane varijable indeksa razvijenosti županija i neporeznih prihoda JLP(R)S.

		Indeks razvijenosti županije prema postojećem modelu na županijskoj razini (razdoblje 2014. - 2016.)	Neporezni prihodi JLP(R)S 2014.	Neporezni prihodi JLP(R)S 2015.	Neporezni prihodi JLP(R)S 2016.	Neporezni prihodi JLP(R)S 2017.	Neporezni prihodi JLP(R)S 2018.
Indeks razvijenosti županije prema postojećem modelu na županijskoj razini (razdoblje 2014. – 2016.)	r	1	,794**	,808**	,801**	,805**	,799**
	p		,000	,000	,000	,000	,000
	N		21	21	21	21	21
Neporezni prihodi JLP(R)S 2014	r		1	,998**	,998**	,994**	,998**
	p			,000	,000	,000	,000
	N			21	21	21	21
Neporezni prihodi JLP(R)S 2015	r			1	,998**	,994**	,997**
	p				,000	,000	,000
	N				21	21	21
Neporezni prihodi JLP(R)S 2016	r				1	,997**	,999**
	p					,000	,000
	N					21	21
Neporezni prihodi JLP(R)S 2017	r					1	,997**
	p						,000
	N						21
Neporezni prihodi JLP(R)S 2018	r						1
	p						
	N						

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Izvor: izrada autorice

Najviša razina korelacije (Tablica 50.) zabilježena je između *Indeksa razvijenosti županije prema postojećem modelu na županijskoj razini (razdoblje 2014. - 2016.)* i *Neporeznih prihoda JLP(R)S 2015* ($r = 0,808$; $p < 0,01$). Također, pozitivna korelacija je zabilježena

između *Indeksa razvijenosti županije prema postojećem modelu na županijskoj razini (razdoblje 2014-2016)* i *Neporeznih prihoda JLP(R)S 2017* ($r = 0,805$; $p < 0,01$) te između *Indeksa razvijenosti županije prema postojećem modelu na županijskoj razini (razdoblje 2014. – 2016.)* i *Neporezni prihodi JLP(R)S 2016* ($r = 0,801$; $p < 0,01$).

Cilj empirijskog istraživanja u ovoj tematskoj cjelini je bio utvrditi povezanost između razvijenosti regija mjereno indeksom razvijenosti i prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja. Na temelju rezultata empirijskog istraživanja kao i prikazanih rezultata potvrđuje se **hipoteza H2 - Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pozitivnoj je vezi s razvijenošću pojedine regije u Republici Hrvatskoj**. Naime, uočena je jaka pozitivna veza između promatranih varijabli. Komparativna analiza neporeznih prihoda na razini JLP(R)S također je pokazala da vrijednost neporeznih prihoda u razdoblju od 2014. - 2018. godine bilježi rast. Nadalje, 146 ispitanika (74,1 %) smatra da na razini jedinica lokalne područne (regionalne) samouprave svrha prikupljanja neporeznih davanja nije u dovoljnoj mjeri transparentna. To je ujedno i dobar pokazatelj svim JLP(R)S posebice onima kojima je indeks razvijenosti veći da porade na transparentnosti prikupljanja neporeznih prihoda.

5.2.1.5. Utjecaj promjena zakonskog okvira neporeznih davanja i provođenja strukturnih reformi na konkurentnost hrvatske poljoprivrede i rasterećenost poduzetnika koji se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva

U petoj tematskoj cjelini razmatrana je i analizirana percepcija ispitanika o stavu kako učestale promjene zakonskog okvira i provođenje strukturnih reformi u području neporeznih davanja utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede (19. pitanje sa 7 tvrdnji i 20. pitanje sa 8 tvrdnji). Pomoću Likertove ljestvice ispitanici su vrednovali postavljene tvrdnje ocjenama od 1-5 pri čemu ocjena 1 ima značenje uopće se ne slažem, a ocjena 5 ima značenje u potpunosti se slažem. Prvo su ispitanici stavovi ispitanika vezano za zakonski okvir neporeznih davanja (Tablica 51.).

Tablica 51. Stavovi ispitanika o utjecaju promjena zakonskog okvira na konkurentnost hrvatske poljoprivrede

Tvrđnja		N	%	\bar{x}	Sd
Zakonski okvir kojim su uređena neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru nije dovoljno jasan, precizan i pregledan	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	0	0,0		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	7	3,6		
	slažem se	125	63,5		
	u potpunosti se slažem	65	33,0		
	Ukupno	197	100,0	4,29	,53
Učestale izmjene zakona i podzakonskih akata koji se odnose na neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	1	0,5		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	3	1,5		
	slažem se	129	65,5		
	u potpunosti se slažem	64	32,5		
	Ukupno	197	100,0	4,30	,52
Transfer informacija između državnih institucija i institucija na lokalnoj razini treba biti bolji	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	0	0,0		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	20	10,2		
	slažem se	127	64,5		
	u potpunosti se slažem	50	25,4		
	Ukupno	197	100,0	4,15	,58
Predstavници zakonodavne vlasti ulažu značajne napore u cilju unapređenja sustava neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru	uopće se ne slažem	26	13,2		
	ne slažem se	103	52,3		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	43	21,8		
	slažem se	21	10,7		
	u potpunosti se slažem	4	2,0		
	Ukupno	197	100,0	2,36	,91
Trebalo bi jasno definirati tko snosi odgovornost za provedbene aktivnosti smanjenja i/ili ukidanja neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	0	0,0		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	44	22,3		
	slažem se	116	58,9		
	u potpunosti se slažem	37	18,8		
	Ukupno	197	100,0	3,96	,64
Organiziranjem sadržajno prilagođenih i ažurnih radionica	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	6	3,0		

Tvrdnja		N	%	\bar{x}	Sd
vezanih za zakonski okvir neporeznih davanja omogućila bi se bolja informiranost poslovnih subjekata što bi utjecalo na bolju konkurentnost hrvatske poljoprivrede	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	63	32,0		
	slažem se	99	50,3		
	u potpunosti se slažem	29	14,7		
	Ukupno	197	100,0	3,77	,73
Zakonodavna vlast redovito uzima u obzir i podržava prijedloge i sugestije dobivene od strane poljoprivrednika s ciljem poboljšanja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede	uopće se ne slažem	24	12,2		
	ne slažem se	113	57,4		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	33	16,8		
	slažem se	25	12,7		
	u potpunosti se slažem	2	1,0		
	Ukupno	197	100,0	2,33	,89

Izvor: izrada autorice

Prema podacima u Tablici 51. najviše vrijednosti aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježene su za tvrdnju *Učestale izmjene zakona i podzakonskih akata koji se odnose na neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 4,30, dok standardna devijacija iznosi 0,52, zatim tvrdnja *Zakonski okvir kojim su uređena neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru nije dovoljno jasan, precizan i pregledan* pri čemu aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 4,29 i standardna devijacija iznosi 0,53. Aritmetička sredina najnižih vrijednosti evidentirana je pri tvrdnji *Zakonodavna vlast redovito uzima u obzir i podržava prijedloge i sugestije dobivene od strane poljoprivrednika s ciljem poboljšanja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede* pri čemu je aritmetička sredina odgovora ispitanika 2,33, a standardna devijacija iznosi 0,89. Zatim tvrdnja *Predstavnici zakonodavne vlasti ulažu značajne napore u cilju unaprjeđenja sustava neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru* gdje je aritmetička sredina odgovora ispitanika 2,36, a standardna devijacija iznosi 0,91 (Tablica 51.).

Hipoteza H3 - Učestalim promjenama zakonskog i institucionalnog okvira neporeznih davanja negativno se utječe na konkurentnost hrvatske poljoprivrede testirana je pomoću višestruke (multiple) regresije. Regresijska analiza napravljena je s obzirom na zavisnu varijablu - *Učestale izmjene zakona i podzakonskih akata koji se odnose na neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede* (Tablica 52.)

Tablica 52. Regresijska analiza s obzirom na zavisnu varijablu - *Učestale izmjene zakona i podzakonskih akata koji se odnose na neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede*

	β	t	p	Sažetak modela
Zakonski okvir kojim su uređena neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru nije dovoljno jasan, precizan i pregledan	,684	13,495	,000	korigirani $R^2 = 0,644$
Transfer informacija između državnih institucija i institucija na lokalnoj razini treba biti bolji	,161	2,955	,004	F (6,190) = 60,110
Predstavnici zakonodavne vlasti ulažu značajne napore u cilju unapređenja sustava neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru	-,015	-,297	,767	p = 0,000
Treba se jasno definirati tko snosi odgovornost za provedbene aktivnosti smanjenja i/ili ukidanja neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru	,095	1,688	,093	
Organiziranjem sadržajno prilagođenih i ažurnih radionica vezanih za zakonski okvir neporeznih davanja omogućila bi se bolja informiranost poslovnih subjekata što bi utjecalo na bolju konkurentnost hrvatske poljoprivrede	,002	,043	,966	
Zakonodavna vlast redovito uzima u obzir i podržava prijedloge i sugestije dobivene od strane poljoprivrednika s ciljem poboljšanja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede	,117	2,223	,027	
Legenda: β = vrijednost standardiziranog regresijskog koeficijenta; t = vrijednost t-testa; p = razina značajnosti; korigirani R^2 = korigirani ukupni doprinos objašnjenju varijanci; F = vrijednost ukupnog F-omjera				

Izvor: izrada autorice

Zavisna varijabla u Tablici 52. u značajnom je odnosu sa varijablama: *Zakonski okvir kojim su uređena neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru nije dovoljno jasan, precizan i pregledan* ($\beta = 0,684$, $p < 0,01$), *Transfer informacija između državnih institucija i institucija na lokalnoj razini treba biti bolji* ($\beta = 0,161$, $p = 0,004$) i *Zakonodavna vlast redovito uzima u obzir i podržava prijedloge i sugestije dobivene od strane poljoprivrednika s ciljem poboljšanja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede* ($\beta = 0,117$, $p = 0,027$), na način da se u

svim slučajevima radi o pozitivnom odnosu. Ovim modelom objašnjeno je 64,4 % varijance kriterija.

Stavovi ispitanika o utjecaju učestalih promjena zakonodavnog okvira neporeznih davanja na konkurentnost hrvatske poljoprivrede obrađeni su u petoj tematskoj cjelini. Na temelju statističke analize te na temelju dobivenih podataka hipoteza **H3 - Učestalim promjenama zakonskog i institucionalnog okvira neporeznih davanja negativno se utječe na konkurentnost hrvatske poljoprivrede** se prihvaća. Također, ukupno 190 ispitanika (96,5 %) smatra da zakonski okvir nije dovoljno jasan, precizan i pregledan, odnosno 193 ispitanika (98 %) ispitanika smatra da učestale izmjene zakonskih i podzakonskih akata negativno utječu na konkurentnost poljoprivrede. Pitanje odgovornosti za provedbene aktivnosti smanjenja/ukidanja neporeznih davanja također je prema stavovima 153 ispitanika (77,7 %) ključno pitanje koje utječe na konkurentnost.

Značajnost utjecaja strukturnih reformi na konkurentnost hrvatske poljoprivrede ispitivana je u okviru hipoteze H4 - Dosadašnje strukturne reforme i mjere ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja utječu na rasterećenje poduzetnika koji se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Koliko je značajan utjecaj dosadašnjih strukturnih reformi na konkurentnost hrvatske poljoprivrede ispitanici su vrednovali pomoću ponuđenih tvrdnji. U Tablici 53. su analizirani stavovi ispitanika o utjecaju dosadašnjih strukturnih reformi na konkurentnost hrvatske poljoprivrede. Ispitanici su pomoću Likertove ljestvice vrednovali postavljene tvrdnje ocjenama od 1-5 pri čemu ocjena 1 ima značenje uopće se ne slažem, a ocjena 5 ima značenje u potpunosti se slažem.

Tablica 53. Stavovi ispitanika o utjecaju dosadašnjih strukturnih reformi na konkurentnost hrvatske poljoprivrede

Tvrđnja		N	%	\bar{x}	Sd
Dosadašnje reforme i mjere ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja pozitivno utječu na poslovne subjekte u poljoprivrednom sektoru	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	35	17,8		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	59	29,9		
	slažem se	90	45,7		
	u potpunosti se slažem	13	6,6		
	Ukupno	197	100,0	3,41	,86
Državni aparat u okviru svojih reformi koristi odgovarajuće mjere kojima može utjecati na uvjete poslovanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	48	24,4		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	97	49,2		
	slažem se	50	25,4		
	u potpunosti se slažem	2	1,0		
	Ukupno	197	100,0	3,03	,73
Do sada je poljoprivredni sektor u dovoljnoj mjeri rasterećen od prekomjernih administrativnih troškova i neporeznih davanja	uopće se ne slažem	6	3,0		
	ne slažem se	68	34,5		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	110	55,8		
	slažem se	11	5,6		
	u potpunosti se slažem	2	1,0		
	Ukupno	197	100,0	2,67	,68
U strateškim dokumentima (Nacionalni programi reformi, Akcijski planovi) problematika neporeznih davanja je značajno zastupljena	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	64	32,5		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	126	64,0		
	slažem se	7	3,6		
	u potpunosti se slažem	0	0,0		
	Ukupno	197	100,0	2,71	,53
Daljnje mjere smanjenja/ukidanja neporeznih davanja zasigurno će pridonijeti povećanju rasterećenosti poslovnih subjekata, a posljedično i povećanju konkurentnosti hrvatske poljoprivrede	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	13	6,6		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	74	37,6		
	slažem se	106	53,8		
	u potpunosti se slažem	4	2,0		
	Ukupno	197	100,0	3,51	,65
Dinamika smanjenja/ukidanja neporeznih davanja je	uopće se ne slažem	8	4,1		
	ne slažem se	96	48,7		

Tvrdnja		N	%	\bar{x}	Sd
zadovoljavajuća	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	70	35,5		
	slažem se	22	11,2		
	u potpunosti se slažem	1	0,5		
	Ukupno	197	100,0	2,55	,76
Vladin paket mjera usmjeren poljoprivrednom sektoru uslijed pandemije koronavirusa (COVID- 19), a koji se odnosi na neporezna davanja neće u značajnijoj mjeri utjecati na konkurentnost hrvatske poljoprivrede	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	14	7,1		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	83	42,1		
	slažem se	94	47,7		
	u potpunosti se slažem	6	3,0		
	Ukupno	197	100,0	3,47	,67
Zbog posljedica pandemije koronavirusa (COVID-19) poslovni subjekti neće moći podmirivati neporezna davanja	uopće se ne slažem	0	0,0		
	ne slažem se	3	1,5		
	svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem)	58	29,4		
	slažem se	129	65,5		
	u potpunosti se slažem	7	3,6		
	Ukupno	197	100,0	3,71	,56

Izvor: izrada autorice

Prema podacima u Tablici 53. najviša vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika je u sljedećim tvrdnjama: *Zbog posljedica pandemije koronavirusa (COVID-19) poslovni subjekti neće moći podmirivati neporezna davanja* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 3,71 dok standardna devijacija iznosi 0,56 te pri tvrdnji *Daljnje mjere smanjenja/ukidanja neporeznih davanja zasigurno će pridonijeti povećanju rasterećenosti poslovnih subjekata, a posljedično i povećanju konkurentnosti hrvatske poljoprivrede* pri čemu je aritmetička sredina odgovora ispitanika 3,51, a standardna devijacija 0,65. Najnižu vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika ima tvrdnja *Dinamika smanjenja/ukidanja neporeznih davanja je zadovoljavajuća* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 2,55, a standardna devijacija je 0,76, također pri tvrdnji *Do sada je poljoprivredni sektor u dovoljnoj mjeri rasterećen od prekomjernih administrativnih troškova i neporeznih davanja* gdje je aritmetička sredina odgovora ispitanika 2,67, a standardna devijacija iznosi 0,68.

Pomoću Pearsonovog koeficijenta korelacije testirana je hipoteza H4. U Tablici 54. prikazani su dobiveni rezultati.

Tablica 54. Pearsonov koeficijent korelacije za promatrane varijable provođenja strukturnih reformi vezanih za neporezna davanja i rasterećenja poduzetnika

		1	2	3	4	5	6	7	8
1	r	1	,499**	,333**	,333**	,233**	,266**	,205**	,090
	p		,000	,000	,000	,001	,000	,004	,206
	N		197	197	197	197	197	197	197
2	r		1	,493**	,313**	,330**	,396**	,064	-,053
	p			,000	,000	,000	,000	,373	,457
	N			197	197	197	197	197	197
3	r			1	,489**	,108	,394**	,071	,003
	p				,000	,131	,000	,320	,971
	N				197	197	197	197	197
4	r				1	,107	,323**	,038	,096
	p					,134	,000	,600	,180
	N					197	197	197	197
5	r					1	,237**	,219**	,102
	p						,001	,002	,155
	N						197	197	197
6	r						1	,159*	,006
	p							,025	,928
	N							197	197
7	r							1	,526**
	p								,000
	N								197
8	r								1
	p								
	N								

Napomena:

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Opis oznaka:

1-Dosadašnje reforme i mjere ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja pozitivno utječu na poslovne subjekte u poljoprivrednom sektoru.

2-Državni aparat u okviru svojih reformi koristi odgovarajuće mjere kojima može utjecati na uvjete poslovanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

3-Do sada je poljoprivredni sektor u dovoljnoj mjeri rasterećen od prekomjernih administrativnih troškova i neporeznih davanja.

4-U strateškim dokumentima (Nacionalni programi reformi, Akcijski planovi) problematika neporeznih davanja je značajno zastupljena.

5-Daljnje mjere smanjenja/ukidanja neporeznih davanja zasigurno će pridonijeti povećanju rasterećenosti poslovnih subjekata, a posljedično i povećanju konkurentnosti hrvatske poljoprivrede.

6-Dinamika smanjenja/ukidanja neporeznih davanja je zadovoljavajuća.

7-Vladin paket mjera usmjeren poljoprivrednom sektoru uslijed pandemije koronavirusa (COVID- 19), a koji se odnosi na neporezna davanja neće u značajnijoj mjeri utjecati na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

8-Zbog posljedica pandemije koronavirusa (COVID-19) poslovni subjekti neće moći podmirivati neporezna davanja.

Izvor: izrada autorice

Iako rezultati u Tablici 54. pokazuju da je korelacija pozitivna, razina korelacije je niska kod većine varijabli, ali ipak najveću razinu korelacije bilježimo između pitanja *Vladin paket mjera usmjeren poljoprivrednom sektoru uslijed pandemije koronavirusa (COVID-19), a koji se odnosi na neporezna davanja neće u značajnijoj mjeri utjecati na konkurentnost hrvatske poljoprivrede* i pitanja *Zbog posljedica pandemije koronavirusa (COVID-19) poslovni subjekti neće moći podmirivati neporezna davanja* ($r = 0,526$; $p < 0,01$). Nadalje, razina korelacije između pitanja *Dosadašnje reforme i mjere ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja pozitivno utječu na poslovne subjekte u poljoprivrednom sektoru* i pitanja *Državni aparat u okviru svojih reformi koristi odgovarajuće mjere kojima može utjecati na uvjete poslovanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva* je pozitivna i značajna ($r = 0,499$; $p < 0,01$). Razina korelacije između pitanja *Državni aparat u okviru svojih reformi koristi odgovarajuće mjere kojima može utjecati na uvjete poslovanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva* i pitanja *Do sada je poljoprivredni sektor u dovoljnoj mjeri rasterećen od prekomjernih administrativnih troškova i neporeznih davanja* je pozitivna i značajna ($r = 0,493$; $p < 0,01$). Također, razina korelacije između pitanja *Do sada je poljoprivredni sektor u dovoljnoj mjeri rasterećen od prekomjernih administrativnih troškova i neporeznih davanja* i pitanja *U strateškim dokumentima (Nacionalni programi reformi, Akcijski planovi) problematika neporeznih davanja je značajno zastupljena* je pozitivna i značajna ($r = 0,489$; $p < 0,01$).

Utjecaj strukturnih reformi na konkurentnost hrvatske poljoprivrede očituje se u stavovima 103 ispitanika (52,3 %) pri tvrdnji da dosadašnje reforme i mjere ukidanja/smanjenja neporeznih davanja pozitivno utječu na poljoprivredni sektor. Daljnje reforme i mjere u sustavu neporeznih davanja prema mišljenju 110 ispitanika (55,8 %) će pridonijeti povećanju konkurentnosti hrvatske poljoprivrede. Iako je razina korelacije niska između većine promatranih varijabli, korelacija je pozitivna i značajna te se može prihvatiti hipoteza **H4 - Dosadašnje strukturne reforme i mjere ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja utječu na rasterećenje poduzetnika koji se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva**. Paket mjera uslijed pandemije koronavirusa (COVID-19) donesen od strane zakonodavne vlasti prema stavovima 100 ispitanika (50,7 %) neće značajnije utjecati na konkurentnost hrvatske poljoprivrede. Nadalje, 136 ispitanika (69,1 %) smatra da zbog posljedica pandemije koronavirusa neće moći podmirivati neporezna davanja.

5.2.1.6. Unaprjeđenje sustava neporeznih davanja

U okviru šeste tematske cjeline analizirane su postavljene teze koje sa stajališta ispitanika mogu pridonijeti unaprjeđenju sustava neporeznih davanja (20. pitanje sa 9 teza). Ispitanici su pomoću Likertove ljestvice iskazivali svoje stavove ocjenama od 1 - beznačajno do ocjene 5 - vrlo značajno (Tablica 55.).

Tablica 55. Teze koje pridonose boljem sustavu neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva

		N	%	\bar{x}	Sd
Organizirati radionice i savjetovanja vezana za neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru	beznačajno	1	0,5		
	ne tako značajno	17	8,6		
	neutralno	56	28,4		
	prilično značajno	92	46,7		
	vrlo značajno	31	15,7		
	Ukupno	197	100,0	3,69	,86
Informirati poljoprivrednike o svim bitnim promjenama neporeznih davanja putem stručnih časopisa, društvenih mreža ili platformi vezanima za poljoprivredni sektor	beznačajno	0	0,0		
	ne tako značajno	0	0,0		
	neutralno	5	2,5		
	prilično značajno	134	68,0		
	vrlo značajno	58	29,4		
	Ukupno	197	100,0	4,27	,50
Pronaći model rasterećenja poslovnih subjekata u poljoprivrednom sektoru od neporeznih i parafiskalnih davanja	beznačajno	0	0,0		
	ne tako značajno	0	0,0		
	neutralno	17	8,6		
	prilično značajno	118	59,9		
	vrlo značajno	62	31,5		
	Ukupno	197	100,0	4,23	,59
Konzultirati se sa poljoprivrednicima prije nego se neporezna davanja namijenjena poljoprivrednom sektoru uključe u Registar neporeznih davanja	beznačajno	0	0,0		
	ne tako značajno	0	0,0		
	neutralno	7	3,6		
	prilično značajno	115	58,4		
	vrlo značajno	75	38,1		
	Ukupno	197	100,0	4,35	,55
Omogućiti poslovnim subjektima u poljoprivrednom sektoru obročno plaćanje pojedinih neporeznih davanja za koje sada postoji obveza	beznačajno	0	0,0		
	ne tako značajno	4	2,0		
	neutralno	30	15,2		
	prilično značajno	111	56,3		
	vrlo značajno	52	26,4		

		N	%	\bar{x}	Sd
jednokratnog plaćanja	Ukupno	197	100,0	4,07	,70
Osloboditi plaćanja dijela neporeznih davanja one poslovne subjekte u poljoprivrednom sektoru koji tri godine zaredom imaju negativan financijski rezultat (gubitak)	beznačajno	0	0,0		
	ne tako značajno	5	2,5		
	neutralno	38	19,3		
	prilično značajno	106	53,8		
	vrlo značajno	48	24,4		
	Ukupno	197	100,0	4,00	,74
Jedinice lokalne i regionalne samouprave bi trebale ažurnije i transparentnije objavljivati informacije o vrsti i visini prikupljenih neporeznih prihoda tijekom jedne godine	beznačajno	0	0,0		
	ne tako značajno	0	0,0		
	neutralno	34	17,3		
	prilično značajno	106	53,8		
	vrlo značajno	57	28,9		
	Ukupno	197	100,0	4,12	,67
Informirati poljoprivrednike o načinu raspodjele prihoda prikupljenih s osnove plaćanja svakog pojedinog neporeznog davanja	beznačajno	0	0,0		
	ne tako značajno	0	0,0		
	neutralno	22	11,2		
	prilično značajno	110	55,8		
	vrlo značajno	65	33,0		
	Ukupno	197	100,0	4,22	,63
Jačati suradnju jedinica lokalne uprave i samouprave sa regionalnim udrugama i organizacijama u dijelu neporeznih davanja	beznačajno	0	0,0		
	ne tako značajno	2	1,0		
	neutralno	37	18,8		
	prilično značajno	108	54,8		
	vrlo značajno	50	25,4		
	Ukupno	197	100,0	4,05	,69

Izvor: izrada autorice

Rezultati prikazani u Tablici 55. se temelje na ispitanikovo procjeni postavljenih teza, a pokazali su da najvišu vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika ima teza *Konzultirati se sa poljoprivrednicima prije nego se neporezna davanja namijenjena poljoprivrednom sektoru uključe u Registar neporeznih davanja* pri čemu je aritmetička sredina odgovora ispitanika 4,35 dok je standardna devijacija 0,55. Čak 197 ispitanika (96,5 %) smatra da je konzultiranje s poljoprivrednicima prilično značajno ili vrlo značajno. Zatim teza *Informirati poljoprivrednike o svim bitnim promjenama neporeznih davanja putem stručnih časopisa, društvenih mreža ili platformi vezanima za poljoprivredni sektor* pri čemu aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 4,27, a standardna devijacija je 0,50. Ukupno 192 ispitanika (97,4 %) smatra da ta teza može unaprijediti sustav neporeznih davanja.

Najniža vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika je kod teze *Organizirati radionice i savjetovanja vezana za neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru* sa aritmetičkom sredinom odgovora ispitanika 3,69, dok je standardna devijacija 0,86. Kod ove teze 18 ispitanika (9,1 %) se izjasnilo da je organiziranje radionica i savjetovanja vezanih za neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru beznačajno ili nije tako značajno. Sve ostale teze s obzirom na njihovu značajnost nisu u toj mjeri okarakterizirane kao beznačajne ili ne tako značajne. Prethodno je već u potpoglavlju 5.2.1.2. navedeno da se sa stajališta percepcije ispitanika o neporeznim davanjima samo 6 ispitanika (3 %) izjasnilo da je bilo pozvano na radionicu, savjetovanje ili edukaciju koja je vezana za neporezna davanja, preostalih 191 (97 %) nije nikada bilo pozvano na savjetovanja ili edukacije vezane za neporezna davanja. Prema provedenoj analizi i rezultatima empirijskog istraživanja ispitanici to smatraju srednje značajnim, no ukoliko bi se obveznike plaćanja neporeznih davanja pozivalo na takve radionice i savjetovanja možda bi prepoznali i njihovu važnost barem u dijelu dobivanja aktualnih informacija. Od ukupno 9 teza (Tablica 55.) koje su predložene u okviru istraživanja, ispitanici smatraju 8 teza korisnima i značajnima za unaprjeđenje sustava neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (teze čije su prosječne ocjene 4,0 i veće).

5.2.2. Rezultati kvalitativnog istraživanja neporeznih davanja sa stajališta zakonodavne i institucionalne vlasti

Sekol i Maurović (2017) ističu da kombinacija kvantitativnog i kvalitativnog tzv. mješovitog pristupa istraživanju u društvenim znanostima dobiva posljednjih godina sve više na značenju. Halmi (2013:203) navodi da se „kvalitativne metode ne mogu promatrati odvojeno od istraživačkog procesa i predmeta istraživanja.“

Prema Mejovšek (2013) vjerodostojnost i dosljednost podataka, pitanje objektivnosti zaključaka i generalizacija istraživačkih rezultata osnovni su problemi u kvalitativnim istraživanjima. Guba i Lincoln (1994) ističu da unatoč tome kvalitativno istraživanje je induktivno jer omogućuje propitkivanje postojećih ideja, otvaranje perspektiva sudionika te razvijanje novih ideja. Sekol i Maurović (2017) prema Creswell (2009) zaključuju da s obzirom da oslanjanje na kvantitativni pristup istraživanju najčešće nije dovoljan, a i u društvenim znanostima istraživanja su interdisciplinarna, primjenom mješovitog pristupa

istraživanju odnosno korištenjem kvantitativnih i kvalitativnih metoda postiže se veći kredibilitet istraživanja.

Za potrebe doktorske disertacije provedeno je osim kvantitativnog i kvalitativno istraživanje neporeznih davanja sa predstavnicima institucionalne i zakonodavne vlasti te predstavnicima nezavisnih strukovnih organizacija. Metodologija kvalitativnog istraživanja objašnjena je u poglavlju 5.1. disertacije. Obradeni rezultati kvalitativnog istraživanja su u skladu s metodologijom druge i treće faze empirijskog istraživanja.

Kvalitativno istraživanje putem dubinskog intervjua je koncipirano na način da su prvotno analizirane sociodemografske karakteristike ispitanika, nakon toga analizirane su dosadašnje spoznaje predstavnika institucionalne i zakonodavne vlasti te predstavnika nezavisnih strukovnih organizacija o neporeznim davanjima i njihovom utjecaju na konkurentnost hrvatske poljoprivrede te je dana kritička ocjena njihove međusobne institucionalne suradnje. U posljednjem dijelu kvalitativnog istraživanja naglasak je stavljen na prijedloge i sugestije za unaprjeđenje sustava neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

Kvalitativno empirijsko istraživanje odnosno dobiveni odgovori u prvom redu odnose se na odbijanje ili prihvaćanje pretpostavki hipoteze H3, iako je ta hipoteza potvrđena na temelju statističke obrade u kontekstu kvantitativnog empirijskog istraživanja. Zbog aktualnosti teme doktorske disertacije, pitanja u dubinskom intervjuu su postavljena na način da se dobije što više informacija vezanih za cjelokupnu tematsku cjelinu neporeznih davanja kako bi se dobio sveobuhvatan pogled na problematiku neporeznih davanja i parafiskalnih davanja. Na temelju toga, dobiveni odgovori su analizirani te su poslužili i kao podloga za donošenje zaključaka koji su vezani i za ostale tri hipoteze disertacije.

5.2.2.1. Sociodemografske karakteristike ispitanika

U kvalitativnom istraživanju je ukupno sudjelovalo pet predstavnika zakonodavne i institucionalne vlasti te tri predstavnika nezavisnih strukovnih organizacija. Sociodemografske karakteristike (1. pitanje dubinskog intervjua) ispitanika (spol i stručna sprema) prikazane su u Tablici 56.

Tablica 56. Sociodemografske karakteristike ispitanika kvalitativnog istraživanja

		N	%
Spol	muški	5	62,5
	ženski	3	37,5
	Ukupno	8	100,0
Završeni stupanj obrazovanja	srednja strukovna škola	1	12,5
	viša škola	1	12,5
	visoko obrazovanje (stručno/sveučilišno)	6	75
	Ukupno	8	100,0

Izvor: izrada autorice

Od ukupno 8 ispitanika (Tablica 56.), njih 5 (62,5 %) je muškog spola, a 6 ispitanika (75 %) ima završeno visoko obrazovanje (stručno/sveučilišno). Također je potrebno napomenuti da u strukturi uzorka predstavnika zakonodavne i institucionalne vlasti, svih 5 ispitanika koji su pristali sudjelovati u istraživanju se nalazi na rukovodećim pozicijama u institucijama (voditelj/voditeljica odjela ili samostalne službe, tajnik, pročelnik). Predstavnicima nezavisnih strukovnih organizacija (njih troje) koji su sudjelovali u istraživanju nisu se izjasnili na kojoj radnoj poziciji/funkciji se nalaze.

5.2.2.2. Dosadašnje spoznaje ispitanika o neporeznim davanjima i njihovom utjecaju na konkurentnost hrvatske poljoprivrede

Provedenim dubinskim intervjuom nastojalo se dobiti što više relevantnih informacija sa stajališta kreatora i sukreatora sustava neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj. Kontaktirane su osobe na radnim mjestima/funkcijama kojima je tematika neporeznih davanja u poljoprivredi najbliža odnosno osobe koje imaju najviše saznanja o promatranoj problematici. Dobiveni odgovori od strane ispitanika su međusobno komparirani te su

izvedeni zaključci o njihovim spoznajama i stajalištima vezanima za utjecaj neporeznih davanja na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

U ovoj tematskoj cjelini prvo su analizirani odgovori **prve skupine** ispitanika (predstavnik institucionalne i zakonodavne vlasti), a zatim **druge skupine** ispitanika predstavnika nezavisnih strukovnih organizacija. Budući da neki od ispitanika nisu u potpunosti odgovorili na sva postavljena pitanja iz dubinskog intervjua, zaključak kvalitativnog istraživanja je donesen na temelju dostavljenih odgovora pristiglih od ispitanika koji su na konkretno pitanje odgovorili. Pojedini ispitanici nisu u potpunosti odgovorili na sva postavljena pitanja, jer kako su naveli, nisu kompetentni za pojedina pitanja. Također na neka pitanja nisu mogli odgovoriti zbog reorganizacije ministarstva i ispitanici nisu u trenutku provođenja istraživanja imali potrebna ovlaštenja za davanje određenih podataka. Navode i da sukladno odredbama Zakona o državnim službenicima (NN 92/05, 140/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12, 37/13, 38/13, 01/15, 138/15, 61/17, 70/19, 98/19) te etičkom kodeksu nije im dozvoljeno istupati sa osobnim stavovima i mišljenjima o suradnji sa drugim tijelima te donositi ocjenu kvalitete rada u samim institucijama. Unatoč tome, doprinos tih ispitanika je prepoznat u usmjeravanju na pojedine nacionalne dokumente vezane za neporezna davanja (Akcijski plan za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja koji je usvojen na Vladi RH 7. svibnja 2020.) kao i dokumente donesene u suradnji sa *Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)* poput *Regulatory Policy in Croatia*⁸⁶ kao i na godišnja izvješća Europske komisije *Country Specific Recommendations (CRS)* (European Commission, 2020a) koja sadrže relevantne podatke iz kojih se mogu izvesti zaključci empirijskog istraživanja vezani za neporezna davanja i njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

Tijekom provođenja kvalitativnog istraživanja (listopad 2020. godine) u izradi je bio novi Registar neporeznih davanja sa financijskim podacima za 2019. godinu.⁸⁷ Nakon potpisivanja istog, Registar neporeznih davanja odnosno neporezna davanja i parafiskalni nameti koji se

⁸⁶ Izvješće o regulatornim politikama u Hrvatskoj su ispred Samostalne službe za unaprjeđenje poslovne klime Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja donijeli i pripremili u suradnji sa OECD-om, a Izvješće je objavljeno na poveznici <https://www.oecd.org/regreform/regulatory-policy-in-croatia-b1c44413-en>.

⁸⁷ Budući da je u tom razdoblju nova internetska stranica na kojoj Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja objavljuje Registar neporeznih davanja bila u izradi, pričekalo se sa objavom cjelokupnog Registra neporeznih davanja.

odnose na poljoprivredni sektor su dani na uvid za potrebe izrade disertacije, a dobiveni podaci su analizirani i obrađeni u poglavlju 4.2. doktorske disertacije.⁸⁸

Sažeti odgovori ispitanika koji su sudjelovali u kvalitativnom istraživanju prema pitanjima dubinskog intervjua za zakonodavnu vlast (Prilog 2.), institucionalnu vlast (Prilog 3.) i nezavisne strukovne organizacije (Prilog 4.) prikazani su u Tablici 57.

⁸⁸ Ibidem str.184.

Tablica 57. Sažeti odgovori ispitanika koji su sudjelovali u kvalitativnom istraživanju neporeznih davanja prema pitanjima postavljenima u dubinskom intervjuu

Ispitanici	Odgovori ispitanika (Prilog 2.)												
	1.*	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Z.1.**													
Z.2.**			Važno je razlikovati neporezna davanja od parafiskalnih nameta			Ovisno o strategiji razvoja poljoprivrede predlaže se financiranje proračunskim sredstvima onih neporeznih davanja koja izravno opterećuju proizvodnju		Izrada prijedloga novih zakona i izmjena postojećih pridonosi pozitivnim ishodima			Osnivanje Povjerenstva za uređenje sustava neporeznih davanja te provođenjem donesenih Odluka, postiže se efekt smanjenja neporeznih davanja		Javnosti je omogućen direktan kanal komunikacije gdje se mogu dostavljati upiti i prijedlozi za rasterećenje neporeznim davanjima
Ispitanici	Odgovori ispitanika (Prilog 3.)												
	1.*	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
I.2.		Neporezna davanja opterećuju poslovanje poduzetnika	Pojam neporezna davanja treba biti najprihvatljiviji u komunikaciji	Uloga institucije je u upućivanju prijedloga i zahtjeva Vladi, ministarstvima i drugim nadležnim institucijama	Provodi se istraživanje u okviru projekta „Mjerenje, i smanjenje poslovnih procedura, optimizacija registra neporeznih davanja i upravnih pristojbi“	Jedan od ograničavajućih faktora su i neporezna davanja	Država može prepoznati važnost vlastite proizvodnje		Neporezna davanja predstavljaju jedan od ograničavajućih faktora razvoja poljoprivrede	Transparentnost se može učiniti boljom	Broj upita vezan za neporezna davanja nije velik	Nemožemo procijeniti mogu li mjere rasterećenja gospodarstva u dijelu neporeznih davanja pomoći u daljnjem oporavku hrvatske poljoprivrede	Ustrajanost u slanju prijedloga i zahtjeva Vladi za smanjenje neporeznih davanja

I.3.		Neporezna davanja treba racionalizirati	Neporezna davanja su najbolji izraz za navedenu materiju	Institucija predlaže rješenja koja će doprinijeti racionalnoj i konkurentnoj proizvodnji	Vlada provodi Akcijski plan, vodi se Registar neporeznih davanja i institucije međusobno surađuju		Država može pozitivno djelovati kroz sistavne reforme te u suradnji s gospodarstvom	Razina suradnje s institucijama na višoj hijerarhijskoj razini (ministarstva) -ocjena vrlo dobar (4)	Neporezna davanja treba racionalizirati na veličinu koja neće smanjivati konkurentnost poljoprivrede pa makar i promjenama zakona	Sustav treba biti transparentan, Vlada Republike Hrvatske pozitivno razmišlja u tom smjeru	Građani i poslovni subjekti nam se obračaju za određene teme u poljoprivredi	Mjere rasterećenje gospodarstva od neporeznih davanja uslijed pandemije virusa (COVID-19) su korisne	Sugestija je da treba kontinuirano raditi i surađivati međuinstituci onalno, provoditi dodatne stručne analize kojima bi se utvrdilo koliko neporezna davanja utječu na visinu cijene poljoprivredn og proizvoda, zaposlenost, investicije
I.4.		Neporezna davanja opterećuju fizičke osobe i poslovne subjekte	Pojam neporezna davanja treba unificirati jer su zbunjujuća	Uloga institucije je savjetodavna	Nemamo saznanja o provođenju istraživanja o neporeznim davanjima	Svako davanje je ograničavajući faktor podizanja konkurentnosti poljoprivrede	Provođenje reformi može značajno utjecati na konkurentnost hrvatske poljoprivrede	Razina suradnje s institucijama na višoj hijerarhijskoj razini-ocjena dobar (3)	Promjene zakonskih okviru ako idu u smjeru smanjenja opterećenja utječu na povećanje konkurentnosti	Potrebna je veća transparentnost i veća kontrola namjene trošenja sredstava	Građani i poslovni subjekti se vrlo rijetko obračaju vezano za problematiku neporeznih davanja	Mjere rasterećenje gospodarstva od neporeznih davanja uslijed pandemije virusa (COVID-19) su dobre i treba nastaviti s njihovim provođenjem	Sugestija je da se napravi kompletna analiza neporeznih davanja, smanjiti birokraciju i olakšati poslovanje

Ispitanici	Odgovori ispitanika (Prilog 4.)												
	1.*	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
SO.2.		Neporezna davanja opterećuju fizičke osobe i poslovne subjekte	Sinonimi za neporezna davanja zbunjuju	Uloga institucije je savjetodavna	Ocjena razine suradnje sa institucijama na višoj hijerarhijskoj razini - dobar (3)	Nemam saznanja o provođenju istraživanja	Da, jer nije poznata svrha plaćanja	Država može reformama i mjerama neporeznih davanja pozitivno utjecati na poljoprivredu (potreban je međusobni dijalog)	Promjene zakonskih okvira zbunjuju obveznike plaćanja	Transparentnost trošenja sredstava s osnove neporeznih davanja može se učiniti boljom	Problematika neporeznih davanja spominje se prilikom svakog organiziranog susreta	Mjere rasterećenje gospodarstva od neporeznih davanja uslijed pandemije virusa (COVID-19) su dovoljne	Sugestija je omogućiti bolju informiranost
SO.4.		Neporezna davanja opterećuju fizičke osobe i poslovne subjekte	Sinonimi za neporezna davanja zbunjuju	Uloga institucije je savjetodavna	Ocjena razine suradnje sa institucijama na višoj hijerarhijskoj razini - vrlo dobar (4)	Nemam saznanja o provođenju istraživanja	Da, jer zbog neporeznih davanja cijena poljoprivrednih proizvoda nije konkurentna	Država može reformama i mjerama neporeznih davanja pozitivno utjecati na poljoprivredu	Promjene zakonskih okvira zbunjuju obveznike plaćanja (obveznici nisu sigurni kada i kome treba plaćati)	Ako nema transparentnosti nema ni povjerenja	Ne toliko često, važnija su neka druga pitanja poput otkupne cijene proizvoda	Mjere rasterećenje gospodarstva od neporeznih davanja uslijed pandemije virusa (COVID-19) nisu dovoljne	Nema sugestija za unaprjeđenje sustava neporeznih davanja
SO.6.		Neporezna davanja opterećuju fizičke osobe i poslovne subjekte	Sinonimi za neporezna davanja zbunjuju	Nismo rješavali problematiku neporeznih davanja	Ocjena razine suradnje sa institucijama na višoj hijerarhijskoj razini - dovoljan (2)	Nemam saznanja o provođenju istraživanja	Plaćamo nešto za što ne vidimo svrhu	Država može reformama i mjerama neporeznih davanja pozitivno utjecati na poljoprivredu	Promjene zakonskih okvira loše utječu na poljoprivrednike	Transparentnost trošenja sredstava s osnove neporeznih davanja može se učiniti boljom, ali se to ne čini	Nije bilo upita vezanih za problematiku neporeznih davanja	Mjere rasterećenje gospodarstva od neporeznih davanja uslijed pandemije virusa (COVID-19) nisu dovoljne	Osigurati veću transparentnost
<p>Napomena:</p> <p>*1. pitanje dubinskog intervjua odnosilo se radno mjesto, funkciju, spol, dob i instituciju.</p> <p>**Predstavnici Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja i Ministarstva poljoprivrede nisu odgovorili na sva postavljena pitanja dubinskog intervjua, ali su svoj doprinos istraživanju dali na način da su autoricu disertacije uputili na dostupne dokumente na temelju kojih su izvedeni zaključci u istraživanju.</p>													

Opis oznaka: Z.1. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja Z.2. Ministarstvo poljoprivrede I.2. Hrvatska obrtnička komora I.3. Hrvatska gospodarska komora I.4. Upravni odjel za gospodarstvo i poljoprivredu Virovitičko podravske županije SO.2. Hrvatska poljoprivredna komora SO.4. Hrvatska voćarska zajednica SO.6. Hrvatska udruga mladih poljoprivrednika

Izvor: izrada autorice

Prateći tematski redoslijed postavljenih pitanja iz dubinskog intervjua s **predstavnicima institucionalne i zakonodavne vlasti** te analiziranjem dobivenih odgovora (Tablica 57.) doneseni su slijedeći zaključci:

- Neporezna davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva financijski i administrativno opterećuju fizičke osobe i poslovne subjekte u Republici Hrvatskoj. Ispitanici smatraju da neporezna davanja treba racionalizirati jer je to jedan od preduvjeta stvaranja konkurentne poljoprivrede. Neporezna davanja u djelatnosti poljoprivrede također dovode do neravnopravne borbe fizičkih i pravnih osoba sa subjektima izvan Republike Hrvatske koji imaju mogućnost plasiranja poljoprivrednih proizvoda po nižim cijenama jer nisu u tolikoj mjeri opterećeni neporeznim davanjima kao što je to hrvatska poljoprivredna proizvodnja.
- Prema obrazloženjima jednog od ispitanika pojmovi „nameti“ i „davanja“ su sinonimi. U užem smislu razlika između neporeznih davanja i parafiskalnih davanja je u tome što neporezna davanja predstavljaju prihod državnog proračuna, dok parafiskalna davanja predstavljaju sva davanja koja nisu prihod državnog proračuna. U širem smislu, neporezna davanja čine naknade koje su prihod proračunskih i izvanproračunskih korisnika,⁸⁹ a parafiskalna davanja su davanja koja nisu prihod opće države već je to prihod posebnih javnopravnih tijela kao što su: komore, turističke zajednice, udruge, odnosno tijela koja nisu proračunski i izvanproračunski korisnici. Navedene definicije su korištene kao temelj za ažuriranje Registra neporeznih davanja te ih je moguće prihvatiti kao standard, a pojmovi „parafiskalni nameti“ i „neporezni nameti“ su izvedenice te bi ih trebalo izbjegavati zato što nisu nametnuti silom, već su propisani podzakonskim aktima ili su određeni zakonom u određenom zakonskom okviru. Svi ispitanici koji su sudjelovali u kvalitativnom empirijskom istraživanju smatraju da se pojam neporezna davanja treba unificirati te da taj pojam treba biti najprihvatljiviji u komunikaciji.
- Institucionalna podrška u rješavanju problematike neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj očituje se u podršci financijskom rasterećenju obveznika plaćanja neporeznih davanja upućivanjem prijedloga i zahtjeva Vladi RH, ministarstvima i

⁸⁹ Sukladno Zakonu o proračunu (NN 87/08) i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o proračunu (15/15) „izvanproračunski korisnici su izvanproračunski fondovi, trgovačka društva i druge pravne osobe u kojima država, odnosno jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ima odlučujući utjecaj na upravljanje“ (Zakon o proračunu, 2008:čl.3.t.16.) „i koji su prema pravilima statističke metodologije Europske unije (ESA 2010, propisana Uredbom (EU) 549/2013 Europskog parlamenta i Vijeća) razvrstani u sektor opće države, a nisu proračunski korisnici“ (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o proračunu, 2015:čl.2.). „Proračunski korisnici su državna tijela, ustanove, vijeća manjinske samouprave, proračunski fondovi i mjesna samouprava čiji se rashodi za zaposlene i/ili materijalni rashodi osiguravaju u proračunu“ (Zakon o proračunu, 2008:čl.3.t.49).

drugim nadležnim ustanovama što je do sada rezultiralo značajnim smanjenjem neporeznih davanja. Uključivanjem u rad povjerenstava i odbora pri Ministarstvu poljoprivrede na kojima se rješavaju između ostalog i pitanja neporeznih davanja, također se očituje institucionalna podrška smanjenju neporeznog opterećenja. Također rješavanje problematike neporeznih davanja izražava se kroz savjetodavnu ulogu resornim ministarstvima prilikom izmjena i dopuna zakonskih i podzakonskih akata.

- Što se tiče saznanja o provođenju istraživanja o neporeznim davanjima među poslovnim subjektima koji se bave djelatnošću poljoprivrede, ribarstva i šumarstva, ispitanici nemaju saznanja provode li se takva istraživanja. Jedan od ispitanika je istaknuo da je upoznat da je Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta 2019. godine započelo sa projektom “Mjerenje i smanjenje administrativnih opterećenja poslovnih procedura, optimizacija registara neporeznih davanja i upravnih pristojbi” kao nastavak sustavne regulatorne reforme provedene kroz dosadašnje projekte administrativnog rasterećenja gospodarstva i u sklopu kojeg se provodi ažuriranje Registra neporeznih davanja, ali ne i da li se provode pojedinačna istraživanja vezana za neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru.
- Ovisno o strategiji razvoja poljoprivrede predlaže se financiranje proračunskim sredstvima onih neporeznih davanja koja izravno opterećuju poljoprivrednu proizvodnju.
- Neporezna davanja predstavljaju ograničavajući faktor razvoja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, ali ne i jedini. Mnogi drugi faktori utječu daleko više na konkurentnost hrvatske poljoprivrede (povezivanje tržišta unutar zemlje, bolja zaštita prodaje domaćih proizvoda, kvalitetniji i brži poticaji, zadržavanje radne snage). Nisu nužno ni sva neporezna davanja nepotrebna i nekorisna. Potrebna je racionalizacija neporeznih davanja, a uz primjenu znanja, inovacija te učinkovito korištenje potpora može se smanjiti negativan utjecaj neporeznih davanja na poljoprivredni sektor te se mogu stvoriti bolji preduvjeti za konkurentniju poljoprivredu.
- Država može značajno i pozitivno djelovati u okviru svojih sustavnih reformi i mjera neporeznih davanja na uvjete poslovanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Svako smanjenje neporeznog opterećenja će se pozitivno odraziti na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.
- Ispitanici smatraju da u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva postoji zadovoljavajuća razina dostupnosti informacija te da postoji transparentnost prilikom objave podataka. No, ističu da bi trebala postojati brža reakcija odgovornih na višim

hijerarhijskim razinama (ministarstvima) prilikom rješavanja problema i predlaganja rješenja. Tijekom korona krize, više hijerarhijske razine su pokazale da mogu i promptno reagirati u takvim nepredviđenim situacijama i donositi odluke koje idu u korist obveznika plaćanja neporeznih davanja pa je zaključak da ukoliko se to može u kriznim situacijama nije nemoguće i onda kada takvih stresnih situacija nema u gospodarstvu. Iako postoji dobra razina suradnje u vidu neporeznih davanja između hijerarhijskih razina, ispitanici su ocijenili takvu razinu suradnje prosječnom ocjenom 3,5.

- Promjene zakonskih okvira za pojedina neporezna davanja koja su vezana za poljoprivredni sektor utječu na smanjenje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede u onim slučajevima kada idu na teret obveznika plaćanja. Odnosno ukoliko promjena zakonskog okvira ide u smjeru smanjenja neporeznog opterećenja zasigurno će to pridonijeti povećanju konkurentnosti poljoprivrede kao što vrijedi i obrnuto. Veliki problem su česte izmjene zakonskih i podzakonskih propisa pa je u većini slučajeva teško popratiti sve izmjene i dopune. Obveznici neporeznih davanja u situacijama neinformiranosti odustaju od pokušaja bavljenja poljoprivrednom djelatnošću, jer smatraju da neporezna davanja narušavaju konkurentnost. Jasna i transparentna procedura izmjena i dopuna zakona i podzakonskih akata te informiranost poljoprivrednika o istom pridonijet će većoj konkurentnosti. U poljoprivredi se značajan broj neporeznih davanja koristi kako bi se provodila poljoprivredna politika, bolja organizacija i učinkovito korištenje državnih resursa. Takva neporezna davanja je potrebno racionalizirati na veličinu koja neće smanjivati konkurentnost poljoprivrednih proizvođača, a to se može postići izmjenama i dopunama zakonskih i podzakonskih propisa. Ministarstvo poljoprivrede je od održavanja 4. sjednice Povjerenstva za smanjenje i ukidanje neporeznih davanja koja je održana 5. listopada 2017. godine provelo aktivnosti u smislu izrade prijedloga novih zakona, izrade prijedloga izmjena postojećih zakona te donošenja novih pravilnika ili njihovih izmjena. Rezultati provedenih aktivnosti vidljivi su u postepenom ukidanju nekih neporeznih davanja, izmjenama kriterija obveze plaćanja, promjeni korisnika u smislu da prihod postaje prihod proračuna lokalne i područne (regionalne) samouprave i proširenju namjene korištenja sredstava iz neporeznih davanja.
- Transparentnost namjene trošenja sredstava s osnove neporeznih davanja treba biti veća i bolja, a odgovornost za to snosi svaka ona institucija koja raspolaže tim sredstvima. Tu je suradnja između hijerarhijskih razina od velike važnosti.

- U okviru radnih skupina za izradu propisa te putem javnih savjetovanja, nadležne institucije upućuju prijedloge i zahtjeve Vladi RH i ministarstvima te drugim nadležnim ustanovama vezanima za smanjenje/ukidanje neporeznih davanja.
- Značajnije aktivnosti (administrativno i institucionalno) koje se odnose na smanjenje/ukidanje neporeznih davanja započele su nakon što je Vlada RH (28. travnja 2016.) godine donijela Odluku o osnivanju Povjerenstva za uređenje sustava neporeznih davanja i smanjenje neporeznih davanja. Predmetnom Odlukom zadužila su se ministarstva da izmjene zakonske propise i podzakonske akte s ciljem smanjenja i/ili ukidanja neporeznih davanja. Na tome se ne bi trebalo stati jer su rezultati smanjenja/ukidanja vidljivi u odnosu na prethodna razdoblja.
- Mjere Vlade Republike Hrvatske koje su proizašle kao posljedice pandemije koronavirusa (COVID-19) s ciljem pomoći gospodarstvu i građanima, a koje se odnose na smanjenje/ukidanje neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru (primjerice naknada za općekorisnu funkciju šuma, naknada za pravo lova, naknada za izdavanje iskaznica u skladu s odredbama Zakona o održivoj upotrebi pesticida (14/14, 115/18, 32/20), naknade za kontrolu uvoza poljoprivrednog reprodukcijskog materijala) su hvale vrijedne te su institucionalno podržane.

Nastavno na prethodne zaključke, a u okviru tematski postavljenih pitanja iz dubinskog intervjua s predstavnicima **nezavisnih strukovnih organizacija**, analizirani su odgovori ispitanika te se na temelju toga uočava i zaključuje sljedeće:

- Ispitanici, njih 3 (100 %) su mišljenja da neporezna davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva opterećuju fizičke osobe i poslovne subjekte.
- S obzirom da se u literaturi, ali i u brojnim strateškim dokumentima Republike Hrvatske navode sinonimi za neporezna davanja (parafiskalni nameti, parafiskalna davanja, neporezni nameti), prema stavovima ispitanika (100 %) to stvara zbunjenost među istraživačima, poslovnim subjektima i građanima. Također ispitanici smatraju da se pojam neporezna davanja treba unificirati.
- Prema mišljenju ispitanika (66,66 %) uloga strukovne organizacije u dijelu neporeznih davanja je savjetodavna. Prikupljanje informacija s terena te prosljeđivanje tih informacija višim razinama odnosno resornim ministarstvima s ciljem rasterećenja gospodarstva od neporeznih davanja je od velike važnosti.
- Što se tiče suradnje sa ostalim institucijama na višoj hijerarhijskoj razini (ministarstvima) u pogledu dostupnosti informacija vezanih za neporezna davanja u

djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, ispitanici ocjenjuju razinu suradnje prosječnom ocjenom 3. Također ispitanici, njih 100 % nije upoznato da li se provode istraživanja vezana za neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru.

- Ispitanici smatraju da su neporezna davanja općenito ograničavajući faktor razvoja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede. To obrazlažu navodeći da nema smisla plaćati nešto za što obvezniku plaćanja nije poznata svrha samog plaćanja te da zbog prevelikog neporeznog opterećenja cijena poljoprivrednih proizvoda nije konkurentna.
- Sudionici istraživanja smatraju da država u okviru svojih sustavnih reformi i mjera neporeznih davanja može pozitivno utjecati na uvjete poslovanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, a da bi to postigla potreban je dijalog sa pravnim osobama i građanima te sa drugim međusobno povezanim institucijama.
- Promjene zakonskih okvira za pojedina neporezna davanja koja su vezana za poljoprivredni sektor utječu na smanjenje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede na način da zbunjuju obveznike plaćanja, dovode do nezadovoljstva jer obveznici nisu pravovremeno upoznati sa rokovima i načinima plaćanja pojedinih neporeznih davanja. Zbog neporezne opterećenosti odustaju od planiranih aktivnosti plasiranja poljoprivrednih proizvoda na tržište.
- Što se tiče transparentnosti namjene trošenja sredstva prikupljenih s osnove neporeznih davanja ispitanici smatraju (100 %) da se transparentnost namjene trošenja sredstva s osnove neporeznih davanja može učiniti boljom, a odgovornost je na institucijama koje prikupljaju takve prihode.
- Ispitanici su mišljenja da su mjere Vlade Republike Hrvatske koje su proizašle kao posljedica pandemije koronavirusa (COVID-19) s ciljem pomoći gospodarstvu i građanima, a koje se odnose na neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru dobrodošle, ali da nisu dovoljne.

Sveobuhvatni zaključak provedenog empirijskog istraživanja sa sudionicima zakonodavne i institucionalne vlasti te sudionicima nezavisnih strukovnih organizacija temeljem izrečenih stajališta je da se potvrđuje hipoteza H3 što je i dokazano empirijskim istraživanjem i statističkom obradom primarnih kvantitativnih podataka.

5.2.2.3. Sugestije i prijedlozi za buduće unaprjeđenje sustava neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva

U okviru treće tematske cjeline kvalitativnog istraživanja od ispitanika se tražilo da s obzirom na kompleksnost materije neporeznih davanja i obuhvat postavljenih pitanja u dubinskom intervjuu iskažu svoje sugestije i prijedloge za buduće unaprjeđenje sustava neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Iako su i određene sugestije i prijedlozi prepoznati i tijekom analiziranja odgovora na pitanja iz druge tematske cjeline dubinskog intervjuu. Ispitanici navode sljedeće:

- U skladu s odlukom Vlade, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta omogućilo je zainteresiranoj javnosti (građanima i poslovnoj zajednici) direktan kanal komunikacije putem e-mail adrese: poslovna-klima@mingo.hr, na koju javnost može dostavljati svoje upite, dopune podataka u Registru neporeznih davanja te prijedloge za administrativno rasterećenje te je to veliki iskorak u reguliranju sustava neporeznih davanja. Navedenim prijavama i daljnjim postupanjima koordinira Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja sa nadležnim tijelima, a u okviru procedure redovnog ažuriranja podataka te kroz rad Povjerenstva za neporezna davanja.
- Zbog kompleksnosti same materije neporeznih davanja trebalo bi napraviti, nakon što novi Registar neporeznih davanja bude objavljen, detaljnju analizu svih neporeznih davanja kako bi se mogli donijeti valjani prijedlozi i sugestije koje bi bile valjane za unaprjeđenje sustava.
- Nastaviti sa prosljeđivanjem prijedloga i zahtjeva Vladi RH te ustrajati na smanjivanju neporeznih davanja, ali i na razvoju drugih prethodno spomenutih faktora razvoja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede.
- Potrebno je konstantno raditi, međuinstitucionalno surađivati te ispitivati mišljenje gospodarstva vezano za neporezna davanja. Potrebne su i dodatne stručne analize koje bi pokazale koliko neporezna davanja utječu na visinu cijene poljoprivrednog proizvoda, zaposlenost, investicije, inovacije odnosno na opću konkurentnost hrvatskih proizvođača.
- Za buduće unaprjeđenje sustava neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva potrebno je provođenje veće transparentnosti prikupljanja prihoda s osnove neporeznih davanja te je potrebno ustrajati na boljoj informiranosti svih onih koji su obveznici plaćanja neporeznih davanja.

5.3. Model racionalizacije neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru

Temeljem spoznaja do kojih se došlo pri teorijskoj analizi sekundarnih podataka te empirijskim istraživanjem i obradom primarnih podataka, predložen je model racionalizacije neporeznih davanja vezanih za djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. S obzirom na zastupljenost poljoprivrednog sektora u Republici Hrvatskoj, koncepcija modela racionalizacije neporeznih davanja trebala bi pridonijeti uređenju sustava neporeznih davanja poljoprivrednog sektora te time pozitivno utjecati na konkurentnost poljoprivrede. Prilikom kreiranja modela u obzir su uzete postavljene hipoteze te ključne odrednice koje su prepoznate, na kojima se temelji sustav neporeznih davanja, a koje obuhvaćaju: unificiranje naziva, identificiranje neporeznih davanja, institucionalnu podršku, zakonsku regulativu, informiranost obveznika plaćanja te transparentnost prikupljanja neporeznih prihoda.

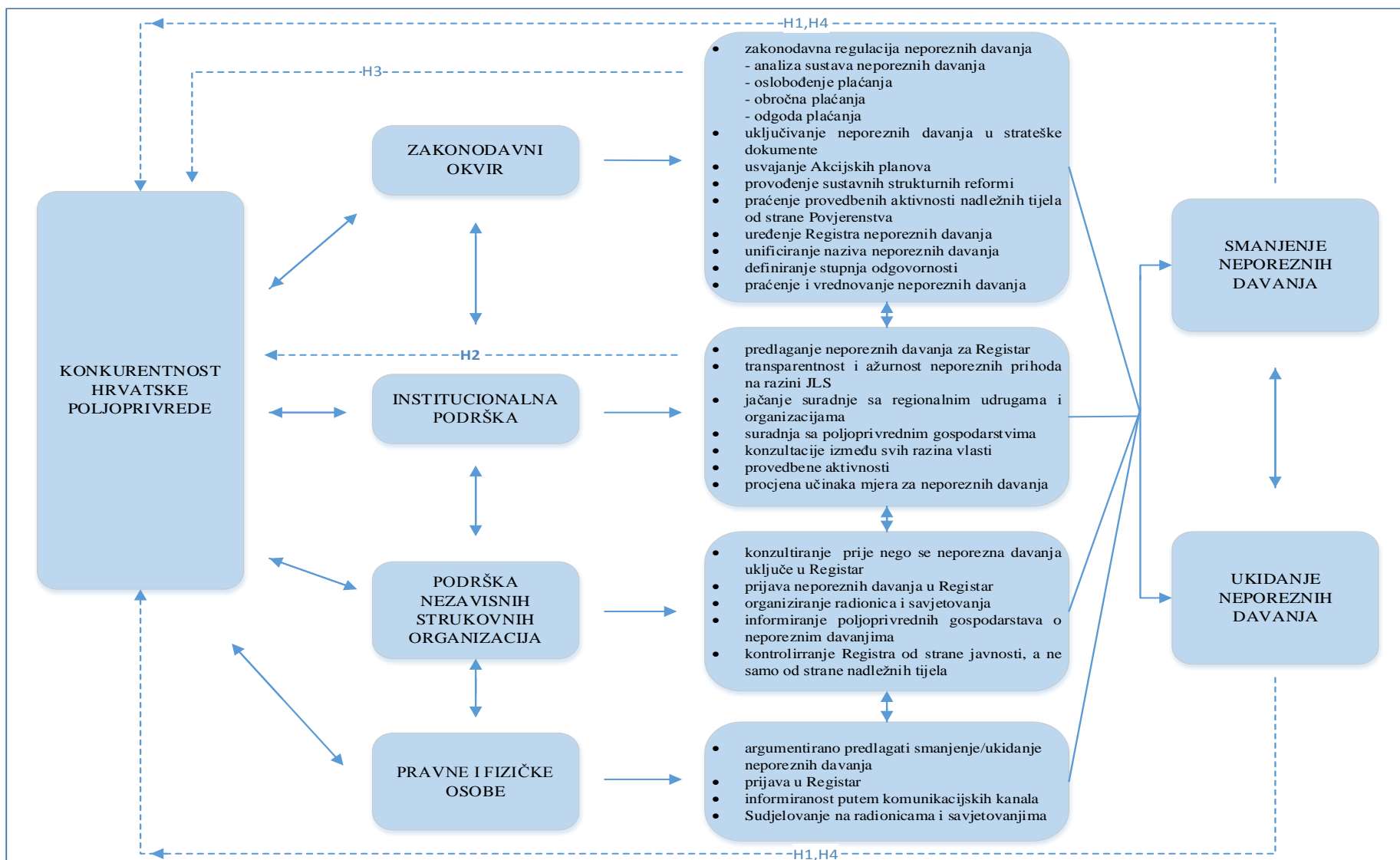
5.3.1. Kreiranje modela

Ključni dionici za kreiranje modela su obveznici plaćanja neporeznih davanja, nezavisne strukovne organizacije, institucionalna vlast uključujući JLP(R)S te zakonodavna vlast (ministarstva). Empirijskim istraživanjem detektirana su neporezna davanja koje je nužno smanjiti ili ukinuti u poljoprivrednom sektoru (više o tome u potpoglavlju 5.2.1.2. - Tablica 42.), a za provedbu smanjenja/ukidanja nužna je komunikacija i koordinacija između svih razina vlasti od lokalne, županijske do državne razine. Unatoč postojanju Registra neporeznih davanja, još uvijek nije u potpunosti definiran ukupan broj neporeznih davanja koji su dužni plaćati obveznici. Prethodno je već spomenuto da razlog leži u čestim izmjenama zakonskih i podzakonskih akata odnosno političkim izmjenama koje uvjetuju reorganizacije najviših razina vlasti. Posljedično pojedina neporezna davanja koja su svojevremeno pripadala pod jurisdikciju pojedinog ministarstva više tom istom ministarstvu ne pripadaju. Primjerice neporezno davanje vodni doprinos koje je prema Registru neporeznih davanja za 2015. godinu pripadalo Ministarstvu poljoprivrede, a samo godinu dana kasnije prema Registru neporeznih davanja za 2016. godinu Ministarstvu zaštite okoliša i energetike.

Komunikacija između pojedinih razina ključna je kako bi se transparentno evidentirala neporezna davanja. Inicijativa polazi od obveznika neporeznih opterećenja koji u koordinaciji sa nezavisnim strukovnim organizacijama i institucijama kojima je problematika neporeznih davanja poznata, predlažu inicijative za smanjenje odnosno ukidanje neporeznih davanja

zakonodavnoj vlasti. Procjenom učinaka prikupljenih neporeznih prihoda i troškovne opterećenosti obveznika plaćanja na najvišoj zakonodavnoj razini, određuje se hoće li smanjenje ili ukidanje neporeznog davanja provesti ili neće. Svaki zahtjev za smanjenjem ili ukidanjem treba biti argumentiran, odnosno korist od ukidanja ili smanjenja treba biti veća od samog troška. Prema primarnim podacima dobivenima empirijskim istraživanjem ta razina informiranosti i međusobne komunikacije do sada nije prepoznata od strane obveznika neporeznih davanja. To je moguće postići organiziranjem radionica nezavisnih strukovnih organizacija i institucija te savjetovanjima koja će biti vezana za neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru te informiranjem obveznika plaćanja neporeznih davanja putem mrežnih kanala ili platformi. Stručna potpora nužna je na svim komunikacijskim razinama kako bi se usvojila zajednička terminologija neporeznih davanja među dionicima.

Temeljem iznesenih zaključaka predloženi model je prikazan na Slici 18., a prikazuje međusobnu povezanost među svim dionicima, utjecaj prepoznatih teza te međusobne odnose u sustavu neporeznih davanja čime su postignuti ciljevi istraživanja.

Slika 18. Model racionalizacije neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru (izradila autorica)

5.3.2. Veze unutar modela

Dobivene informacije od strane obveznika plaćanja neporeznih davanja kao i pojedinačne zahtjeve potrebno je filtrirati i analizirati te u skladu s tim kreirati učinkovite politike smanjenja ili ukidanja neporeznih davanja, kao i godišnje i akcijske planove na državnoj razini. Na institucionalnoj razini svi oni koji su zaduženi za evidentiranje i administrativno vođenje neporeznih davanja trebaju jasno odrediti sistematizaciju neporeznih davanja jer je to preduvjet za kreiranje politika neporeznih davanja. Temeljem ekonomskih analiza, Smjernica nacionalne razvojne strategije te savjetovanja sa dionicima, utvrđena su programska polazišta za izradu Strategije poljoprivrede za razdoblje od 2020. do 2030. godine. U tom dokumentu su utvrđena tri strateška cilja: jačanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora, povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene te obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima (Ministarstvo poljoprivrede, 2020a). Neporezna davanja se kao čimbenik koji utječe na konkurentnost hrvatske poljoprivrede treba uzeti u obzir prilikom provođenja drugog cilja Strategije. U skladu s Godišnjim planom rada Ministarstva poljoprivrede za 2020. godinu (Ministarstvo poljoprivrede, 2020b) koji je donesen u siječnju 2020. godine, utvrđen je specifični cilj Provedba plana smanjenja neporeznih davanja u dijelu nadležnosti Ministarstva poljoprivrede putem koordinacije i praćenja provedbe planiranih aktivnosti do izvještavanja. Aktivnost uključuje izradu izvješća o provedbi mjera smanjenja neporeznih davanja u dijelu nadležnosti Ministarstva poljoprivrede temeljem podataka dostavljenih od strane ustrojstvenih jedinica Ministarstva poljoprivrede, zavoda, agencija i službi u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede u skladu sa Smjernicama i uputama Ministarstva gospodarstva.

Prikupljanjem informacija o neporeznim davanjima od strane svih ministarstava te njihovim ažuriranjem i objedinjavanjem koordinira Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. To ministarstvo ujedno i objavljuje Registar neporeznih davanja sa svim značajnim elementima (nazivom nadležnog tijela koji prikuplja neporezno davanje, brojem davanja, iznosom davanja) što doprinosi transparentnosti i mogućnosti kontrole sustava neporeznih davanja.

Prema predloženom modelu, kontrola sustava neporeznih davanja obuhvaća nekoliko pristupa, i to: kontrolu pristupa definiranja neporeznog davanja, mjerenje učinaka, usporedbu ostvarenih učinaka sa planom. Kao mehanizam kontrole pri propisivanju novih te promjeni postojećih neporeznih davanja zaduženo je Povjerenstvo za uređenje sustava neporeznih davanja i smanjenje neporeznih davanja (Vlada Republike Hrvatske, 2017d).

Pozicioniranje neporeznih davanja u ključnim dokumentima dostupnim javnosti te njihovo sustavno razvijanje u smislu rasterećenja gospodarstva od prekomjernih neporeznih davanja, pridonijet će jačanju konkurentnosti u poljoprivredi. Planirane odrednice i smjernice koje se odnose na neporezna davanja je potrebno strateški i kontinuirano ugrađivati u model vodeći računa o njihovoj ažurnosti i preciznoj interpretaciji. Predloženi model predstavlja potencijal koji je podložan budućoj znanstveno stručnoj raspravi i nadogradnji kako bi se njegovom daljnjom implementacijom u potpunosti uredio sustav neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru.

5.4. Smjernice za buduća istraživanja

Proučavanjem i analiziranjem relevantne stručne i znanstvene literature te provedenim empirijskim istraživanjem došlo se do brojnih spoznaja vezanih za sustav neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj posebice u poljoprivrednom sektoru. Iako se predloženi model racionalizacije neporeznih davanja odnosi na poljoprivredni sektor, dobiveni zaključci mogu se primijeniti na cjelokupni sustav neporeznih davanja. Stoga je prijedlog da se u buduća istraživanja o neporeznim davanjima uključe i ostali strateški sektori o kojima ovisi hrvatska konkurentnost. Nadalje, prijedlog je da se dodatna istraživanja provode u vremenski definiranim rokovima prije i nakon objave Registra neporeznih davanja kako bi se mogli usporediti troškovi i koristi od neporeznih davanja.

U skladu s Preporukom vijeća o Nacionalnom programu reformi Hrvatske za 2020. godinu i mišljenju Vijeća o Programu konvergencije Hrvatske za 2020. godinu (European Commission, 2020b), uočeni su novi naporu u smjeru administrativnog rasterećenja i regulatornih ograničenja u gospodarstvu te je provedena revizija parafiskalnih nameta.⁹⁰ U svibnju 2020. godine donesen je prvi Akcijski plan koji se odnosi na neporezna davanja i parafiskalne namete. I dalje je prema preporukama Europske komisije potrebno poduzimati aktivnosti kojima je cilj dodatno smanjenje parafiskalnih nameta i neporeznih davanja u gospodarstvu. U skladu s preporukama, prijedlog je da se u budućim istraživanjima procijeni

⁹⁰U tom službenom dokumentu Europske komisije od 20. svibnja 2020. godine i dalje se ne naglašava pojmovna razlika između parafiskalnih nameta i neporeznih davanja. Odnosno parafiskalni nameti su uzeti kao sinonim za neporezna davanja. Naime, u dokumentu stoji da je napravljena revizija parafiskalnih nameta (*engl. parafiscal charges*) iako je napravljena revizija i parafiskalnih nameta i neporeznih davanja u skladu s Akcijskim planom. Svi zainteresirani koji čitaju taj dokument, a istovremeno nisu upoznati u potpunosti sa problematikom neporeznih davanja mogu stvoriti krivu predodžbu o neporeznim davanjima te je iz tog razloga unificiranje naziva neporeznih davanja i jasno razgraničenje neporeznih davanja i parafiskalnih nameta itekako nužno i ključno za razumijevanje sustava neporeznih davanja.

dugoročni efekt smanjenja/ukidanja neporeznih davanja s ciljem prepoznavanja najvarijabilnijih neporeznih davanja.

Nadalje, u provedenom empirijskom istraživanju ispitanici nisu prepoznali koristi koje se mogu dobiti od plaćanja neporeznih davanja. Naime, kako je prikazano u potpoglavlju 5.2.1.2., samo 2,54 % ispitanika smatra da postoje koristi od plaćanja neporeznih davanja. Ispitanici smatraju da su glavni benefiti plaćanja neporeznih davanja mogućnosti informiranja i savjetovanja od strane mjerodavnih te mogućnosti sudjelovanja na sajmovima, predavanjima i radionicama. Da bi se prepoznali benefiti od plaćanja neporeznih davanja, potrebno je analizirati svako neporezno davanje i vidjeti njegovu suštinsku korist ukoliko ona postoji. Ako za primjer uzmemo neporezno davanje naknada za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta koja se plaća za odobravanje gradnje građevina vezanih za poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom zemljištu, tada 70 % prikupljenog prihoda država koristi isključivo za financiranje troškova okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta. Ostalih 30 % neporeznog prihoda lokalne jedinice koriste za financiranje programa i mjera usmjerenih na uređenje poljoprivrednog zemljišta. Neporezno davanje naknada za korištenje općekorisne funkcije šuma (OKFŠ) je također davanje temeljem kojeg se u skladu sa Zakonom o šumama (NN 140/2005) financiraju aktivnosti poput gospodarenja šumama na kršu, rad vatrogasnih zajednica na kršu, znanstvenoistraživački rad u šumarstvu, razminiranje šuma i slično.

Koristi od plaćanja neporeznog davanja zakupnina ili naknada za korištenje poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske se mogu prepoznati u namjeni prikupljenih sredstava za subvencioniranje troškova za sređivanje zemljišnoknjižnog stanja poljoprivrednog zemljišta ili katastarsko-geodetskih izmjera zemljišta. Neporezno davanje ocjena toksikoloških studija u postupku određivanja, izmjene i brisanja MDK po jednom proizvodu je davanje pri kojemu je namjena prihoda usmjerena na financiranje poslovanja Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu. Kod ovog neporeznog davanja ne postoji izravna korist za obveznike plaćanja neporeznog davanja. Također nema izravne koristi za obveznike od plaćanja parafiskalnog davanja naknada za osposobljavanje za lovca jer se prikupljeni neporezni prihod usmjerava u pokriće troškova pravnih osoba koje provode osposobljavanje. Slično je i kod parafiskalnog davanja članarina - Hrvatska veterinarska komora. Kod ovog parafiskalnog davanja obveznici su fizičke osobe veterinari, a namjena prikupljenih prihoda je

za financiranje rada Hrvatske veterinarske komore.⁹¹ U javnosti često isticano neporezno davanje čija korist nije poznata za obveznike plaćanja je plaćanje HRT pristojbe (Ministarstvo kulture). Prihodi prikupljeni s osnove plaćanja ovog neporeznog davanja raspoređuju se u skladu sa zakonskim odredbama (Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji, NN 137/10, 76/12, 78/16, 46/17, 73/17, 94/18), i to najviše za podmirenje troškova poslovanja (proizvodnju programa) te za poticanje kreativne i kulturne industrije.

To su samo neka od neporeznih i parafiskalnih davanja u kojima se može prepoznati korist za obveznike plaćanja kao i ona neporezna i parafiskalna davanja u kojima izravna korist nije u potpunosti prepoznata ili je nema. Za donošenje sumiranih zaključaka potrebno je napraviti dublje analize svakog pojedinog neporeznog i parafiskalnog davanja, i to ne samo u okviru Ministarstva poljoprivrede, već na razini svih Ministarstava u Republici Hrvatskoj. To će se moći napraviti nakon što Registar neporeznih davanja 2020. godina bude javno objavljen. Stoga je prijedlog da se u budućim istraživanjima:

- analiziraju koristi svakog neporeznog davanja i svakog parafiskalnog davanja sadržanog u Registru;
- provedenoj analizi i dobivenim zaključcima informiraju obveznici plaćanja neporeznih i parafiskalnih davanja putem medija, edukacijskih programa, radionica ili savjetovanja;
- obuhvate i procjene neekonomski učinci neporeznih davanja;
- napravi detaljnija statistička analiza samog Registra te da se vrijednosti neporeznih davanja i parafiskalnih davanja tog Registra usporede sa vrijednostima neporeznih i parafiskalnih davanja koje su objavljene u dosadašnjim Registrima neporeznih davanja;
- kreira kompleksni indeks konkurentnosti poljoprivrede koji će biti obogaćen dodatnim varijablama;
- ponovi regresijska analiza na kreiranom indeksu konkurentnosti poljoprivrede i na dužem vremenskom nizu.

Dobivanjem što više spoznaja o neporeznim i parafiskalnim davanjima omogućit će se stručnoj i znanstvenoj zajednici potpuno shvaćanje problematike sustava neporeznih davanja, a transparentnost i jednostavnost interpretiranja i prikazivanja dobivenih spoznaja dovest će do veće podrške od strane obveznika plaćanja neporeznih i parafiskalnih davanja.

⁹¹ Navedeni podaci su iz Registra neporeznih davanja 2020. koji je dobiven na uvid od predstavnika Ministarstva poljoprivrede.

6. Rasprava

Neporezna davanja u hrvatskom gospodarstvu predstavljaju dodatna financijska opterećenja poslovnim subjektima. Zbog velikog broja neporeznih davanja koja opterećuju poslovne subjekte i dovode u pitanje njihovu konkurentnost definirani problem istraživanja u ovom radu su brojna neporezna davanja koja opterećuju poljoprivredni sektor i time negativno utječu na njegov rast. S obzirom na definirani problem istraživanja, u okviru istraživanja koje je provedeno u svrhu izrade ovog rada, istražen je utjecaj neporeznih davanja na konkurentnost hrvatske poljoprivrede, a predmet istraživanja su neporezna davanja čija svrha nije u izravnom odnosu s djelatnošću poduzeća, neporezna davanja koja se naplaćuju u postotku od ukupno ostvarenog prihoda kao i neporezna davanja koja su nerealno visoka ili nepotrebna prema kriteriju financijskog opterećenja poduzetničke aktivnosti i čija svrha plaćanja nije u potpunosti transparentna.

Iako su posljednjih godina neporezna davanja izazvala zainteresiranost stručne javnosti, građana i poslovnih subjekata, još uvijek problematika neporeznih davanja nije u potpunosti riješena. Razlozi za to su mnogobrojni, a među naizraženijima su česte izmjene zakona i podzakonskih akata te nedostatak transparentnosti. Također tumačenje neporeznih davanja kako u domaćoj tako i inozemnoj literaturi nije u potpunosti usklađeno pa iz tog razloga dolazi do razilaženja u mišljenjima odnosno poistovjećivanju više različitih pojmova pod jedan zajednički (npr. neporezni nameti, parafiskalni nameti, parafiskalna davanja, parafiskaliteti) što potvrđuje i Roller (2009). Autori poput Bronić i Urban (2015), Šimurina i Galić (2015), Karačić i dr. (2017) u svojim radovima koriste pojam neporezna davanja, dok primjerice Alijagić (2015) koristi pojam parafiskalna davanja, Musulin (2016) pojam neporezni nameti, a Štaflić (2016) pojam parafiskalni nameti. Nadalje, najbolja razlika (iako dosta općenita) između neporeznih davanja i parafiskalna davanja prikazana je u Akcijskom planu za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja (Vlada Republike Hrvatske, 2020f). U tom dokumentu navedeno je da neporezna davanja „čine prihod proračunskih i izvanproračunskih korisnika“, a parafiskalna davanja „čine prihod tijela koja nisu korisnici proračuna“ (Vlada Republike Hrvatske, 2020f:1). Prema rezultatima provedenog empirijskog istraživanja uočeno je da je poistovjećivanje pojmova neporeznih davanja i parafiskalnih davanja izraženije kod predstavnika poslovnih subjekata (tako smatra ukupno 91,4 %

ispitanika) koji su sudjelovali u istraživanju u odnosu na stručnu javnost koja se bavi neporeznim davanjima.

Kako bi se utvrdili ekonomski učinci neporeznih davanja analizirani su strateški dokumenti Republike Hrvatske poput Nacionalnih programa reformi od 2014. godine do 2020. godine i prvog Akcijskog plana za smanjenje neporeznih davanja i parafiskalnih davanja. Prema Nacionalnom programu reformi 2020. i navedenoj mjeri administrativnog i neporeznog rasterećenja, ukupno je planirano „smanjene neporeznih davanja za 3,5 %“ u odnosu na 2018. godinu (Vlada Republike Hrvatske, 2020h:72). Pravni/upravni instrument provedbe je Akcijski plan za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja u kojem je navedeno da „provedbom mjera iz ovog Akcijskog plana smanjenje opterećenja za gospodarstvo procjenjuje se na 531.995.772,62 kn što čini 6,11 %“ s obzirom na iznose koji su naplaćeni u 2018. godini (Vlada Republike Hrvatske, 2020f:2). Prema navedenim pokazateljima zakonodavna vlast nastoji neporezno i parafiskalno rasteretiti gospodarstvo od nepotrebnih nameta s namjerom da rasterećenje bude što veće.

S ciljem provjere utemeljenosti **H1 hipoteze: Neporezna davanja negativno utječu na razvoj djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva**, u radu su analizirana postojeća teorijska i empirijska istraživanja vezana za utjecaj neporeznih davanja na poljoprivredni sektor. Istraživanjem dostupnih izvora, uočeno je u vrijeme pisanja ovog rada da problematika neporeznih davanja koja se odnosi na poljoprivredni sektor nije značajnije zastupljena i istraživana u drugim izvorima. Stipetić (2005) i Tomić (2014) smatraju da poljoprivreda predstavlja značajan čimbenik blagostanja naročito u ruralnim područjima Republike Hrvatske stoga je nužno voditi računa o svim preprekama koje koče njezin razvoj kako bi se ostvario što veći ekonomski doprinos. Neporezna davanja predstavljaju jednu od prepreka s kojom se suočavaju poslovni subjekti. Za potrebe testiranja navedene hipoteze provedena je komparativna analiza neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru prema dostupnim Registrima neporeznih davanja kako bi se utvrdila tendencija kretanja neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru. U Registru neporeznih davanja u kojem su sadržani podaci za 2015. godinu broj neporeznih davanja koji se odnosi na poljoprivredni sektor je bio najveći (ukupno 46 davanja odnosno 25,41 % ukupnog broja davanja). Također ukupna vrijednost tih davanja iznosila je 2,4 milijarde kuna odnosno 26,41 % sveukupnih neporeznih davanja u 2015. godini. Prema podacima iz 2019. godine ukupan broj neporeznih davanja povećao se na 177 neporeznih i parafiskalnih davanja ukupne vrijednosti 615,4 milijuna što predstavlja dodatno

opterećenje na poljoprivredni sektor unatoč činjenici što se iznos prikupljenih neporeznih prihoda s osnove neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru značajnije smanjio 2019. godine u odnosu na vrijednosti iz 2015. godine. Postavljena hipoteza testirana je i pomoću anketnog upitnika gdje su ispitanici iskazivali svoj stav o postavljenim tvrdnjama (8 tvrdnji) na temelju kojih se formirao zaključak vezan za neporezna davanja i njihov utjecaj na konkurentnost poljoprivrednog sektora. Ukupno 92,9 % (183 ispitanika) se slaže ili u potpunosti se slaže da **neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede**. Također je utvrđena korelacija između pojedinih varijabli (što je detaljno objašnjeno u potpoglavlju 5.2.1.3.). Najveća razina korelacije je između pitanja *Neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede* i pitanja *Neporezna davanja ograničavaju daljnji razvoj poljoprivrednog sektora* ($r = 0,838$; $p < 0,01$). Usljed navedenog je hipoteza H1 prihvaćena.

Levak (2016) navodi da je konkurentnost poljoprivrede moguće mjeriti primjenom indeksa troškova domaćih resursa DRC (*engl. Domestic Resource Costs*) i primjenom analize vanjsko-trgovinske razmjene odnosno RCA indikatorima (*engl. Revealed Comparative Advantage*). Dobivene spoznaje također potvrđuju pretpostavku da se konkurentnost poljoprivrede može istražiti na nekoliko razina (Levak, 2016), da treba voditi računa o brojnim pokazateljima, varijablama i modelima odnosno mjerenje konkurentnosti ipak nije dovoljno istraženo u Republici Hrvatskoj (Tijanić, 2010) te da nedosljednost i nepreciznost definiranja neporeznih davanja može utjecati na konkurentnost u Republici Hrvatskoj (Musulin, 2016). Također kreiranje sveobuhvatnog indeksa konkurentnosti poljoprivrede može pridonijeti učinkovitijem mjerenju konkurentnosti hrvatske poljoprivrede kao i daljnje provođenje ekonometrijskih analiza utjecaja neporeznih davanja na konkurentnost poljoprivrede pomoću kreiranog indeksa poljoprivrede.

Neporezne prihode naplaćuju lokalne jedinice, državne upravne službe, udruženja i komore te javna poduzeća, a izvori tih prihoda mogu se vezati za teritorijalne jedinice te oni kao takvi predstavljaju sve znatnije izvore financiranja države i lokalnih jedinica (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008; Rogić Lugarić i Maksimovska Veljanovski, 2011), a posljedično i njihovih razvojnih projekata. Temeljem tih činjenica postavljena je hipoteza H2: **Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pozitivnoj je vezi s razvijenošću pojedine regije u Republici Hrvatskoj**. Testirana je veza između regionalne razvijenosti u Republici Hrvatskoj i visine prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u razdoblju između 2014. - 2018. godine te je

napravljena komparativna analiza dostupnih podataka o prikupljenim prihodima s osnove neporeznih davanja za svaku županiju. Na temelju šest postavljenih tvrdnji u anketnom upitniku, pitanje *Ukoliko jedinice lokalne uprave i regionalne samouprave prikupe više neporeznih prihoda tada je veći i BDP po glavi stanovnika* značajan je prediktor u modelu kod zavisne varijable. Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pojedinoj regiji pozitivno pridonosi razvijenosti regija u Republici Hrvatskoj ($\beta = 0,854$, $p < 0,01$), odnosno između navedenih varijabli uočena jaka pozitivna veza (što je detaljnije pojašnjeno u potpoglavlju 5.2.1.4.). Također izračun prosječnih pokazatelja neporeznih prihoda temelji se na prihodima od upravnih i administrativnih pristojbi i pristojbi po posebnim propisima i naknadama na razini jedinica lokalne uprave i područne (regionalne) samouprave u promatranom razdoblju. Komparativna analiza neporeznih prihoda na razini JLP(R)S također je pokazala da vrijednost neporeznih prihoda u razdoblju od 2014. godine do 2018. godine bilježi rast iako je u posljednjih nekoliko godina zabilježen pad prihoda s osnove upravnih i administrativnih pristojbi na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Usljed navedenog je hipoteza H2 prihvaćena.

Rezultati koji su dobiveni istraživanjem potvrđuju da je visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pozitivnoj vezi s razvijenošću pojedine regije u Republici Hrvatskoj te se podudaraju s pretpostavkama drugih autora u dijelu važnosti neporeznih prihoda za lokalne jedinice vlasti (Šimović, 1999; Šimović, 2000; Ott i Bajo, 2001; Setnikar-Cankar, 2002; Jurlina Alibegović i Milošević, 2016; Bajo i dr., 2020). Prema Ott i dr. (2007) i Bajo (2006) neporezni prihodi povećavaju autonomiju lokalnih jedinica, ali prikupljanje neporeznih prihoda ponekad nije dovoljno transparentno jer zbunjuje obveznike plaćanja ukoliko nije jasna veza između plaćene naknade i dobivene usluge. Također Bajo i Bronić (2004:457) navode da „napor lokalnih jedinica u prikupljanju neporeznih prihoda relativno je malen i pokazuje da lokalne jedinice s nižim fiskalnim kapacitetima ubiru više neporeznih prihoda po stanovniku nego lokalne jedinice s višim fiskalnim kapacitetima.“

Značajnije izmjene zakonodavstva vezane za hrvatsku poljoprivredu započele su pristupanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji budući da veliki broj posebnih zakona regulira i pokriva različita područja poljoprivrede (Žimbek i Par, 1999; Marković i dr., 2013). Na temelju tih spoznaja definirana je hipoteza H3: **Učestalim promjenama zakonskog i institucionalnog okvira neporeznih davanja negativno se utječe na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.** Hipoteza je testirana analizom postojećeg stanja zakonskog i institucionalnog okvira neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru (poglavlje 2.3.), anketnim upitnikom sa

ispitanicima koji imaju registriranu djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (potpoglavlje 5.2.1.5.) te provođenjem dubinskog intervjua sa predstavnicima zakonodavne i institucionalne vlasti te predstavnicima nezavisnih strukovnih organizacija (o čemu je bilo riječi u potpoglavlju 5.2.2.2.). Zakonima su uređena ključna pitanja neporeznih davanja te su definirani osnovni elementi pravne osnove. Prema rezultatima anketnog istraživanja najviše vrijednosti aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježene su za tvrdnju da učestale izmjene zakona i podzakonskih akata koji se odnose na neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede (aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 4,30). Zavisna varijabla koja glasi *Učestale izmjene zakona i podzakonskih akata koje se odnose na neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede* je testirana pomoću višestruke (multiple) regresije te je u značajnom pozitivnom odnosu s ostalim varijablama u modelu. Nadalje, temeljem rezultata dubinskog intervjua sa stajališta zakonodavne vlasti, izrada prijedloga novih zakona i izmjena postojećih pridonosi pozitivnim ishodima. Predstavnici institucionalne vlasti smatraju da promjene zakonskih okvira ako idu u smjeru smanjenja opterećenja utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede, a predstavnici nezavisnih strukovnih organizacija smatraju da su promjene zakonodavnog okvira zbunjujuće i da loše utječu na poljoprivrednike.

Usljed navedenog je hipoteza H3 prihvaćena.

U prilog promjenama zakonskog i institucionalnog okvira ide stajalište Vlade Republike Hrvatske (2010b) da je za gospodarski razvitak nužno stvoriti povoljne uvjete poslovanja utvrđivanjem zakonskih i podzakonskih aktivnosti te njihovim izmjenama i dopunama koje su vezane za provedbene aktivnosti iz nadležnosti neporeznih davanja. Anić i dr. (2014) navode da je najbolji način na koji državni aparat pomaže povećanju poslovanja gospodarstva veća pravna sigurnost u sustavu neporeznih davanja, a to se postiže izmjenama zakonskog okvira. Donošenjem novih zakona i izmjenama postojećih te ostalih pratećih akata iz različitih resornih Ministarstava stvaraju se preduvjeti temeljem kojih se mogu primjeniti mjere rasterećenja gospodarstva (Vlada Republike Hrvatske, 2020b).

Koliko je značajan utjecaj dosadašnjih strukturnih reformi na rasterećenje poduzetnika testirano je u okviru hipoteze H4: **Dosadašnje sustavne strukturne reforme i mjere ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja utječu na rasterećenje poduzetnika koji se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.** Testiranje hipoteze obavljeno je pomoću komparativne analize dosadašnjih strukturnih reformi i mjera ukidanja/smanjenja neporeznih davanja te anketiranjem poslovnih subjekata koji obavljaju djelatnost

poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (detaljnije u potpoglavlju 5.2.1.5.). Ispitanici su se na osam postavljenih tvrdnji izjašnjavali o svojim stavovima. Najviša vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika je u tvrdnjama: *Zbog posljedica pandemije koronavirusa (COVID-19) poslovni subjekti neće moći podmirivati neporezna davanja* ($\bar{x} = 3,71$) i tvrdnji *Daljnje mjere smanjenja/ukidanja neporeznih davanja zasigurno će pridonijeti povećanju rasterećenosti poslovnih subjekata, a posljedično i povećanju konkurentnosti hrvatske poljoprivrede* ($\bar{x} = 3,51$). Iako dobiveni rezultati empirijskog istraživanja pokazuju da je korelacija pozitivna, razina korelacije je niska kod većine varijabli. Najveća razina korelacije je između pitanja *Vladin paket mjera usmjeren poljoprivrednom sektoru uslijed pandemije koronavirusa (COVID-19), a koji se odnosi na neporezna davanja neće u značajnijoj mjeri utjecati na konkurentnost hrvatske poljoprivrede* i pitanja *Zbog posljedica pandemije koronavirusa (COVID-19) poslovni subjekti neće moći podmirivati neporezna davanja* ($r = 0,526$; $p < 0,01$).

Uslijed navedenog je hipoteza H4 prihvaćena.

Značajnu podršku poduzetnicima u cilju provođenja strukturnih reformi i mjera smanjivanja/ukidanja neporeznih davanja pružaju udruge koje su isticale važnost ažuriranja Registra neporeznih davanja te ono ključno, a to je detektiranje nepotrebnih davanja poput naknada i pristojbi koje su poduzetnici dužni plaćati, a plaćanje tih neporeznih davanja nema veze sa njihovom djelatnošću (Hrvatska udruga poslodavaca, 2016). Udruge se kontinuirano zalažu za provođenje mjera koje se odnose na smanjivanje, odgodu ili oslobađanje plaćanja pojedinih neporeznih davanja (Hrvatska gospodarska komora, 2020; Hrvatska obrtnička komora, 2020). Posljednje značajnije izmjene zakonskih i podzakonskih akata te provođenje mjera u okviru racionalizacije neporeznih davanja bilo je potencirano pojavom pandemije COVID-19 tijekom 2020. godine, a ne strukturnim reformama.

7. Zaključak

Na samom početku ovog istraživanja, razmatranja teme i analizi literature vezane za neporezna davanja postavljalo se ključno pitanje pojmovnog određenja neporeznih davanja odnosno parafiskalnih nameta. Uočena je neusklađenost u pojmovnom određenju, ali također svi autori koji su se bavili tematikom neporeznih davanja suglasni su sa osnovnim karakteristikama neporeznih davanja kao što su primjerice destiniranost, da ih plaćaju pravne i fizičke osobe, donose se zakonskim propisima, da postoji protunaknada za davanje (Jelčić, 2001; Stakić i Barać, 2008; Roller, 2009; Minea, 2011; Garvanlieva Andonova i dr., 2018; Šimurina i dr., 2018). U tijeku trogodišnjeg istraživanja sustava neporeznih davanja i njihovog utjecaja na poljoprivredni sektor došlo se do zaključka da unatoč brojnim izvorima, tek tijekom 2020. godine jasno je definirano u Akcijskom planu za smanjenje neporeznih davanja i parafiskalnih davanja pojmovno razgraničenje neporeznih od parafiskalnih davanja iako su se i u pojedinoj literaturi mogla pronaći takva tumačenja. Razlika u pojmovnom određenju se očituje sa stajališta tko je obveznik prikupljanja prihoda s osnove neporeznih odnosno parafiskalnih davanja. Ukoliko se radi o prihodu proračunskih i izvanproračunskih korisnika tada govorimo o neporeznim davanjima, a ukoliko se radi o prihodu tijela koji nisu korisnici proračuna tada govorimo o parafiskalnim davanjima.

Neporezna davanja regulirana su zakonskim i podzakonskim aktima, a u pojedinim slučajevima jednim zakonom regulirano je više neporeznih prihoda. Budući da postoji veliki broj neporeznih davanja tada se svaka njihova izmjena i dopuna temelji i na promjeni pripadajućeg zakonskog okvira i propisa. Učestale izmjene zakonskih propisa ne pridonose konkurentnosti, ali bez izmjena nije moguća ni regulacija sustava neporeznih davanja.

Kao što je istaknuto, ekonomski učinci bilo da izazivaju pozitivne ili negativne posljedice, utječu na sustav neporeznih davanja te se razlikuju u odnosu na financijske i fiskalne učinke. Utjecaj smanjenja/ukidanja neporeznih davanja i parafiskalnih davanja odnosi se na smanjenje troškova poslovanja poduzetnika, smanjenje administrativnog opterećenja, a oslobođena sredstva se mogu reinvestirati s ciljem poticanja razvoja, inovativnosti i potrošnje privatnog sektora. Dosadašnja provedena rasterećenja poduzetnika ogledaju se uglavnom u smanjenju neporeznih davanja u skladu s Nacionalnim programima reformi i Akcijskim planovima. Također je zakonodavna vlast vodila računa da se u strateške dokumente u kojima

se reguliraju neporezna davanja uključe mjere koje se nužno poduzimaju s ciljem ublažavanja i rješavanja ekonomskih posljedica koje su nastale zbog pandemije COVID-19 tijekom 2020. godine.

Analizom strateških dokumenata, u okviru ovog rada na sistematiziran i sustavan način prikazana su dosadašnja saznanja i rezultati istraživanja vezana za neporezna davanja i parafiskalne davanja. Također je bitno naglasiti da su se i nazivi Registara neporeznih davanja mijenjali tijekom godina u skladu s dobivenim spoznajama (Registar neporeznih prihoda 2008; Registar neporeznih davanja 2015. i 2016; Registar neporeznih i parafiskalnih davanja 2020.). Naime, iako se u gospodarstvu osjeća rasterećenje u dijelu pojedinih davanja, tijekom analize neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru u okviru dosadašnjih Registara, uočeno je da je tijekom vremena broj neporeznih davanja kao i njihova vrijednost oscilirala. Uspoređujući Registar neporeznih davanja u kojem su sadržani podaci iz 2016. godine s Registrom iz 2015. godine, a koji se odnose na Ministarstvo poljoprivrede, uočeno je da je došlo do smanjenja broja neporeznih davanja 2016. godine u odnosu na 2015. godinu te smanjenja vrijednosti s osnove prikupljenih neporeznih prihoda. Tijekom 2019. godine u okviru Ministarstva poljoprivrede evidentirano je ukupno 177 davanja (132 neporezna davanja te 45 parafiskalnih davanja) ukupne vrijednosti veće od 615 milijuna kuna što je više za 381 milijun kuna u odnosu na 2016. godinu odnosno za 139 davanja više u 2019. u odnosu na 2016. godinu. Iako se u ovome ne prepoznaje rasterećenje poljoprivrednog sektora od neporeznih davanja i parafiskalnih davanja, ove izmjene treba promatrati sa stajališta da se u sustav neporeznih davanja uvodi red, potiče se transparentnost i sveobuhvatnost. Najbolji primjer za to je objavljivanje Akcijskog plana za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja u svibnju 2020. godine (Vlada Republike Hrvatske, 2020f). U radu su također istaknuti pozitivni primjeri neporeznih i parafiskalnih rasterećenja kao posljedice provođenja strukturnih reformi i mjera. Efekti predviđenih mjera rasterećenja neporeznim i parafiskalnim davanjima u poljoprivrednom sektoru analizirat će se u narednim razdobljima te će se tada moći procijeniti učinak njihova smanjenja odnosno ukidanja.

Nakon što su u doktorskoj disertaciji postavljeni teorijski koncepti temeljeni na proučavanju dostupne literature te su analizirani dosadašnji naponi u regulaciji sustava neporeznih davanja, provedeno je empirijsko istraživanje s ciljem ispitivanja stavova obveznika plaćanja neporeznih davanja i parafiskalnih davanja u poljoprivrednom sektoru. Primarno istraživanje se odnosilo na poljoprivredna gospodarstva koja predstavljaju poljoprivredno gospodarske

jedinice koje su registrirane za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, a koje posluju kao obrt ili zadruga, trgovačko društvo, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ili seljačko gospodarstvo.

U prvoj fazi empirijskog istraživanja sudjelovala su poljoprivredna gospodarstva obveznici poreza na dobit koji imaju registriranu djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva neovisno o svojoj veličini i obliku vlasništva (državno, privatno, zadružno) te su kao takvi obvezni plaćati svojevrzne namete poput neporeznih i parafiskalnih davanja. U okviru definiranih šest tematskih cjelina kvantitativnog istraživanja, ispitana su sociodemografska obilježja ispitanika, njihove spoznaje o neporeznim i parafiskalnim davanjima, njihovo mišljenje o značaju i utjecaju neporeznih davanja na razvoj i zastupljenost djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, nadalje je ispitivan odnos prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja i razvijenosti pojedine regije te je ispitan utjecaj promjena zakonskog okvira neporeznih davanja i dosadašnjih strukturnih reformi na konkurentnost hrvatske poljoprivrede. Na kraju su definirane teze za unaprjeđenje sustava neporeznih davanja.

Rezultati koji su dobiveni provedenim primarnim istraživanjem i primjenom deskriptivne i inferencijalne statistike na uzorku od 197 poljoprivrednih gospodarstava koristili su se za prihvaćanje odnosno odbacivanje postavljenih hipoteza. Vrednovanjem dobivenih rezultata kvantitativnog istraživanja dokazano je da neporezna davanja negativno utječu na razvoj i zastupljenost djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva te je time prihvaćena hipoteza H1. Rezultati istraživanja su također pokazali da postoji visoka pozitivna veza između indeksa razvijenosti županija i neporeznih prihoda jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pozitivnoj je vezi s razvijenošću pojedine regije u Republici Hrvatskoj čime je potvrđena hipoteza H2. Provedenom regresijskom analizom na zavisnoj varijabli (učestale izmjene zakona i podzakonskih akata vezanih na neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede) dokazano je da postoji značajna pozitivna veza sa ostalim definiranim varijablama u istraživanju pa je time dokazano da se učestalim promjenama zakonskog i institucionalnog okvira neporeznih davanja negativno utječe na konkurentnost hrvatske poljoprivrede te se hipoteza H3 prihvaća. Temeljem definirane hipoteze H4 ispitivana je značajnost utjecaja strukturnih reformi na konkurentnost hrvatske poljoprivrede pri čemu je unatoč niskoj razini korelacije između većine promatranih varijabli ona pozitivna i značajna te se može prihvatiti hipoteza H4 da dosadašnje strukturne reforme i mjere ukidanja/smanjivanja

neporeznih davanja utječu na rasterećenje poduzetnika koji se bave djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

U drugoj i trećoj fazi empirijskog istraživanja sudjelovali su predstavnici zakonodavne i institucionalne vlasti te predstavnici nezavisnih strukovnih organizacija. Kvalitativno istraživanje je koncipirano u tri tematske cjeline koje su obuhvatile sociodemografske karakteristike ispitanika, njihove dosadašnje spoznaje o neporeznim davanjima i parafiskalnim nametima te njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede kao i sugestije i prijedloge za buduća unaprjeđenja sustava neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Kvalitativno empirijsko istraživanje provedeno je sa svrhom da se dodatno provjeri hipoteza H3 iako je ta hipoteza potvrđena i pomoću diferencijalne statistike u kontekstu kvantitativnog empirijskog istraživanja. Rezultati istraživanja su pokazali da se predstavnici zakonodavne i institucionalne vlasti te nezavisnih strukovnih organizacija slažu da česte izmjene zakonskih propisa utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede te da se i dalje treba podupirati smanjivanje neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru kako bi poljoprivredni proizvodi postali konkurentniji što je dodatno potvrdilo raniju odluku o prihvaćanju hipoteze H3. Temeljem obrađenih primarnih i sekundarnih podataka kreiran je model racionalizacije neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru za čiju provedu je potrebna komunikacija i koordinacija svih razina vlasti od obveznika plaćanja neporeznih davanja i parafiskalnih davanja preko lokalne, županijske pa sve do državne razine.

U ovoj disertaciji ostvarena je svrha istraživanja budući da je na temelju rezultata istraživanja postavljena teorijska fundacija vezana za definiranje okvira sustava neporeznih davanja kojom se otklanjaju terminološke neusklađenosti i daje sistematičan pregled s ciljem otklanjanja do sada neujednačenih praksi. Također, kao rezultat istraživanja je kreiran model s ciljem racionalizacije neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru čijom provedbom donositelji odluka mogu ostvariti pozitivne efekte na konkurentnost hrvatske poljoprivrede. Pritom su rezultatima i zaključcima izvedenim na temelju rezultata arhivskog i terenskog istraživanja sustava neporeznih davanja postignuti svi ciljevi ovog doktorskog rada.

Teorijski znanstveni doprinos se ogleda u sveobuhvatnom, temeljitom i sistematiziranom prikazu teorijskih spoznaja o neporeznim i parafiskalnim davanjima; sintezi strateških dokumenata u kojima je analizirana zastupljenost neporeznih davanja kao i zastupljenost

poljoprivrede i njezin konkurentski položaj; dobivanju znanstvenih spoznaja o ulozi i značaju neporeznih davanja na poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog sektora u Republici Hrvatskoj.

Aplikativni znanstveni doprinos doktorske disertacije proizlazi iz rezultata istraživanja neporeznih davanja prema provedenom empirijskom istraživanju u svim županijama Republike Hrvatske na uzorku aktivnih poslovnih subjekata koji imaju registriranu djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva te donesenih zaključaka i prijedloga racionalizacije sustava neporeznih davanja. Aplikativni doprinos je u:

- definiranju negativnih spoznaja o neporeznim davanjima koje predstavljaju prepreku za daljnji razvoj hrvatske poljoprivrede;
- oblikovanju preporuka i zaključaka buduće racionalizacije sustava neporeznih davanja identificiranjem postojećih nedostataka;
- podizanju razine spoznaja i svijesti o potrebi racionalnog upravljanja sustavom neporeznih davanja.

Znanstveni doprinos ovog rada je u:

- primjeni dobivenih nalaza empirijskog istraživanja o neporeznim davanjima i parafiskalnim davanjima prilikom revidiranja sustava neporeznih davanja od strane institucionalne i zakonodavne vlasti;
- procesu unificiranja naziva i načina razvrstavanja neporeznih davanja s ciljem povećanja transparentnosti sustava neporeznih davanja;
- spoznaji da se učestalim promjenama zakonskog i institucionalnog okvira neporeznih davanja smanjuje konkurentnost hrvatske poljoprivrede;
- daljnjem provođenju strukturnih reformi i mjera u sustavu neporeznih davanja jer utječu na povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede;
- primjeni predloženog modela racionalizacije neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru.

Dosadašnjim naporima u reguliranju sustava neporeznih davanja u okviru poljoprivrednog sektora brojna neporezna davanja su prošla izmjene i dopune te su posljedice provođenja takvih mjera vidljive, ali i dalje treba provoditi aktivnosti uređenja sustava neporeznih davanja kako bi se jačala konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

Literatura

1. Abramov, S. (2018). *Skoro 30 tisuća tvrtki i obrta oslobađa se plaćanja članarine TZ-ima, ali tek u izbornoj 2020*. Lider media. <https://www.poduzetnistvo.org/news/skoro-30-tisuca-tvrtki-i-obrta-oslobada-se-placanja-clanarine-tz-ima-ali-tek-u-izbornoj-2020> (pristupljeno 4. veljače 2020).
2. Afghah, S. M. (1998). *Economic and non-economic factors in economic development: the concepts and their differences*. Doktorska disertacija. Birmingham. Faculty of commerce and social science of the University of Birmingham, United Kingdom <https://pdfs.semanticscholar.org/911c/b3334d44bde60ec8ac7ec383b414c3f9d39f.pdf>, (pristupljeno 11. srpnja 2019).
3. Agencija za investicije i konkurentnost (2014). *Strateški plan 2014. - 2016. godine*. Zagreb. http://www.aik-invest.hr/wp-content/uploads/2013/01/STRATESKI-PLAN-AIK-a_2014-2016.pdf (pristupljeno 22. listopada 2016).
4. Alijagić, M. (2015). *Financiranje javne uprave (recenzirana skripta)*. Gospić: Veleučilište Nikola Tesla. <http://www.velegs-nikolatesla.hr/materijali/fju112015.pdf> (pristupljeno 28. listopada 2016).
5. Andrews G.W.(1982). *Presidential Government in Gaullist France. A study of Executive - Legislative Relations 1958-1974*. Albany: State University of New York Press.
6. Anić, I.D., Barbić, T., Božić, L.J., Broz, T., Buturac, G., Čondić-Jurkić, I., Jurlina Alibegović, D., Mervar, A., Nestić, D., Radas, S., Rajh, E., Slijepčević, S., Švaljek, S. (2014). *Kako pobuditi rast hrvatskoga gospodarstva?* Zagreb: Klub Ekonomskog instituta. Ekonomski institut. https://www.eizg.hr/userdocsimages//O_NAMA/klub-eiz-a/kako-pobuditi-rast-hr-gospodarstva-29-9-14/Kako_pobuditi_rast_hrvatskoga_gospodarstva.pdf (pristupljeno 22. listopada 2016).
7. Antić, T. (2013). Razgraničenje nadležnosti za ocjenu ustavnosti i zakonitosti općih akata lokalne samouprave. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 50 (3), str. 541-572.
8. Arbutina, H. (2004). Prikaz. D. Déak: Hungary in international tax planning. *Financijska teorija i praksa* 28 (3). str. 411-416.
9. Armstrong, D., Bello, V., Gilson, J., Spini, D. (2011). *Civil Society and International Governance: The Role of Non-State Actors in global and regional regulatory*

- frameworks*. Routledge. Abington: Taylor and Francis group.
10. Babić, A., Dretar, D., Fodor, I., Šaravanja, G., Glasnović, M. (2015). *White book-Bijela knjiga 2015*, Zagreb: Foreign Investors Council.
 11. Bajo, A. (2006). *Deset preporuka za život u raju skrivenih nameta*. <http://lider.media/arhiva/2448/>. (pristupljeno 24. listopada 2016).
 12. Bajo, A., Blažić, H., Burnać, P., Dodig, D., Drezgić, S., Galinec, D., Ignjatović, M., Juričić, D., Jurlina Alibegović, D., Karačić, D., Krtalić, S., Nikolić, N., Primorac, M., Puljiz, J., Šuman Tolić, M. (2020). *Financije županija, gradova i općina*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet.
 13. Bajo, A., Brkić, N., Bronić, M., Jusup, S., Karačić, M., Klemenčić, I., Lažeta, I., Mastelić, M., Milić, A. (2006). *Registar neporeznih prihoda*. Ministarstvo financija Republike Hrvatske. Istraživanja Instituta za javne financije. Zagreb. <http://www.ijf.hr/hr/istrazivanja/dovr-353-ena-istrazivanja/540/> (pristupljeno 2. studenoga 2016).
 14. Bajo, A., Bronić, M. (2004). Fiskalna decentralizacija u Hrvatskoj: problemi fiskalnog izravnjanja. *Financijska teorija i praksa* 28 (4) str. 445-467. http://www.ijf.hr/FTP/2004/4/bajo_bronic.pdf (pristupljeno 3. studenoga 2016).
 15. Bajo, A., Jurlina Alibegović, D. (2008). *Javne financije lokalnih jedinica vlasti*, Zagreb: Školska knjiga.
 16. Bajo, A., Klemenčić, I. (2013). *Naknada za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta*. Porezni vjesnik. Zagreb: Institut za javne financije, 12(13), str. 88-93.
 17. Bajo, A., Klemenčić, I. (2015). *Novi neporezni namet zove se solidarna naknada*. Aktualni osvrti. Zagreb: Institut za javne financije, 86 (15), str. 1-2.
 18. Bajo, A., Puljiz, J. (2017). *Institucionalna potpora za strateško planiranje i gospodarski razvoj Republike Hrvatske*. Aktualni osvrti. Zagreb: Institut za javne financije. (93), str.1-4.
 19. Barrere, A. (1972). *Institutions financieres*. 2. izdanje. Pariz: Dalloz.
 20. Bedeković, V. (2011). *Osnove metodologije stručnog i znanstvenog rada*. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici.
 21. Bezić, H. (2008). *Tehnološka politika i konkurentnost*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet u Rijeci.
 22. Bilal, S., Nicolaidis, P. (1999). *Understanding State Aid Policy in the European Community. Perspectives on Rules and Practice*. Hague: Kluwer Law International, European Institute of Public Administration.

23. Blašković, A. (2019). *U poljoprivredu treba uvesti reda, vratiti mlade i ulagati u konkurentnost*. Poslovni dnevnik. <http://www.poslovni.hr/hrvatska/u-poljoprivredu-treba-uvesti-reda-vratiti-mlade-i-ulagati-u-konkurentnost-360422> (pristupljeno 31. prosinca 2019).
24. Božić, M., Gelo, R., Sever-Koren, A. (2005). Hrvatska poljoprivreda i Europska unija: kojim putem naprijed? *Sociologija i prostor*. 43 (1 (167)), str. 129-151.
25. Bratić V. (2008): Lokalna samouprava u središnjoj i istočnoj Europi: snažan, neovisan instrument upravljanja na lokalnoj razini ili tigar od papira? *Financijska teorija i praksa*. 32 (2), str. 139-157.
26. Bratić, V., Bejaković, P., Devčić, A. (2012). Porezni sustav kao odrednica konkurentnosti turizma: slučaj Hrvatske. *Računovodstvo i financije*. 58 (9), str. 89-93.
27. Brekalo, M., Matić, B. (2001). *Nefiskalni prihodi u strukturi financiranja lokalne samouprave*. Osijek: J. J. Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics. MPRA Paper (10693), str. 39-64. <https://mpa.ub.uni-muenchen.de/10693/> (pristupljeno 2. srpnja 2018).
28. Bronić, M., Urban, I. (2015). *Otvorenost državnog proračuna – pogoršanje kvalitete i opsežnosti informacija o državnim prihodima i rashodima*. Aktualni osvrti. Zagreb: Institut za javne financije. (85), str.1-4.
29. Cisse, H., Muller, S., Thomas., C., Wang, C. (2013). *Legal Innovation and Empowerment for Development*, The World Bank Legal Review (4), Washington, DC: World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/12229> (pristupljeno 3. srpnja 2018).
30. Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd edition). Los Angeles: Sage Publications, Inc.
31. Čavrak, V. (2002). Strategija i politika regionalnog razvoja Hrvatske, *Ekonomija / Economics*. 3(9), str. 645-661. http://staro.rifin.com/root/tekstovi/casopis_pdf/ek_ec_378.pdf (pristupljeno 16. listopada 2016).
32. De Leuw, E., Nicholls II, W. (1996). Tehnological Inovations in Dana Collection: Acceptance, dana Quality and Costs. *Sociological Researsh Online*. 1(4), <https://www.socresonline.org.uk/1/4/leeuw.html> (pristupljeno 28. listopada 2020).
33. Deak, D. (2003). *Hungary in international tax planning*. Amsterdam: International Bureau of Fiscal Documentation.
34. Defilippis, J. (2002). *Ekonomika poljoprivrede*. Zagreb: Školska knjiga.

35. Downs, A., Stetson, B. (2014). *Economic and Non-Economic Factors: An Analysis of Corporate Tax Compliance*. Bingley: Emerald Group Publishing Limited *Advances in Taxation*, (21), str. 37–72.
36. Dragičević, M. (2012). *Konkurentnost - Projekt za Hrvatsku*. Zagreb: Školska knjiga.
37. Državni ured za reviziju (2015). *Izvešće o obavljenoj reviziji godišnjeg izvještaja o izvršenju državnog proračuna Republike Hrvatske za 2014. godinu*. http://www.revizija.hr/datastore/filestore/57/drzavni_proracun_republike_hrvatske_za_2014.pdf (pristupljeno 3. listopada 2016).
38. Državni ured za reviziju (2019). *Izvešće o obavljenoj financijskoj reviziji Ministarstva poljoprivrede 2018*. [http://www.revizija.hr/datastore/filestore/192/MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE.pdf](http://www.revizija.hr/datastore/filestore/192/MINISTARSTVO_POLJOPRIVREDE.pdf). (pristupljeno 31. prosinca 2019.)
39. Državni zavod za statistiku (2007). *Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku*. 35 (07). Zagreb: Narodne novine.
40. Državni zavod za statistiku (2016). *Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2016*. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2016/sljh2016.pdf (pristupljeno 3. listopada 2019).
41. Državni zavod za statistiku (2018a). *Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o razvrstavanju poslovnih subjekata prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. - NKD 2007*. 35 (18). Zagreb: Narodne novine.
42. Državni zavod za statistiku (2018b). *Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2018*. <https://www.dzs.hr/> (pristupljeno 2. veljače 2020).
43. Državni zavod za statistiku (2019). *Statističke informacije 2019*. <https://www.dzs.hr/> (pristupljeno 14. travnja 2020).
44. Državni zavod za statistiku (2020a). *Statističke informacije 2020*. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/StatInfo/pdf/StatInfo2020.pdf (pristupljeno 3. ožujka 2021).
45. Državni zavod za statistiku (2020b). *Popis poljoprivrede 2020*. <http://www.popispoljoprivrede.hr/metodologija.html> (pristupljeno 16. lipnja 2020).
46. Duverger, M. (1968). *Finances publiques*. Pariz: Presses Universitaire de France.
47. Ebel, R., D., Yilmaz, S. (2002). *Fiskalna decentralizacija u Hrvatskoj, II dio - Financiranje lokalne uprave i samouprave, Način mjerenja fiskalne decentralizacije i njezin utjecaj na makroekonomske pokazatelje*, Zagreb: Institut za javne financije, str. 27-41.

48. European Commission (2019). *Review of progress on policy measures relevant for the correction of macroeconomic imbalances*. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economyfinance/hr_mip_specific_monitoring_report_2019_to_epc.pdf (pristupljeno 3. siječnja 2020).
49. European Commission (2012). *Europe in figures Eurostat yearbook 2012*, Luxembourg: Publications Office of the European Union. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5760825/KS-CD-12-001-EN.PDF> (pristupljeno 26. listopada 2016).
50. European Commission (2018). *Press Release Database*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-86-628_en.htm (pristupljeno 17. kolovoza 2019).
51. European Commission (2020a). *Country Specific Recommendations (CRS), Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the 2020 National Reform Programme of Croatia and delivering a Council opinion on the 2020 Convergence Programme of Croatia*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1591720698631&uri=CELEX%3A52020DC0511> (pristupljeno 6. studenoga 2020).
52. European Commission (2020b). *Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the 2020 National Reform Programme of Croatia and delivering a Council opinion on the 2020 Convergence Programme of Croatia*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1591720698631&uri=CELEX%3A52020DC0511> (pristupljeno 6. studenoga 2020).
53. European Union Committee (2011). *Innovation in EU agriculture: 19th report of session 2010-12, report*, London: Parliament: House of Lords: Stationery Office.
54. Europska banka za obnovu i razvoj (2017). *Strategija za Republiku Hrvatsku odobrena na sjednici Upravnog odbora od 7. lipnja 2017*, <https://www.ebrd.com/downloads/country/strategy/draft-croatia-croatian.pdf> (pristupljeno 18. kolovoza 2019).
55. Europska komisija (2012). *Sveobuhvatno izvješće o praćenju Hrvatske*. http://www.mvep.hr/files/file/2012/121108_izvjescieEK.pdf (pristupljeno 14. listopada 2016).
56. Europska komisija (2015). *Izvješće za Hrvatsku 2015. s detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža*. http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/cr2015_croatia_hr.pdf (pristupljeno 13. listopada 2016).

57. Europska komisija (2016). *Preporuka vijeća o Nacionalnom programu reformi Hrvatske za 2016. i dostavljanju mišljenja Vijeća o Programu konvergencije Hrvatske za 2016.*, [https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Europski%20semestar/ Dokumenti %20i%20publikacije/Preporuka%20Vije%C4%87a%20o%20nacionalnom%20progr mu%20reformi%20Hrvatske%20za%202016.pdf](https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Europski%20semestar/Dokumenti%20i%20publikacije/Preporuka%20Vije%C4%87a%20o%20nacionalnom%20programu%20reformi%20Hrvatske%20za%202016.pdf) (pristupljeno 23. listopada 2016).
58. Europska komisija (2017a). *Preporuka za PREPORUKU VIJEĆA o Nacionalnom programu reformi Hrvatske za 2017. i davanje mišljenja Vijeća o Programu konvergencije Hrvatske za 2017.*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0510&from=HR> (pristupljeno 28. kolovoza 2018).
59. Europska komisija (2017b). *Preporuka vijeća o Nacionalnom programu reformi Hrvatske za 2017. i davanju mišljenja Vijeća o Programu konvergencije Hrvatske za 2017.*, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-specific-recommendations-commission-recommendations_-_croatia-hr.pdf (pristupljeno 15. ožujka 2018).
60. Europska komisija (2019). *Izješće za Hrvatsku 2019. s detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža*, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-croatia_hr.pdf (pristupljeno 3. siječnja 2020).
61. Europska komisija (2020). *Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskoj središnjoj banci i eurokupini - Europski semestar 2020.: Ocjena napretka u provedbi strukturnih reformi te sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža i rezultati detaljnih preispitivanja u skladu s Uredbom (EU) br. 1176/2011. Izješće za Hrvatsku 2020.* <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1570a60a-5a32-11ea-8b81-01aa75ed71a1/language-ga> (pristupljeno 21. svibnja 2020).
62. Filipović, L. (2016). *Konačno nešto: Od 15. lipnja kreće rezanje nameta za 330 milijuna kuna*. Tportal.hr, <https://www.poduzetnistvo.org/news/konacno-nesto-od-15-lipnja-krece-rezanje-nameta-za-330-milijuna-kuna> (pristupljeno 4. veljače 2020).
63. Financijska agencija (2018). *Registar godišnjih financijskih izvještaja*. <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/jsp/prijavaKorisnika.jsp>. (pristupljeno 30. studenoga 2018).
64. Foreign Investors Council (2017). *White book-Bijela knjiga 2017*, Zagreb: Foreign Investors Council, <http://www.ficc.hr/wp-content/uploads/2017/11/BIJELA-KNJIGA->

- 2017-1.pdf. (pristupljeno 30. siječnja 2018).
65. Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. (1993). *How to Design and Evaluate Research in Education* (2nd ed.). Boston: MA: McGraw Hill.
 66. Frajman Ivković, A. (2012). *Progres društva vođen subjektivnim blagostanjem: indeks sreće građana*. Doktorska disertacija. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet.
 67. Franić, R. (2006). Politika ruralnog razvitka – nova prilika za Hrvatsku. *Agronomski glasnik*. Zagreb: Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. 68 (3), str. 221- 236.
 68. Franić, R., Jurišić, Ž., i Gelo, R. (2014). Food production and rural development – Croatian perspective within the European context, *Agroeconomia Croatica*, 4(1), str. 16-24.
 69. Gardner, B. (2006). *European Agriculture: Policies, Production and Trade*. London: Taylor & Francis e- Library.
 70. Garvanlieva Andonova, V., Velkovska, I. Nikolov, M., Mitevski, I., Ristovski, M., Trajanovski, M. (2018). *Assessment of non-tax and parafiscal costs and regulatory compliance Case: food processing industry and construction sector*. Skopje: Institute for Democracy, Centar for Economic Analyses.
 71. Grahovac, P. (2006). Regionalne značajke posjedovne strukture u hrvatskoj poljoprivredi. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*. (4), str. 23-44.
 72. Guasch, J.L. (1999). *Labor Market Reform and Job Creation*. Washington: The World bank.
 73. Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. (2005). *Paradigmatic controversies, contradictions, and emerging confluences*. In: Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (eds.), *The sage handbook of qualitative research* (3rd edition). Sage: Thousand Oaks, str. 191-215.
 74. Halmi., A. (2013). Kvalitativna istraživanja u obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, 10 (2), str. 203 – 218.
 75. Hawk, B. (2002). *International Antitrust Law & Policy: Fordham Corporate Law 2001*. New York: Juris publishing, Inc. Huntington.
 76. Hinšt, D. (2016). *Parafiskalni nameti pojedu 2,5% BDP-a* <http://www.poduzetnistvo.org/news/parafiskalni-nameti-pojedu-2-5-posto-bdp-a> (pristupljeno 13. ožujka 2019).
 77. Hodžić, S., Bratić, V. (2015). Comparative analysis of environmental taxes in EU and Croatia. *Ekonomska misao i praksa*. 24 (2), str. 555-578.

78. Horvat, Đ., Perkov, D., Trojak, N. (2012). *Strategijsko upravljanje i konkurentnost u novoj ekonomiji*. Zagreb: Edukator d.o.o.
79. Horvat, J., Marković, S., Kuleš, M. (2000). Tehnike prikupljanja podataka. *Ekonomski vjesnik*, 1/2 (13), str. 97-106.
80. Hoselitz, B. (1957). Noneconomic Factors in Economic Development. *The American Economic Review*. 47(2), str. 28-41. <http://www.jstor.org/stable/1831574> (pristupljeno 13. ožujka 2019).
81. Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu (2021). *Vizija-Misija-Ciljevi*. <https://www.hapih.hr/> (pristupljeno 2. ožujka 2021).
82. Hrvatska gospodarska komora (2016). *Hrvatsko gospodarstvo - statičnost u konkurentnosti*, Zagreb: Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize, Odjel za makroekonomske analize.
83. Hrvatska gospodarska komora (2017). *Kvaliteta kredita u djelatnosti poljoprivrede*, Zagreb: Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize, Odjel za makroekonomske analize.
84. Hrvatska gospodarska komora (2020). *Odluka o privremenom ukidanju obveze plaćanja članarine*. 36 (20). Zagreb: Narodne novine.
85. Hrvatska narodna banka (2017). *Polugodišnja informacija o financijskom stanju, stupnju ostvarenja stabilnosti cijena i provedbi monetarne politike za prvo polugodište 2017*. Zagreb: Direkcija za izdavačku djelatnost.
86. Hrvatska narodna banka (2020). *Makroekonomska kretanja i prognoze*. 5 (9) https://www.hnb.hr/documents/20182/3398618/hMKP_09.pdf/e4be4797-27b9-1592-f928-1faaac7aad91 (pristupljeno 20. svibnja 2021).
87. Hrvatska obrtnička komora (2020). *Odluka o dopuni Odluke o obveznom komorskom doprinosu za jedinstveni sustav organiziranosti obrta*. 36 (20). Zagreb: Narodne novine.
88. Hrvatska revizorska komora (2018). *Odluka o cijenama usluga koje obavlja Hrvatska revizorska komora*. 58 (18). Zagreb: Narodne novine.
89. Hrvatska revizorska komora (2018). *Odluka o stopi doprinosa i iznosu članarine Hrvatskoj revizorskoj komori*. 58 (18). Zagreb: Narodne novine.
90. Hrvatska udruga poslodavaca (2016). *Godišnje izvješće 2016*. Zagreb. <https://www.hup.hr/EasyEdit/UserFiles/IZVJE%C5%A0%C4%86E%20O%20RADU%20HUP%202016.pdf> (pristupljeno 3. siječnja 2020).
91. Hrvatska udruga poslodavaca (2017). *Program rada 2017*. Zagreb

- <https://www.hup.hr/EasyEdit/UserFiles/PROGRAM%20RADA%20HUP%202017.pdf> (pristupljeno 17. veljače 2019).
92. Hrvatski enciklopedijski rječnik (2003). Zagreb: Novi Liber. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%20za%20razdoblje%202020.%20-%202022.pdf> (pristupljeno 18. studenoga 2019).
 93. Institut za javne financije (2008). *Registar neporeznih prihoda*. Istraživanja. Dopršena istraživanja (2006 - 2010). <http://www.ijf.hr/hr/istrazivanja/dovr-353-ena-istrazivanja/540/2006-2010/registar-neporeznih-prihoda/175/> (pristupljeno 3. listopada 2016).
 94. Institut za javne financije (2015). *Fiskalni položaj županija*, Bajo. Okrugli stol. Zagreb, <http://www.ijf.hr/upload/files/zupanije.pdf> (pristupljeno 22. listopada 2019).
 95. Institut za javne financije (2018). *Leksikon javnih financija*, <https://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/leksikon-javnih-financija/14/slovo/n/> (pristupljeno 1. srpnja 2018).
 96. *IPT Information November 2015*. (2015). Global reach. Local knowledge. TMF Group. https://www.tmf-group.com/~/_media/files/pdfs/ipt%20documents/ipt%20information.pdf (pristupljeno 2. studenoga 2016).
 97. Ivanišević, S. (2014). *Teritorijalna organizacija lokalne samouprave u europskim zemljama i njihove teritorijalne reforme*. Nova hrvatska lokalna i regionalna samouprava. Zagreb: HAZU, str. 39-84.
 98. Jakšić, A. (2017). *Zakon o upravnim pristojbama s komentarom*. (ur. Jerković). Porezni vjesnik. 4c, Zagreb: Institut za javne financije. http://www.ijf.hr/upload/files/file/posebni/4C_UpravnePristojbe.pdf (pristupljeno 24. kolovoza 2018).
 99. Jelčić, B. (2001). *Javne financije*. Zagreb: RRif plus.
 100. Jelčić, B., Bejaković, P. (2012). *Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj*. (39). Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
 101. Jurišić, Ž. (2014). *Hrvatska poljoprivreda u zajedničkoj poljoprivrednoj politici Europske unije: sadašnjost i sutrašnjica*. Križevci: Civitas Crisiensis, Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad Koprivničko-križevačke županije u Križevcima. 1(1), str. 207 - 221.

102. Jurlina Alibegović, D. (2002). *Fiskalna decentralizacija u Hrvatskoj, II dio- Financiranje lokalne uprave i samouprave, Financiranje lokalne samouprave*. Zagreb: Institut za javne financije, str. 93-106.
103. Jurlina Alibegović, D. (2012). *Fiskalna decentralizacija u Hrvatskoj: između želja i mogućnosti*. Forum o javnoj upravi. Friedrich Ebert Stiftung, Institut za javnu upravu. https://iju.hr/Dokumenti/fju_1.pdf (pristupljeno 12. studenoga 2019).
104. Jurlina Alibegović, D. (2018). *Porezna autonomija gradova u Hrvatskoj u razdoblju 2002.-2016*. Zagreb: Ekonomski institut, http://www.zbw.eu/econis-archiv/bitstream/handle/11159/1834/WP_1801.pdf?sequence=1, (pristupljeno 14. kolovoza 2019).
105. Jurlina Alibegović, D., Milošević, B. (2016). *Analize Ministarstva uprave*. (1). Zagreb: Ministarstvo uprave.
106. Karačić, D., Bestvina Bukvić, I., Bedeković, M. (2017). Influence of the Register of Non-Tax Revenues on Efficiency of the Non-Tax Revenue System in the Republic of Croatia, *International Public Administration Review*, Ljubljana: Univerza u Ljubljani Fakulteta za pravo, str. 53-70.
107. Kelsen, H. (2012). *Čista teorija prava.*, Zagreb: Naklada Breza.
108. Kesner-Škreb, M. (2009). Fiskalni federalizam. Pojmovnik. *Financijska teorija i praksa*. Zagreb. 33 (2), str. 237-239.
109. Kindleberger, C. P. (1965). *Economic development*. 2nd edition, New York: McGraw-Hill Book Company Inc.
110. Kirkpatrick, C., Pinto, R., Renka, H., Zelenika, B. (2014). *Poboljšavanje informiranosti hrvatske poslovne zajednice: BIZimpact II: Priručnik za procjenu ekonomskih učinaka (PEU) na malo i srednje poduzetništvo (MSP)*, Zagreb: Ministarstvo poduzetništva i obrta.
111. Kiseljak, L. (2017). *Plaćaju i kontrolu usklađenosti voća i povrća*. Večernji.hr. <https://www.poduzetnistvo.org/news/placaju-i-kontrolu-uskladenosti-voca-i-povrca> (pristupljeno 4. veljače 2020).
112. Kitson, M., Martin, R., Tyler, P. (2004). Regional Competitiveness: An Elusive yet Key Concept?, *Regional Studies*, 38(9), str. 991-999. doi: 10.1080/0034340042000320816 (pristupljeno 17. veljače 2019).
113. Klemm, A., Van Parys S. (2009). *Empirical Evidence on the Effects of Tax Incentives*. Fiscal Affairs Department. International Monetary Fund. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2009/wp09136.pdf> (pristupljeno 22. listopada 2016).

114. Koprić, I. (2018). *Suvremeni trendovi u razvoju lokalne samouprave i hrvatska lokalna i regionalna samouprava*, Europeizacija hrvatske lokalne samouprave: dva desetljeća primjene standarda Europske povelje o lokalnoj samoupravi. Zagreb: Institut za javnu upravu, str.1-56.
115. Korda, Z. (2017). *Ministrica Dalić pobrojala 547 nameta, evo koliko nas oni stoje* <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/ministrica-dalic-pobrojala-547-nameta-evo-koliko-nas-oni-stoje-20170310/print> (pristupljeno 13. ožujka 2019).
116. Krajter Ostoić, S., Vuletić, D. (2016). Uloga informiranosti u poznavanju problematike općekorisnih funkcija šuma. *Šumarski list*, 5–6, str. 215–228.
117. Leksikografski zavod Miroslava Krleže (2007). *Pravni leksikon*, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslava Krleže.
118. Leksikografski zavod Miroslava Krleže (2011). *Ekonomski leksikon*, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslava Krleže i Masmedia.
119. Leksikografski zavod Miroslava Krleže. (2012). *Proleksis enciklopedija – online izdanje*, <http://proleksis.lzmk.hr/40595/> (pristupljeno 27. veljače 2019).
120. Leksikografski zavoda Miroslav Krleža (2018). *Hrvatska enciklopedija*. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=56152>. (pristupljeno 6. srpnja 2018).
121. Levak, V. (2016). *Preduvjeti za povećanje konkurentnosti poljoprivrede Republike Hrvatske*, doktorska disertacija, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet.
122. Lilić, S., Dimitrijević, P., Marković, M. (2007). *Upravno pravo*. Beograd: Savremena administracija.
123. Lovrinčević, Ž., Mikulić, D., Rajh, E. (2008). Usporedba metodologija mjerenja konkurentnosti nacionalnog gospodarstva i položaj Hrvatske. *Ekonomski pregled*. 59 (11), str. 603-645.
124. Majetić, D. (2017). *Odluka o povećanju pristojbi za fitosanitarni nadzor donesena nenajavljeno i naglo*. Hrvatska udruga poslodavaca. <https://www.agrobiz.hr/agrovijesti/davora-majetica-odluka-o-povecanju-pristojbi-za-fitosanitarni-nadzor-donesena-nenajavljeno-i-naglo-6569> (pristupljeno 18. kolovoza 2020).
125. Marković, B., Letinić, S., Budimir, V. (2013). Porezni poticaji u poslovanju poduzetnika s područja posebnog državnog statusa. *Ekonomski vjesnik*, 26 (1), str. 107-121.
126. Massot, A. (2019). *U susret zajedničkoj poljoprivrednoj politici nakon 2020*. Europska komisija. <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/113/ususret-zajednickoj-poljoprivrednoj-politici-nakon-2020>. (pristupljeno 4. siječnja 2020).

127. Massot, A. (2021). *Ususret zajedničkoj poljoprivrednoj politici nakon 2020.* https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_3.2.9.pdf (pristupljeno 20. svibnja 2021).
128. Mejovšek, M. (2013). *Metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima.* Jastrebarsko: Naknada Slap.
129. Mihalj, P. (2000). Fiskalni odnosi između središnje i lokalne vlasti u Republici Hrvatskoj. *Politička misao*, 37 (2), str. 194-206.
130. Mikić, M. (2009). Upravljanje troškovima u malim i srednjim proizvodnim poduzećima. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*. 7(1), str.161-176.
131. Milotić, I., Peranić, D. (2015). *Nomotehnika - izrada općih akata (zakona, uredaba, pravilnika, statuta, poslovnika, odluka, naputaka, naredaba i dr. s praktičnim primjerima.* (ur. Gorenc, V). Zagreb: RRI plus d.o.o.
132. Minea, M.S. (2011). *On the constitutionality of the parafiscal charges established in Romania*, The third international constitutional colloquium, “Constitutional Courts and doctrine. Any possible dialogue?”, Andorra: Constitutional Tribunal of Andorra, str.118-121. <https://www.ccr.ro/uploads/Publicatii%20si%20statistici/Buletin%20011/mineaen.pdf> (pristupljeno 26. listopada 2016).
133. Ministarstvo financija (2006). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2007.-2009. godine.* Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/SEFP07-09.pdf> (pristupljeno 17. studenoga 2019).
134. Ministarstvo financija (2007). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2008.-2010. godine.* Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/SEFP08-10.pdf> (pristupljeno 17. studenoga 2019).
135. Ministarstvo financija (2008a). *Registar neporeznih prihoda.* Zagreb. <https://mfin.gov.hr/rezultati-pretrazivanja/49?pojam=registar+neporeznih+prihoda> (pristupljeno 14. ožujka 2019).
136. Ministarstvo financija (2008b). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2009.-2011. godine.* Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/SEFP09-11.pdf> (pristupljeno 17. studenoga 2019).
137. Ministarstvo financija (2009a). *Uputa za izradu strateških planova.* Strateško planiranje. Zagreb. https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/proracun/stratesko/Uputa_za_izradu_strateskih_planova_za_razdoblje_2010.-2012.pdf (pristupljeno 18. lipnja 2019).
138. Ministarstvo financija (2009b). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje*

- 2010.-2012. godine. Zagreb. http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice_ekonomske_i_fiskalne_politike_2010._-_2012.pdf (pristupljeno 17. studenoga 2019).
139. Ministarstvo financija (2009c). *Strategija Vladinih programa za razdoblje 2010.-2012.* Nacrt prijedloga. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/> (pristupljeno 22. listopada 2016).
140. Ministarstvo financija (2010a). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2011.-2013. godine.* Zagreb. http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice_ekonomske_i_fiskalne_politike_2011._-_2013.pdf (pristupljeno 18. studenoga 2019).
141. Ministarstvo financija (2010b). *Strateški plan Ministarstva financija 2011.-2013.* http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Strateski_plan_Ministarstva_financija_2011.-2013.pdf (pristupljeno 6. ožujka 2018).
142. Ministarstvo financija (2010c). *Strategija Vladinih programa za razdoblje 2011.-2013.* (2010). http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Strategija_Vladinih_programa_za_razdoblje_2011.-2013.pdf (pristupljeno 6. ožujka 2018).
143. Ministarstvo financija (2011). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2012.-2014. godine.* Zagreb. <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/publikacije/smjernice//Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%2012.%20-%202014.pdf> (pristupljeno 8. listopada 2016).
144. Ministarstvo financija (2012a). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2013.-2015.* Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%202013.%20-%202015..pdf> (pristupljeno 8. listopada 2016).
145. Ministarstvo financija (2012b). *Strateški plan ministarstva financija 2012. – 2014* <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Strateski%20plan%20Ministarstva%20financija> (pristupljeno 22. listopada 2016).
146. Ministarstvo financija (2012c). *Strategija Vladinih programa za razdoblje 2012.-2014. godine.* Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Strategija%20Vladinih%20programa%20za%20razdoblje%202012.%20-%202014..pdf> (pristupljeno 6. ožujka 2018).
147. Ministarstvo financija (2013). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2014.-2016. godine.* Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%20za%20razdoblje%202014.%20-%202016.pdf> (pristupljeno 18. studenoga 2019).

148. Ministarstvo financija (2014a). *Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o utvrđivanju proračunskih i izvanproračunskih korisnika državnog proračuna i proračunskih i izvanproračunskih korisnika proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te o načinu vođenja registra proračunskih i izvanproračunskih korisnika*. 142 (14). Zagreb: Narodne novine.
149. Ministarstvo financija (2014b). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2015.-2017. godine*. Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%202015.%20-%202017..pdf> (pristupljeno 18. studenoga 2019).
150. Ministarstvo financija (2015). *Uputa za izradu strateških planova za razdoblje 2016. - 2018.*, <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Uputa%20za%20izradu%20strateskih%20planova%20za%20razdoblje%202016.-%202018..pdf> (pristupljeno 21. ožujka 2018).
151. Ministarstvo financija (2015a). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2016.-2018. godine*. Zagreb. [http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%202016.%20-%202018.\(29.7.\(2\).pdf](http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%202016.%20-%202018.(29.7.(2).pdf) (pristupljeno 18. studenoga 2019).
152. Ministarstvo financija (2016a). *Registar neporeznih davanja*, <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/RegNepDav.pdf> (pristupljeno 3. listopada 2016).
153. Ministarstvo financija (2016b). *Smjernice za izradu državnog proračuna Republike Hrvatske za 2016. i projekcija za 2017. i 2018.* Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20za%20izradu%20DP%20RH%20za%202016%20%20i%20projekcija%20za%202017%20i%202018.pdf> (pristupljeno 18. studenoga 2019).
154. Ministarstvo financija (2016c). *Smjernice za izradu državnog proračuna Republike Hrvatske za 2017. i projekcija za 2018. i 2019.* Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20za%20izradu%20DP%20RH%20za%202017%20%20i%20projekcija%20za%202018%20i%202019.pdf> (pristupljeno 18. studenoga 2019).
155. Ministarstvo financija (2016d). *Strateški plan ministarstva financija 2016. – 2018.* Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Strateski%20plan%20Ministarstva%20financija%202016%20%20-%202018.pdf> (pristupljeno 22. listopada 2016).
156. Ministarstvo financija (2017a). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2018.-2020. godine*. Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%20za%20razdoblje%202018.-2020.godine.pdf>

- 20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%202018.%20-%202020.pdf (pristupljeno 18. studenog 2019).
157. Ministarstvo financija (2017b). *Strateški plan ministarstva financija 2017. – 2019.* <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Strateski%20plan%20Ministarstva%20financija%202017.%20-%202019.pdf> (pristupljeno 7. ožujka 2018).
158. Ministarstvo financija (2018a). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2019.-2021. godine.* Zagreb. <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%202019.%20-%202021.pdf> (pristupljeno 18. studenoga 2019).
159. Ministarstvo financija (2018b). *Strateško planiranje*, <https://mfin.gov.hr/proracun-86/stratesko-planiranje/615> (pristupljeno 6. ožujka 2018).
160. Ministarstvo financija (2019). *Strateški plan Ministarstva financija 2020.-2022.* <http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Strate%20C5%A1ki%20plan%20Ministarstva%20financija%202020.%20-%202022.pdf> (pristupljeno 12. studenoga 2019).
161. Ministarstvo financija (2019a). *Upute za izradu proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.* <http://www.mfin.hr/hr/upute-za-izradu-proracuna-1jprsr-arhiva> (pristupljeno 22. listopada 2019).
162. Ministarstvo financija (2019b). *Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2020.-2022. godine.* Zagreb. <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/publikacije/smjernice//Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%202020.%20-%202022.pdf> (pristupljeno 22. listopada 2019).
163. Ministarstvo financija (2019c). *Financijski izvještaji JLP(R)S* <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2010-2014/211> (pristupljeno 22. listopada 2019).
164. Ministarstvo financija (2019d). *Popis izvanproračunskih korisnika državnog proračuna i proračuna JLP(R)S* <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/drzavna-riznica/racunovodstvo/registar-proracunskih-i-izvanproracunskih-korisnika/178> (pristupljeno 16. rujna 2019).
165. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2018). *Registar neporeznih davanja.* <https://nameti.mingo.hr/registar> (pristupljeno 14. prosinca 2018).
166. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2019). *Registar neporeznih davanja.* <https://nameti.mingo.hr/registar> (pristupljeno 30. prosinca 2019).

167. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2017). *Registar neporeznih davanja 2016*, https://www.mingo.hr/public/documents/Registar_neporeznih_davanja_2016.pdf (pristupljeno 25. ožujka 2017).
168. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2018a). <https://www.mingo.hr/page/objavljen-registar-neporeznih-davanja-korak-prema-cjelovitoj-reformi-poslovne-klime> (pristupljeno 14. travnja 2018).
169. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2018b). *Održana sjednica međuresornog Povjerenstva za neporezna davanja* <https://www.mingo.hr/page/odrzana-sjednica-meduresornog-povjerenstva-za-neporezna-davanja> (pristupljeno 7. srpnja 2019).
170. Ministarstvo kulture (2020). *Odluka o obustavi plaćanja spomeničke rente*. 65 (20) Zagreb: Narodne novine.
171. Ministarstvo poljoprivrede (2012). *Pravilnik o integriranoj proizvodnji poljoprivredni proizvoda*. 137 (12). Zagreb: Narodne novine.
172. Ministarstvo poljoprivrede (2014). *Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2013. godini*. Zeleno izvješće. Zagreb.
173. Ministarstvo poljoprivrede (2015). *Pravilnik o načinu obračuna, obrascima, posebnom računu i rokovima uplate naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma*. 19(15). Zagreb: Narodne novine.
174. Ministarstvo poljoprivrede (2018). *Godišnji plan rada Ministarstva poljoprivrede za 2018. godinu*. http://www.mps.hr/datastore/filestore/123/Godisnji_plan_rada_Ministarstva_poljoprivrede_za_2018.pdf (pristupljeno 12. ožujka 2018).
175. Ministarstvo poljoprivrede (2019). *Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2018. godini*. Zeleno izvješće. Zagreb. https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2019_11_13_Zeleno%20izvjesce_2018.pdf (pristupljeno 3. siječnja 2020).
176. Ministarstvo poljoprivrede (2020a). *Odluka o sadržaju Strateške studije utjecaja na okoliš za Strategiju poljoprivrede za razdoblje od 2020. do 2030.godine*, https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Strategija_poljoprivrede_2020_2030/Odluka_o_sadrzaju_Strateske_studije_utjecaja_na_okolis_Strategija_poljoprivrede.pdf (pristupljeno 3. prosinca 2020).
177. Ministarstvo poljoprivrede (2020b). *Godišnji plan rada Ministarstva poljoprivrede za 2020.godinu*, Zagreb. <https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/pristup>

- _info/Programi_i_strategije/Godisnji_plan_rada_MP2020.pdf (pristupljeno 21. listopada 2020).
178. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (2012). *Strateški plan 2013 - 2015*. Zagreb. <http://www.mps.hr/hr/programi-i-strategije> (pristupljeno 22. listopada 2016).
179. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2012). *Nova statistička klasifikacija prostornih jedinica RH – NUTS*. Zagreb. <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj//Nova%20statisti%C4%8Dka%20klasifikacija%20prostornih%20jedinica%20RH%20-%20NUTS%202.pdf>, (pristupljeno 26. studenoga 2019).
180. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2020a). *Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018*. <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2018/3740> (pristupljeno 28. listopada 2020).
181. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2020b). *Indeks razvijenosti*. <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112> (pristupljeno 28. listopada 2020).
182. Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva (2010). *Pravilnik o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija*. 53(10), Zagreb: Narodne novine.
183. Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva (2010a). *Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske, 2011. – 2013*. <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//1.2.%20-%2059.pdf> (pristupljeno 12. studenoga 2019).
184. Ministarstvo turizma (2020). *Pravilnik o odgodi ili oslobađanju od plaćanja turističke pristojbe za osobe koje pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu ili na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu*. 36 (20). Zagreb: Narodne novine.
185. Mirošević, H. (2012). *Analiza razvojnih dokumenata Republike Hrvatske*, Zagreb: Ekonomski institut, https://www.eizg.hr/UserDocsImages/publikacije/serijske-publikacije/radni-materijali/Analiza_razvojnih_dokumenata_Republike_Hrvatske.pdf (pristupljeno 1. prosinca 2019).
186. Musulin, D. (2016). *Problematika definicije neporeznih nameta*. Informator. br.6422. Instrukтивно-informativni list za ekonomska i pravna pitanja. Zagreb: Novi informator

d.o.o., str.10.

187. Nacionalno Vijeće za konkurentnost (2013). *Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013*. Zagreb. <http://www.konkurentnost.hr/Default.aspx?sec=93> (pristupljeno 01. listopada 2016).
188. Norton, R. D. (2004). *Agricultural Development policy- Concepts and Experiences*. Chichester: John Wiley and Sons Ltd.
189. OECD (2002). *Tax Policy Studies. Fiscal Design Surveys across Levels of Government*. Paris: OECD Publications Service. <https://books.google.hr> (pristupljeno 15. srpnja 2018).
190. OECD (2007). *Tax Incentives for Investment– A Global Perspective: experiences in MENA and non-MENA countries*. MENA-OECD Investment Programme. www.oecd.org/mena/investment (pristupljeno 18. listopada 2016).
191. OECD (2019). *Regulatory Policy in Croatia: Implementation is Key, OECD Reviews of Regulatory Reform, OECD Publishing, Paris*, <https://doi.org/10.1787/b1c44413-en>. (pristupljeno 6. studenoga 2020).
192. *Opći porezni zakon*, 12(00), 86(01), 150(02), 147(08), 18(11), 78(12), 136(12), 73(13), 26(15), 44(16), 115(16), 106(18), 121(19), Zagreb: Narodne novine.
193. Ott, K., Bajo, A. (2001). Lokalne financije i lokalni proračuni u Republici Hrvatskoj. *Financijska teorija i praksa* 25 (3), str. 311-449.
194. Ott, K., Bajo, A. (2002). *Fiskalna decentralizacija u Hrvatskoj, II dio- Financiranje lokalne uprave i samouprave, Lokalne financije i lokalni proračuni u Hrvatskoj-godinu dana poslije*. Zagreb: Institut za javne financije, str. 107-123.
195. Ott, K., Bajo, A., Bronić, M., Bratić, V., Medak Fell, D. (2009). *Proračunski vodič za građane*, drugo, promijenjeno izdanje (U: Ott, K.) Zagreb: Institut za javne financije.
196. Ott, K., Bronić, M., Petrušić, M., Stanić, B. (2016). Proračunska transparentnost županija, gradova i općina: studeni 2015. – ožujak 2016. *Newsletter*. Zagreb: Institut za javne financije. (107), str.1-13.
197. Ott, K., Bronić, M., Petrušić, M., Stanić, B. (2017). Proračunska transparentnost županija, gradova i općina: studeni 2016. – ožujak 2017. *Newsletter*, Zagreb: Institut za javne financije. (112), str. 1-13.
198. Ott, K., Bronić, M., Petrušić, M., Stanić, B., Prijaković, S. (2019). Proračunska transparentnost županija, gradova i općina: studeni 2018.- ožujak 2019. *Newsletter* (117). Zagreb: Institut za javne financije. <https://www.ijf.hr/upload/files/file/newsletter/117.pdf> (pristupljeno 18. listopada 2019).

199. Ott, K., Kesner-Škreb, M., Bratić, V., Kuliš, D., Bajo, A., Švaljek, S., Bejaković, P., Fabris, M. (2007). *Javne financije u Hrvatskoj*, Ott. treće, promijenjeno izdanje. Zagreb: Institut za javne financije.
200. Pejnović, D. (2004). Depopulacija županija i disparitet u regionalnom razvoju Hrvatske. *Društvena istraživanja*, 13 (4-5), str. 701-726.
201. Perić, B. (1994). *Struktura prava*. Zagreb:Informator.
202. Perić, R., (2000). Naknade kao prihodi jedinica lokalne samouprave, *Zbornik radova Tendencije u razvoju financijske aktivnosti države*. HAZU, str. 139-143.
203. Petz, B. (2007). *Osnovne statističke metode za nematematičare*. Jastrebarsko: Naklada slap.
204. Pitarević, M. (2002). Decentralizacija u Republici Hrvatskoj – proračun jednoga grada od 1996. do 2000. godine. *Financijska teorija i praksa* 26 (4), str. 793-810.
205. *Pravilnik o rokovima predaje financijskih izvještaja i računovodstvene dokumentacije u posebnim okolnostima*, Ministarstvo financija. 43(20). Zagreb: Narodne novine.
206. Prichard, W., Salardi, P., Segal, P. (2014). *Taxation, Non-Tax Revenue and Democracy: New Evidence Using New Cross-Country Data*. ICTD Working Paper (23), Brighton: Norad.
207. Rogić Lugarić, T., Maksimovska Veljanovski, A. (2011). Samooporezivanje kao izvor financiranja lokalnih jedinica – hrvatska i makedonska iskustva, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. 61(2), str. 391-416.
208. Roller, D. (2009). *Fiskalni sustavi i oporezivanje poduzeća*. Zagreb: RRif plus.
209. Rusche, T.M. (2015). *EU Renewable Electricity Law and Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
210. Sabor Republike Hrvatske. *Ustav Republike Hrvatske*, 56(90), 135(97), 8(98), 113(00), 124(00), 28(01), 41(01), 55(01), 76(10), 85(10), 05(14), Zagreb: Narodne novine.
211. Santini, G. (2007). Reforma poreznog sustava Hrvatske kao čimbenik konvergencije Europskoj uniji. *Ekonomija*. 14 (1), str. 151-176. http://www.starorifin.com/root/tekstovi/casopis_pdf/ek_ec_538.pdf (pristupljeno 24. listopada 2013).
212. Schwab, S. (2019). *The Global Competitiveness Report 2019*. Insight Report. World Economic Forum. Cologne/Geneva http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2019/10/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (pristupljeno 20. studenoga 2019).

213. Sekol, I., Maurović, I. (2017). Miješanje kvantitativnog i kvalitativnog istraživačkog pristupa u društvenim znanostima – miješanje metoda ili metodologija? *Ljetopis socijalnog rada*. 24 (1), str. 7-32.
214. Setnikar-Cankar, S. (2002). *Ekonomski argumenti za fiskalnu decentralizaciju – iskustva drugih zemalja i mogućnosti za Sloveniju. Fiskalna decentralizacija u Hrvatskoj* (u: Ott, K., Bajo., A., Pitarević, M.). Zagreb: Institut za javne financije.
215. Singer, S., Šarlija, N., Pfeifer, S., Oberman Peterka S. (2016). *Što čini Hrvatsku (ne) poduzetničkom zemljom?*, GEM Hrvatska 2012-2015, CEPOR, http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/GEM_brosura_2016_web.pdf (pristupljeno 4. listopada 2016).
216. Smerdel, B. (2012). *Nezavisni regulatori i vladavina prava - hrvatska praksa u svjetlu američkog iskustva*, u: Barbić, Jakša, Giunio, Miljenko (ur.), Zbornik 50. Jubilarnog susreta pravnika: Opatija '12, Zagreb: Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu.
217. Somashakar, N.T. (2006). *Development Economics: Including Environmental Concepts*. New Age International (P) Limited, Publishers; Second edition. New Delhi: New Age International.
218. Stipetić, V. (2005). *Razvitak poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj: tendencije, stanje, osnovni problemi. Zbornik radova ekonomskog fakulteta u Rijeci: časopis za ekonomsku teoriju i praksu: Sveučilište u Rijeci*. 23(1), str. 25-49. https://www.efri.uniri.hr/sites/efri.hr/files/cr-collections/2/vladimir_stipetic-1360931452.pdf (pristupljeno 28. listopada 2016).
219. Sundać, D., Škalamera-Alilović, D., Babić, M. (2016). *Poslovno okruženje i intelektualni kapital*. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci.
220. Šimović, H. (2006). Utjecaj fiskalnog sustava i fiskalne politike na konkurentnost gospodarstva, *EFZG working paper series*, (12), str. 1-16. <https://hrcak.srce.hr/137202>. (pristupljeno 18. listopada 2019).
221. Šimović, H. (2012). Utjecaj fiskalnog sustava i fiskalne politike na konkurentnost gospodarstva. *Zbornik radova tradicionalnog savjetovanja Hrvatskog društva ekonomista «Ekonomska politika Hrvatske u 2007.* Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu, str. 1-16.
222. Šimović, H., Blažić, H., Štambuk, A. (2014). Perspectives of tax reforms in Croatia: expert opinion survey. *Financial Theory and Practice*. 38 (4). str. 405-439.
223. Šimović, J. (1999). Neka obilježja sustava financiranja javnih potreba u Republici Hrvatskoj. *Hrvatska javna uprava*. 1 (3), str. 415-446.

224. Šimović, J. (2000). Jačanje financijskog kapaciteta i povećanje financijske autonomije lokalnih jedinica. *Hrvatska javna uprava*. 2 (2), str. 259-282.
225. Šimović, J., Rogić Lugarić, T. (2006). *Financiranje javnih potreba u velikim gradovima: iskustva Grada Zagreba*. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 56 (6), str. 1847-1912.
226. Šimurina, N. (2015). *Poreznom politikom poticati zaposlenost*. Zaposlimo Hrvatsku! Strateške smjernice za rast zaposlenosti, Zagreb: Hrvatska gospodarska komora.
227. Šimurina, N., Dražić Lutilsky, I., Barbić, D., Dragija Kostić, M. (2018). *Osnove financijske pismenosti*. Ekonomska biblioteka, Zagreb: Narodne novine d.d.
228. Šimurina, N., Galić, B. (2015). Utjecaj poreznog opterećenja u sustavu poreza na dohodak i dobit na tržište rada u RH. *Economics/Ekonomija*. 22 (2), str. 427-443.
229. Šinković, Z. (2019). Financiranje jedinica lokalne i područne(regionalne) samouprave. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*. 56 (1), str. 223-250.
230. Škuflić, L., Kovačević, B., Sentigar, K. (2011). Uloga fiskalne politike u jačanju konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. *Tranzicija-časopis za ekonomiju i politiku tranzicije*. 13(28), str. 1-17.
231. Špoljarić, D., Javorović, I. (2017). Normativna osnova financiranja lokalnih razina vlasti u Republici Hrvatskoj. *FIP - Financije i pravo*. 5 (1) str. 61-77. <https://hrcak.srce.hr/185841>, (pristupljeno 7. studenoga 2019).
232. Štavlić, K. (2016). *Čimbenici uspješnosti mikro poduzeća u Republici Hrvatskoj*. Doktorska disertacija. Osijek: Međunarodni međusveučilišni poslijediplomski interdisciplinarni doktorski studij Poduzetništvo i inovativnost.
233. Tijanić, L. (2010). Regionalna (ne)konkurentnost u Republici Hrvatskoj. *Ekonomski pregled*. 61 (7-8), str. 419-454.
234. Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D., Pološki Vokić, N. (2010). *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada*. Zagreb: M.E.P. d.o.o.
235. Tomić, F. (2014). *Stanje i mjere unapređenja hrvatske poljoprivrede u svjetlu pristupa Europskoj uniji*. Civitas Crisiensis, Križevci: Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad Koprivničko-križevačke županije u Križevcima. (1), str. 129 - 142.
236. Tubić, D. (2015). *Model razvoja ruralnog turizma Kontinentalne Hrvatske*. Doktorska disertacija. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet.
237. Vlada Republike Hrvatske (2010a). *Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti*. 89(10). Zagreb:

- Narodne novine.
238. Vlada Republike Hrvatske (2010b). *Plan provedbenih aktivnosti programa gospodarskog oporavka*. <https://vlada.gov.hr/vijesti/vlada-prihvatila-provedbeni-plan-programa-gospodarskog-oporavka/9358> (pristupljeno 3. travnja 2018).
239. Vlada Republike Hrvatske (2012a). *Akcijski plan procjene učinaka propisa za razdoblje od 2013. do 2015. godine*. Ured za zakonodavstvo. 146(12). Zagreb: Narodne novine.
240. Vlada Republike Hrvatske (2012b). *Strategija procjene učinaka propisa za razdoblje od 2013. do 2015. godine*. Ured za zakonodavstvo. 146(12). Zagreb: Narodne novine.
241. Vlada Republike Hrvatske (2013a). *Odluka o osnivanju Radne skupine za poslovnu klimu i privatne investicije*. <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva//70.%20-%207c.pdf> (pristupljeno 3. travnja 2018).
242. Vlada Republike Hrvatske (2013b). *Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti*. 158(13). Zagreb: Narodne novine.
243. Vlada Republike Hrvatske (2014). *Nacionalni program reformi 2014*. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/nrp2014_croatia_hr_0.pdf (pristupljeno 23. ožujka 2018).
244. Vlada Republike Hrvatske (2015a). *Nacionalni program reformi 2015*. http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/nrp2015_croatia_hr.pdf (pristupljeno 25. listopada 2016).
245. Vlada Republike Hrvatske (2015b). *Odluka o smanjenju parafiskalnih nameta u 2015. godini i ciljevima smanjenja u 2016. godini i osnivanju povjerenstva za praćenje provedbe smanjenja parafiskalnih nameta*, <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2015/225%20sjednica%20Vlade/Izmjena%20dnevnog%20reda//225%20-%2025b.pdf> (pristupljeno 12. listopada 2016).
246. Vlada Republike Hrvatske (2015c). *Odluka Vlade Republike Hrvatske o ciljevima smanjenja neporeznih davanja u 2015. i 2016. i osnivanju povjerenstva za smanjenje neporeznih davanja, 2015*. <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/2015/225%20sjednica%20Vlade/Izmjena%20dnevnog%20reda/225%20-%2025b.pdf> (pristupljeno 4. travnja 2018).
247. Vlada Republike Hrvatske (2015d). *Izješće o provedbi Nacionalnog programa reformi i posebnih preporuka Vijeća za države članice 2015. za razdoblje od srpnja do rujna 2015*. <https://vlada.gov.hr/sjednice/265-sjednica-vlade-republike->

- [hrvatske/18072](#) (pristupljeno 4. travnja 2018).
248. Vlada Republike Hrvatske (2016). *Nacionalni program reformi 2016.* http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/nrp2016_croatia_hr.pdf (pristupljeno 28. rujna 2016).
249. Vlada Republike Hrvatske (2016a). *Odluka o osnivanju Povjerenstva za uređenje sustava neporeznih davanja i smanjenje neporeznih davanja.* <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2016/17%20sjednica%20Vlade//17%20-%208.pdf> (pristupljeno 1. listopada 2016).
250. Vlada Republike Hrvatske (2016b). *Odluka o popisu neporeznih davanja koja će se ukinuti i/ili smanjiti u 2016. i 2017. godini.* <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2016/17%20sjednica%20Vlade//17%20-%208.pdf> (pristupljeno 1. listopada 2016).
251. Vlada Republike Hrvatske (2017). *Akcijski plan za administrativno rasterećenje gospodarstva 2017.,* <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Kako%20funkcionira%20Vlada/Istaknute%20teme//Akcijski%20plan%20za%20administrativno%20rastere%20-%208.pdf>, (pristupljeno 1. travnja 2019).
252. Vlada Republike Hrvatske (2017a). *Odluka o osnivanju Povjerenstva za smanjenje i ukidanje neporeznih davanja.* <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2017/01%20sije%20-%208Danj/15%20sjednica%2014%20VRH//15%20-%201%20b.pdf> (pristupljeno 13. travnja 2018).
253. Vlada Republike Hrvatske (2017b). *Uredba o provedbi postupka procjene učinaka propisa na malo gospodarstvo test malog i srednjeg poduzetništva* <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/2017/04%20travanj/33%20sjednica%20VRH/33%20-%2013.pdf> (pristupljeno 10. travnja 2018).
254. Vlada Republike Hrvatske (2017c). *Strategija procjene učinaka propisa za razdoblje od 2018. do 2023. godine.* Ured za zakonodavstvo. <https://zakonodavstvo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//180116%20UZ%20GT%20SPUP%202018-2023%20FINAL%202.0.pdf>. (pristupljeno 1. travnja 2019).
255. Vlada Republike Hrvatske (2017d). *Odluka o osnivanju Povjerenstva za uređenje sustava neporeznih davanja i smanjenje neporeznih davanja,* <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2016/17%20sjednica%20Vlade//17%20-%208.pdf> (pristupljeno 3. prosinca 2020).
256. Vlada Republike Hrvatske (2017e). *Izješće o provedbi nacionalnog programa reformi 2016. za razdoblje travanj-prosinac 2016.* Zagreb, <https://vlada.gov.hr/User>

- DocsImages/Europski%20semestar/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provedbi%20Nacionalnog%20programa%20reformi%202016.%20za%20razdoblje%20travanj-prosinac.pdf (pristupljeno 4. travnja 2018).
257. Vlada Republike Hrvatske (2017f). *Nacionalni program reformi 2017.* <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-croatia-hr.pdf>. (pristupljeno 14. travnja 2018).
258. Vlada Republike Hrvatske (2017g). *Uredba o indeksu razvijenosti.* 131 (17). Zagreb: Narodne novine.
259. Vlada Republike Hrvatske (2017h). *Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine.* 75 (17). Zagreb: Narodne novine.
260. Vlada Republike Hrvatske (2018a). *Akcijski plan za administrativno rasterećenje gospodarstva 2018,* <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2018/03%20o%C5%BEujak/84%20sjednica%20VRH//84%20-%206.pdf> (pristupljeno 1. travnja 2019).
261. Vlada Republike Hrvatske (2018b). *Akcijski plan procjene učinaka propisa za 2018. godinu za provedbu Strategije procjene učinaka propisa za razdoblje od 2018. do 2023. godine.* Ured za zakonodavstvo. <https://zakonodavstvo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//180119%20UZ%20AP%20PUP%202018%20final.pdf> (pristupljeno 1. travnja 2019).
262. Vlada Republike Hrvatske (2018c). *Nacionalni program reformi 2018.* <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-national-reform-programme-croatia-hr.pdf> (pristupljeno 22. studenoga 2019).
263. Vlada Republike Hrvatske (2019). *Nacionalni program reformi 2019.* <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2019/Travanj/153%20sjednica%20VRH//Nacionalni%20program%20reformi%202019..pdf> (pristupljeno 22. studenoga 2019).
264. Vlada Republike Hrvatske (2019a). *Akcijski plan za administrativno rasterećenje gospodarstva 2019.* <https://www.mingo.hr/page/u-2019-godini-poduzetnici-se-rasterecuju-za-626-milijuna-kuna> (pristupljeno 1. travnja 2019).
265. Vlada Republike Hrvatske (2020). *Odluka o odgodi plaćanja zakupnine, naknade za dugogodišnji zakup, naknade za dugogodišnji zakup za ribnjake, naknade za koncesiju i naknada za privremeno korištenje za poljoprivredno zemljište u vlasništvu Republike Hrvatske – predlagatelj Ministarstvo poljoprivrede.* 31 (20). Zagreb: Narodne novine.

266. Vlada Republike Hrvatske (2020). *Uredba o dopuni Uredbe o postupku, načinu i uvjetima za dobivanje koncesije na turističkom zemljištu u kampovima u suvlasništvu Republike Hrvatske – predlagatelj Ministarstvo turizma*. 31 (20). Zagreb: Narodne novine.
267. Vlada Republike Hrvatske (2020a). *Uredba o izmjeni i dopuni Zakona o Popisu poljoprivrede 2020*. 64(20). Zagreb: Narodne novine. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_05_64_1271.html (pristupljeno 16. lipnja 2020).
268. Vlada Republike Hrvatske (2020b). *Prijedlog zaključka o mjerama za pomoć gospodarstvu uslijed epidemije koronavirusa*. <https://vlada.gov.hr/sjednice/214-sjednica-vlade-republike-hrvatske-29015/29015> (pristupljeno 18. ožujka 2020).
269. Vlada Republike Hrvatske (2020c). *Prijedlog zaključka o drugoj skupini mjera za pomoć gospodarstvu uslijed epidemije koronavirusa*. <https://vlada.gov.hr/sjednice/222-sjednica-vlade-republike-hrvatske-29132/29132> (pristupljeno 6. travnja 2020).
270. Vlada Republike Hrvatske (2020d). *Prijedlog zaključka o mjerama za pokretanje gospodarskih i drugih djelatnosti i aktivnosti u uvjetima proglašene epidemije bolesti COVID-19*. <https://vlada.gov.hr/sjednice/226-sjednica-vlade-republike-hrvatske-29295/29295> (pristupljeno 25. travnja 2020).
271. Vlada Republike Hrvatske (2020e). *Akcijski plan za administrativno rasterećenje gospodarstva 2020*. <https://vlada.gov.hr/sjednice/227-sjednica-vlade-republike-hrvatske-29355/29355> (pristupljeno 3. svibnja 2020).
272. Vlada Republike Hrvatske (2020f). *Akcijski plan za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja*. <https://vlada.gov.hr/sjednice/229-sjednica-vlade-republike-hrvatske-29424/29424> (pristupljeno 8. svibnja 2020).
273. Vlada Republike Hrvatske (2020g). *Prijedlog Zakona o izmjenama zakona o šumama*. <https://vlada.gov.hr/sjednice/230-sjednica-vlade-republike-hrvatske-29477/29477> (pristupljeno 21. svibnja 2020).
274. Vlada Republike Hrvatske (2020h). *Nacionalni program reformi 2020*. <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2020/Travanj/227%20sjednica%20VRH/Novi%20direktorij//227%20-%201.pdf> (pristupljeno 3. svibnja 2020).
275. Vlada Republike Hrvatske. *Uredba o provedbi postupka procjene učinaka propisa*. 66 (12), 52 (17). Zagreb: Narodne novine.
276. Vlada Republike Hrvatske. *Uredba o tarifi upravnih pristojbi*. 8 (17), 37 (17). Zagreb: Narodne novine.

277. Vujeva, M. (2016). *Utjecaj fiskalne decentralizacije na zadovoljavanje javnih potreba lokalne zajednice*. Doktorski rad, Mostar: Sveučilišta u Mostaru, Ekonomski fakultet; Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet. <https://repositorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A1809/datastream/PDF/view> (pristupljeno 22. listopada 2019).
278. Vujević, M. (2006). *Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti*. Zagreb: Školska knjiga.
279. Wilson, G. A. (2007). *Multifunctional Agriculture: A Transition Theory Perspective*. Trowbridge: CAB International. Cromwell Press.
280. Witherick, M., Ross, S., Small, J. (2001), *A Modern Dictionary of Geography*, London: Arnold.
281. World Bank (2008). *Croatia - Restructuring public finance to sustain growth and improve public services : a public finance review : Hrvatska - Restrukturiranje javnih financija radi podrške rastu i poboljšanju javnih usluga : analiza javnih financija (Croatian). Public expenditure review (PER)*. Washington DC: World Bank. <http://documents.worldbank.org/curated/en/693451468246650956/Hrvatska-Restrukturiranje-javnih-financija-radi-podrške-rastu-i-poboljsanju-javnih-usluga-analiza-javnih-financija> (pristupljeno 17. listopada 2016).
282. World bank group (2019). *Doing business 2019. Training for reform. Economy profile Croatia*. http://www.aik-invest.hr/wp-content/uploads/2018/11/DB2019_report.pdf (pristupljeno 22. veljače 2019).
283. World Economic Forum (2014). *The Europe 2020 Competitiveness Report Building a More Competitive Europe*. www.weforum.org/Europe2020. (pristupljeno 22. listopada 2016).
284. World Economic Forum (2017). *The Global Competitiveness Report 2017–2018*, ed. Klaus Schwab, World, <http://www.aik-invest.hr/wp-content/uploads/2018/01/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf> (pristupljeno 12. ožujka 2018).
285. Zagrajski, S. (2006). *Financijski učinci naplaćenih novčanih kazni na državni proračun Republike Hrvatske i proračune jedinica lokalne (regionalne) samouprave*. Pravni vjesnik, 22 (1-2), str. 71-88.
286. *Zakon o članarinama u turističkim zajednicama*. 39(95), 52(95), 152(08). Zagreb: Narodne novine.
287. *Zakon o doprinosima*. 84(08), 152(08), 94(09), 18(11), 22(12), 144(12), 148(13), 41(14), 143(14), 115(16), 106(18). Zagreb: Narodne novine.

288. *Zakon o dopunama Zakona o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2020. godinu.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
289. *Zakon o dopunama Zakona o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
290. *Zakon o dopunama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
291. *Zakon o dopuni Općeg poreznog zakona.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
292. *Zakon o dopuni Zakona o lovstvu.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
293. *Zakon o dopuni Zakona o održivoj uporabi pesticida.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
294. *Zakon o dopuni Zakona o provedbi Uredbe (EZ) br. 1107/2009 o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
295. *Zakon o dopuni Zakona o provedbi Uredbe (EZ) br. 396/2005 o maksimalnim razinama ostataka pesticida u i na hrani za životinje biljnog i životinjskog podrijetla.* 32 (20). Zagreb: Narodne novine.
296. *Zakon o dopuni Zakona o šumama.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
297. *Zakon o dopuni Zakona o tržištu rada.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
298. *Zakon o dopuni Zakona o turističkoj pristojbi.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
299. *Zakon o dopuni Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.* 32 (20). Zagreb: Narodne novine.
300. *Zakon o državnim službenicima.* Narodne novine. 92 (05), 140 (05), 142 (06), 77 (07), 107 (07), 27 (08), 34 (11), 49 (11), 150 (11), 34 (12), 49 (12), 37 (13), 38 (13), 01 (15), 138 (15), 61 (17), 70 (19), 98 (19). Zagreb: Narodne novine.
301. *Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.* 127(17) Zagreb: Narodne novine.
302. *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit.* (2019). 121(19). Zagreb: Narodne novine.
303. *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poticanju ulaganja.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
304. *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o proračunu.* 15(15). Zagreb: Narodne novine.
305. *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o proračunu.* 15(15). Zagreb: Narodne novine.
306. *Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.

307. *Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o porezu na dohodak.* 32(20). Zagreb: Narodne novine.
308. *Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o porezu na dobit.* 32(20), 138(20). Zagreb: Narodne novine.
309. *Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o računovodstvu.* 42(20). Zagreb: Narodne novine.
310. *Zakon o izmjeni Zakona o šumama.* 80(10), 25(12). Zagreb: Narodne novine.
311. *Zakon o komunalnom gospodarstvu (2018).* 68(18), 110(18). Zagreb: Narodne novine.
312. *Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (2001).* 33(01), 60(01), 129(05), 109(07), 125(08), 36(09), 150(11), 144(12), 19(13), 137(15), 123(17), 98(19). Zagreb: Narodne novine.
313. *Zakon o lokalnoj samoupravi i upravi.* 90(92), 94(93), 117(93), 5(97), 17(99), 128(99), 51(00) i 105(009). Zagreb: Narodne novine.
314. *Zakon o morskom ribarstvu.* 74(94), 57(96), 48(05), 62/(17), 130(17), 14(19). Zagreb: Narodne novine.
315. *Zakon o održivoj upotrebi pesticida.* 14(14), 115(18), 32(20). Zagreb: Narodne novine.
316. *Zakon o otrovima.* 27(99). Zagreb: Narodne novine.
317. *Zakon o pogrebničkoj djelatnosti.* 36(15). Zagreb: Narodne novine.
318. *Zakon o popisu poljoprivrede 2020.* 63(19). Zagreb: Narodne novine.
319. *Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva.* 29(02), 63(07), 53(12), 56(13), 121(16).
320. *Zakon o procjeni učinaka propisa.* 90(11), 44(17). Zagreb: Narodne novine.
321. *Zakon o proračunu.* 87(08). Zagreb: Narodne novine.
322. *Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske.* 153(09), 147(14), 123(17), 118(18). Zagreb: Narodne novine.
323. *Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske.* 123(17). Zagreb: Narodne novine.
324. *Zakon o šumama.* 52(90). Zagreb: Narodne novine.
325. *Zakon o upravnim pristojbama.* 8(96), 77(96), 95(97), 131(97), 68(98), 66(99), 145(99), 30(00), 116(00), 163(03), 17(04), 110(04), 141(04), 150(05), 153(05), 129(06), 117(07), 25(08), 60(08), 20(10), 69(10), 126(11), 112(12), 19(13), 80(13), 40(14), 69(14), 87(14), 94(14), 115(16). Zagreb: Narodne novine.
326. *Zakon o upravnim sporovima.* 143(12), 152(14), 94(16), 29(17). Zagreb: Narodne novine.
327. *Zakon o zaštiti od buke.* 20(03). Zagreb: Narodne novine.

328. *Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti.* 60(92), 79(07). Zagreb: Narodne novine.
329. *Zakon o zdravstvenim ispravama i zdravstvenom nadzoru nad namirnicama i predmetima opće uporabe.* 60(92), 01(97). Zagreb: Narodne novine.
330. Žunić Kovačević, N., Gadžo S. (2014). *Komunalna naknada u RH i njezino pozicioniranje u odnosu na teoretske i normativne koncepte financijskog prava.* Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Rijeka: Sveučilište u Rijeci. 35 (1), str. 245-270.

Popis tablica

Tablica 1. Vrijednost i broj neporeznih prihoda i neporeznih davanja u Registrima.....	3
Tablica 2. Broj pravnih osoba sa registriranom djelatnošću poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u razdoblju od 2015. do 2019. godine.....	7
Tablica 3. Prikaz pojmovnog razgraničenja neporeznih davanja.....	25
Tablica 4. Prikaz pojmovnog razgraničenja neporeznih prihoda.....	28
Tablica 5. Sličnosti i različitosti između poreza i neporeznih davanja kao javno - financijskih instrumenata	29
Tablica 6. Neporezni prihodi u zemljama EU od 2002. do 2005. kao % BDP-a.....	42
Tablica 7. Ekonomski učinci smanjenja neporeznog opterećenja (ukidanje/smanjenje) u gospodarstvu u razdoblju od 2013. - 2020. godine	56
Tablica 8. Struktura neporeznih davanja u skladu s razinama njihovog prikupljanja.....	62
Tablica 9. Rasterećenje poduzetnika i građana u okviru neporeznih davanja tijekom 2015. godine	67
Tablica 10. Nadležna ministarstva za prikupljanje neporeznih davanja i ukupan broj davanja po pojedinom ministarstvu	68
Tablica 11. Neporezna davanja prema broju i vrijednosti po pojedinom Ministarstvu za 2016. i 2018. godinu.....	73
Tablica 12. Struktura ostvarenja neporeznih prihoda prema pojedinim jedinicama u 1999. (u %)	81
Tablica 13. Prihodi lokalnih jedinica u strukturi ukupnih proračunskih prihoda (u %).....	83
Tablica 14. Izvanproračunski korisnici državnog proračuna u 2008. i 2019. godini.....	85
Tablica 15. Izvanproračunski korisnici proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2019. godini	87
Tablica 16. Prihodi od administrativnih pristojbi i prihodi po posebnim propisima i naknadama na razini jedinica lokalne uprave i područne (regionalne) samouprave za razdoblje od 2010. - 2018. godine prema ekonomskoj klasifikaciji izvora prihoda (u kunama).....	92
Tablica 17. Ukupni prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama na razini pojedinih županija, gradova i općina za 2018. godinu (u kunama).....	94
Tablica 18. Makroekonomska kretanja u Republici Hrvatskoj za 2019. godinu i projekcije za 2020. i 2021. godinu.....	119

Tablica 19. Analiza strateških dokumenata Republike Hrvatske koji se odnose na neporezna davanja i konkurentnost hrvatske poljoprivrede u razdoblju od 2010. do 2019. godine	124
Tablica 20. Ekonomski pokazatelji hrvatske poljoprivrede u razdoblju od 2013. do 2018. godine (u milijunima kuna).....	127
Tablica 21. Neporezni prihodi u poljoprivrednom sektoru	130
Tablica 22. Prikaz i analiza strukture neporeznih davanja 2015. i 2016. godine poljoprivrednog sektora u okviru Ministarstva poljoprivrede (u kunama)	141
Tablica 23. Vrijednosti neporeznih davanja iz online Registra neporeznih davanja u kunama na dan 30. prosinca 2019. godine	156
Tablica 24. Razlike u vrijednostima neporeznih davanja u okviru Ministarstva poljoprivrede u kunama na dan 30. prosinca 2019.	157
Tablica 25. Doneseni zakoni i akti kao preduvjeti za primjenu mjera za pomoć hrvatskom gospodarstvu.....	162
Tablica 26. Aktivnosti u okviru uspostave jedinstvene platforme za plaćanje obveznih naknada.....	165
Tablica 27. Mjere rasterećenja gospodarstva od neporeznih i parafiskalnih davanja temeljem donesenih odluka.....	168
Tablica 28. Mjere smanjenja neporeznih i parafiskalnih davanja u okviru Akcijskog plana za smanjenje neporeznih i parafiskalnih davanja za koje je nadležno Ministarstvo poljoprivrede	170
Tablica 29. Mjere smanjenja naknada za stručne ispite za koje je nadležno Ministarstvo poljoprivrede	174
Tablica 30. Uzorak istraživanja i njegova raspodjela po županijama	185
Tablica 31. Struktura uzorka predstavnika zakonodavne vlasti	186
Tablica 32. Struktura uzorka predstavnika institucionalne vlasti	188
Tablica 33. Struktura uzorka nezavisnih strukovnih organizacija	189
Tablica 34. Sociodemografske karakteristike ispitanika po spolu i završenom stupnju obrazovanja	194
Tablica 35. Prosječni pokazatelji za dob i godine radnog staža ispitanika	195
Tablica 36. Pravni oblik ispitanika.....	195
Tablica 37. Pokazatelji broja zaposlenih.....	196
Tablica 38. Promatrane županije ispitanika	197
Tablica 39. Spoznaje ispitanika o neporeznim davanjima	198

Tablica 40. Neporezna davanja koja plaćaju poljoprivredna gospodarstva u okviru drugih Ministarstava	200
Tablica 41. Prikaz neporeznih davanja koja plaćaju poljoprivredna gospodarstva u okviru Ministarstva poljoprivrede	201
Tablica 42. Stavovi ispitanika o neporeznim davanjima iz Registra neporeznih davanja koja treba smanjiti/ukinuti jer opterećuju poljoprivredni sektor	205
Tablica 43. Prikaz ocjena o značaju i utjecaju neporeznih davanja na poljoprivredni sektor	209
Tablica 44. Korelacijska matrica pojedinačnih varijabli koje se odnose na pitanja o ulozi neporeznih davanja i njihovom utjecaju na hrvatsku poljoprivredu	212
Tablica 45. Stavovi ispitanika o povezanosti prikupljenih neporeznih prihoda i razvijenosti regije	214
Tablica 46. Regresijska analiza s obzirom na zavisnu varijablu - Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pojedinoj regiji pozitivno pridonosi razvijenosti regija u Republici Hrvatskoj.....	216
Tablica 47. Rezultati analize pokazatelja prihoda od administrativnih pristojbi i prihoda po posebnim propisima i naknadama na razini jedinica lokalne uprave i područne (regionalne) samouprave za razdoblje od 2010. - 2018. godine prema ekonomskoj klasifikaciji izvora prihoda.....	217
Tablica 48. Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja i indeks razvijenosti županija	222
Tablica 49. Prosječni pokazatelji za promatrane neporezne prihode i indeks razvijenosti županija	224
Tablica 50. Pearsonov koeficijent korelacije za promatrane varijable indeksa razvijenosti županija i neporeznih prihoda JLP(R)S.	225
Tablica 51. Stavovi ispitanika o utjecaju promjena zakonskog okvira na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.....	227
Tablica 52. Regresijska analiza s obzirom na zavisnu varijablu - Učestale izmjene zakona i podzakonskih akata koji se odnose na neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.....	229
Tablica 53. Stavovi ispitanika o utjecaju dosadašnjih strukturnih reformi na konkurentnost hrvatske poljoprivrede.....	231
Tablica 54. Pearsonov koeficijent korelacije za promatrane varijable provođenja strukturnih reformi vezanih za neporezna davanja i rasterećenja poduzetnika	233

Tablica 55. Teze koje pridonose boljem sustavu neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva	235
Tablica 56. Sociodemografske karakteristike ispitanika kvalitativnog istraživanja	239
Tablica 57. Sažeti odgovori ispitanika koji su sudjelovali u kvalitativnom istraživanju neporeznih davanja prema pitanjima postavljenima u dubinskom intervjuu	242

Popis slika

Slika 1. Struktura neporeznih davanja prema nazivu prihoda u Registru (obrada autorice prema: Ministarstvo financija, 2008a)	61
Slika 2. Vremenski slijed objave Registara neporeznih prihoda/davanja (obrada autorice prema: Ministarstvo financija, 2008a; Ministarstvo financija, 2016a; Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017, 2018, Vlada Republike Hrvatske, 2020f)	71
Slika 3. Deset najznačajnijih neporeznih davanja iz Registra neporeznih davanja za 2016. godinu (u mil. kuna) (obrada autorice prema: Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2017)	76
Slika 4. Proračunska klasifikacija prihoda jedinica lokalne i područne samouprave (obrada autorice prema: Rogić Lugarić i Maksimovska Veljanovski, 2011).....	79
Slika 5. Objavljeni proračunski dokumenti lokalnih jedinica u razdoblju od 2017. do 2019. godine (u %) (obrada autorice prema: Ott i dr. 2019:6).....	98
Slika 6. Pravni okvir strateškog planiranja razvoja Republike Hrvatske (obrada autorice prema: Vlada Republike Hrvatske, 2017h)	107
Slika 7. Statističke regije Republike Hrvatske sa pripadajućim županijama (obrada autorice prema: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2010a)	108
Slika 8. Statističke regije sa pripadajućim županijama prema klasifikaciji prostornih jedinica za statistiku NUTS-2 (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2012) ..	110
Slika 9. Ukupno opterećenje neporeznim i parafiskalnim davanjima za 2018. godinu (obrada autorice prema: Vlada Republike Hrvatske, 2020f).....	167
Slika 10. Vremenski kriterij plaćanja neporeznih davanja u realnom sektoru (izrada autorice)	199
Slika 11. Koristi od plaćanja neporeznih davanja (izrada autorice).....	202
Slika 12. Ispitanici koji su sudjelovali na radionicama, savjetovanjima ili edukacijama vezanim za neporezna davanja (izrada autorice).....	203
Slika 13. Upoznatost ispitanika sa Registrom neporeznih davanja (izrada autorice)	203
Slika 14. Stavovi ispitanika prema potrebi informiranja o neporeznim davanjima od strane gospodarskih udruženja ili organizacija (izrada autorice).....	204
Slika 15. Kretanje neporeznih prihoda s osnove upravnih i administrativnih pristojbi (obrada autorice prema Ministarstvo financija, 2019c).....	218
Slika 16. Prikaz kretanja neporeznih prihoda - Prihoda po posebnim propisima (obrada autorice prema Ministarstvo financija, 2019c).....	219

Slika 17. Kretanje neporeznih prihoda s osnove komunalnih doprinosa i naknada (obrada autorice prema Ministarstvo financija, 2019c).....	220
Slika 18. Model racionalizacije neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru (izrada autorice).....	254

Prilozi

Prilog 1. Anketni upitnik

Poštovani,

Za potrebe doktorske disertacije „**Neporezna davanja i njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede**“ kreiran je upitnik s ciljem utvrđivanja opterećenosti poljoprivrednog sektora neporeznim davanjima te s ciljem analiziranja zakonskog okvira i institucionalne podrške rasterećenju poslovnih subjekata od neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u Republici Hrvatskoj. Vaši stavovi i mišljenja uvelike će pridonijeti ciljevima istraživanja. Informacije dobivene anketom koristiti će se isključivo u svrhu izrade doktorske disertacije, a anketa je u potpunosti anonimna. Molim Vas ukoliko želite dati svoj doprinos istraživanju, budite ljubazni i izdvojite 20- tak minuta svoga vremena kako biste odgovorili na postavljena pitanja.

Pristupnica: Mladena Bedeković, univ.spec.oec.

Mentor: prof.dr.sc. Branimir Marković

Komentor: izv.prof. dr.sc. Domagoj Karačić

1. Odaberite Vaš spol
 - a) muško
 - b) žensko
2. Završeni stupanj obrazovanja
 - a) osnovna škola
 - b) srednja strukovna škola
 - c) gimnazija
 - d) viša škola
 - e) visoko obrazovanje (stručno/sveučilišno)
 - f) magisterij/doktorat
3. Upišite molimo Vas vašu životnu dob _____ (upišite koliko imate godina)
4. Upišite molimo Vas godine radnog staža _____
5. Pravni oblik Vašeg poslovnog subjekta
 - a) OPG
 - b) obrt

- c) d.o.o.
- d) j.d.o.o.
- e) d.d.
- f) zadruga
- g) udruga
- h) nešto drugo

6. Upišite molimo Vas broj zaposlenih _____(upišite)
7. Upišite molim Vas naziv županije u kojoj je registriran poslovni subjekt ____ (upišite)
8. Neporezna davanja su isto što i (zaokružite)
- a) parafiskalni nameti
 - b) davanja s osnove plaćanja poreznih obveza (porez na dohodak, porez na dobit, porez na dodanu vrijednost i drugi)
 - c) plaćanje obveznih doprinosa (mirovinsko i zdravstveno osiguranje)
 - d) nešto drugo
9. Neporezna davanja predstavljaju prihod proračunskih i izvanproračunskih korisnika, a parafiskalna davanja predstavljaju prihod tijela koji nisu korisnici proračuna (razna udruženja, komore i zajednice)
- a) da
 - b) ne
10. Koliko dugo sudjelujete u plaćanju neporeznih davanja u realnom sektoru (odaberite raspon godina)
- a) 0-5
 - b) 6-10
 - c) 11-15
 - d) 16-20
 - e) 20 i više
11. Nabrojite najčešća neporezna davanja koja ste obvezni plaćati kao poslovni subjekt
-
12. Prema Vašim saznanjima koje koristi Vaš poslovni subjekt ima od plaćanja neporeznih davanja
-
13. Jeste li ikada bili pozvani na radionicu/ savjetovanje/edukaciju vezanu za neporezna davanja
- a) da

b) ne

14. Jeste li upoznati sa online Registrom za prijavu neporeznih davanja koji se nalazi na internetskim stranicama Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta

a) da

b) ne

15. Smatrate li da Vas pojedina gospodarska udruženja ili organizacije trebaju informirati i savjetovati o neporeznim davanjima i njihovom ažuriranju

a) da

b) ne

16. Prema Vašim saznanjima i mišljenju koja neporezna davanja iz Registra neporeznih davanja treba smanjiti/ukinuti jer opterećuju poljoprivredni sektor (možete označiti više odgovora)

Neporezna davanja u okviru Ministarstva poljoprivrede
1) Naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma
2) Izdavanje rješenja za promet vina mošta, vina i drugih proizvoda od grožđa i vina te voćnih vina kao i vinskog i voćnog octa
3) Fitosanitarni pregled pri izvozu i reeksportu bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta
4) Registracija gospodarstava
5) Provođenje Heubach testa
6) Stručni nadzor u integriranoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda
7) Kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima (uvoznici i izvoznici)
8) Postupak pregleda i odobrenja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i njihove revizije te davanja suglasnosti na program zaštite divljači i njihovih revizija
9) Stručne usluge (izdavanje potvrde o brojačom stanju grla stoke - potrebno za zakup zemljišta, natječaj za EU projekte...)
10) Organizacija i nadzor sustava klasiranja
11) Fitosanitarni pregled pri unošenju bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta
12) Naknada za troškove ispisa rezultata i slanje poštom (Hrvatske poljoprivredne agencije)
13) Dodjeljivanje i trajanje oplemenjivačkog prava
14) Kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima (pravne i fizičke osobe)
15) Registracija sredstava za zaštitu bilja
16) Utvrđivanje kvalitete sjemena
17) Postregistracijski nadzor registriranih sredstava za zaštitu bilja
18) Pristojbe za službene kontrole hrane životinjskog podrijetla i hrane za životinje

19) Uzorkovanje, vođenje evidencije, čuvanje uzoraka i izdavanje izvješća
20) Ispitivanje sorti u pokusnom polju i laboratoriju u postupku priznavanja sorti poljoprivrednog bilja
21) Prihodi od ispitivanja kakvoće sirovog mlijeka
22) Naknada za razne potvrde i identifikacijske dokumente (Hrvatske poljoprivredne agencije)
23) Evidencija osnovnog stada
24) Test na malignu hipertenziju
25) Ništa od navedenog
26) OSTALO (upišite)

17. Ocijenite u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama pri čemu je značenje vrijednosti 1 - uopće se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem), 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem

Tvrdnja	1	2	3	4	5
1. Neporezna davanja opterećuju poslovne subjekte koji obavljaju djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva					
2. Neporezna davanja ne opterećuju poljoprivredni sektor u mjeri kao što to čine sva ostala porezna davanja					
3. Plaćanjem neporeznih davanja poslovni subjekti mogu očekivati određene koristi za razliku od podmirivanja poreznih obveza za koje nije poznata korist njihovog plaćanja					
4. Neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede					
5. Neporezna davanja ograničavaju daljnji razvoj poljoprivrednog sektora					
6. Smanjenje/ukidanje neporeznih davanja pozitivno utječe na povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede					
7. Plaćanjem neporeznih davanja kao namjenskim prihodima želi se riješiti određeni ekonomski ili društveni problem					
8. Objavom Registra neporeznih davanja poslovnim subjektima je olakšano praćenje obveza plaćanja neporeznih davanja					

18. Ocijenite u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama pri čemu je značenje vrijednosti 1 - uopće se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem), 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem

Tvrdnja	1	2	3	4	5
1. Visina prikupljenih prihoda s osnove neporeznih davanja u pojedinoj regiji pozitivno pridonosi razvijenosti regija u Republici Hrvatskoj					
2. Ukoliko jedinice lokalne uprave i regionalne samouprave prikupe više neporeznih prihoda tada je veći i BDP po glavi stanovnika					
3. Na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave svrha prikupljanja neporeznih davanja nije u dovoljnoj mjeri transparentna					
4. Obveza plaćanja neporeznih davanja ne može se dovesti u vezu sa dobivenom protuuslugom s osnove plaćanja neporeznih davanja					
5. Statistička praćenja neporeznih davanja na razini pojedinih regija nisu ažurna					
6. Neporezni prihodi predstavljaju važan instrument financiranja javnih potreba					

19. Ocijenite u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama pri čemu je značenje vrijednosti **1- uopće se ne slažem, 2- ne slažem se, 3- svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem), 4- slažem se, 5- u potpunosti se slažem**

Tvrdnja	1	2	3	4	5
1. Zakonski okvir kojim su uređena neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru nije dovoljno jasan, precizan i pregledan					
2. Učestale izmjene zakona i podzakonskih akata koji se odnose na neporezna davanja negativno utječu na konkurentnost hrvatske poljoprivrede					
3. Transfer informacija između državnih institucija i i institucija na lokalnoj razini treba biti bolji					
4. Predstavници zakonodavne vlasti ulažu značajne napore u cilju unapređenja sustava neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru					
5. Treba se jasno definirati tko snosi odgovornost za provedbene aktivnosti smanjenja i/ili ukidanja neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru					
6. Organiziranjem sadržajno prilagođenih i ažurnih radionica vezanih za zakonski okvir neporeznih davanja omogućila bi se bolja informiranost poslovnih subjekata što bi utjecalo na bolju					

konkurentnost hrvatske poljoprivrede					
7. Zakonodavna vlast redovito uzima u obzir i podržava prijedloge i sugestije dobivene od strane poljoprivrednika s ciljem poboljšanja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede					

20. Ocjenite u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama pri čemu je značenje vrijednosti 1 - uopće se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - svejedno mi je (niti se slažem niti se ne slažem), 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem

Tvrdnja	1	2	3	4	5
1. Dosadašnje reforme i mjere ukidanja/smanjivanja neporeznih davanja pozitivno utječu na poslovne subjekte u poljoprivrednom sektoru					
2. Državni aparat u okviru svojih reformi koristi odgovarajuće mjere kojima može utjecati na uvjete poslovanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva					
3. Do sada je poljoprivredni sektor u dovoljnoj mjeri rasterećen od prekomjernih administrativnih troškova i neporeznih davanja					
4. U strateškim dokumentima (Nacionalni programi reformi, Akcijski planovi) problematika neporeznih davanja je značajno zastupljena					
5. Daljnje mjere smanjenja/ukidanja neporeznih davanja zasigurno će pridonijeti povećanju rasterećenosti poslovnih subjekata, a posljedično i povećanju konkurentnosti hrvatske poljoprivrede					
6. Dinamika smanjenja/ukidanja neporeznih davanja je zadovoljavajuća					
7. Vladin paket mjera usmjeren poljoprivrednom sektoru uslijed pandemije koronavirusa (COVID-19), a koji se odnosi na neporezna davanja neće u značajnijoj mjeri utjecati na konkurentnost hrvatske poljoprivrede					
8. Zbog posljedica pandemije koronavirusa (COVID-19) poslovni subjekti neće moći podmirivati neporezna davanja					

21. Ocjenom od 1 do 5 ocijenite važnost ponuđenih teza koji bi mogli doprinijeti boljem sustavu neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva pri čemu je značenje vrijednosti 1 - beznačajno, 2 - ne tako značajno, 3 - neutralno, 4 - prilično značajno, 5 - vrlo značajno

Teza	1	2	3	4	5
1. Organizirati radionice i savjetovanja vezana za neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru					
2. Informirati poljoprivrednike o svim bitnim promjenama neporeznih davanja putem stručnih časopisa, društvenih mreža ili platformi vezanima za poljoprivredni sektor					
3. Pronaći model rasterećenja poslovnih subjekata u poljoprivrednom sektoru od neporeznih i parafiskalnih davanja					
4. Konzultirati se sa poljoprivrednicima prije nego se neporezna davanja namijenjena poljoprivrednom sektoru uključe u Registar neporeznih davanja					
5. Omogućiti poslovnim subjektima u poljoprivrednom sektoru obročno plaćanje pojedinih neporeznih davanja za koje sada postoji obveza jednokratnog plaćanja					
6. Osloboditi plaćanja dijela neporeznih davanja one poslovne subjekte u poljoprivrednom sektoru koji tri godine zaredom imaju negativan financijski rezultat (gubitak)					
7. Jedinice lokalne i regionalne samouprave bi trebale ažurnije i transparentnije objavljivati informacije o vrsti i visini prikupljenih neporeznih prihoda tijekom jedne godine					
8. Informirati poljoprivrednike o načinu raspodjele prihoda prikupljenih s osnove plaćanja svakog pojedinog neporeznog davanja					
9. Jačati suradnju jedinica lokalne uprave i samouprave sa regionalnim udrugama i organizacijama u dijelu neporeznih davanja					

Zahvaljujemo na Vašem izdvojenom vremenu i suradnji.

Prilog 2. Pitanja dubinskog intervjua (zakonodavna vlast)

Poštovani,

Za potrebe doktorske disertacije „**Neporezna davanja i njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede**“ kreiran je upitnik s ciljem analiziranja zakonskog okvira i institucionalne podrške rasterećenju poslovnih subjekata i građana od neporeznih davanja u sektoru poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. Informacije dobivene intervjuom koristiti će se isključivo u svrhu izrade doktorske disertacije. Molim Vas ukoliko želite dati svoj doprinos istraživanju, budite ljubazni i izdvojite dio svoga vremena kako biste odgovorili na postavljena pitanja.

Pristupnica: Mladena Bedeković, univ. spec. oec.

Mentor: prof. dr. sc. Branimir Marković

Komentor: izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić

1. Molim Vas da se kratko predstavite (institucija u kojoj radite, radno mjesto, funkcija).
2. Sa stajališta institucije u kojoj ste zaposleni i osobnih spoznaja smatrate li da neporezna davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva financijski i administrativno opterećuju fizičke osobe i poslovne subjekte u Republici Hrvatskoj? Molim Vas elaborirajte svoj odgovor.
3. S obzirom da se u literaturi, ali i u brojnim strateškim dokumentima Republike Hrvatske još uvijek navode sinonimi za neporezna davanja (parafiskalni nameti, parafiskalna davanja, neporezni nameti), prema Vašem mišljenju stvara li to zbunjenost među istraživačima, poslovnim subjektima i građanima prilikom proučavanja neporeznih davanja odnosno smatrate li da se pojam neporezna davanja treba unificirati?
4. Imate li saznanja je li se provode istraživanja o neporeznim davanjima među poslovnim subjektima koji se bave djelatnošću poljoprivrede, ribarstva i šumarstva?

5. Prema Vašem mišljenju jesu li neporezna davanja općenito ograničavajući faktor razvoja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede? Molim Vas elaborirajte svoj odgovor.
6. Smatrate li da država u okviru svojih sustavnih reformi i mjera neporeznih davanja može pozitivno utjecati na uvjete poslovanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva?
7. Kako bi ocijenili (ocjenom od 1 do 5) razinu suradnje sa ostalim institucijama na nižoj hijerarhijskoj razini (komore, udruge, strukovne organizacije, agencije) u pogledu dostupnosti informacija vezanih za neporezna davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva?
8. Prema Vašem mišljenju u kojoj mjeri promjene zakonskih okvira za pojedina neporezna davanja koja su vezana za poljoprivredni sektor utječu na smanjenje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede? Molim Vas elaborirajte svoj odgovor.
9. Kakav je Vaš stav o činjenici da među poslovnim subjektima i građanima postoji nezadovoljstvo u pogledu slabe transparentnosti namjene trošenja sredstva prikupljenih s osnove neporeznih davanja. Smatrate li da se transparentnost namjene trošenja sredstava s osnove neporeznih davanja može učiniti boljom te tko bi prema Vašem mišljenju trebao biti institucionalno odgovoran za to?
10. Imate li saznanja koliko često na razini godine se sastaje Povjerenstvo za smanjenje i ukidanje neporeznih davanja te što uvjetuje dinamiku sastajanja?
11. Možete li prema svojim spoznajama ukratko opisati hodogram aktivnosti (administrativno i institucionalno) koji se odnosi na smanjenje/ukidanje neporeznih davanja za koja je zaduženo Ministarstvo poljoprivrede?
12. Smatrate li da su mjere Vlade Republike Hrvatske koje su proizašle kao posljedica pandemije koronavirusa (COVID-19) s ciljem pomoći gospodarstvu i građanima, a koje se odnose na smanjenje/ukidanje neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru (primjerice naknade za općekorisne funkcije šuma, naknade za pravo lova, naknade za izdavanje iskaznica u skladu s odredbama Zakona o održivoj uporabi pesticida,

naknade za kontrolu uvoza poljoprivrednog reprodukcijskog materijala) poticajne za oporavak hrvatske poljoprivrede? Molim Vas elaborirajte svoj odgovor.

13. S obzirom na kompleksnost materije neporeznih davanja i obuhvat postavljenih pitanja, postoji li s Vaše strane prijedlog ili sugestija za buduća unaprjeđenja sustava neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva?

Prilog 3. Pitanja dubinskog intervjua (institucionalna vlast)

Poštovani,

za potrebe doktorske disertacije „**Neporezna davanja i njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede**“ kreiran je upitnik s ciljem analiziranja zakonskog okvira i institucionalne podrške rasterećenju poslovnih subjekata i građana od neporeznih davanja u sektoru poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. Informacije dobivene intervjuom koristiti će se isključivo u svrhu izrade doktorske disertacije. Molim Vas ukoliko želite dati svoj doprinos istraživanju, budite ljubazni i izdvojite dio svog vremena kako biste odgovorili na postavljena pitanja.

Pristupnica: Mladena Bedeković, univ. spec. oec.

Mentor: prof. dr. sc. Branimir Marković

Komentor: izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić

1. Molim Vas da se kratko predstavite (institucija u kojoj radite, radno mjesto, funkcija).
2. Sa stajališta institucije u kojoj ste zaposleni i osobnih spoznaja smatrate li da neporezna davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva financijski i administrativno opterećuju fizičke osobe i poslovne subjekte u Republici Hrvatskoj? Molim Vas elaborirajte svoj odgovor.
3. S obzirom da se u literaturi, ali i u brojnim strateškim dokumentima Republike Hrvatske još uvijek navode sinonimi za neporezna davanja (parafiskalni nameti, parafiskalna davanja, neporezni nameti), prema Vašem mišljenju stvara li to zbunjenost među istraživačima, poslovnim subjektima i građanima prilikom proučavanja neporeznih davanja odnosno smatrate li da se pojam neporezna davanja treba unificirati?
4. Možete li objasniti kakva je uloga institucije koju predstavljate u rješavanju problematike neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj?
5. Imate li saznanja je li se provode istraživanja o neporeznim davanjima među poslovnim subjektima koji se bave djelatnošću poljoprivrede, ribarstva i šumarstva?

6. Prema Vašem mišljenju jesu li neporezna davanja općenito ograničavajući faktor razvoja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede? Molim Vas elaborirajte svoj odgovor.
7. Smatrate li da država u okviru svojih sustavnih reformi i mjera neporeznih davanja može pozitivno utjecati na uvjete poslovanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva?
8. Kako bi ocijenili (ocjenom od 1 do 5) razinu suradnje sa ostalim institucijama na višoj hijerarhijskoj razini (ministarstvima) u pogledu dostupnosti informacija vezanih za neporezna davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva?
9. Prema Vašem mišljenju u kojoj mjeri promjene zakonskih okvira za pojedina neporezna davanja koja su vezana za poljoprivredni sektor utječu na smanjenje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede? Molim Vas elaborirajte svoj odgovor.
10. Kakav je Vaš stav o činjenici da među poslovnim subjektima i građanima postoji nezadovoljstvo u pogledu slabe transparentnosti namjene trošenja sredstva prikupljenih s osnove neporeznih davanja. Smatrate li da se transparentnost namjene trošenja sredstava s osnove neporeznih davanja može učiniti boljom te tko bi prema Vašem mišljenju trebao biti institucionalno odgovoran za to?
11. Koliko često Vam se građani i poslovni subjekti obraćaju vezano za problematiku neporezna davanja?
12. Smatrate li da su mjere Vlade Republike Hrvatske koje su proizašle kao posljedica pandemije koronavirusa (COVID-19) s ciljem pomoći gospodarstvu i građanima, a koje se odnose na smanjenje/ukidanje neporeznih davanja u poljoprivrednom sektoru (primjerice naknade za općekorisne funkcije šuma, naknade za pravo lova, naknade za izdavanje iskaznica u skladu s odredbama Zakona o održivoj uporabi pesticida, naknade za kontrolu uvoza poljoprivrednog reprodukcijanskog materijala) poticajne za oporavak hrvatske poljoprivrede? Molim Vas elaborirajte svoj odgovor.
13. S obzirom na kompleksnost materije neporeznih davanja i obuhvat postavljenih pitanja, postoji li s Vaše strane prijedlog ili sugestija za buduće unaprjeđenje sustava neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva?

Prilog 4. Pitanja dubinskog intervjua (nezavisne strukovne organizacije)

Poštovani,

Za potrebe doktorske disertacije „**Neporezna davanja i njihov utjecaj na konkurentnost hrvatske poljoprivrede**“ kreiran je upitnik s ciljem analiziranja zakonskog okvira i institucionalne podrške rasterećenju poslovnih subjekata i građana od neporeznih davanja u sektoru poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. Informacije dobivene intervjuom koristiti će se isključivo u svrhu izrade doktorske disertacije, a intervju je u potpunosti anonimn. Molim Vas ukoliko želite dati svoj doprinos istraživanju, budite ljubazni i izdvojite 15- tak minuta svoga vremena kako biste odgovorili na postavljena pitanja.

Pristupnica: Mladena Bedeković, univ. spec. oec.

Mentor: prof. dr. sc. Branimir Marković

Komentor: izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić

1. Molim Vas da se kratko predstavite (institucija koju predstavljate, funkcija, stručna sprema, spol, dob).
2. Sa stajališta institucije koju predstavljate i osobnih spoznaja smatrate li da neporezna davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva financijski i administrativno opterećuju fizičke osobe i poslovne subjekte u Republici Hrvatskoj? Molim Vas elaborirati svoj odgovor.
3. S obzirom da se u literaturi, ali i u brojnim strateškim dokumentima Republike Hrvatske još uvijek navode sinonimi za neporezna davanja (parafiskalni nameti, parafiskalna davanja, neporezni nameti), prema Vašem mišljenju stvara li to zbunjenost među istraživačima, poslovnim subjektima i građanima prilikom proučavanja neporeznih davanja odnosno smatrate li da se pojam neporezna davanja treba unificirati?
4. Možete li objasniti kakva je uloga institucije koju predstavljate u rješavanju problematike neporeznih davanja u Republici Hrvatskoj?

5. Kako bi ocijenili (ocjenom od 1 do 5) razinu suradnje sa ostalim institucijama na višoj hijerarhijskoj razini (ministarstvima) u pogledu dostupnosti informacija vezanih za neporezna davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva?
6. Imate li saznanja je li se provode istraživanja o neporeznim davanjima među poslovnim subjektima koji se bave djelatnošću poljoprivrede, ribarstva i šumarstva?
7. Prema Vašem mišljenju jesu li neporezna davanja općenito ograničavajući faktor razvoja konkurentnosti hrvatske poljoprivrede? Molim Vas elaborirajte svoj odgovor.
8. Smatrate li da država u okviru svojih sustavnih reformi i mjera neporeznih davanja može pozitivno utjecati na uvjete poslovanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva?
9. Prema Vašem mišljenju u kojoj mjeri promjene zakonskih okvira za pojedina neporezna davanja koja su vezana za poljoprivredni sektor utječu na smanjenje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede? Molim Vas elaborirajte svoj odgovor.
10. Kakav je Vaš stav o činjenici da među poslovnim subjektima i građanima postoji nezadovoljstvo u pogledu slabe transparentnosti namjene trošenje sredstva prikupljenih s osnove neporeznih davanja. Smatrate li da se transparentnost namjene trošenja sredstava s osnove neporeznih davanja može učiniti boljom te tko bi prema Vašem mišljenju trebao biti institucionalno odgovoran za to?
11. Koliko često Vam se građani i poslovni subjekti obraćaju vezano za problematiku neporezna davanja?
12. Smatrate li da su mjere Vlade Republike Hrvatske koje su proizašle kao posljedica pandemije koronavirusa (COVID-19) s ciljem pomoći gospodarstvu i građanima, a koje se odnose na neporezna davanja u poljoprivrednom sektoru (primjerice naknade za općekorisne funkcije šuma, naknade za pravo lova, naknade za izdavanje iskaznica u skladu s odredbama Zakona o održivoj uporabi pesticida, naknade za kontrolu uvoza poljoprivrednog reprodukcijuskog materijala) poticajne za oporavak hrvatske poljoprivrede? Molim Vas elaborirajte svoj odgovor.

13. S obzirom na kompleksnost materije neporeznih davanja i obuhvat postavljenih pitanja, postoji li s Vaše strane prijedlog ili sugestija za buduće unaprjeđenje sustava neporeznih davanja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva?

Prilog 5. Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi i prihodi po posebnim propisima i naknadama na razini jedinica lokalne uprave i područne (regionalne) samouprave za razdoblje od 2010.-2018. godine prema ekonomskoj klasifikaciji izvora prihoda

Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama (neporezni prihodi)	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Upravne i administrativne pristojbe	319.308.303	304.320.860	301.617.484	337.986.695	313.052.753	323.206.133	334.567.656	305.699.881	291.781.715
	12.477.130	15.548.366	10.567.392	10.572.540	8.094.345	8.609.993	8.193.682	5.035.035	4.278.373
<i>Županijske, gradske i općinske pristojbe i naknade</i>	133.806.752	114.908.753	113.475.953	105.716.433	116.213.256	119.545.065	125.924.927	135.413.306	123.331.950
<i>Ostale upravne pristojbe i naknade</i>	100.205.276	103.337.915	102.359.182	135.869.379	93.836.527	100.992.442	100.641.855	68.984.883	59.004.901
<i>Ostale pristojbe i naknade</i>	72.819.145	70.525.826	75.214.957	85.828.343	94.908.625	94.058.633	99.807.192	96.266.657	105.166.491
Prihodi po posebnim propisima	3.903.132.432	627.349.313	515.327.103	566.149.850	479.286.600	445.854.074	446.499.834	444.190.964	458.356.744
<i>Prihodi državne uprave</i>	2.352.617	775.043	856.532	595.809	721.653	1.494.705	754.967	685.068	671.356
<i>Prihodi vođnog gospodarstva</i>	33.764.412	35.042.379	23.038.160	18.459.912	26.124.526	31.469.431	29.629.083	35.376.731	29.018.681
<i>Doprinosi za šume</i>	43.351.179	49.360.994	50.702.713	51.568.480	54.133.300	52.270.300	53.201.067	54.485.044	70.897.997
<i>Mjesni samodoprinos</i>	5.625.928	1.682.841	3.115.404	3.615.816	3.620.065	5.148.444	2.545.915	1.530.454	2.442.937
<i>Ostali nespomenuti prihodi</i>	733.144.235	540.428.677	437.263.529	491.420.181	394.565.242	355.387.808	345.427.697	339.757.841	339.914.316
<i>Naknade od financijske imovine</i>	0	59.380	350.765	489.652	121.814	83.386	14.941.105	12.355.826	15.411.457
Komunalni doprinosi i naknade	3.084.894.061	3.017.667.498	2.801.675.728	2.839.381.337	2.925.942.353	3.127.940.527	3.172.822.019	3.266.299.648	3.334.032.627
<i>komunalni doprinosi</i>	0	972.071.988	724.397.600	773.418.851	812.789.047	910.713.981	919.757.926	931.180.522	915.774.962
<i>komunalne naknade</i>	0	1.972.342.324	2.006.617.588	2.025.954.692	2.099.330.643	2.211.272.236	2.248.246.482	2.329.843.949	2.415.051.546
<i>naknade za priključak</i>	0	73.253.186	70.660.540	40.007.794	13.822.663	5.954.310	4.817.611	5.275.177	3.206.119
Ukupno	4.222.440.735	3.949.337.671	3.618.620.316	3.743.517.882	3.718.281.706	3.897.000.734	3.953.889.509	4.016.190.493	4.084.171.086
Ukupni prihodi JLPRS	21.855.409.679	21.047.657.029	21.338.671.530	22.944.924.329	22.793.142.659	22.217.084.022	23.147.733.063	23.830.291.949	26.966.141.340
Udio neporeznih prihoda u ukupnim prihodima JLPRS (%)	19,32	18,76	16,96	16,32	16,31	17,54	17,08	16,85	15,15

Biografija autora

Mladena Bedeković rođena je u Virovitici gdje je pohađala osnovnu i srednju školu. Nakon završene srednje Strukovne škole gdje je sve razrede prošla sa izvrsnim uspjehom upisala je 1997. godine studij Trgovina na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao redovan student. Diplomirala je sa izvrsnim uspjehom na temi diplomskog rada „Ekonomika ponude“, i to među 10 % najboljih studenata na smjeru trgovina 2002. godine. Poslijediplomski specijalistički studij na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, smjer Upravljanje financijskim institucijama završila je 2015. godine obranom specijalističkog rada na temu: „Imovinsko i financijsko restrukturiranje brodogradilišta u Republici Hrvatskoj i Europskoj Uniji“ pod mentorstvom prof. dr. sc. Ivana Lovrinovića. U prosincu 2015. godine upisala je Poslijediplomski doktorski studij na Ekonomskom fakultetu u Osijeku. Prvo radno iskustvo stekla je 2003. godine u poduzeću „Poljoprivredno dobro „, d.o.o. Gradina na financijsko-računovodstvenim poslovima. Nakon toga, 2009. godine u poduzeću „UTZ NIG“ Pitomača kao voditelj računovodstveno-financijskih i komercijalnih poslova. U naslovno suradničko zvanje asistenta za znanstveno područje društvenih znanosti, polje ekonomija, grana računovodstvo na Visokoj školi za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici izabrana je 2011. godine. U radni odnos u Visokoj školi za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici primljena je 2012. godine na radno mjesto voditelja ostale ustrojstvene jedinice – voditelj računovodstva. Na radno mjesto predavača za znanstveno područje društvenih znanosti, polje ekonomija, grana računovodstvo zaposlena je 2014. godine. Od listopada 2017. godine obnaša funkciju pročelnice Odjela za ekonomiju Veleučilišta u Virovitici, a na radno mjesto višeg predavača zaposlena je u studenom 2017. godine.

- **2013. godina**

1. Bedeković, M., (2013): *Značenje računovodstvenih kontrola u sustavu unutarnjih financijskih kontrola proračunskih korisnika*, Praktični menadžment, Vol. IV, br.1, Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, ISSN: 1847-8107, UDK 657.3, str. 61-65.
2. Bedeković, M., (2013): *Restrukturiranje poduzeća u Republici Hrvatskoj*, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, god. 4, broj 1, ISSN:1847-702X, UDK 004+005+3+62+796, str. 7-10.

3. Bedeković, M., (2013): *Računovodstvena etika i njezina važnost u računovodstvenoj profesiji*, Praktični menadžment, Vol. IV, br.2, Visoka škola za menadžmentu turizmu i informatici u Virovitici, ISSN:1847-8107, UDK:657:17, str. 102-106.
4. Kadlec, Ž., Bedeković, M., (2013): *Komunikacija i upravljanje krizom u turizmu*, 1. Znanstveno stručna konferencija s međunarodnim sudjelovanjem „Izazovi današnjice: Turizam danas – za sutra“, Zbornik radova veleučilišta u Šibeniku, Veleučilište u Šibeniku, god.7., br.1, Šibenik, ISSN 1846-6699, UDK 338.48(063)(048), str. 60-62.

- **2014. godina**

5. Bedeković, M., (2014): *Financijsko izvještavanje i analiza financijskih izvještaja malih poduzeća u RH*, 15. međunarodna znanstvena i stručna konferencija „Računovodstvo i menadžment“, Zbornik radova - svezak II, ISBN:978-953-7828-07-3,UDK 657/657.3/658.14/658.8/336.2, str. 1-11.

- **2015. godina**

6. Bedeković, M., (2015): *Uspješnost poslovanja brodograđevne industrije u Republici Hrvatskoj*, 16. međunarodna znanstvena i stručna konferencija „Računovodstvo i menadžment“, RIM 2015, Primošten, 11-12. lipnja 2015, str. 1-12.
7. Bedeković, M. Kadlec, Ž., Kiralj D., (2015): *Motivacija nastavnika putem financijskog nagrađivanja u Hrvatskoj*, Globalisation challenges and social-economic Enviroment of the EU, International Scientific Conference, Novo Mesto, Slovenija, 16-17. travnja 2015., ISBN: 978-961-6770-32-3, str. 66-74.
8. Kadlec, Ž, Bedeković, M., (2015): *Poticanje kreativnosti u visokoškolskom obrazovanju*, Globalisation challenges and social-economic Enviroment of the EU, International Scientific Conference, Novo Mesto, Slovenija, 16-17. travnja 2015. ISBN: 978-961-6770-32-3, str. 266-273.

- **2016. godina**

9. Bedeković, M., Kadlec, Ž., Suk, D. (2016): *Acceptance Bitcoin as digital currency in Croatia*, 5th International Scientific Symposium „Economy of eastern Croatia - vision and growth, Osijek, ISSN 1848-9559, str. 1033-1041.
10. Kadlec, Ž., Bedeković, M. (2016): *Application of Marketing on institutions of higher education*, 5th International Scientific Symposium „Economy of eastern Croatia – vision and growth, Osijek, ISSN 1848-9559, str. 432-440.
11. Bedeković, M., Kadlec, Ž., (2016): *Project management with reference to the simplified costs calculating methods of project activities*, Međunarodna znanstvena konferencija. Interdisciplinary Management Research XII, Opatija, ISSN 1847-0408, str. 52-64.
12. Bedeković, M., Kadlec, Ž., Tolušić, E., (2016): *Iskustva prilikom provedbe anketiranja poslodavaca u sklopu projekta“ Usvajanje principa HKO-a u stručnim studijskim programima poduzetništva“*, Praktični menadžment, Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Virovitica, ISSN 1847-8107, str. 53-57.
13. Blažević, Z., Bosnić, I., Kiralj, D., Ribić, D., Bedeković, M. (2016): *Poslovni plan, Poduzetništvo u malim i srednjim poduzećima*, Oberman Peterka, S., Delić, A., Perić, J. (ur.), Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Virovitica, ISBN 978-953-8028-06-9, str. 49-71 (poglavlje u udžbeniku).

- **2017. godina**

14. Bedeković, M., Kadlec, Ž., Ribić, D. (2017): *Financial literacy of the student population in professional studies of the college of tourism and IT management in Virovitica*, 6th International Scientific Symposium „Economy of eastern Croatia – vision and growth, Osijek, ISSN 1848-9559, str. 991-1000.
15. Kadlec, Ž., Bedeković, M., Ribić, D. (2017): *The influence of managing risks on strategic management of enterprises in Virovitica county*, 6th International Scientific Symposium „Economy of eastern Croatia – vision and growth, Osijek, ISSN 1848-9559, str. 202-210.

16. Ribić, D., Bedeković, M., Kadlec, Ž. (2017): *Efficiency of business incubators as generators for development of entrepreneurship*, Međunarodna znanstvena konferencija. Interdisciplinary Management Research XIII, Opatija, ISSN 1847-0408, str. 563-576.
17. Bedeković, M., Blažević, I. (2017): *Stavovi poduzetnika Virovitičko-podravske županije o poreznom opterećenju tijekom gospodarske krize*, Praktični menadžment, Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Virovitica, Vol.8., br.1., ISSN 1849-0689, str. 7-12.
18. Vakanjac, D., Bedeković, M. (2017): *Osvrt na uvođenje poreza na dohodak od kapitala po osnovi primitaka od kamata na štednju građana u Republici Hrvatskoj sa stanovišta bankarskog sektora*, Zbornik radova Međumorskog veleučilišta u Čakovcu, Veleučilište u Čakovcu, Čakovec, god. 8, broj 1, ISSN: 1847-702X, str. 101-106.
19. Karačić, D., Bestvina Bukvić, I., Bedeković, M. (2017): *The Influence of the Register of Non-Tax Revenues on the Efficiency of the Non-Tax Revenue System in the Republic of Croatia*, International Public Administration Review, Univerza u Ljubljani Fakulteta za pravo, ISSN 2385-9717, str. 53-69.
20. Bedeković, M. (2017): *Porezni sustav*, autorizirana predavanja sa primjerima iz prakse, Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Virovitica (recenzirani nastavni materijal).

- **2018. godina**

21. Kadlec, Ž., Živko, M., Bedeković, M. (2018): *Utjecaj upravljanja rizicima na uspješnost poduzeća kroz implementaciju sustava upravljanja rizicima*, Zbornik radova Međimorskog veleučilišta u Čakovcu, Veleučilište u Čakovcu, Čakovec, god. 9 , broj 1, ISSN 1849-1138, str. 36-40.
22. Kadlec, Ž., Hetrih, J., Bedeković, M. (2018): *Attracting Investments in the entrepreneurial zones of small towns by creating preconditions for the development of small and medium Enterprises*, Međunarodna znanstvena konferencija. Interdisciplinary Management Research XIV, ISSN:1847-0408, Opatija, 18.-20.5.2018., str. 44-64.

- **2019. godina**

23. Vidas, I., Petrović, S., Bedeković, M. (2019): *Računovodstvo troškova uslužnih djelatnosti*, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, Čakovec, Vol. 10 No. 2, e-ISSN: 1849-1138, str. 73-78.
24. Bedeković, M., Petrović, S., Vakanjac, D. (2019): *Taxation of income from the employment and influence of taxation on consumption and savings*, Međunarodna znanstvena konferencija. Interdisciplinary Management Research XV, ISSN 1847-0408, Opatija, 16-18.5.2019, str. 1274-1288.
25. Vakanjac, D., Bedeković, M., Kadlec, Ž. (2019): *The Importance of Creativity in Business*, 8th International Scientific Symposium "Economy of eastern Croatia – vision and growth", Osijek, ISSN 1848-9559, str. 1062-1072.

- **2020. godina**

26. Banjedvorac, I., Bedeković, M., Garača, Z. (2020): *Osvrt na manipuliranje financijskim podacima i porezne prijevare*, ET²eR, VOL. II., br. 2., Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Virovitica, ISSN 2670-8930, str. 7-12.
27. Žagar, M., Vakanjac, D., Bedeković, M. (2020). *Inovacijske aktivnosti na primjeru malih i srednjih poduzeća u RH*, ET²eR, VOL. II., br. 2., Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Virovitica, ISSN 2670-8930, str. 19-27.
28. Bedeković, M., Petrović, S., Vidas, I. (2020): *Voluntary entry into the value-added tax system*, Međunarodna znanstvena konferencija. Interdisciplinary Management Research XVI, Opatija, ISSN 1847-0408, str. 1252-1269.

- **2021. godina**

29. Bedeković, M., Krizmanić, I., i Kadlec, Ž. (2021). *Osvrt na analizu poslovanja neprofitne organizacije*, Obrazovanje za poduzetništvo - E4E, 11(1), str. 125-142. <https://doi.org/10.38190/ope.11.1.13>
30. Giba, J., Kadlec, Ž., Bedeković, M. (2021). *Business of small and medium enterprises during a pandemic and their challenges*. 10th International

scientific symposium. Region, entrepreneurship, development RED. Leko Šimić, M., Crnković, B. (ur.). Osijek. 17 – 19. 6. 2021. Osijek. ISSN 1848 – 9559, str. 433-454.

31. Prebeg, D., Vakanjac, D., Bedeković, M. (2021). *Integrirani sustavi upravljanja zaštitom zdravlja i društvenom odgovornošću u poduzeću Avon*, ET²eR, Veleučilište u Virovitici, Virovitica, Vol. III., br.1., ISSN: 2670-8930, str. 10-18.
32. Živko, M., Kadlec, Ž., Bedeković, M. (2021). *Analiza izravnih stranih ulaganja u Republiku Hrvatsku*, Posebno izdanje časopisa ET²eR, Veleučilište u Virovitici, Virovitica, Vol. III., br. 2., ISSN: 2670-8930, str. 155-165.